

Ortaöğretim Kurumlarında
Beden Eğitimi
ve
Sorunları

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
VI. ÖĞRETİM TOPLANTISI

5 - 6 Mayıs 1988

Dizgi - Baskı
ŞAFAK Matbaacılık
Tel: 229 57 84

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
ÖĞRETİM DİZİSİ NO: 6

Yayına Hazırlayan:
Seydi DİNÇTÜRK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

SUNU	VII
TED BİLİM KURULU BAŞKANI PROF. DR. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU VI. ÖĞRETİM TOPLANTISI AÇILIŞ KONUŞMASI	IX
TED GENEL BAŞKANI PROF. DR. RÜŞTÜ YÜCE 'NİN VI. ÖĞRETİM TOPLANTISI KONUŞMASI.....	XIII
BİLDİRİ : I "Ortaöğretimde Beden Eğitimi Etkinliklerine Genel Bir Bakış: Yeni Yaklaşım ve Uygulamalar (Amaç - Yöntem ve Teknikler)"	1
(Dr. Şevki KOÇ)	
BİLDİRİ : II "Beden Eğitimi ve Spor İlişkileri"	33
(Ayşe DEMİRBOLAT)	
BİLDİRİ : III "Gençlerin Gelişmelerinde Beden Eğitiminin Rolü (Fiziksel-Psikolojik ve Sosyal Gelişmede)"	57
(Yrd. Doç. Dr. Hülya GÖKMEN)	
PANEL : I "Beden Eğitimi Etkinliklerinde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar"	73
(Oturma Başkanı: Prof. Dr. Rüştü YÜCE Panel Üyeleri: Seydi DİNÇTÜRK Figen GÖKDOĞAN Günel ENSARİ Vahit AKDOĞAN Taner GÖNEN Nalan BİLGE)	

BİLDİRİ : IV	"Beden Eğitiminde Tesis, Araç ve Gereçlerin Yeri ve Önemi"	129
	(Rona ÖZENER)	
BİLDİRİ : V	"Beden Eğitiminde Öğrencilerin Değerlendirilmesi"	149
	(Dr. Nihat GÜNDÜZ)	
BİLDİRİ : VI	"Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi"	185
	(Yrd. Doç. Dr. Kemal TAMER)	
PANEL : II	"Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Spor Etkinliklerini Nasıl Daha Verimli ve İşlevsel Duruma Getirebiliriz?"	211
	(Oturma Başkanı: Prof. Dr. Süleyman Çetin ÖZOĞLU Panel Üyeleri: Doç. Dr. Selâmi SARGUT Dr. Nihat GÜNDÜZ Nurten ARSLAN Baha AYRILMAZ Dr. Şevki KOÇ	
EK : 1 TED VI. Öğretim Toplantısı Programı		

SUNU

Kamuya yararlı ve gönüllü bir eğitim derneği olan Türk Eğitim Derneği, VI. Öğretim Toplantısında Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları konusunu ele alarak, eğitimdeki bilimsel etkinliklerine bir yenisini daha katmış bulunmaktadır. Öğrencilerin yalnız zihinsel ve çoğu zaman belleksel yeteneklerine yönelik derslerin öğretimlerinin ele alınarak geliştirilmeleri tek yönlü ve yanlı bir yaklaşım olmaktadır. Öğrencilerin okullarda geliştirilmesi gereken diğer yeteneklerine yönelik derslerin öğretimlerinin de ele alınarak incelenmesi, tartışılması gerekmektedir. Genel olarak, ortaöğretim düzeyindeki okullarımızda, yeteneğe dayalı olarak, beden eğitimi, müzik ve resim-iş gibi dersler sayılmakta ve bu derslerin ancak "yetenekli" öğrencilerin yapabileceği bir kanı paylaşılmaktadır.

Ortaöğretimde yeteneğe dayalı dersler olarak sayılan derslerin de her öğrenciye, yeteneği, ilgisi ve başarısı ölçüsünde, bir şeyler verebileceği, vermesi gerektiği önemle üzerinde durulması gereken bir gerçektir. Gençler, okulda, bu derslerde kendilerini ifade, akranları ile paylaşma ve etkinliklere katılma olanaklarını bulabilmektedirler. Bu dersler, çalışma, ezberleme gerektirmeyen, "yazılısı" bulunmayan, notu önemli olmayan dersler olarak algılanıp yorumlanmamalıdır. Bu derslerin gençlerin bir bütün olarak gelişmelerine sağladığı katkıların çok önemli olduğu gözden ırak tutulmamalıdır.

Bu anlayış ve yaklaşım içinde Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu, VI. Öğretim Toplantısının konusu olarak Beden Eğitimi ve Sorunları'nı seçmiş ve bilimin ışığında incelemesini planlamıştır. Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu'nun tüm bilimsel eğitim etkinliklerinde olduğu gibi, Beden Eğitimi ve Sorunları toplantısının da çalışmalarının yayınlanması ve ilgililerin, eğitim kamu oyunun hizmetine sunulması gerçekleştirilmiş bulunmaktadır. Bu kapsamda ve içerikte, alanında öncü olarak bu yayının ilgililerin çalışmalarında onlara kaynak olacağı umudunu taşıyoruz.

Öğretim toplantısının ilk günü, Beden Eğitimi etkinliklerinin, amaç, yöntem ve teknikler boyutunda ele alan giriş bildirisini, Beden Eğitimi ve Spor ilişkileri adlı bildiri ve tartışmaları izlemiştir. Beden Eğitiminin gençleri psiko-sosyal gelişmelerindeki rolünün ele alındığı bildiri ve tartışmalardan, sonra, Ortaöğretimde Beden Eğitimi etkinliklerinde karşılaşılan başlıca sorunlar, bir panel çalışmasında, akademik uzmanlar, alan uzmanları, öğretmenler ve bir öğrenci tarafından irdelenmiş ve katılanlar tarafından tartışılmıştır.

İkinci gün Beden Eğitimi etkinliklerinde tesis ve araç gereç konusu ele alınarak, bir bildiri çerçevesinde tartışılmıştır. Beden Eğitimi derslerinde önemli bir konu olan, öğrenci başarısının ve etkinliklerinin değerlendirilmesini ele alan bildiriye, gün geçtikçe önemi artan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin yetiştirilmeleri konusundaki bildiri ve tartışmalar izlemiştir.

Tüm eğitim toplantılarında olduğu gibi verimli kılmada neler yapılabilir boyutundaki toplantının son panel çalışması, Beden Eğitimi etkinliklerini nasıl daha verimli ve işlevsel duruma getirebiliriz? sorusuna yanıt aramak biçiminde olmuştur. Elimizde olmayan nedenler sonucu, bu panel çalışmamızı, konuşmaları ve tartışmaları kayıt eden araçtaki bir arızadan dolayı, tüm olarak yayımlama olanağını bulamıyoruz. Panel çalışmalarını olarak, panelimizin değerli üyelerinin yazılı olarak vermiş oldukları metinleri esas alarak çalışmalarını yayımlayabiliyoruz. Bu bakımdan, panelimizdeki tartışmalarda sorarak ve katkılar getirerek bize yardımcı olan değerli konuklarımızdan özür diliyoruz.

Bilim Kurulumuzun bilimsel çalışmalarını gerçekleştirilmesinde destek ve olanak sağlayan Türk Eğitim Derneği Genel Kurulu ile Merkez Yönetim Kuruluna teşekkürlerimizi sunuyor, destek ve ilgilerinin devamını diliyoruz. Bildiri sunan, panel çalışmalarına katılan bilim adamlarına, uzmanlara, öğretmenlere, veli ve öğrencimize ve izleyicilerimize ve katkı getirenlere teşekkür ve şükranlarımızı sunuyorum. Toplantımızın düzenlenmesinde ve gerçekleştirilmesinde emeği geçen Türk Eğitim Derneği Genel Merkez bürosu çalışanlarına (Fethi İnce, Tekin Koçak, Özden Kuru, Aysel Şahin, Nurettin Kesmez, Ahmet Gürbüz) içten teşekkürlerimizi sunuyorum. VI. Öğretim Toplantısının kitabını büyük bir özen ve özveri ile yayına hazırlayan, Bilim Kurulu çalışmalarımızı başından beri büyük bir içtenlikle destekleyen ve katkılar getirmiş olan değerli eğitimci Seydi Dinçtürk'e teşekkürlerimizi sunmaktan zevk duymaktayım.

Basımı gerçekleştiren Şafak Matbaası ilgilileri ile çalışanlarına teşekkürler sunuyoruz.

Prof. Dr. Süleyman Çetin ÖZOĞLU

TED Bilim Kurulu Başkanı

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ BİLİM KURULU BAŞKANI
PROF. DR. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU'NUN VI.
ÖĞRETİM TOPLANTISI AÇIŞ KONUŞMASI**

Değerli Konuklar,

Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu adına sizleri saygı ile selamlar, VI. Öğretim Toplantımızı onurlandırmanızdan dolayı teşekkürlerimizi sunarım.

Başarılarla ve kalıcı ürünlerle dolu 60 yıllık çalışma yaşamını geride bırakmış olan Türk Eğitim Derneği, 1977 yılında Bilim Kurulunu oluşturarak, eğitime bilimsel yönden de katkılarda bulunmayı kararlaştırmıştır. Bilim Kurulumuzun 10 yıllık çalışmaları, eğitimin kuramsal ve uygulamalı boyutlarını kapsamayı amaçlamıştır. Kesintisiz her yıl gerçekleştirdiğimiz eğitim toplantılarında, eğitimin önemli ve güncel bir konusu ele alınarak bilimin ışığında işlenmektedir.

Yıllık eğitim toplantılarımızın yanı sıra, 1983 yılından beri, yıllık öğretim toplantıları düzenlenerek, ortaöğretimimizde yer alan temel derslerin öğretimi bilimsel yaklaşım ile ele alınarak işlenmektedir. Bugüne kadar gerçekleştirilmiş olan beş öğretim toplantısında, Yabancı Dil Öğretimi, Fen Öğretimi, Matematik Öğretimi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi, Sosyal Bilimler ve Öğretimi konuları ele alınmıştır. Bu toplantılarımızın çalışmaları ayrı ayrı kitaplar olarak yayınlanmıştır.

Yıllık Öğretim Toplantılarımızın VI.sı olan bu yılki toplantımızda Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitim ve

Sorunları konusu ele alınacak ve bilimin ışığında işlenecektir. İnsanın yaşamında beden sağlığı ve beden eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Bedenin eğitilmesi ve etkinliğinin sürdürülmesi konusu eğitim uygulamalarımızın ana unsurlarından birisi olmak durumundadır.

Ortaöğretim düzeyindeki okullarımızda Beden Eğitimi derslerinin rolü ve sağladıkları konusuna yeterince eğilinip bu dersin işlevinin artırıldığını söylemek güç olmaktadır. Bu dersin haftalık programdaki yeri ve etkinliği yeni düzenlemelere rağmen yeterli bir görünüm ortaya koymamaktadır. Beden Eğitim dersi, zaman zaman salt bir yetenek, beceri dersi gibi ele alınırken, zaman zaman bir akademik ders gibi ele alınmaktadır. Bazen bu ders için de öğrenci akademik değerlendirmelere tabi tutulmaktadır. Beden Eğitimi dersinin yetenek ile sınırlanan bir özelliği olduğu gerçeği düşünülerek, her bireyin, çocuğun bu dersten ancak kendi bedensel olanakları içinde yararlanabileceğinin ve başarı sağlayabileceğinin anlaşılması gerekmektedir. Herhangi bir yaştaki tüm çocukların belli bir engeli aynı başarı ile geçmesi, atlaması beklenmektedir. Beden Eğitim dersi gerektirdiği fiziksel güç ölçüsünde yorgunluğu da getiren bir özellik taşıdığı için, disiplin, sistemli davranma, başarma ve zevk alma gibi duyguları dengelemek büyük önem taşımaktadır. Beden Eğitimi dersinin oyun ve spor ile olan ilişkilerinin dikkatli bir biçimde dengelenmesi gerektiği açıktır. Beden Eğitimi ile oyun ve spor sözcükleri aynı anlamı taşıyan ve birbirlerinin yerine kullanılacak teknik terimler değildirler. Eğer bunlar aynı zamanda gelecek biçimde kullanılırlarsa Beden Eğitimi dersinin amacından sapılmış olur. Bazı uygulamalarda karşılaşılan örnekler bu karıştırmayı sergilemektedir. Beden Eğitimi Genel Müdürlüğü kuruluşu, tüm vatandaşlara beden eğitimi sağlama, geliştirme, kolaylaştırma yönünden hizmetler vermeyi ve organize etmeyi gerçekleştirme durumundadır. Ancak, "spor" uygulama-

larının "Beden Eğitimi" uygulamalarını bastırıldığını gizlemek olasıdır. Bu durumun okullardaki Beden Eğitimi derslerine yansımaması, Beden Eğitimi derslerinin salt "oyun" "spor" etkinlikleri olmaması gerektiği açık bir eğitim-öğretim konusudur. Spor, yarışma, rekabet vb. özellikleri içerdiğinden üst düzeyde beceri geliştirme ve onu sergileme özelliği taşımaktadır. Spor, çok az sayıda ve becerili bireylerin yerine getirdiği etkinlikler olmaktadır. Sporda kitlesel katılım yerine kitlesel seyir ve coşku, belirgin olmaktadır. Beden Eğitimi etkinlikleri ise her bireyin kendi fiziksel sağlık ve yeterliliği ölçüsünde katılacağı ve kendini ifade edeceği etkinliklerdir. Bu bakımdan okullardaki, Beden Eğitimi derslerinden "muaf" olma konusunu ve uygulamalarını yeniden irdelemek gerekir. Eğitimi yalnız yeterlilere vermek yetersizlere vermemek gibi bir uygulama savunulmayacağına göre, belli sağlık sorunu olan bedensel engeli bulunanların da Beden Eğitimi derslerinden yararlanmalarını sağlayacak uygulamaları oluşturmak gereklidir. Herkesin bedenini eğitmesi, bedenini kullanması ve koruması yollarını bilmesi ve kazanması gereklidir.

Beden Eğitimi ve bu ölçüde spor, ülkemizde ancak son yıllarda akademik bir konu olarak bilimsel çerçevede ele alınarak yüksek öğretim programları arasına konulmuştur. Beden Eğitimi konusu, bir akademik disiplin olarak yükseköğretim programlarına, Beden Eğitimi öğretmeni yetiştirmek amacı ile Eğitim Enstitülerinde alınmış ve uygulamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Beden Eğitimi ve Spor'un üniversitelerde akademik biçimde ve bilimsel araştırma konusu olarak ele alınmasının yakın bir geçmişi vardır. Bu bakımdan Beden Eğitimi Öğretimi konusunda araştırmacıların yetişmesi, akademik kadroların oluşması yeni başlamıştır.

Beden Eğitimi dersine ve onun okullardaki durumuna ilişkin kuramsal akademik çalışmalar, bilimsel araştırmalar sınırlıdır.

Toplantımıza bildiri sunacak değerli uzmanlar, değişik üniversitelerdeki Beden Eğitimi Bölümlerinin akademik elemanlarıdır, bir bakıma öncüleridirler.

Öğrencinin yaşamında ve eğitim çalışmalarında Beden Eğitiminin önemi çerçevesinde, 1980'li yıllarda, yükseköğretim programlarında da Beden Eğitimi dersine kuramsal ve uygulamalı olmak üzere yer verilmesi dikkat çekicidir. Her öğrenci için ve her öğrencinin yararlanabileceği Beden Eğitimi dersinin Ortaöğretim Kurumlarımızda amacına ulaşmasındaki uygulamalara katkılar getireceğini, yararlar sağlayacağını umut ettiğimiz bu toplantımıza bildiriler sunacak, panel üyesi olarak görüşler getirecek uzmanlara huzurlarınızda şimdiden teşekkürlerimizi sunuyorum.

Toplantının gerçekleştirilmesinde maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Türk Eğitim Derneği Genel Kurulu ile Genel Merkez Yönetim Kuruluna teşekkürlerimizi sunuyorum. Toplantının düzenlenmesinde ve gerçekleşmesinde esas emek olan Türk Eğitim Derneği Bürosunun değerli çalışanlarına da teşekkürlerimizi sunmak istiyorum.

Toplantımız için salonlarını bize açan ve olanaklarından yararlanmamızı sağlayan Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğüne, başta Sayın Genel Müdür olmak üzere, teşekkürlerimizi sunuyorum.

Bizleri tekrar saygı ile selamlayarak konuşmasını yapmak üzere Genel Merkez Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Prof. Dr. Rüştü Yüce'yi davet ediyorum.

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ GENEL BAŞKANI PROF. DR.
RÜŞTÜ YÜCE'NİN 6. ÖĞRETİM TOPLANTISI
KONUŞMASI**

Saygıdeğer Konuklar, Değerli Eğitimciler, TED Yönetim ve Bilim Kurullarının Sayın Üyeleri ve TED Mensupları,

Türk Eğitim Derneğinin (TED) düzenlediği 6. Öğretim Toplantısına hoşgeldiniz. Toplantıya gösterdiğiniz ilgi ve katılımınız için TED Yönetim Kurulu adına teşekkürlerimi sunuyorum. İki gün sürecek olan Öğretim Toplantısının Türk eğitime yararlı olmasını ve ortaöğretimimizin sorunlarına çözümler getirerek yön vermesini diliyorum.

TED amaçlarının ve tüzüğünün bir gereği olarak kimsesizliği ve parasızlığı nedeniyle kendi başına okuma imkânı bulamayan ahlâklı ve çalışkan Türk çocuklarına burs vermenin, İngilizce dilinde öğretim yapan okullar açmanın, yurtlar kurmanın, Türk çocuklarının ulusal, sosyal, kültürel ve sportif eğitimlerini yüceltmenin yanı sıra son yıllarda çaba ve çalışmalarını Türk eğitime bilimsel yöntemlerle katkıda bulunmak konusunda yoğunlaştırmıştır. Bünyesinde oluşturduğu bir Bilim Kurulu kanalı ile bilimsel toplantılar ve seminerler düzenleyerek ve eğitim konularının işlendiği kitap ve dergiler yayınlarak eğitimin sorunlarına tarafsız fakat bilimsel bir biçimde yaklaşma ve çözümler getirme arayışı

içine girmiştir. UNESCO Türkiye Milli Komisyonunun Genel Kurul üyesi olan TED 1986 yılından başlamak üzere "Eğitim Araştırmalarını Destekleme Programı"nı uygulamaya koyarak çeşitli araştırma proojelerine destek vermiştir.

Oldukça geniş bir camiaya ve ismini taşıyan birçok yan kuruluşa sahip olan TED amaçları ve çalışma ilkeleri doğrultusunda kültürel ve sportif faaliyetleri gerçekleştirmeyi ve üyeleri arasındaki dayanışmayı artırmayı hedefleyerek "TED Sosyal Tesisi" adı altında bir tesisi Kızılırmak Sokak No: 8 adresindeki bir binayı satın alıp gerekli tadilatı yaparak hizmete sokmuştur. TED Sosyal Tesisi bünyesinde TED Yönetim ve Bilim Kurulu çalışma mekânlarını, TED Üyelerine açık bir lokali, TED Mezunlar Derneği ve TED Spor Kulübü başkanlıklarını, farklı amaçlara hizmet verebilecek bir restoranı, çeşitli eğitim ve kültür faaliyet mekânlarını bulundurmaktadır. Pek yakın bir gelecekte ülkemizin eğitim alanının önemli bir boşluğunu dolduracağına inandığımız bir "Eğitim Kütüphanesi"ni TED Sosyal Tesisinde açacağımızı sizlerin bilgisine sunmaktan mutluluk duyuyordum.

Türk Eğitim Derneği genç Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarına rastlayan 31 Ocak 1928 tarihinde kurularak o günden bugüne "Atatürk İlke ve İnkılapları"nın kapsam ve doğrultusunda, toplumumuzun ve çağdaşlaşmanın gereksinimlerine yönelik, bilimsel ve teknolojik bilgi ve gelişmeleri değerlendiren, çağın gelişmelerini yakından izleyen gerçekçi, yararlı ve yaşama dönük eğitim sistemini savunarak bilime dayalı, çağdaş ve liak eğitim uygulamalarını desteklemiştir ve bundan sonra da desteklemeye devam edecektir.

Biraz sonra çalışmalarına başlayacak olan "Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları" konulu 6. Öğretim Toplantısı yukarıda dile getirmeye çalıştığım TED'in Eğitim Felsefesi ve uygulamaları zin-

cirinin yeni bir halkasını oluşturmaktadır. 1983 yılından bu yana her yıl yapılan öğretim toplantılarında sırası ile:

1.Ortaöğretim Kurumlarında Yabancı Dil öğretimi ve Sorunları (1983),

2. Ortaöğretim Kurumlarında Fen Öğretimi ve Sorunları (1984),

3. Ortaöğretim Kurumlarında Matematik Öğretimi ve Sorunları (1985),

4. Ortaöğretim Kurumlarında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve sorunları (1986),

5. Ortaöğretim kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları (1987),

incelenmiştir.

Bugünden başlayarak iki gün sürecek olan çalışmalarda "Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları" tartışılarak eğitim ve öğretim hayatımızın çok önemli bir bölümünü teşkil eden Ortaöğretimimizin temel sorunlarının değerlendirilmesine bir bütünlük getirilmiş olacaktır.

6. Öğretim toplantısının bir aksaklık olmaksızın yürütülmesi ve sonuçlandırılması, toplantıda yapılacak tartışmaların ve sentezlerin ve büyük bir olasılıkla erişilecek ortak görüşlerin ülkemiz eğitim ve öğretim sistemine katkılar ve yenilikler getirmesi en büyük temennimdir.

Ortaöğretim kurumlarında zihinsel ve kültürel gelişmenin yanı sıra bedensel gelişmenin de önemli ve gerekli olduğunun bilinci üzülererek söylemek gerekirse henüz yerleşmemiştir. Büyük önder Atatürk'ün "Sağlam Kafa Sağlam Vücutta Bulunur" sözü herkesin dilinden düşmemesine ve bir slogan olarak benimsenmesine rağmen tüm öğretim kurumlarında bedensel gelişmenin

gerekleri maalesef yerine getirilememektedir. Beden Eğitimi dersleri göstermelik dersler olmaktan öteye gidememekte tesis ve öğretim elemanı yetersizliği nedeniyle dersler sınıflarda veya koridorlarda günlük giysilerle, imkânı fazla kurumlarda ise birkaç sınıfın salonlara aynı anda doldurulması ile yapılmaktadır, öğrenciler bedensel yeteneklerine bakılmaksızın alışık oldukları zor hareketleri yapmak zorunda bırakılmakta ve Beden Eğitimi dersleri zevkle girilecek dersler olmak yerine isteksiz olarak girilen itici bir ders hüviyetine bürünmektedir. Beden Eğitim derslerinin öğrencilerin arzu ile katıldıkları, çocuk yaşta geliştiremedikleri motor hareketlerini ve becerilerini sürekli tekrar edebilecekleri oyunlar halinde ve belli bir sporu yapma biçiminde düzenlenmeleri hedeflenmelidir. Bunların yanı sıra öğrencilerin beslenme, kardiovasküler sistem, oksijenli veya oksijensiz çalışma prensipleri ve benzeri insan bedeninin gelişmesinin temelini teşkil eden konularda teorik yönden bilgilendirilmelerinin de Beden Eğitimi dersi kapsamında yapılmasında büyük yararlar görmekte ve sağlıklı, mutlu ve başarılı bir toplum yaratmada Ortaöğretim Kurumlarındaki Beden Eğitimi çalışmalarının çok önemli bir payı olduğuna yürekten inanmaktayım.

Türk Eğitim Derneği Merkez Yönetim Kurulu adına ve öğretim toplantısını planlayan ve gerçekleştiren TED Bilim Kuruluna, bildiri sunmak ve panellerde görev almak suretiyle toplantıya bilimsel bir çehre katan değerli eğitimcilerimize ve bilim adamlarımıza, toplantı için salonunu tahsis eden, ikram hizmetini sunan Türkiye Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğüne ve onun değerli Genel Müdürü TED Eski Genel Başkanlarından Sayın İsmet Alver'e, toplantının özelenen biçimde yürütülmesi için özveri ile hizmet veren TED Genel Binası mensuplarına şükranlarını sunar, toplantıya gösterdiğiniz ilgi için hepimize teşekkür ederim. Saygılarımla.

BİLDİRİ : I

Ortaöğretimde Beden Eğitimi Etkinliklerine Genel Bir Bakış Yeni Yaklaşım ve Uygulamalar (Amaç - Yöntem ve Teknikler)

Dr. Şevki KOÇ

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğretim Görevlisi

Oturum Başkanı: **Dr. Ferhan OĞUZKAN**

ORTAÖĞRETİMDE BEDEN EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİNE GENEL BİR BAKIŞ YENİ YAKLAŞIM VE UYGULAMALAR (Amaç - Yöntem ve Teknikler)

I - Bir Eğitim Aracı Olarak Beden Eğitimi

"Ortaöğretimde Beden Eğitimi Etkinliklerine Genel Bir Bakış Yeni Yaklaşım ve Uygulamalar" adını alan bu incelememizin amacı; öncelikle bir eğitim konusu olarak beden eğitiminin ne olduğunu, amaç ve sistematliğini açıklamak; buna bağlı olarak ortaöğretimdeki beden eğitimi etkinlik ve uygulamalarının bir değerlendirilmesini yaparak, ortaya çıkan yetersizliklerin nelerden kaynaklanmıuş olabileceği konusunda görüşleri sürmektedir.

İnsan ve onun çok yönlü eylemlerini anlamaya yönelik çabaların, tarihsel akış içinde hiç kesintisiz sürdüğü söylenebilir. Düşünen, araç yapan, oynayan, kültür yaratan insanın iş ve eylemleri, zamanla değişik bilim dallarının inceleme alanı olmuştur. Evrendeki olay ve olguların dinsel duygular ve mistik inançlardan bağımsız olarak incelenip değerlendirilmesi kolay olmamış ve uzun bir zaman almıştır. Doğayı değiştirip, kendisi de bu değişimin bir parçası durumuna gelen insanın kendi özüne dönerek, asıl kendisini inceleme ve anlamada geç kaldığı söylenebilir. İnsanı çevresinden ve kendi öz organlarından soyutlayarak, sanki sadece düşünen, konuşan, belleyen ve inanan bir canlı gibi ele alan görüş içinde, "eylemde bulunan insan" kavramı yoktur. Birşeyler yapan ve neden yaptığının farkında olan in-

sanın bedensel yönden eğitilmesi konusundaki bilgilerimizin kökleri oldukça gerilere, eski Yunanlı'lara kadar gitmektedir. Felsefe tarihi 18. yüzyıla "aydınlanma çağı" adını vermektedir. Bu çağda insan, aklını kullanarak aydınlanma yoluna girmiştir. İnsan artık evrendeki yerini bilmektedir. Din, devlet, toplum, aile, eğitim, erdem gibi tüm değerler yeniden ele alınacaktır (1).

Tarihsel süreç içinde eğitim ve buna bağlı olarak beden eğitiminin bir eğitim konusu olarak ele alınmasında 18 ve 19. yüzyılda yaşayan Phlantrop'lar (insan dostu olanlar) önemli rol oynamışlardır. Daha sonra J.J. Rousseau, Pestalozzi ve Fröbel gibi eğitimciler, oyun ve doğal hareketlerin çocuk eğitimindeki değeri üzerinde önemle durmuşlardır. Örneğin Rousseau, "çocuğun kendi tabiatının oluşuna, gidişine bırakarak kendi kendine oluşan, işleyen, evrilen bir eğitimin temelini atmıştır. Bu, tabii (Doğal) eğitimidir."... Rousseau'ya göre eğitim, yabancı üzerine vurulan ehli bir aşıdır; aşı yabancı ne denli güçlü olursa bu üzerine vuralan da o denli güçlü olacaktır." ... Fröbel'e göre çocuk, en büyük yaratıcılığını oyunda gösterir. Çocuğu fidana, eğiticiyi bahçıvana, okulu da bahçeye benzeten Fröbel oyunu, çocuk eğitiminin yöntemi olarak kabul eder (2).

Beden eğitimi ve sporun ancak 19. yüzyıl Batı Üniversitelerinde arkeoloji ve kültür tarihi konuları içinde ele alındığı; 19. yüzyılın son yarısına gelinceye kadar çok az hekim, fizyolog ve psikoloğun bedensel alıştırmaya ve sporla ilgilendiği görülmektedir (3). Birinci Dünya Savaşından sonra tıp, psikoloji, sosyoloji gibi insanı konu alan bilim dallarındaki gelişmelere paralel olarak, beden eğitimi ve spor bilgilerinin temellendirilmesinde yoğun çabalar gözlenir (4). Konu artık yalnız bedensel beceriler değildir. Bedensel ve zihinsel faaliyetleriyle bir bütünlük gösteren insanın; serbestçe oynadığı oyunlar, yaptığı cimmastik hareketleri ve yarışmaya dönük etkinlikleri (spor) konusundaki kavramlara açıklık geti-

rilmeğe başlanmıştır. Bu konuda Avusturya'lı eğitimcilerden M. Streicher, K. Gaulhover ile Alman C. Altrok ve C. Diem'in büyük katkıları olmuştur. M. Streicher'le birlikte bugün bile eğitici değerinden hiçbir şey kaybetmemiş olan "doğal cimmastik" in önde gelen temsilcisi Gaulhover, beden eğitimi alıştırmalarının bir sistematığını yapmıştır (5).

1933 - 1945 yılları arasında Avrupa ülkelerinde (özellikle Almanya'da) beden eğitimi ve sporun, siyasal iktidarın politikasına hizmet eden bir araç olarak ele alındığı görülmektedir. 1950'lerden sonra hızla gelişen endüstrinin de etkisiyle spor, kitlelere yayılmaya ve daha çok benimsemeye başlanmıştır. Toplumsal yaşamla içiçe olan sporun artık, bilim adamlarının da ilgisini çektiği gözlenmektedir. 1960'larda beden eğitimi ve sporun önemle tartışılmaya başladığı ve üniversiteler düzeyindeki eğitim ile, beden eğitimi-spor eğitiminin bütünleştirilmesi çabalarının arttığı görülür.

Beden eğitimi ve spor biliminin diğer bilim dalları içinde kendi muhteva, amaç ve yöntemleriyle "interdisipliner" özellikte bir bilim dalı olmasında Hans Groll'un rolü büyüktür. Groll, bireyin kişilik ve sağlık gelişiminde etkin bir yeri olan beden eğitimi ve sporu, eğitim bilimi kapsamında göreceli-bağımsız ve entegre bilim dalı olarak kabul eder (6). Grössing, spor eğitim bilimini (spor pedagojisini) eğitim biliminin bir alt dalı olarak görür. Spor pedagojisiyle ilgili araştırmalar için değişik koşullara uygun düşecek "karma" araştırma yöntemlerini önerir. Günümüzde, beden eğitimi ve spor alanındaki araştırmaların daha çok performans sporu üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Herhangi bir konuda "olması gereken" durumla "olan durum" arasındaki büyük farkların açıklanmasında, empirik-analitik araştırma yaklaşımı yeterli olamamaktadır. Bu durum, okul sporu için daha da yetersiz gözükmektedir.

1960'lı yıllarda beden eğitimi, hareket eğitimi, spor bilimi gibi konu ve kavramlar üzerinde henüz bir birlik

sağlanamamıştır. Beden eğitimi ve sporun inceleme alanına giren sorunların araştırılması için, genellikle anlayış öğretisi (hermeneutik araştırma yöntemi), empirik-analitik ve dialektik yöntem üzerinde durulmaktadır. Bilgi üretme yolu olarak da gözlem yapma, anket ve test uygulama ve istatistik tekniklerden yararlanılmaktadır.

Spor yapan insan ve onun davranışları çerçevesinde birçok bilim dalıyla ilişkili olarak beden eğitimi ve spor bilimi şu konular üzerinde durmaktadır.

1. Beden eğitimi ve spor tarihi
2. Serbest zaman etkinlikleri
3. Antrenman, alıştırma ve yüklenme ilkeleri
4. Öğretim programları
5. Spor yönetimi
6. Okul beden eğitimi ve sistemi
7. Bedensel alıştırmaların anlamı, amacı
8. Motivasyon, kişilik, öğrenme
9. Spora yöneltme, yetenek, kapasite ve sporcu seçimi
10. Sporda sosyal psikoloji

II - Beden Eğitiminin Amaçları

Bilindiği gibi her bilim dalının, incelediği konularla ilgili belirli amaçları vardır. Bilimdalı yönünden belirlenen amaçların eğitim-öğretimin genel amaçlarıyla bağıntılı olması beklenir. Amaçların güçlü olması, bilim dalının temel ilkelerinin geçerli ve güçlü olmasıyla; yöntem ve tekniklerin işlevsel (işe yarar ve pratik) olması da; öngörülen amaçların gerçekçi ve tutarlı olmasıyla yakından ilişkilidir. Durumu şöyle gösterebiliriz.

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın insan yetiştirme öncelikli amacı; demokratik bir eğitim ortamında bireyle-

rin yeteneklerinin olabildiği ölçüde geliştirilmesidir. Burada, bireylerin anılan özelliklerinin kim için ve hangi yüce amaç uğruna geliştirileceği konusu akla gelmektedir. Ne, birey için toplumsal ülküler, ne de, toplum uğruna birey feda edilmemelidir. Aslında toplum, bir üyesi olan bireyden okul aracılığıyla kendi istek ve özlemlerini gerçekleştirmesini bekler. Ülke ve toplumun yararı söz konusu olduğu zaman, bireye verilen eğitim, onun hiç duraksamadan toplum yararına olacak iş ve eylemi seçmesini sağlamalıdır. Örgütlenmiş kurumlar aracılığı ile yapılacak eğitim için, inceleyebildiğimiz kaynaklarda şu ortak amaçlar görülmektedir.

Eğitimle; toplumun ihtiyaçlarını karşılayıcı; yetenekleri ortaya çıkartıcı ve geliştirici; sorunları doğru çözümlen; akılcı düşünebilen; tarihsel ve ulusal değerleri benimsetici ve koruyucu; sanayi ve sanayi ötesi toplumu olmanın getireceği problemleri çözebilecek nitelikte; başarıma isteğiyle dolu ve girişimci insanların yetiştirilmesi amaçlanır. Söz konusu bu genel amaçlar kapsamında beden eğitiminin görevi, temelde insanı anlamaya yöneliktir.

Bir yönüyle eğitim, optimal gelişimin ilerletilmesi anlamına gelmekte ve söz konusu gelişme-ilerletme, hareket eğitimi aracılığıyla yapılmaktadır. Yukarıda belirtilen ve eğitimle ulaşılmak istenen genel amaçlara dayanarak bir tanım yapmak gerekirse eğitim; eğitilecek insanların devimsel, duygusal, zihinsel ve toplumsal yönden geliştirilmesine yönelik bilinçli ve etkin çabaları içeren bir süreçtir. Açıklanan bu genel eğitim tanımı içinde beden eğitiminin yeri şöyledir. "Beden eğitimi, büyük kas etkinlikleri aracılığıyla bireyin bedensel, ruhsal ve toplumsal bütünlüğünü zedelemeyen, kişinin kendisi ve toplumun yararına optimal gelişimini gerçekleştirme eğitimidir" (7). Bu tür eğitimde beden, bir araç durumundadır. Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi etkinliklerine geçmeden önce hareket, oyun ve sopr gibi temel kavram-

ların açıklanması konuyu daha anlaşılır hale getirecektir.

İnsan hareketi yalnız mekanik bir hareket değildir. Kinesiyoloji olsun, biyomekanik olsun insan hareketini tam olarak açıklayamamaktadır. İnsan hareketi, insanın evren içinde ilişkilerindeki değişimdir. Birey hareketleri yoluyla ilişkilerini değiştirir (8). Bu nedenle beden eğitimi, vücut deneyimi olarak hareketi ve değişik hareketlerden oluşan oyunları ele alır. Bir başka deyişle beden eğitimi, genç insanın yetişkin olma yolunda kendisine edilen bir yardım niteliğindedir (9). Bu çalışma alanında beden eğitimi, bireyin yetişkin olma amacının gerçekleştirilmesinde kendisine yardımcı olur. Oyun, insanın bir davranış biçimidir ve davranışları içinde gelişir. Dışarıdan bakıldığında kuralları pek anlaşılmayan, büyük bir özgürlük içinde oynanan, önceden belirlenmiş yararlı bir amaç gütmeyen ve sonu kestirilmeyen etkinliklere oyun adı verilmektedir. Neşe ve zevk içinde kendiliğinden ortaya çıkan oyunun, insanın yaratıcı kuvvetinin özgürce gelişmesinde önemli rolü bulunmaktadır. Spor ise, "kişiye oyun eğlence ve serbest zamanlarını değerlendirme ve belirli teknik ve kurallara dayalı bir yarışma ortamında kişinin kendi gücünü kanıtlama olanağı sağlayan yoğun kas çalışması gerektiren etkinlik türü" olarak tanımlanmaktadır (10). Latince'den disportare (disportus), fransızca'da desport, yunancada agon sözcükleriyle karşılanan sporun değişik tanımları yapılmaktadır. Basın, televizyon, ve dost-arkadaş sohbetlerinde sık sık sözü edilen spor olgusunun en belirgin özelliği, eşit rekabet ortamında ve belirli kurallar çerçevesinde yapıyor olmasıdır.

Hareketler yoluyla beden eğitilmesini hedef alan beden eğitiminin amaçları şöyle özetlenebilir:

Beden Eğitiminin Genel Amaçları:

Beden eğitimi dört düzeyde gelişimi amaçlar. Bunlar;

1. Organik gelişim
2. Sinir-kas gelişimi (psikomotor gelişim)
3. Zihinsel gelişim (kortikal gelişim)
4. Duygusal (heyacansal) gelişim'dir.

Beden eğitimi etkinlikleri, bu dört düzeyde gelişimi içeren amaçlara dayalı olduğu sürece geçerlidir.

Bir başka açıdan beden eğitiminin amaçları olarak;

1. Sağlık gelişimine katkı sağlama ve vücut bozukluklarını düzetme
2. İyi duruş ve biçim kazandırma
3. Güzellik ve estetik duygularını geliştirme
4. Kendine güven, kendini kontrol, işbirliği yapma, hakbilir, özgeci, disiplinli olma gibi kişisel ve toplumsal alışkanlıkları geliştirme
5. Sağlıklı ve mutlu bir yaşam için iradeli ve istekli kılma

6. Doğaya sevgi, ülkeye sevgi ve bağlılık uyandırma

7. Okul dışı bedensel alıştırmalara karşı anlayışlı bakma ve katılmayı sağlayıcı amaçları bulunmaktadır (11). Açıklanan amaçlara ulaşabilmek için, beden eğitimi ve sporun amaç, ilke, yöntem, araç ve uygulamalarla bir bütünlük içinde düşünülmesi gerekmektedir. Bu bütünlüğün belki ilk koşulu da, yapılacak iş ve eylemin sistematik bir biçimde değerlendirilmesidir.

III - Beden Eğitimi Sistematiği

Gaulhofer'e göre okul cimnastik sistemi (12).

A - Denge sağlayıcı hareketler

Vücut yapısının eksikliğini giderici veya vücut geliştirici alıştırmalar,

Omuz, omurga ve kalça eklemindeki hareket yetersizliklerini giderici hareketler.

B - Biçim veren hareketler (en iyi kişisel duruş ve hareket biçimi veren etkinlikler)

1. Hareket formu veren alıştırmalar

a) Günlük hareketler (soluk alma, yürüme, oturma, ayakta durma, dönme, sekme, kaldırma, uzanma, eğilmek)

b) Çalışma hareketleri: Koşma sıçrama, tırmanma, asılma, sallanma, koyma, çekme, itme, kaldırma, taşıma, fırlatma, yakalama,

2. Duruş kazandırıcı hareketler

a) Günlük duruş alıştırmaları: Ayak, diz, kalça, omurga (baş, boyun, göğüs, kalça) hareketleri

b) Belirli temel duruş hareketleri: Diz üstü, çömelik, yatış, dayanmalı duruş, asılma ve dayanmalar.

C - Verim Alıştırmaları

1. Gezmek

a) Yaya gezmek

b) Nehir gezintisi

c) Kayakla dolaşma

d) Kamp kurma

2. Mücadele oyunları

a) Çim oyunları

b) Su oyunları

c) Buz üzerinde oyunlar

3. Savunma alıştırmaları

a) Güreş

b) Boks

c) Kılıç

d) Atıcılık

4. Kış alıştırmaları

a) Kayak (Mukavemet, engelli, kayakla atlama)

b) Buz pateni (Sürat pateni, engelli paten)

5. Yüzme

- a) Değişik yüzme stilleri
- b) Dalma
- c) Atlama
- d) Can kurtarma

6. Temel alıştırılmalar

- a) Koşu (kros, engelli, kısa ve uzun mesafe koşuları)
- b) Atlama (Yüksek, uzun, sıırıkla atlamalar)
- c) Tırmanma
- d) Asılma
- e) Kaldırma ve taşıma
- f) Fırlatma, itme, vurma

D - Sanatsal Hareket

1. Sirk Hareketleri

- a) Serbest hareket sanatı
- b) Aletlerle küçük hareket parçaları
- c) Aletler üzerinde alıştırılmalar

2. Danssal Hareketler

- a) Danssal hareket oyunları
- b) Dans

Burger ve Grol'a Göre Alıştırılmaların Sınıflandırılması

1. Bireyin bireysel tercihe bağlı alıştırma alanı

- a) Tamamlayıcı alıştırılmalar (dengeleyici, önleyici, kondisyonu geliştirici hareketler)
  - Kuvvet alıştırılmaları
  - Çözümleyici alıştırılmaları

b) Biçim verici alıştırmalar

- Duruş kazandırıcı alıştırmalar
- Biçimli hareket alıştırmaları

c) Verim artırma ve sanatsal hareket

- Asıl alıştırmalar (koşu, sıçrama, fırlatma, tırmanma ve diğerleri)
- Aletsiz, aletle ve alette
- Yüzme ve trampolen atlama, adam kurtarma
- Kürek
- Kayak
- Buz pateni

2. Sosyalleşmeyi Sağlayıcı Hareketler

a) Grupça yarışmalar, Oyun

- Stafet yarışı, grupça yapılan yarışmalar
- Küçük oyunlar
- Basit takım oyunları
- Büyük takım yarışmaları

b) Dans ve danssal takım oyunları

- Danssal grup oyunu
- Dans

c) Dans, sanatsal danslar

d) Geziler (dolaşma), kayak, kampçılık, dağa tırmanma.

IV - Okul Beden Eğitiminde Sistemin Genel Özellikleri

Okullarda uygulanacak beden eğitimi alıştırmalarının belirli amaçları olmalı ve bir sisteme dayanmalıdır. Bu sistem içinde şu etkenler önem taşır (13).

1. Yapılan eğitim-öğretimin amacı,
2. Eğitim- Öğretimde uygulanacak yöntem,

3. Öğretilecek konular (eğitim-öğretimin kapsamı)

4. Eğitilecek olanların, içinde buldukları kültürel, ekonomik, toplumsal çevre ve bu çevre tarafından belirlenen toplumsal ve kişisel davranışlar,

5. Eğitilecek olanların biyolojik gelişim düzeyleri,

6. Okulun eğitim düzeyi ve amacı,

7. Eğitimcinin yetenek ve beceri düzeyi.

Yukarıda, yedi madde olarak belirtilen ve eğitim-öğretim sisteminin biçimlenmesinde önem taşıyan ve bir sistemin başarılı olmasında öğretmenin kişilik ve yeteneğine ek olarak, yapılan uygulamaların da önemli katkısı vardır.

Çağdaş eğitim anlayışı, insanı beden ve zihinsel işlevler olarak bir bütünlük içinde ele alır. İnsanın anatomik yapısı, organ ve sistemlerin fizyolojik işlevleri, psikolojik duygu-düşünce ve davranışları birbirleriyle ilişkili biçimde yine bu bütünlüğün ayrılmaz ögeleridir. Okul, sözkonusu bu bütünlüğü toplumun istekleri doğrultusunda geliştirmek durumundadır. Bir başka deyişle, okullarda uygulanan beden eğitimi alıştırmaları kişinin hem bireysel hem de toplumsal yönden gelişmesini hedef tutmalıdır. Bu görüşe göre okullarda uygulanan beden eğitimi alıştırmalarını iki ana grupta toplayabiliriz (14).

A - Bireysel eğitime katkıda bulunan alıştırmalar,

B - Toplumsal eğitime katkıda bulunan alıştırmalar.

Bireysel eğitime katkıda bulunan alıştırmalar bireyin psikofizyolojik yetilerini geliştirici amaçla, öğretim programında yer alırlar. Bu alıştırmalar üç grupta toplanmaktadır:

a) Eksiklikleri giderici ve tamamlayıcı alıştırmalar (Kuvvetlendirici, açıcı, yumuşatıcı ve işleklik kazandırıcı alıştırmalar)

b) Verim (performans) artırıcı, sanat değeri olan ve hünersel alıştırmalar

c) Duruş ve biçim kazandırıcı özellikteki alıştırmalar.

Sağlığı korumaya ek olarak, sağlıklı yaşama alışkanlığı kazanmak bakımından bu alıştırmaların uygulanmasında vücudun belirli duruşlarda kalması (tesbit edilmesi) önem taşımaktadır. (b) grubundaki alıştırmalar bireyin kuvvet, dayanıklılık, sürat, beceri, kendini aşma, gözüpeklilik gibi ölçülebilen ve değerlendirilebilen özelliklerinin gelişimini hedef tutan alıştırmalardır. Bu tür alıştırmalar, hem stil hem de güzellik duygusu (estetik) gelişimi yönünden değer taşırlar.

Verim arttırmayı hedef tutan alıştırmalar önce, yaşamda örneği görülen işlevsel (fonksiyonel) biçimdeki etkinlikler içinde uygulanır. Daha sonra, belirli spor dallarına dönük olarak hazırlayıcı, geliştiri, sanat ve hüner değeri olan alıştırmalara geçilir. Bu çalışmalarda kişisel verimden çok, aşırı rekabete dayanmayan yarışmalara önem verilmelidir. Verim (performans) elde etmeğe dönük alıştırmaların amacı, en uygun (optimal) verimdir. Optimal verim, bireyin bedensel, ruhsal ve toplumsal sağlığını geliştiren ve koruyan verim demektir. Optimal verim elde etmede, çok zayıf ve çok kuvvetli uyarılar yarar sağlamazlar. Ancak kuvvetli uyarılar verimi yükseltmektedirler. Verim alıştırmalarında bireyin meslek, öğrenim, aile yaşam ve koşulları gözönünde tutulmalıdır. Biçim ve verim arasında bir ilişki vardır. Çocuklardan erken yaşlarda verim istenmesi biçim kazanmayı engellemektedir. Önce, iyi bir biçim kazanımı sağladıktan sonra verim istenmelidir. Okullarda yalnız yarışmaya dönük sportif verim amaçlanmaz.. Çocuklar ve gençlerin müzik ve güzellik (estetik) duygu ve yeteneklerinin geliştirilmesi önemli amaçlardandır. Hünersel-sanatsal alıştırmalar için daha çok; barfiks, paralel, halka vb. aletler üzerinde çalışılmaktadır. Genellikle

vücudun üst kısmını çalıştıran bu hareketlerin, bireye "kendini aşma duygusu" verdiği düşünülür. Bu alıştırmalar bıkkınlık vermeden, kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene, belirli yöntemler uygulanarak ve sırayla yapılmalıdır.

Oyun çağında hünersel-sanatsal alıştırmalar beceri kazandırıcı ve çevikliği geliştirici amaçla uygulanır. Tam çocukluk çağında (9-12 yaş erkek, 8-11 yaş kız) çeviklik ve beceri kazanımı için ölçülü bir yüklenme ile ve oyunsal form içinde çalışmalar yapılır. Yetişkinlik çağında ise alıştırmalar daha çok, tüm teknik özellikler verilecek şekilde uygulanır.

Bijl (1969), incelediği kaynaklara dayanarak beden eğitimi konusunda temel kavram ve uygulamaları aşağıdaki gibi düzenlemektedir (15).

Tip olarak bir ders;

- Oyuna yönelik ders,
- Öğrenmeye yönelik ders,
- Alıştırmaya yönelik ders,
- Verim (performans) ortaya koymaya yönelik ders,
- Özel durumları konu alan ders biçiminde ayrılmaktadır.

Bir dersin bölümleri

- Duruş ve biçim kazandırıcı alıştırmalar
- Verim (performans) alıştırmaları
- Oyun

Kurt Meinel Devimsel (motorsal) Öğrenmeyi;

- a) Kaba form içinde temel hareket akışının kazanımı,
- b) Düzeltmeler, inceltme ve hareketi ayrıntılarına bölerek iyice çalışma,
- c) Hareketlerin değişik koşullar içinde yapılması ve sağlaştırılması,

d) Öğrenilenlere iyice hakim olduktan sonra serbest ve isteğe bağlı alıştırmalar.

Fetz, Öğretmenin Gidişi ve Yapısını;

1. Bilinçsiz hareket formalarının kazanılması basamağı,

2. Bilinçli kazanılmış hareketler basamağı,

3. Hareketlerin inceltilmiş formları. Bu basamak öğrencinin yeteneği ve hareketlerin yapılmasındaki genellekle yakından ilişkilidir.

Fetz, öğrenim sürecini tamamen değişkenlerle dolu ve çok yönlü olması görüşünde olup;

a - Alıştırmaların değiştirilmesi,

b - Alıştırmaların gerek güçleştirilmesi,

c - Alıştırmaların birbirine bağlanmasını önermektedir.

Fetz'e göre metodik yardım biçimleri olarak;

1. Hareketi tanımlama ve açıklama,

2. Hareket yönergeleri,

3. Hareketi düzeltme,

4. Hareketi uygulama yönergeleri,

5. Hareket ödevi ve hareket açıklaması,

6. Önceden yapma veya çeşitli şekillerini gösterme,

7. Ses'le (sözel) yapılacak yardım,

8. İyi düzenlenmiş öğretim yöntemi,

9. Metodik yardım aracı olarak ritim.

Öğretim Formu Kavramından, öğretim biçimi anlaşılmaktadır.

Bunlar:

a - Serbest öğretim formu. Burada hareket görevleri verilir, öğrenci bunlardan seçim yapar ve çalışır.

b - Bağımlı öğretim formu. Burada, öğretici tarafından belirli hareket ödevi verilir ve öğrenci hareket ödevi sınırları içinde çalışmalarını sürdürür.

V - Ortaöğretimde Yapılan Beden Eğitimi ve Spor Uygulamaları

A. Ders Çalışmaları

B. Ders Dışı Çalışmaları olarak iki bölümde düşünebiliriz.

A. DERS ÇALIŞMALARI:

1) **Salonda veya Dışarıda Yapılan Dersler:** 9 Kasım 1970 gün ve 1630 sayılı Tebliğler Dergisi'nde, ortaöğretim kurumlarında yapılacak beden eğitimi dersinin müfredatı yer almaktadır. Müfredat programındaki konuları uygulaması için önce bir yıllık plan yapılır. Eğer okulun kapalı salonu varsa, ders konularının işlenmesinde bir güçlük yoktur. Beden eğitimi öğretmeni, yüksek öğretimde aldığı formasyonun gereği olarak ders konularını işleyecektir. Kapalı salonu bulunmayan okullarda, beden eğitimi derslerinin uygulanış biçimi hava koşullarına bağlı olarak değişmektedir. Programda yer alan hareketlerin niteliği "sağlıklı olma"ya yönelik gözükmektedir. Ne var ki sınıf, koridor, kantin alanı ve okul bahçesi gibi yerlerde yapılan derslerin öğrenci sağlığını geliştirdiği söylenemez. Sınıfların kalabalık, ders araç-gereçlerinin yetersiz, çalışılan zeminin beton ve toprak oluşu ve çabuk tozlanması, dersin verimini oldukça düşürmektedir.

2. **Dersin Sınıf İçinde İşlenmesi:** Havanın elverişli olmaması durumunda ders sınıfta işlenmektedir. Bu durumda yapılacak fazla bir etkinlik yoktur ve çoğu kez öğrencilere "serbest çalışın" denilmektedir. "Sınıf içi

oyunlar" adıyla yapılan çalışmaların lise öğrencileri yönünden fazla eğitici değeri olduğu söylenemez. Öğrencilere verilecek kuramsal bilgiler, zihinsel bakımdan yorulmuş olan öğrenciler için hiç de çekici olmamaktadır.

B. DERS DIŞI ÇALIŞMALARI:

1) Yarışmalara Hazırlık Çalışmaları: Beden eğitimi öğretmeni genellikle kendisinin iyi olduğu spor dalında bir takım oluşturarak il içi ve il dışında düzenlenecek spor karşılaşmalarına takımı hazırlamaya çalışır. Bazan, önceki yıllarda iyi sonuçlar alınmış spor dallarında çalışmaların sürdürülmesi gereği de ortaya çıkabilir. Takımlardaki öğrencilerin tümüne uygun düşecek serbest zamanın bulunması; antreman yapılacak saha-salon ve malzemenin temini gibi konular, takımların yarışmalara hazırlanmasında önemi ve sürekliliği olan güçlüklerden olup, çoğu kez bütünüyle aşılması da olanaksızdır.

2) Sportif Yarışmalar: Sportif karşılaşmalara katılım, öğretmen ve sporcu öğrenciler için önemli bir hayat ve deneyim alanıdır. Okul için karşılaşmalardan başlayarak tecrübe kazanan sporcular, giderek kendileri için yabancı olan saha ve seyirci önünde yarışrlar. Yarışmanın koşulları eşit olsa da, çoğu kez eşit olmayan biçimde hazırlıklar sürdürülmüştür. Salon-saha ve yeterli malzemesi olan okullar ve bunların takımları yanında; birkaç topu alamayacak ölçüde bütçesi zayıf okulların sporcuları karşı karşıya gelebilir.

Gerek antreman gerekse sportif yarışmalar çocuk için anlamlı uğraşlar olmasına karşın, sporcu öğrenci için derslerin aksatılmadan yürütülmesi her zaman kolay olmamaktadır. Okul yönetimince spor yapan öğrenciler için bazı kolaylıkların düşünülmesi; bu kolaylıkarı ders öğretmenlerince de sağlanacağı anlamına gelmez. Bazan, ders ve spor çalışmalarını birlikte yürütemeyen öğrenciler için bir tercih yapma durumu ortaya çıkabilir. Ortaöğretim

öğrencilerinin herhangi bir sporla uğraşmaları genellikle kedilerine bir meslek kazandırıp, hayat garantisi sağlamaz. Kişinin, hem spor yapma isteği, hem de derslerde başarılı olma zorunluğu karşısında yapacağı en doğru iş, öncelikle derslerinde başarılı olmaya çalışmasıdır. Akademik yönden başarısız bir öğrencinin spor yapmada ısrar etmesi; veli, öğretmen ve öğrenci yönünden bazı güçlükler doğurmaktadır.

Bir diğer sorun, sportif yarışmalara kız-erkek sporcu öğrencilerin kafile halinde götürülüp getirilmesindeki güçlüklerdir. Ulaşım araçlarının tutulması ya da yer ayırılması, önceden yeme-içme ve barınma yerlerinin belirlenmesi, son derece yorucu ve sürprizlerle dolu olaylardır. Her il dışı sportif yarışma, ilgililere yeni deneyimler kazandırmakla birlikte, işlerin önceden planlandığı gibi gitmemesi; çalışma isteğini azaltıcı, hatta sporcu verimini düşürücü etki yapmaktadır.

VI - Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Etkinlikleri

Açıklamaya çalıştığımız konuya sırasıyla; bir bilim dalının niteliği, uğraşı alanı (konuları), konuların sistematigi, inceme-araştırma yöntemleri gibi açılardan bakıldı. Şimdi de, beden eğitimi ve spor uygulamalarının ortaöğretim kurumlarında nasıl yapıldığı konusu üzerinde duralım. Çok güzel düşünülmüş amaç ve ilkeler, son derece etkili yöntem, zengin araç-gerece sahip olmak, kuşkusuz önemlidir. Fakat bundan daha önemlisi, uygulamalar ve elde edilen sonuçlardır. "Masabaşı" çalışması ile, alanda yapılan gerçek uygulamalar çoğu kez farklılıklar gösterir. Başdöndürücü şekilde gelişen teknoloji ve bunun ortaya çıkardığı yeni yaşam biçimi; kuram, maç, yönetim ve uygulamaların tekrar gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Endüstriyel gelişim, insanlararası ilişkileri de etkilemekte, yeni organ ve kurumları doğmasına yol açmaktadır. Toplumda hemen herşey değişirken, eğitim kurumlarını bu olgudan soyutlanmış olarak düşüneyiz.

Refah ve endüstri toplumlarındaki az hareketlilik; vücuttaki organ ve sistemlerde işlev yetersizlikleri ve duruş bozukluklarına yol açmaktadır. Bu tür sorunları gidermede eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Ülkemiz ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi dersi için öngörülen hareket ve alıştırmaların, yukarıda değinilen rahatsızlıkları ortadan kaldırmakta son derece yetersiz kalacağı söylenebilir. Çünkü, 9 Kasım 1970 gün 1630 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yer alan beden eğitim dersi müfredat programındaki etkinliklerle ilgili (bugünkü uygulama biçimiyle) öngörülen amaçlara ulaşılması olanaksız gözükmektedir. Olanaksızdır, çünkü düşünülen etkinlik türleri ancak kapalı spor salonu olan okullarda gerçekleştirilebilir.

Ortaöğretimde beden eğitimi dersi müfredatında ders konusu olarak;

1. Serbest Hareketler,
2. Araçla Hareketler,
3. Araçta Hareketler,
4. Yer (Minder) Hareketleri,
5. Spor Alıştırmaları,

6. Oyunlar biçiminde düzenlenmiştir. İlk bakışta mantıklı ve kendi mantığı içinde de tutarlı gözükse de yaklaşımlarımız gerçekte değildir. Gözlemlerimiz bize, orta dereceli okullarımızın çoğunda bir tek top alabilmenin önemli bir sorun olduğunu göstermiştir. Bu durumda, yukarıda belirtilen 6 ayrı çalışma alanının malzemelerinin nasıl temin edileceği bilinmemektedir. Bu durum bize, gerçekte sayamadığımız müfredatı hazırlayan ilgililerin; yüksek öğrenimlerini yaptıkları kurumların etkisinden kurtulamadıklarını göstermektedir.

Müfredatta öngörülen amaç ve ilkeler; etkinliklerin derslerde uygulanışıyla ilgili olarak beden eğitimi öğretmenin görevini kolaylaştırıcı, onu yönlendirici özellikte değildir. Yıllık, aylık ve özellikle haftalık planların yapımında; seçilen etkinliğin niteliği ve ilgili yaş

grubunun özelliklerini gözetin, işlevsel bir müfredat programı sisteminin geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Ülkemizde kış mevsiminin uzun ve sert geçmesi karşısında, okulda, uygun bir kapalı çalışma alanı düzenlenerek; "sağlık için spor", "güç geliştirme" "düzeltici" (korrektif) cimmastik, şeklinde adlandırılan etkinlikler yoluyla çalışmalar sürdürülebilir. Bu tür bir uygulamanın denenmesi ve hızla ülke genelinde yaygınlaştırılması, küçümsenmeyecek yararlar sağlayacaktır.

Ortaöğretim çocuklarının fizyolojik ve psikolojik özellikleri gözönünde tutulduğunda, başta "düzen alıştırmaları" olmak üzere birçok alıştırmaların çocuklara yarar sağlamayacağı düşünülmektedir. Aslında program Türk çocuğunun sosyo-kültürel durumunu analiz eden verilere dayanarak hazırlanmadığı için, bize göre birçok alıştırmaların programda yer almasının gereği yoktur. Elde sağlıklı veri olmadan batı toplumu çocuklarının özelliklerine göre düzenlenmiş izlenimi veren ortaöğretim beden eğitimi dersi müfredat programının, hızla, gerçekleştirilecek araştırma sonuçlarına göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin uygulamadaki verimi açısından önemli bir konu da, beden eğitimi öğretmenin kişilik ve niteliğidir. Günümüzde, genellikle hiçbir yüksek öğretim kurumunu kazanamayan gençler beden eğitimi ve spor bölümlerine başvurumaktadırlar. Bölümlerce yapılan "giriş yetenek sınavları" sonunda, kurumların amaçlarına uygun nitelikte öğrenci seçilemediği söylenebilir. Gözlenlerimiz bu olguyu doğrular niteliktedir. Farklı okullarda gelen öğrencilerde, dört yıllık akademik eğitim-öğretim sonunda gerçek bir eğitimci kimlik ve kişiliği verildiğini söylemek oldukça güçtür. Öğrenci seçimiyle daha başlangıçta gözardı edilen temel eksikliklerin olumsuz etkileri, hem okul hem de öğretmenlik yaşamında

görülmekte, izlenebilmektedir. Bir başka deyişle, yetiştirilmekte olan beden eğitimi öğretmenlerinin sözkonusu müfredatı başarıyla uygulayabilecekleri oldukça kuşkulu gözükmektedir. Nitelikli beden eğitimi öğretmeni yetiştirmenin ön koşullarının hazırlanması; kanımızca ülkemizin beden eğitimi ve spor alanında gelişmesinin de başta gelen koşulu olacaktır.

Sonuç

Açıklanagelen görüşler çerçevesinde, ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi-spor etkinliklerinin işlevselliği açısından soruna baktığımızda, birçok konunun birbirleriyle doğrudan ilişkili olduğu görülür.

Ortaöğretim kurumları eğitim-öğretiminden sorumlu olan ilgili ve yetkililerin, soruna eğilmeleri ve en azından bu konunun daha geniş boyutta tartışılması sağlanmalıdır. Yeniden düzenleme çalışmalarının; sorunla ilgili kişi ve kuruluşların temsilcileri ile yapılacak kapsamlı ve doyurucu çalışmalar sonucu, mutlu bir sona ulaştırılabileceği düşünülmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. HANÇERLİOĞLU, O., *Düşünce Tarihi*, Remzi Katibevi, İstanbul, 1983, s. 252.
2. BALTACIOĞLU, I.H., *Pedagojide İhtilâl*, Anadolu Matbaası, İstanbul, 1964, s. 61-69.
3. GROLL, H., BURGER, E., *Leibeserziehung*, Österreichischer Bundesverlag, 1972, Çevrine: Adnan ORHUN, s. 3
4. GROLL, H., BURGER, E., *Leibeserziehung*, Österreichischer Bundesverlag, 1972, Çevrine: Adnan ORHUN, S. 4
5. NIEDERMANN, E., *Leibeserziehung und Schulsport*, Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1983, s. 317.
6. ORHUN, A., *Yayınlanmamış Ders Notları*, 1982, s. 3
7. GÜNİŞİK, E., *Yayınlanmamış Ders Notları*, İst. 1976, s. 5
8. RİJSDORP, K., *Gymnologie*, Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht, 1977
- s. 33
9. PLJSDORP, K., *Gymnologie*, Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht, 1977
- s. 30
10. GILLET, B., *Spor Tarihi*, Gelişim yayınları, İstanbul, 1975, s. 10-13.
11. ORHUN, A., a.g.k., s. 4
12. NIEDERMANN, E., a.g.k., s. 317-320
13. ORHUN, A., a.g.k., s. 13
14. ORHUN, A., a.g.k., s. 14
15. BİJL, J. W., *Sylogos*, Katholieke Academie Voor Lichamelijke Opvoeding, Tilburg, 1969, s. 30-34

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN - Sayın Koç, toplantımızın girişi niteliğindeki konuşması ile birçok sorunlara değinmiş oldu. Önce tarihi perspektif içinde beden eğitimi anlayışının, spor anlayışının gelişmesinden söz etti, sonra bugünkü anlayışımıza göre bazı kavramlar üzerinde örneğin oyun nedir, spor nedir, beden eğitimi nedir, beden eğitiminin amaçları nedir, bunlar üzerinde durdular. Arkasından da sorunlara değindiler. Bazı sorunlara değindiler ki bunlar daha geniş ölçüde bundan sonraki toplantılarda teker teker ele alınacak özellikle panellerimizde.

Önümüzde kısa bir süre var tartışma için, bu süre içinde Sayın Konuşmacıya konuşmasıyla, konusuyla ilgili soru sormak isteyen varsa lütfen buraya kadar gelsinler. Çünkü bu sorular ve açıklamalar kitapta yer alacak. Biraz önce Sayın Bilim Kurulu Başkanının bahsettiği kitaplar yayınlar bütün bu toplantıların havasını aksettirmesi yönünden yalnız bildirileri içermemektedir, aynı zamanda sorulan sorular, o sorulara verilen cevaplar, tartışmalar hepsi yer almaktadır. Hep kitap adeta geçmiş altı ay önce veyahut sekiz ay önce yapılmış toplantının bütün havasını atmosferini verecek şekilde hazırlanmaktadır. O bakımdan soru soran arkadaşımız kürsüye gelsin sorusunu veya açıklamasını yapsın.

DR. SİRAL ÜLKÜ (İş Vakfı Seçenekler Projesi Akademik Uzmanı) - Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinden emekli bir öğretim üyesiyim. Bu çok değerli bildirisi için Sayın Dr. Koç'a sonsuz teşekkürlerimiz sunuyorum. Akademik bir düzeyde bu önemli konunun gündeme gelmiş olması ülkemizde gerçekten çok sevindirici. Şimdi özel soruma hemen geçeyim. Kendisini dinlerken genel olarak fikirlerine çok çok katıldım, çok değerlendirmeye çalıştım, yalnız bir nokta da kuşkuyla

düştüm. Dediler ki beden eğitimi demeyelim hareket eğitimi diyelim. Buna katılmıyorum. Özellikle beden eğitiminin, beden bölümünün altının bir kere daha çizilmesi gerektiğini suvanmak istiyorum, şu açıdan: Kendi yaptığım çalışmalar ve mesleki deneyimlerim bana şunu gösterdi ki bizzat kendi üzerimdeki yine gözlenlerim, beden imgesi, imaj dediğimiz imge, benlik kavramımızın çok önemli bir boyutudur. Biz ne yaparsak yapalım, hangi düzeyde hangi yaşta hangi kesimde davranışlar içinde bulunursak bulunalım, bu davranışlarımıza yön veren en temel öge psikolojik olarak benlik imgemizdir. Yeni referansımız benlik imgemize göredir. Kendimize göre benlik imgemize göre yanıt veririz, davranışta bulunuruz, tutum gösteririz, beğeniriz, beğenmeyiz, kabul ederiz etmeyiz vesaire; yani tüm davranışlarımızın odağında benlik imgesi olduğuna göre yine benim hem kişisel, hem genel bilgilerimden, deneyimlerimden edindiğim önemli bir veri bu benlik imgesinin ve odağında hatta ilk çıkışında bu imgenin filizlenmesinde temel imaj beden imajıdır. Beden imajı sağlam olmayan, yani bedenine güvenmeyen, beden imgesi yetersiz bir bireyin ilerdeki hayatında da herhangi bir kesimde, herhangi bir yaşta tam verimli olması bence beklenemez, onun için beden eğitimi dersinin özellikle ruh sağlığı, psikolojik gelişim açısından benim ricam, beden imgesinin geliştirilmesi dersi yani özellikle yeterliyim imgelerinin, bedenimle yeterliyim, yapabiliyorum, yaşantılarının bol bol verilebileceği bir beden eğitimi dersi olmasını rica ederim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Ruhi Bey, buyurun.

RUHİ SEL (Emekli Beden Eğitimi Öğretmeni) - Efendim, önce genç meslek arkadaşına çok teşekkür ederim. Mutlu oldum, çünkü bizim emanet ettiğimiz gençlerimizden böyle güzel konuşmayı her zaman ben bekleyemem; ancak şunu ifade edeyim ki çoğunlukla beden

eğitimi ve spor deniyor, oysa bu yanlıştır, öyle yanlış ki beden eğitimi içinde zaten spor var, oyun var, jimnastik var. O halde biz beden eğitimi ve spor dememiz hatadır, yanlıştır. Bunu maalesef Bakanlık da yapıyor ve hatta üniversitelerimiz beden eğitimi ve spor diyor. şu bakımdan elli küsur sene önce Selim Sırrı Tarcan bizim hocamızı, onun kitabında şu yazar, müsaadenizle hemen okuyayım. Beden eğitimi cismen ve fikren en az yorgunluğa mukabil insana en çok fayda temin eden ruhi ve mekaniki faaliyetlere beden terbiyesi denir. Jimnastiği tarif ediyor. Jimnastik, vücudumuzdaki mafsalları ve adale gruplarının vazife ve ehemmiyetlerine göre tatbiki lazımları gelen hareketler ve bunları bildiren bir fendir diyor. Oyun, sağlık ve mutluluğun düzenleyicisidir diyor. Oyunu ister düşünce, yorgunluğu gidersen, ister gücün harcanmasından oluşsun, veya hayata hazırlık sayılsın küçük herkes için tabii bir ihtiyaçtır diyor. Spor, vücudun kuvvetini çevikliğini idame eder, irade kudreti arttıran şuurlu bir vasıta gibidir birtakım tanımları söylüyor. Ancak, ben şunu vurgulamak istiyorum. Beden eğitimi dedikten sonra artık spor üzerine, içine girmeyeceğiz. Çünkü spor bambaşka bir tanımdır. Beden eğitimi içinde öyle çalışmalar vardır ki mesela ortaokullara dönük çalışmalarda müzikli hareketler vardır. Müzikli hareketler neyin içine girer bilmiyorum. Sonra yine oyun üzerinde duruluyor; biz bunları bir kenara itiyoruz, yalnızca diyoruz ki beden eğitimi ve spor, o arada lütfen bunu önce ilgili makamlara iletelim, ondan sonra biz aramızda bu yanlışı kullanmayalım. Bir şey daha vurgulamak istiyorum müsaadenizle. Efendim, jimnastik kelimesi yanlış söyleniyor, jimnastik deniyor. Bunu bakanlığa verdim bir kitapta jimnastik kelimesi geri çevrildi hayır efendim jimnastik olacak denildi. Ben de onlara dedim ki siz neye baktınız? Efendim, bir ellerinde lügatları var, ona bakmışlar, oysa değişik kitaplarda, jimnastik değil jimnastiktir. Gimnasjumdan gelir, bunu değerli arkadaşlarıma bırakıyorum, bunları lütfen yanlış kullanmayalım.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ederiz. Efendim, Ruhi Beyin açıklamasından beden eğitiminin bizim sandığımızdan daha da çok sorunlu bir öğretim alanı olduğu ortaya çıkıyor, daha imlâ, yazım meseleleri bile var buna ilişkin.

Buyurun efendim.

AHMET SEVGİ (Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi) - Sayın Hocamız tebliğini sunduktan sonra sorunları ifade ettiler, çözüm konularında da beden eğitimi ile ilgili problemlerin usulüne uygun şekilde fonksiyonel olarak geliştirilmesi hazırlanması gerektiği üzerinde durdular. Bendeniz de bu söz üzerine bir açıklama yapmak için geldim.

Efendim, 9.12.1987 tarihinde ilkokullar dahil, ortaokul, lise ve dengi okullarla ilgili olmak üzere beden eğitimi ile ilgili problemler Talim ve Terbiye Kurulumuzun kararına bağlanmıştır, önümüzdeki öğretim yılından itibaren yaklaşık şu kalınlıkta ve modern anlamda bir program geliştirilmiştir. Zannediyorum baskısı bugünlerde tamamlanmak üzeredir, bütün okullara gönderilecektir. Bu konuda bir bilgi arz etmek istiyorum. Birincisi bu.

Beden eğitimi konularının çok problemi olduğunu bu program geliştirme sırasında gördüm, aslında beden eğitimi çıkışlı bir üye değilim; fakat gözlemim şu oldu, üç yılı aşkın bir süre devam etti bu beden eğitimi programlarının geliştirilmesi konusu ve nihayet mükemmel bir program diyemeyeceğiz ama eli yüzü düzgün bir program hazırlamaya gayret ettik. Yalnız program konusunda şu hizmetleri gerçekleştirmeye çalıştık. Bir program geliştirme ekibi kurduk. Bu program geliştirme ekibi konularına hakim ve tecrübeli beden eğitimi öğretmenleri idi. Bu arkadaşlara önce birkaç hafta ve birkaç kez program geliştirme ilkeleri ve motadları bu arkadaşlara kazandırıldı. Sonra bir kaptanın marifetinde bu programları arkadaşlar geliştirdiler. Fakat gördüğüm şu ki beden

eğitimi üretmenleri yazmaya çizmeye karşı merakları son derece az. Diyorlarki ne olur şu kadar kilometre koşalım; ama bir sayfalık yazı yazmayalım. Yani benim beden eğitiminde gözlediğim konular bunlardır. Esasen bu ve buna benzer toplantıların bu konudaki birikimi artırabileceği ve dolayısıyla bilimle irtibatlandırılmış bir beden eğitiminin istenen şekle gelebileceğini tahmin ediyorum. Efendim, genelde gözlediğim bu oldu.

İkinci bir gözlemim de müsaade ederseniz aşında gerek yoktu ama bu vesile ile arz etmiş olayım. Bu prđgramı son bir kere daha Sayın Hayri Terzioğlu Beyefendi ile beden eğitimi retmenimiz, eski Kayseri Milli Eğitim Müdürümüz, birlikte gözden geçiriyor idik, dedim ki Hayri Beye Ankara'da bulunan beden eğitimi retmenilerinden on arkadaş çağıralım fakat programları ile beraber gelsinler. Hangi derslerde hangi konuları işliyorlar. Arkadaşlar geldiler, bir yarım gün derse çalıştık, arkadaşlara sordum, arkadaşlar programlarınıza bakabilir miyiz? Hiç biri program getiremedi, sadece bir TED'deki arkadaş getirebildi, sekiz, dokuz tane beden eğitimi retmeni arkadaşımız programsız geldiler. Peki günlük çalışmalarınızı nasıl yürütüyorsunuz? Talim terbiyenin hazırlamış olduğu bu programlar, tebliğler dergisi onları bırakalım, yani müdürünüz ağırdağı zamanlarda hangi programa göre işliyorsunuz denildiği zamanlarda arkadaşlarımız programsız geldiler, dedilerki biz dolmuşta otobzde karar veririz, bugün şunu yapacağız deriz ve bu hizmetleri gerçekleştiririz. Gerçekten beden eğitimi konusunda çok sorunlarımız var. Bizim çok güzel güzide retmenlerimiz vardı, bizim retmenlerimiz kıyafetsiz dersanelere girmezdi ve onların elinden yetiştik, o retmen kadrosu gidiyor. değişik bir kadro geldi. şu halde bu beden eğitimi üretmenleri, beden eğitimi çalışmalarına ciddi omuz vermeleri lazım. Bu sebeple bunları en azınan tartışma fırsatı verdiği için TED ilgililerine teşekkerlerimi arz ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz.

ÖZCAN METE (MEGSB Gençlik Hizmetleri Genel Müdürü) - Evvelâ Sayın Koç'a sunduğu bildirisinden dolayı çok teşekkür ediyorum. Konuları fevkalade bilimsel açıdan ele alarak ve zamanın darlığını da dikkate alarak bize birer şırınga gibi meseleleri zerketti. Şimdi benim üzerinde durmak istediğim bir iki konu var, kendilerinin de rahatsız olduğu konu. Bizim en büyük sıkıntılarımızdan bir tanesi bu sadece beden eğitimi dersi müfredatı ile ilgili değil, bütün diğer derslerimizde de aynı sıkıntılarımız var. Bir kavram kargaşası vardır. Dolayısıyla müfredatlarda çok değişik şekilde amaçlar, ilkeler değişik biçimlerde ele alınır ve değişik bilim adamları tarafından değişik şekilde ifade edilir. Aslında amaç ve ilkelerde fazla bir değişiklik olmaması gerekir. Ancak, bunların söyleniş biçimleri farklı olabilir elbette ana amaçlarda fazla farklılık olamaz. Ama gördüğümüz o ki diğer programlarda da bir kavram kargaşası var. Değişik şekillerde yorumlanıyor, bu konuda bir birlik sağlamak mecburiyetindeyiz.

İkincisi, biz amaçları Sayın Koç'un belirttiği gibi ilkelere kapsamlarla karıştırarak bunları tek bir şekilde vermek gayreti içerisine giriyoruz. Amaçlar çok farklı, ilkeler çok farklı şeylerdir. Amacı çok geniş olarak ele aldığımız zaman bu amaçlıktan çıkar, başka şeyler vermeye çalışırız. Bu konuyu da iyi tespit etmemiz lâzım. Amacı tam belirlemek, ilkeleri tam yerli yerine oturtmaktır. Diğer bir önemli konu, kendilerinin de ifade ettikleri gibi hareket eğitimi desek nasıl olur diyorlar. Sayın Hanımefendi bir katkıda buludular burada, şimdi bu kadar kavram kargaşası içinde bir kavram kargaşası daha getirirsek, işin içerisinden çıkamayız. O zaman ben de çıkarım bir başka şey söylerim, bir arkadaşımız çıkar bir başka şey söyler. Böylece amaç ve hedefler dağılır. Hedef bellidir. Amaçlar o belirli hedefe gitmek için konul-

muştur. Çok fazla dağıtırsak meseleyi yeni birtakım değişik düşüncelere, değişik kavram kargaşalarına düşeriz, bundan sakınmak gerekir. Sayın Rahmetli Selim Sırrı Hocamız ta 60-70-80 yıl önce bunları en güzel şekilde dile getirmiş, bugün de fazla bir şey ilave edemiyoruz, ta o zaman bunlar tespit edilmiş ama biz yöntemlerde yanlışlıklar yapmışız, yanlış yerlere gitmişiz. Sayın Ruhi Bey hocamın ifade ettiği gibi, en çok yanlışlığa düştüğümüz bir mesele beden eğitimi, spor. Bunlar zaten beden eğitiminin içerisinde var. Spor bunun bir alt başlığı, cimmastik bunun bir alt başlığı, oyun bunun bir alt başlığı. Bunlarda belli noktaları tespit etmemiz lazım. Aksi takdirde meseleyi yanlış ele alırız ve yanlış yere götürürüz. Beden eğitimi bir şemsiyedir, diğerleri bir şemsiyenin altında ele alınması gerekir. Elbetteki amaçları yöntemleri farklıdır. Bu konuda çok dikkat etmek gereğine inanıyorum.

Sayın Başkanım, zamanın darlığını biliyorum ama ben diyorum ki çaylar soğusun, çayların soğuması önemli değil o kadar, burada özellikle genç arkadaşlarımı görüyorum, bu arkadaşlarımızın çok büyük ihtiyacı var bu işlere, ben tabii gönlüm isterdi ki beden eğitimi bölümündeki arkadaşlarımın bugün hepsinin burada olması. Ankaradaki beden eğitimi öğretmenlerinin çoğunluğunun burada olmasını, o zaman tabii amacımıza ulaşacağız. Bizim en büyük sıkıntımızdan bir tanesinde kamuoyu oluşturmama meselemiz. Şimdi Sayın Koç fevkalade güzel izahatlarda bulundu. Beden eğitimi dersinin dersanesi yok. Dersanesi olmayan bir beden eğitimi dersi ile belirlenen amaçlara hedeflere ulaşmak mümkün değil. Bir fizik, kimya dersini labrotuvar dışında yaparsanız muvaffakiyetiniz, vereceğiniz şey belli olur. Ama onu dersanesinde yaparsanız vereceğiniz şey farklı olur. Şöyle bağlamak istiyorum Sayın Koç'un da ifade ettiği gibi amaçlar ilkeler tamam, ancak fonksiyonel olması lazım bunun, fonksiyonel olmayan hiçbir amaç, hiçbir ilkeyi gerçekleştirmek sözkonusu değildir. Aksi takdirde bunlar

yazıldığı gibi, yazıldığı yerlerde kalır ve de ne günlük hayatımızda, ne de yaşantımızda hiçbir değeri olmayan birtakım işlevleri yerine getirmiş oluruz.

Arz ederim, saygılarımla.

BAŞKAN - Sayın Şevki Koç'a söz veriyorum, iki dakika içinde bakalım ne diyecekler.

DR. ŞEVKİ KOÇ - Katkıda bulunan arkadaşlarıma teşekkürle başlamak istiyorum sözüme. Hareket eğitimi verelim diye, beden eğitiminin adını değiştirelim diye söyledim, benim şu anda kafamdan geçmiş bir kavram değildir. Bu konu üzerinde doçentlik tezi yapmış Kulger adında bir Hollandalı bilim adamı enine boyuna bu konuyu araştırmış. Sonra Batı ülkelerinde örgün eğitim kurumları içerisinde dersin bizzatıhi öğretim programları içerisinde adı hareket eğitimi olarak geçiyor, örnek veriyorlar İsviçre. Kaldı ki doğu bloku ülkeleri bu konuya körpel kültür diyorlar, vücut kültürü, bu belki daha kapsamlı daha güzel bir şey; eğer olayı biz kütürül açıdan alıyorsak yani beden eğitimi hareketleri de insanın bütünlüğü içerisinde, kültürel varlığının bir fonksiyonu, bir göstergesi gibi, yansıması gibi alıyorsak, beden kültürü, vücut kültürü demek daha da mantıklı, ama beden eğitimi kavramı tüm bunu kapsıyabiliyor ve ifade etmekte yeterli olabiliyor mu? Oysa ki günümüzde bunun üzerinde yapılan, münhasıran uluslararası bir sempozyumda bugünkü gelinen aşama şudur, sporu üçe ayırıyorlar, boş zaman sporu, bireyin kendi özgür iradesi ile yaptığı çalışmalar, okul sporu, okullarda uygulanan spor, bir de preformans sporu, verim sporu, bunun dışında bir spor kavramı henüz yok; yani arz etmeye çalıştığım hususlar benim kendi görüşlerim değil, bilim adamları bu konular üzerinde görüş ileri sürmüşler, düşünmüşler, taşınmışlar ve bunu için daha geniş kapsamlı toplantılar yapmışlar, bize özgü bir durum değil. Diğer bir arkadaşımızın buyurduğu hususu ben bundan önceki toplantıda, dünkü milli beden eğitimi ve spor kongresinde Konya'da dile getirmiştım, tebliğim konusu o idi, ilkokulda, yani temel

eğitimde beden eğitimi. Zaten yarın sanıyorum ki Sayın hocalarımızdan başkanlık yapacaklardan istirham ediyorum, çünkü toplantının en yararlı kısmı o olacak bence. Beden eğitimi çalışmalarına ortaokul ve lise çağı çocuklarından ilkokul çağı çocuklarına kadar kaydırmakta geç kaldık, bunu düşünelim istiyorum. Çünkü benlik imajı, kişilik geliştirme, hele benlik geliştirme, benim neyim, neyi yapabiliyorum, neyi yapamıyorum diyo çocuğun yaşamı boyunca edindiği, yaşanmışlıktan çıkardığı ve vardığı sonuçlar için en yararlı araç beden eğitimidir. Sınıfta yalnız karatahta ile tebeşiri, öğretmenini gören bir kişi neyi yapıp yapmadığını nasıl bilebilir? Oysa ki beden eğitimi çalışmalarında vücudunun her organı mutlaka bir iş yapıyor. Yaptığı işten sonra da kendisi bir algılamada bulunuyor, yaptım yapamadım, arkadaşşımdan ilerdeyim, güçlüyüm, kuvvetliyim, çeviğim, zekiyim, çalışkanım, aptalım gibi. Bunlardan sonra çocuk bu süreç içerisinde yüzlerce, binlerce, milyonlarca defa bunları yaşaya yaşaya kendini daha iyi tanır hale geliyor. İşte eğitimin asıl konusu da bu olmalı, kendisini tanımalı, yaşam içerisinde tanımalı. Öyle ise beden eğitimi sağa, sola dön düzen alıştırmaları şeklinde lise çağı, ergenlik çağına geçmiş bir çocuğa ne verebilir? Olsa olsa sportif yarışmalar içerisinde çocuğun doyuma ulaşması hareket yoluyla deşarj olması ve belki bir ölçüde toplamsal ilişkilerde kazanç sağlar.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Efendim, teşekkür ederiz. Bazı arkadaşlarımızın sabrını da taşırdık, çok istekli var, ön sıralarda oturanlar arka sıralardan kalkan parmakları göremiyorlar. Bu toplantı konusunun ne kadar isabetle seçildiğini de gösteriyor; ama başka imkânımız da yok. Fakat bundan sonra ki tartışma saatlerinde belki oturum başkanlarına daha geniş imkân sağlar konuşmacılar, konuşmalarını daha erken bitirirlerse tartışmalara daha çok yer ayrılır. O bakımdan ben bu birinci oturum, hepimizin dikkat ve sabrı için teşekkürlerimle kapatıyorum.

BİLDİRİ : II

Beden Eğitimi ve Spor İlişkileri

Ayşe DEMİRBOLAT

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi

Oturum Başkanı: Doç Dr. Haydar TAYMAZ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR İLİŞKİLERİ

Beden eğitimi ve spor sıkı organik bağlarla birbirine bağlı bulunan iki olgudur. Çok farklı kavramlar olarak ele almak, aralarına kesin sınırlar koymak oldukça güçtür. Organik bağların güçlülüğüne karşın sporun beden eğitiminden farklı büyük bir cazibeye sahip olduğu da tartışılmaz. İşte spora üstünlük kazandıran bu cazibedir ki, bu iki olguyu ayrı ayrı ele almayı adeta körüklemektedir.

Ben de bu kavramlar arasına ilişki kurmaya çalışırken, aralarındaki güçlü bağları yok etmeden, beden eğitimi mi, spor mu gibi bir ikileme girmeden "Spor ağırlıklı bir beden eğitimi diyerek" konuya daha yumuşak girme, aralarındaki ilişkiyi daha ılımlı bir bakış açısı altında dile getirme eğiliminde olduğumu öncelikle belirtmek isterim.

Beden Eğitim Nedir, Spor Nedir?

Herşeyden önce eğitim ve öğretim, nitelik ve nicelik olarak bireyin gelişmesinde, kişiliğinde ve yaşamında belirli sonuçlar elde etmek amacıyla girişelen planlı etkinliklerin tümüdür. Eğitim en genel anlamda bireyin kişilik, mutluluk, sağlık kazanmasını; ekonomik, toplumsal yararlılığı sağlayacak özellikler edinmesini amaçlar. Eğitimin ayrıca tüm seviyelerdeki en önemli sorunu, kendisine ve çevresine özgü gerçekleri tanıması, kendisini kontrol etmesi, sorumluluklarını bilmesi konusunda bireye nasıl yardım edilebileceğidir.

Beden eğitimi, eğitimin genel anlamdaki bu amaçlarına ulaşmasında yardımcı olabilecek derecede güçlü, önemli bir daldır. Beden eğitimi kas etkinlikleri aracılığıyla bedensel, ruhsal ve toplumsal açıdan olumlu davranışlar ve gelişmeler gerçekleştirme eğitimidir. Bireyin organik yönden, zihinsel yönden, duygusal yönden gelişimini, sinir ve kas gelişimini temel amaç edinir (1).

Kısaca beden eğitimi bireyin beden sağlığını, ruh sağlığını, beden becerilerini geliştirmeye yönelik, gerektiğinde çevresel koşullara ve katılımcıların özelliklerine göre değiştirilebilen esnek kurallara dayalı oyuna, cimmastiğe, spora dönük alıştıırma ve çalışmaların tümünü kapsayan geniş tabanlı bir etkinliktir.

Spor ise, beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı, katı kurallarla çevrili bir etkinliktir. Görünürdeki en çarpıcı amacı (Beden eğitimi ile birlikte taşıdığı eş amaçlar dışında) yarışmak ve kazanmaktır.

- Spor Diğer Beden Eğitimi Etkinliklerinden Daha Cazip Bir Uygulamadır.

Sportif etkinlikler toplumsal düzeyde kitlesel ilginin odak merkezine yerleşmeyi başarmış etkinliklerdir. Yarışmaya dayalı olması, seyir düzeyinde işi en iyi yapanların gerekliliğini kaçınılmaz kılarken işi iyi yapanların varlığı profesyonelleşmeyi ve gösteri sporlarını kaçınılmaz kılmıştır. Sporun gösteri konusu olması kitlesel ilginin sürekliliğini sağlamada önemli roller oynamıştır. Özellikle televizyonun yaygınlaşmasından sonra gösteri sporunun sportif etkinliklere katılımı azalttığı, bireyleri pasif konuma ittiği iddia edilirse de, televizyonun aktif katılımı körüklediği yolunda karşı bir iddiada bulunmak da o derece olasıdır. Kitle haberleşme araçlarının devreye girmesiyle daha da büyüyen kitlesel ilgi sadece seyire dayalı edilgin bir ilgili değil, katılmaya dayalı etkin bir ilgidir. Televizyon bir yandan spor yapmanın yararları insan yaşamındaki gerekliliği konularında kitleleri bilinçlendirerek aktif katılımı hızlandırmada doğrudan bir rol oynarken, diğer yandan da yıldız sporcuları sergileyerek hem sportif etkinliğe hem sporcuya duyulan hayranlığı ve hayranlıkla beraber seyircinin etkin-

likle ve sporcuyla özdeşleşme isteğini kamçılayarak katılımı hızlandırmada dolaylı bir rol oynamaktadır. Güzel futbol, güzel voleybol, güzel basketbol oynayanları, güzel kayanları izleyen özellikle genç kuşak, beğendikleri ile özdeşleşme ve benzeşme isteği ile kendisini sporun cazibesine aktif olarak ve de kendiğilinden gelişen bir süreçle kaptırabilmektedir. Bu süreç yapaylıktan uzak doğal bir süreçtir. Çünkü çağdaş insan katılan insandır. Siyasal, toplumsal, kültürel tüm etkinliklere katılan insan çağdaş insandır. Ama çağdaş insanı yaratan ana etmen de kitle haberleşme araçlarıdır. İnsan kitle haberleşme araçları sayesinde ki, kendisi gibi düşünenlerin, kendisiyle ortak özellik ve zevklere sahip olanların varlığından ve etkinliklerinden, eylemlerinden haberdar olabiliyor ve katılımın altında yatan empati geliştirmeyi gerçekleştiriyor (X) (2). Böylece spor seyreden kitleleri pasif bir konumla değil aktif bir konumla da etkisi altına alabiliyor.

Sporun yarışmaya dayalı olması, mahalli düzeyden uluslararası düzeye uzanan bir toplumsal boyut edinmesine ve her zaman her yerde güncelliğini, cazibesini korumasına neden olmaktadır. Diğer beden eğitimi etkinlikleri ise sporun edindiği cazibe karşısında, insanları tatmin etmede gösterdikleri etkililiği ve yeterliliği gittikçe yitirmektedirler. Oysa amaç, katılımın yüksek düzeyde sağlanması olduğu kadar, katılımacının ulaşacağı zevk, heyecan, doyunluk ve yararın da yüksek düzeyde sağlanması olarak belirlenmelidir.

- Sportif Etkinlikler Ağırlıklı Bir Beden Eğitimi -

Spor düzenli çalışmayı, üstün tekniği, estetiği, yarışmayı gerektiren bir uygulama olduğundan daha çok

---

(x) Empatiye sahip olan insan, kendisine benzeyenleri ya da benzetmek istediklerini seçebilen, dünya görüşünü değiştirebilen insan demektir.

genç kuşak uygulaması olarak ele alınır ve düşünülür. Beden eğitimi ise basit beden çalışmalarına dayalı uygulamalarıyla her yaş için uygun ve her yerde uygulanılabilen etkinlikler olarak değerlendirilir. Beden eğitiminde amaç kısa vadede ulaşılan somut bir amaçtan çok bedenen ve ruhen sağlıklı olmak gibi uzun vadede elde edilen bir amaçtır. Sportif etkinlikte ise uzun vadeli amacın dışında kısa vadede kazanmak ya da kaybetmek gibi heyecanı, zevki, doyunluğu yüksek bir hedef vardır.

Beden eğitiminin her yaştakiler için uygun bir etkinlik olduğunu düşünmek beden eğitiminin cazibesini arttırmakla beraber, bilimsel biçimde saptanmış yaş, yetenek, cinsiyet, sağlık durumları ölçü kabul edilerek geliştirilmiş programlarla yarışmaya yönelik etkinlikler oluşturmak bu cazibenin tek yönlü değil çok yönlü bir görünüme kavuşmasını sağlayacaktır.

Beden eğitiminin spor ağırlıklı uygulamasını dilerken temel amacımız saptamyonların sayısını arttırmak, uluslararası düzeyde madalyalar almak, rekorlar kırmak için sağlam geniş bir taban içerisinden, çok iyi sporcuları bulup çıkarma olasılığını yükseltmek değil şüphesiz. Bu da bir amaç olarak tartışılabilir. Ne var ki, bizim burada konuya yaklaşımımız eğitsel açıdan, beden eğitimi - birey arasındaki ilişkileri olumlu sonuçlar vermesi bakımından olacaktır. En azından ilk aşamada temel amacımız bu olmalıdır.

Beden eğitimi uygulamasının en geniş ve örgütlü bir biçimde gerçekleştirildiği okullarımızda beden eğitimi derslerinin sportif etkinlik açısından ağırlıklı olmadığı, ama tüm amaçlarını gerçekleştirecek düzeyde uygulandığını varsayarak konuya yaklaştığımızda elde ettiğimiz sonuç uyumlu, bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklı, kendisini, yeteneklerini tanıyan mutlu, neşeli bireyler yetiştirmek olabilir. Fakat bir gün örgün eğitim son bulduğunda bireyin de beden eğitimi ile ilişkisi son bula-

caktır. İşte bireyle bedensel faaliyetlerin ilişkisini sürekli kılmanın en geçerli yolu bireyle sporu tanıştırmaktan, bireyi spordan vazgeçemeyecek bir noktaya getirmekten geçmektedir. Spor ağırlıklı bir beden eğitimi uygulamasından ilk beklediğimiz olumlu sonuç budur.

Öte yandan çok çeşitli branşlara yönelik olması, yarışma ögesiyle iç içe bulunması nedeniyle sporun toplumda edindiği, yer kazandığı cazibe hatırlanırsa sportif etkinliğe katılan bireyin daha büyük bir doygunluk içinde olacağı da tahmin edilir. Doygunluğun yüksek olması ise hem katılımı hem de katılımdan beklenen faydayı üst düzeye çekecektir.

Spor ağırlıklı bir beden eğitimi uygulaması ile ulaşacağımız bir başka sonuç işe daha okul sıralarında iken çeşitli branşlar arasından birisini seçme şansını öğrenciye sunarak kendisiyle ilgili kararlar almanın, kendisini yönetmenin, sorumluluğunu üstlenmenni bilincini ve alışkanlığını, yaratmak, özgürce seçtiği etkinliğin zorunlu kurallarına boyun eğerek disipline olmayı, kural-lara ve başkalarına saygılı olmayı, toplumsallaşmayı zorlamasız, kendiğilinden gelişen bir süreçte öğretmek olacaktır.

- Niçin Örgün Eğitimdeki Birey - Beden Eğitimi İlişkisi Yaşam Boyu Birey - Spor İlişkisine Dönüşmeli -

Spor sadece sağlıklı, mutlu olmanın doygunluğa ulaşmanın bir yolu değil bir eğitim aracıdır. Eğitim ise insanların yaşamları boyunca devam eden bir süreçtir. Bu nedenle örgün eğitimdeki beden eğitimi ile hedeflenen amaçlara ulaşılmış bile olsa geneldeki sorun çözümlenmiş olmuyor. Çünkü asıl sorun, çağdaş toplumun sorunlarına karşı kullanılabilecek alışkanlıklarla yüklü, geleceğe hazır bir gençlik yetiştirmek olarak karşımıza çıkıyor. Bir başka deyişle öğrenciye tüm yaşamında kullanacağı spor gibi güçlü bir eğitim aracından yararlanma alışkanlığının kazandırılması olmalıdır temel amaç.

Bireyin ekonomik ihtiyaçlarına göre belirlenen iş dünyası, doğası gereği kişiliğin özgürce gelişimini ya da gelişen kişiliğin kanıtlanmasını engellemektedir. İşte spor kişiye baskıdan uzak özgür bir alan sunmaktadır. Birey kurallarla çevrili iş modelinden farklı, karışmaya kapalı bir model içerisinde kendisini tanıma, tanıtma, etkinlikte bulunduğu özgür alanda kişiliğine ait bazı gerçekleri yakalama şansını elde edecektir (3).

Bu noktada kişiye özgür alanın sadece spor tarafından sunulmadığı pek çok serbest zaman etkinliklerinin aynı amaca hizmet ettiği hatırlanmıştır sanırım. Ne var ki, hiç bir serbest zaman etkinliği hem rusal hem bedensel sağlığı birlikte ve doyunluk içinde sağlamada spor kadar etkili değildir. Özellikle modern yaşamın getirdiği fiziksel ve ruhsal açıdan her türlü yıpratıcı etkinin asgariye indirilmesinde spor başvurulması gereken çok önemli bir araçtır.

Ayrıca toplumun her zaman sağlıklı, üretken, yaratıcı toplum üyelerine ihtiyacı olduğu kabul edilirse, örgün eğitimdeki beden eğitimi -birey ilişkisininin yaşam boyu spor- birey ilişkisine dönüştürülmesinin önemi toplumsal kalkınma açısından da kanıtlanmış olur. Kısaca birey - spor ilişkisi sadece bireysel düzeyde değil toplumsal düzeyde de fayda içeren bir ilişki olarak ele alınıp değerlendirilmelidir.

- Sportif Etkinlikten Beklenen Yararın Sağlanması İçin Gerekli Koşullar-

Sportif etkinliğin gerçekleştirildiği her örgüt düzeyinde uygulanan spor politikasına göre ulaşılan yararın değişik boyutlar edindiği gözlenir. Hatta çoğu kez beklenen yararın zarara dönüştüğü de bilinen bir gerçektir. Bu nedenle sporun etkinliğinin sağlanması için belirli koşulların sağlanması gerekir.

Herşeyden önce aynı yaş ve cinsiyet grubunda olma-

larına rağmen her çocuğunu aynı seviyede olduğunu veya aynı yetenekleri taşıdığını varsayarak hareket etmek oldukça hatalı bir yaklaşımdır. Amaç farklı yeteneklere sahip çocukların kendi yetenekleri yönünde ve kendi ölçüleri temel alınarak geliştirilmesi olmalıdır.

Özellikle ergenlik çağındaki öğrencilerin doğal olarak taşıdııkları özellikleri her zaman gözönünde bulundurmak gerekir. İçe kapanık, edilgen, güvensiz, alıngan sinir sistemlerinin dayanıksız olduğu bir dönemde, bu özelliklerini yok edecek canlı, enerjik, öz güvenlerini güçlendirici bir eylem ve politika içerisinde olmak, yaşadıkları hassas dönemin gerçeklerine aşına bir tavır içerisinde öğrenciye yaklaşmak, etkinliği yürütenler tarafından dikkat edilecek önemli bir noktadır.

Sportif etkinliklerde olaya yenme, yenilme ögesinin katılması nedeniyle aşırı yüklenmelere başvurmaktan özellikle kaçınılmalıdır. Çünkü aşırı yüklenme gelişimini tamamlamamış olan öğrenci kesiminin sağlıklı gelişmesini engelleyici etkiler yapacaktır.

Öte yandan spordan beklenen uyumlu, gelişmiş toplumsal davranışların oluşumunu belirleyen temel unsur, uygulanan spor politikasının (yönetmelik eylemin) kendisidir. Her zaman, her yerde spor kendisinden beklenen yararlılıkları fiziksel düzeyde olduğu gibi ruhsal ve toplumsal düzeyde de yararlılıkları sağlayamayabilir.

Eğer uygulanan spor potilitasında usa yakın tek tip değerlendirme ölçüleri mevcut ise, sportif etkinlikle ilgili beklentiler ile, oyunculara sunulan olanaklar arasında bir denge mevcut ise, etkinlik ortamında kişisel davranış prensiplerine ve kurallara saygı gerçekleştirilmiş ise böyle bir etkinliğe katılımdan fayda sağlanılacak, birey kendisine ve başkalarına saygıyı, uyumlu toplumsal davranışlar geliştirmeyi, mutlu olmayı öğrenecektir (4).

Uygulanan spor politikasında sözünü ettiğimiz şartlar

sağlanmamış ise örneğin etkinliğin açıkca amacı belirlenmemiş ise, beklentiler ile katılımcılara sunulan olanaklar dengede değil ise, ödülün haksız dağıtılması, değişik değerlendirme ölçülerinin kullanılması söz konusu ise katılımcı kendisine ve çevresine saygısını yitirecek, çatışmaya varan hırçın tepkiler geliştirip uyumsuzlukların kaynağı oluverecektir. Etkinlik mutluluk yerine mutsuzluk, kendisine güven yerine güvensizlik, uyum yerine uyumsuzluk, çevresindekilere, kurallara saygı yerine saygısızlık getirecektir.

Burada vurgulamak istediğimiz haksız değerlendirme ve olumsuz sonuçlarıdır, kaybetmenin doğal sonuçları değildir. Zira yenmek kadar yenilmenin de doğallığına katılımcının alışmış olduğunu varsaymak durumundayız. Ayrıca etkinlik içerisinde bireyin veya grubun aşırı otoriter şekilde yönetimi de kişinin kendisini kanıtlamak için seçtiği alanda özgürlüğünü, mutluluğunu hissetmesini engelleyecektir. Bu engelleme sadece bireyin kendisini kanıtlamasına getirilen bir engelleme değil, bireyin gelişimine ve olgunlaşmasına getirilen bir engellemedir.

Uygulanan spor politikası kadar, politikanın etkinlik düzeyindeki yaratıcısı, uygulayıcısı olan çalıştırıcının kendisi de etkinliğin yararlılığını belirleyen bir başka ölçüdür. Çalıştırıcı ile katılımcı arasındaki uyum, anlayış, güçlü diyalog, inanç, karşılıklı güven, saygı özellikle kişilik gelişimini tamamlamamış genç üzerinde olumlu etkiler yaratacaktır. Çalıştırıcının kişisel özellikleri, sorumluluğunu üstlenmede gösterdiği maharet, kısa vadede etkinlikten beklenen başarı ve mutluluğun uzun vadede sporun kişisel ve toplumsal düzeydeki yararlılıklarını belirleyicisi olacaktır.

Sonuç

Sporun diğer beden eğitimi etkinliklerinden farklı olarak yarışma-kazanma ögesine dayanması ve gösteri konusu olması kitlesel ilginin sürekliliğini sağlamada oldukça etkin roller oynamıştır. Öte yandan bu özelliklere dayalı olarak sporun edindiği cazibe karşısında beden

eğitimi büyük-kk günümüz insanını tatmin etmede oldukça yetersiz kalmıştır. Oysa amaç sadece katılımı gerçekleştirmek değil, katılınan etkinlikten en yüksek doğunluğu elde etmek olmalıdır.

"Spor ağırlıklı beden eğitimi" uygulaması hem katılımın hem de katılımdan sağlanacak doğunluğun yüksek düzeyde olmasını örgün eğitimin sona ermesiyle kesilen birey-beden eğitimi ilişkisinin, yaşam boyu birey-spor ilişkisine daha rahat dönüşmesini sağlayacaktır. Bu konuda ortaöğretim kurumları dikkatle değerlendirilmesi gereken alanlardır. Ömür boyu bir eğitim ve sağlık aracı olarak kullanılacak olan sporun toplum düzeyinde yaygınlaştırılması, beden eğitimi derslerinin uygulayımına bağlı olarak gelişecek süreçlerdir.

Sporun toplumda yaygınlaştırılması sadece mutlu, sağlıklı, uyumlu, üretken ve yaratıcı toplum yeleri yetiştirilmesi açısından değil, aynı zamanda üst düzeyde yaşışmaya dayalı, tam gün çalışmayı gerektiren ve bir kültür ögesi olarak değerlendirilen elit spor için de sağlam bir temelin oluşmasına yardımcı olacaktır.

Hedeflenen amaca ulaşmak için nitelik ve nicelik olarak yeterli düzeyde bulunan antrenör, monitör, beden eğitimi ğretmeni istihdam edebilmek, bilimin en son verilerinden her aşamada yararlanmayı temel prensip edinmek, gerekli altyapıyı, aracı, gereci sağlayabilmek her zaman her fırsatta yinelediğimiz unsurlar olarak tekrar dile getirilmelidir sanırım.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

(1) Ertuğrul Gnişık, Temel Eğitim Kavramlarının Açıklanması, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları: 4, Ankara; 1973, s. 7.

(2) Dariel Lerner, The Passing of Traditional Societiy, Newyork: 1964, s. 61.

(3) Ayşe Demirbolat, Toplum ve Spor, Ankara: 1988, s. 103.

(4) Iose M. Cagigal, Progrs Sportifs et Progrs de l'Homme (Colloque International organis par le FSGT) Paris,: 1975, s. 30-31.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN (Doç. Dr. HAYDAR TAYMAZ) - Sayın Ayşe Demirbolat'a bu bilimsel ve kapsamlı sunusu için teşekkür ediyorum. Ayrıca süreyi de çok iyi değerlendirdiler, bu bakımdan da müteşekkirim.

Söz almak isteyenlere söz veriyorum.

SERMET DEVEBACAK (Dikmen Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni) - Saygıdeğer hocalarım, değerli arkadaşlarım; bizlerin iyi niyetinize sığınarak bir konuyu açmak istiyorum. Bir önceki tartışma bölümünde biz beden eğitimi öğretmenlerini gerçekten üzen, Sayın Talim Terbiye Kurulu üyesi Ahmet Beyin konuşmasını çok üzüntü ile karşıladık. Bu konuda oturum başkanına verdiğimiz önerenin dikkate alınmasını diliyoruz. Beden eğitimi ve spor konusunda sayın hocamızın açıkladığı konular gerçekten çok doğru ve hepimizi ilgilendiren konulardı. Ancak beden eğitimi ve sporun bir önceki tartışma bölümünde de açıklandığı gibi birbirinin içinde olduğu ve birbirine kaynaştığı ancak böyle olmasına rağmen yine de arada farklılıkların olduğu vurgulanmıştır. Nitekim Sayın Hocamın da belirttiği gibi beden eğitimi ve spor birbirinden farklı olmamasına rağmen kesin çizgi ile bence ayrılmakta. Çünkü sporda bir yarışma özelliği var, beden eğitimi bölümünde beden eğitim faaliyetlerinde yok, o zaman biz sporu beden eğitim yarışma özelliği taşıyan beden eğitimi faaliyetleri diye tanımlayabiliriz. Buna göre kesin bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla da şimdiki üniversitelerimizde beden eğitimi ve spor bölümü isminin yanlışlığı bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Çünkü biz Gazi Eğitim Enstitüsünde okurken, notumuzu uzun atlama 5.10 atladığımız zaman 5 ahyorduk, bir yarışma özelliği var 5.10 atlayacağım, kendimi ona göre yarıştıyorum, o zaman beden eğitimi faaliyeti olmuyor, spor oluyor. Şimdi işte üniversitelerimiz gerçekten spor eğitimi yapmaya başladılar; yani yükseği şu yadar yüksekten atlamak zo-

rundasın, ona göre not alacaksın, ona göre mezun olma durumunuz vardır. Bu konuda gerçekten demin Sayın Genel Müdürümüzün belirttiği gibi de beden eğitimi ve spor tanımlarının bir arada kullanılmamasını özellikle rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Buyurun efendim.

SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU (TED Bilim Kurulu Başkanı) - Söz alışımın nedeni bir açıklama yapmak sonra da sayın bildiri sahibine bir soru yöneltmek. Açıklamam şu olacak. İlk oturumda farklı görüşler ortaya konmuş olabilir. Yalnız bu bir kongre değildir. Bilimsel toplantıdır, bilimsel toplantılarda görüşler her zaman aynı boyutta olmayabilir, farklı olabilir, o yönden bir grubun başka bir gruba böyle bir kongre havasında yaklaşması doğru olmayabilir. O açıdan görüşler olarak değerlendirmek istiyoruz. Bu toplantının düzenleyicileri olarak, ben beden eğitimi öğretmeni arkadaşların Talim Terbiye Kurulu üyesinin yaptığı konuşmadan alınmalarını, bir görüş olarak değerlendirmeleri gerektiğini vurgulamak istiyorum. Tahmin ediyorum ki böyle toplantılarda bu tür fikir ayrılıkları ister istemez toplantının bütünlüğü içerisinde ele alınır, tartışılır, ancak bir kongre özelliği taşımaz, taşımaması gerekir. Ben hem sayın Talim Terbiye Kurulu üyesi arkadaşımızın görüşlerinden dolayı kendisini kutluyorum, hem de öğretmenlerin geliştirdikleri tepkiyi anlıyorum, ama bilimsel ortamda bunun görüşler olarak tartışılması gerektiğini de vurgulayarak konuya burada bir nokta koymak istiyorum.

Lütfen bu çerçevede bu tür sürdürülürse beden eğitimi ve spor bilimi diye isimlendirmeye çalıştığımız çalışmalar da daha anlamlı bir biçimde başlamış ve yürütülmüş olur. Zannederim ki bu ortamda yapılan ilk bilimsel bir toplantı,

bu bilimsel toplantının özelliğini de vurgulamak durumundayız.

Benim yöneltmek istediğim soru şu: Spor günlük dilimizde çok kullanırız deşarj aracı olarak kullanılır, ben ise tersini düşünüyorum, hiçbir zaman deşarj aracı değildir, tam tersi şarj aracıdır. Eğer deşarj olsa idi, maç bittikten sonra stadyumlarda kavgalar olmazdı, boşalmış olurdu herkes, tam tersi dolduruluyor. Konuya bu açıdan da bakmakta yarar var. Dolayısıyla yarışmanın bulunduğu yerde yarışma psikolojisinin getireceği bazı konuları beden eğitimi tartışmalarında çok dikkatli ele almak gerekir. İkinci bir nokta her birey spor yapamayabilir. Madem ki spor bir beceridir, bir beceri ile ilgili yarışmadır, ben bedenimi bir yarışma ortasına koymayabilirim, ama bedenimi eğitmek durumundayım. Acaba sayın konuşmacı bu konuda görüşlerini belirtir mi?

Teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN - Efendim, Sayın Başkana çok teşekkür ediyorum. Aslında bu açıklamayı ben de yapmak ve ricada bulunmak niyetindeydim, ama benim yerime yapmış oldular teşekkür ediyorum.

Gerçekten Sayın Başkanımızın bu teklifine uyulmasını tekrar ben rica ediyorum.

BAŞKAN - Buyurun efendim.

ÇETİN ERTURAN (Aydınlıkevler Ticaret Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni) - Bazı sorular sormak istiyorum. Konuşmasının anlatım bölümünde beden eğitiminin spor ağırlıklı olmasını dilediler. Ancak sonuç bölümünde ise beden eğitiminin spor ağırlıklı olduğunu buradan üst düzeyli sporcular yetiştirmek gerektiğini söylediler. Halbuki ilk bölümde de burada amaç şampiyonlar yetiştirmek değildir şeklinde bir ifade kullanılmıştı. Burada şöyle bir çelişki ve soru karşımıza

çıkıyor. Beden eğitimi dersini biz okullarda eğer sağlıklı bir şekilde yapamazsak, belediye otobüslerinden topladığımız çocuklarla, eğitim düzeyi düşük çocuklarla rasgele toplanan herhangi bir testten geçmemiş bir seviyedeki çocuklar ancak Avrupada çeyrek finallere kadar gidebiliriz. Ama okullardan topladığımız çocuklarla Küçükyaşı Lisesini oluşturur ve dünya şampiyonu oluruz. Çünkü eğitim düzeyi de yüksektir. Biz o halde beden eğitimi dersini verirken öğrencilerimize sporun bizatihi kendisini zaten vermiş oluyoruz. Zaten antremana başlarken rahat hazır ol iyi çalışmalar diyoruz, beden eğitimi dersine de böyle giriyoruz. Beden eğitimi dersinde vermiş olduğumuz ekzersiz faaliyetlerini antremanlarda zaten görüyoruz, kasadan atlatıyoruz, ben antrenörüm ve kasadan öğrencilerimi voleybol antremanlarında atlatıyorum yine. Bunu birbirinden ayırt etmek mümkün değildir. Gerek tekniklerin, gerek amaçları, gerekse metodları bakımından birbirine çok grift olan iki terimi ayrı ayrı değerlendirmek bilhassa bu toplantıda çok yanlıştır. Çünkü spor zaten bir gelişmedir, vücuttaki bir gelişmedir, bedeni bir gelişmedir, gelişmemiş bir bedenle sportif müsabakalara katılamazsınız. Zaten biz de beden eğitiminden bunu amaçlıyoruz.

İkinci konu cimnastik salonları açılıyor rekreasyon faaliyetlerinde sporun ağırlığı her geçen gün artıyor. Çeşitli özel çalışma yerleri açılıyor belediyeler tarafından veyahutta diğer özel kuruluşlar tarafından ve her yaştan herkes buralarda faaliyetler yapıyor; yani örgün eğitim, bu her geçen gün geliyor. Beden eğitimi dersinde gördüğünü öğrenci mezun olduktan sonra bıraktığı belki varsayımdır veyahutta gerçektir, tespitinize katılıyorum. Ama buradaki teknik bir hata değil, aksine sosyo-kültürel bir eksiklikten kaynaklanmaktadır. Yani toplumda beden eğitiminin devamını sağlayabilecek kültür düzeyine gelmemiş bir toplum yetiştiriyorsak burada beden eğitimi dersinin yanlışlığından kaynaklanan bir devamsızlık söz konusu değildir. Beden eğitimi dersi normal ve makul bir şekilde

imkânları ölçüsünde aracı, gereci salonu ölçüsünde öğrenciye verilmiştir, öğrenci mezun olduktan sonra imkân bulamamıştır. Buna annesinden, babasından, çevresinden bunu görmemiştir. Beden eğitimi dersini lüzumsuz bir ders gibi işlediğimizden o çocuk beden eğitimini bırakmamıştır, örgün eğitiminden uzak kalmamıştır, afedersiniz yaygın eğitimden uzak kalmamıştır. Bu bir teknik hata değil, toplumun sosyo-kültürel hatta ekonomik seviyesizliğinden de olabilir diye düşünüyorum efendim.

Arz ederim.

BAŞKAN - Buyurun Ahmet Bey.

AHMET SEVGİ (Talim Terbiye Kurulu Üyesi) - Efendim ilgili arkadaşımız ismimden bahsettiği için o bakımdan söz aldım. Ben bütün beden eğitimi öğretmeni arkadaşlarımdan özür diliyorum, ancak ben kendimi beden eğitim öğretmeni olarak kabul edip burada bir bilimsel toplantıda bütün boyutlarıyla bazı konulara değinmek ihtiyacını hissettim. Şu hakkı da kendimde gördüm, böylesi bir toplantıya gelmeden evvel acaba Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı olarak hangi hizmetleri yapmışız, yapmamışız düşüncesiyle bir not hazırlattım, beden eğitim konusunda acaba 1960 yılından itibaren Türkiye'de hangi etkinlikler var, hangi hizmetiçi eğitim çalışmaları yapmışız, bunları dökümünü çıkardım, problemleri tespit ettim ve program geliştirme çalışmalarında da arkadaşlarla beraber belirli bir çalışma içerisinde bulundum ve eski bir sporcu olmam nedeniyle de kendimi beden eğitimi öğremini olarak kabul ettim ve bir öz elıştırıyı kendime yaptım ve şu kanaati vardım ki beden eğitimi öğremleri arkadaşlarım gerçekten okullarda çok büyük bir gayret içerisinde çalışıyorlar, öyle beden eğitimi öğretmeni arkadaşlarla çalıştım ki okulu tek başına sürükleyen, götüren arkadaşlar, Şimdi Nahi Sel Hocamızın muhtelif makalelerini okudum, Sayın Hocamızın da içinde bulunduğu bir grubun

çıkardığı Cumhuriyet Tarihimizdeki Eğitimcilerle ilgili olmak üzere rahmetli hocamızın çalışmalarını izledim. Dolayısıyla kendimi hiçbir zaman için beden eğitim öğretmenlerinin dışında kabul etmedim ve bu eleştiriye de evvela kendime yaptım. Efedim arkadaşlarımın böyle görmesini diliyorum.

Bu vesileyle de bir de şunu düşünmek istiyorum. Beden eğitimi çalışmalarıyla ilgili hep aklıma gelen bir soru vardı, son konuşmacı da olmam nedeniyle bir dakikanızı da alacağım. Beden eğitimi çalışmalarıyla mesleki tekniköğretim çalışmaları veya programları arasında bir ilişki kurmaya çalıştım ve bu ilişkiyi de bu vesile ile arz etmiş oluyorum. Şimdi mesleki ve teknik öğretimde program geliştirilirken veya bir beceri kazandırılırken bir beceri biteviye tekrar edilir, yaptırılır. Mesela diyelim ki bir atelye öğretmeni veya bir öğrenci veya bir usta işine geldiği zamanlarda evvela iş gömleğini giyer ve iş gömleğini giyen kişi, ikincisi kademeli şekilde bazı hizmetleri yapar. Acaba beden eğitimi ile mesleki teknik öğretim programları arasında bu kadar yakın ilişkisi olduğuna göre beden eğitimi çalışmaları bunun üzerine oturtulamaz mı diye arkadaşlarımızla sürekli olarak tartıştım Mesela şöyle diyorum, bakıyorum akşam bir program gösterdi Sayın Bakanımız televizyonu ikinci kanalında idi ve amatör sporumuzun sıkıntıları ile ilgili olmak üzere evvelâ Sayın Bakanı kürsüye aldılar ve dediler ki size bir görüntü göstereceğiz. Spor sahalarımız, soyunma odalarımız, duşlarımız vesaire ile ilgili olmak üzere bir program gösterildikten sonra bakana sordular ne diyorsunuz, Bakan fevkalade üzüldü, mahçup oldu , dedi ki inşallah bunları gidermek için çareler arayacağız ve o sıralarda da hep o duşlara baktım acaba kalkıp da beden eğitimi öğretmelerimizin bulunduğu bir yerde çoğu zamanlarda soyunma odalarında birtakım sıkıntılar görürüm bunu acaba program eksikliğinden midir diye düşünmek isterim. Şöyle bir atelye öğretmeni atelyesine girdiği zaman ilk yapacağı çalışmaların, birinci, ikinci, üçüncü,

dördüncü operasyonları yapar fakat ikinci bir defa hizmete geldiğinde bunlar devam eder. Bir numaralı operasyon iki numaralı operasyonda devam eder, biraz daha açık ifade edeyim, yani bir kişi evvela toplamayı öğrenir, sonra toplama çıkarmayı öğrenir, sonra toplama çıkarma, çarpmayı öğrenir, sonra toplama, çıkarma, çarpma, bölmeyi öğrenir, daha sonra toplama, çıkarma çarpma, bölme ve sadeleştirmeyi öğrenir. Beden eğitiminde sanki bu programlar alınırken, toplama ayrı, çıkarma ayrı, çarpma ayrı, bölme ayrı oluyor ve hep başa dönülmüyor ve bir bakıyoruz ki beden eğitimi öğretmeni arkadaş bir numarada yapması gereken eşofmanı giyme olayını yapamayabiliyor. Hani modern anlamdaki program geliştirme ilkelerine dayalı olarak acaba bunlardan mı sıkındı var diye düşünmek istiyorum, kafa yoruyorum, bilmiyorum arz edebildim mi?

Yukarıda saydığım olaylar vardı ya efedim, sadeleştirmeyi tek başına mı yapıyoruz acaba? Çünkü kalkıp da böyle yapmamış olsak acaba bu soyunma odalarında daha düzgün bir şekilde olamaz mı? Çünkü bir kişi soyunma odası ile ilgili olan bu operasyonu meslek boyunca belki milyonlarca, binlerce defa yapmış olması lazım. Bunu alışkanlık haline getirmesi lazım. Bazı konular acaba alışkanlık haline getirilemiyor mu falan diye düşünmek istiyorum. Bu konularla ilgili zannediyorum çay sohbetlerinde, aralarda da herhalde tartışırız. Bir çıkış noktası bulabilir miyiz diye düşünüyorum efendim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

ÖZCAN METE (MEGSB Gençlik Hizmetleri Genel Müdürü) - Sayın Konuşmacıya bir soru olacak efendim açıklanması gereken. Konuşmalarını dikkatle izledim, birçok noktalarda mutabık olduğumu belirtmek isterim ama ayrıldığım noktalar da olduğunu söylemek isterim. Şimdi beden eğitimi ve sporu Sayın Çelik kardeşim de dile getirdi, Süleyman Bey de bir yerde dile getirdi. Bir defa kendileri de konuşmalarının başında dile getirdi. Kesin

çizgilerle ayınmanın sözkonusu olmadığını ifade ettiler doğru tabii. Yani spor, beden eğitimi birbirinden kesin çizgilerle ayrılmayacak bir olgudur. Ancak, spor ağırlıklı, beden eğitim denince ben biraz durakladım. Kuşularım da var. Bir defa beden eğitim ve spor amaçlar açısından farklı olan olaylardır. Her ne kadar birbirinin içerisinde ise de amaç bakımından çok farklılıklar arz eden olaylar var. Spor en üst seviyede yapılan bir meseledir. Şimdi spor ağırlıklı beden eğitimi dediğimiz zaman korkarım ki ben beden eğitimi kalkar ortadan sadece spora dönüşür bu iş, çünkü spor çok çekici, cazibesi çok yüksek ve çok performans isteyen, çok kabiliyetli birtakım meseleleri ortaya koyan komplike bir olaydır. Altyapı olmadan sporu yapmak zaten sözkonusu değil. Altyapı olmadan sporu yayamazsın zaten. Bir basketbol oynatabilmeniz için o basketbolu oynatabilecek birtakım başka becerileri vereceksiniz ki onun üzerine sporu işleyerseniz, basketbol oynatabilesiniz, yoksa basketbolu oynatamazsınız çocuklara hele hele psikolojik, fizyolojik, bedensel çok farklılıklar gösteren ve daha gelişmemiş, gelişme çağındaki olan çocukları tamamen bu ortamın içerisine çekmenin acaba birtakım çocukları olumsuz yönde etkileme konusu zararları olmaz mı? Sayın konuşmacıdan bu konudaki fikirlerini almak istiyorum teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Buyurun.

AYŞE DEMİRBOLAT - Öncelikle sporun deşarja mı şarja mı yol açtığı konusunda tartışmayı açmak istiyorum. Seyir sporu seyirciler açısından şarja neden olabilir; ama katılımcı için spor deşarj aracıdır. Biz seyirci kitlesini sporcuyu gibi değerlendirmiyoruz. Seyirci sadece olayı izleyen kitledir. İzleme olayı onların şarj olmasına yol açmaktadır. Ama sporu yapan, spora aktif olarak katılan sporcuyu deşarj olmaktadır.

Bir başka soru herkesin spor yapamayacağı konusunda idi. Hatırlarsanız konuşmamın bir bölümünde, "Beden

eğitiminin tüm cazibesinin herkes tarafından, her zaman, her yerde kolayca yapılabilecek nitelikte etkinlikler olmasından kaynaklandığını" belirtmiştim. Ancak günümüzde bilimsel esaslara uygun olarak saptanmış, her yaşta, her sağlık konumunda farklı yapıdaki insanlara ve hatta özürlülere uygun sportif etkinliklerin var olduğunu da biliyoruz. Yani bilimsel düzeyde bu konuda çok yol kat edilmiş. Önemli olan, en canlı haliyle sporda yaşayan o yarışma-kazanma heyecanını, kitlelere katılım düzeyinde yaymak onları doygunluğa ulaştırmaktır. Birey odasında kendisiyle başbaşa, kendi çapında çeşitli bedensel faaliyetler yapabilir, ama onun ulaştığı doygunluk derecesi hangi düzeydedir? Beş dakika, on dakika yapılan beden eğitimi artık çağdaş toplum insanı için yeterli değildir. Olay sadece fiziksel düzeyde belirli kasları, eklemleri çalıştırmakla sona ermiyor. Bu olay sadece fiziki düzeyde değil toplumsal düzeyde de yaşamın her devresinde, her evresinde kişinin yaşaması, katılması gereken bir olaydır.

Çetin Erturan ardaşımızın gösterdiği hassasiyeti yerinde bulmuyorum. Tartışmalarımızın düzeyi hiçbir zaman sahip olduğumuz olanaklara göre oturtulmuyor, ama sahip olmayı dilediğimiz ya da sahip olmamız gereken olanaklara göre oturtuluyor. Sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan ne kadar yetersiz konumda olursak olalım yine de bazı sorunların dile getirilmesi gerekiyor kanısındayım. Bir başka deyişle kısaca şunu belirtmek istiyorum. Benim öne sürdüğüm tez sizlere uç noktada, abartılı bir tez gibi gelebilir, ama bizim ülkemizin gerçekleri budur, bu koşullara uygun bir bildiri sunalım gibi bir düşünce içerisinde olmayı da kabul etmiyorum. Her şeyden önce olması gerekeni başlangıçta ortaya koymak istedim. Beden eğitimi ile bireyin ilişkisi örgün eğitimin sona ermesiyle kesiliyor derken bunun beden eğitimi öğretmeni arkadaşlarımızdan kaynaklanan bir teknik hata olduğunu ima etmek istemedim. Beden eğitimi öğretmeni arka-

daşlarımızın da pek çok sorunları olduğunun bilincindeyim. Hatırlarsanız cümlelerimi araç, gereç, yeterli eleman gereğinden sözederek noktadım. Aslında bu gerçekleri tekrarlamaya belki gerek bile yok. Çünkü bunları hepimiz zaten biliyoruz. Ama gerçekler böyle diye, gerçekleri kabullendiğimiz noktada böylesine bilimsel bir toplantının düzenlenmesi ve yapılması bile anlamsızlaşır. Koşullarımız budur diyerek tartışmayı üst düzeye götürmekten kaçınmamalıyız.

Arkadaşım bildirimde bir çelişki olduğundan söz etti. Çelişki yok, sanırım dikkatli dinlemedi o noktayı. İlk amaç şampiyonları çıkarmak elit sporcuları yetiştirmek değildir, devlet politikası olarak da bu olmamalıdır. İlk amaç herşeyden önce katılımı yüksek düzeyde tutabilmek olmalıdır. Önce sağlıklı bir toplumun sağlıklı, mutlu, yapıcı, yapatıcı, çalışkan üyelerini yetiştirebilmek, bu özellikteki insanların sayılarını arttırabilmektir temel amaç. Rekorlar kırmak, şampiyonlar yetiştirmek değildir. Şu noktayı da özellikle belirtmek gerekir ki ilk amacımız bu olmakla beraber, bu amacımızı gerçekleştirdiğimiz noktada özlemini duyduğumuz şampiyonları çıkarmak, rekorlar kırmak mutluluğunu da elde edebilmek şansımız artacaktır demek istedim. Bir çelişki olmadığını tekrar belirtmek istiyorum. Teşekkür ederim.

Her şeyden önce sporun sayın Mete tarafından bir üst düzey yarışması, bir yüksek performans işi olarak ele alınmasını bu noktada kabul etmiyorum. Hepimizin bildiği gibi performansı gerektiren elit spor da var, yüksek performansla dayanmayan kitle sporu da var. Sporu yaygınlaştırmak demek özellikle kitle sporunu yaygınlaştırmayı ifade ediyoruz. Bildirimim bir yerinde özellikle belirttim ki, her çocuğun bulunduğu durum, kendisine has özel koşullar dikkate alınmalıdır. Her çocuktan eş düzeyde beceri beklemek veya her çocuğun sportif etkin-

lige katılımını sağlamak tek dileğimiz değil, yapabildiği ölçüde katılımı sağlamak, sporu sevdirmenin, bir alışkanlık haline dönüşmesinin yollarını aramaktır. Ayrıca güçlü, kapasitesi yüksek çocuklarımıza da gereken koşulları sağlamayı amaç edinelim diyorum. Zaten kitlelere sporu yaymak için kullanabileceğimiz tek alan, orta-dereceli okullarımızdır. Zira beden eğitimi derslerini sadece orada örgütlü bir biçimde uygulayabiliriz. Her ne kadar bugün üniversitelerimizde de beden eğitimi uygulamasına geçildi ise de bu uygulamanın nasıl yapıldığını hepimiz biliyoruz. Konuyu ayrıca dile getirmeye sanırım gerek yok.

Sık sık tekrar ettim, altyapı yetersizliği imiş, eleman yetersizliği imiş bunlar bizim bilinen sorunlarımız, ama bu sorunlar bugün bütün ağırlığıyla mevcuttur diye böyle bir öneriyi getirmekten çekinmek başımızı biraz kuma gömmek gibi olur sanırım. Gerçekler getirilen önerilerle değiştirilecek, yönlendirileceklerdir.

Diğer bir nokta, eğitimci öğrencinin psikolojik, fizyolojik ve hatta sosyo-ekonomik durumunu denetim altında tutmakla yükümlüdür. Bu eğitimcinin doğal görevidir. Biz her öğrencinin kayıtsız koşulsuz spor yapmasını bekliyoruz gibi bir yanlış içerisindedir. Öğrenci spor yapabilir de yapamayabilir de. Ama yapamayan çocuk açısından olaya Sayın Mete'den ayrı bakmak gerekir. Kendisi spor yapmıyor da olsa bir çocuğun, arkadaşını bir sportif etkinlikte izlemesi onun güzel duygular, heyecanlar yaşamasına neden olabilir. Çocuğun bu konudaki yetersizliği nedeniyle psikolojik açıdan üzüntü duyacağı, yaralanacağı düşünülerek olaya fazlaca hassas bir biçimde yanlış bakmak bence yanlıştır. Çünkü çocuk başarısızlığı sadece sportif etkinlikte değil, pek çok etkinlik ya da derste yaşamıştır ya da yaşayacaktır. Buna alışmıştır ya da alışmamıştır. Bu konu bizim konumuzdan temel açıdan uzak, başlıbaşına bir eğitim sorunudur, eğitim uzman-

larının konusudur. Konuya bu açıdan yaklaşımın uygun görmüyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sayın Konuşmacımıza ve katkıda bulunanlara teşekkür ederek oturumu kapatıyorum.

BİLDİRİ : III

**Gençlerin Gelişmelerinde Beden Eğitiminin
Rolü
(Fiziksel Psikolojik ve Sosyal Gelişmede)**

Yrd. Doç. Dr. Hülya GÖKMEN

**Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Öğretim Üyesi**

Oturum Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Ömer PEKER

BAŞKAN - Şimdiki oturumda ODTÜ Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Hülya Gökmen konuşacaklar. Konu, gençlerin gelişmesinde beden eğitiminin rolü, fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişmedeki rolü olarak işlenecektir. Hülya Gökmen eski voleybolcu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde eğitimde psikolojik hizmetler konusunda doktora yapmış, yani sporla psikolojiyi birleştirmiş bir arkadaşımız. Bilirisini sunmaya kendisini davet ediyorum.

Gençlerin Gelişmelerinde Beden Eğitiminin Rolü

HÜLYA GÖKMEN - Ulusların geleceği, yetişmiş ve yetismekte olan gençlerin fiziksel ve ruhsal olgunluğuna bağlıdır. Uygarlık, bireye verilen önem ve bu önemle bağlantılı olarak ona verilen eğitime dayanır. Eğitimden beklenen bireylerin, gizil güçlerini ve yeteneklerini ortaya çıkararak en üst düzeyde geliştirilmesine yardım etmektedir. Bireyleri fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmek çağdaş eğitimin temel ilkelerindendir. Çağdaş anlayışa uygun olarak eğitimdeki amacın gerçekleşmesi bireyin, zihinsel eğitimi yanında fiziksel eğitimi ile olasıdır. Aslında beden eğitimi, genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır (Bookwalter ve Vander Zwaag, 1969).

İnsan organizması hareket için yaratılmıştır. Hareket, organizmanın normal fonksiyonlarının devam ettirilmesinde, sağlıklı olmasında gereklidir (Akgün, 1982). Kenyon, hareketi toplumsal deneyim, sağlık ve fiziksel uygunluk, vücut dengesini araştırma, estetik deneyim, gerginliğin boşaltılması, mükemmel ve üstün oluş boyutlarında incelenmekte ve hareketin çok boyutluluğunu vurgulamaktadır (Özoğlu, 1976). Hareket etmeyi öğrenme ve hareketler yoluyla öğrenmeyi amaçlayan beden eğitimi, genel eğitimin amaçlarına hareketler aracılığı ile katkıda bulunur (Willgoose, 1979). Bu çerçevede beden eğitimi bireyin fiziksel, psikomotor, zihinsel, duygusal ve toplumsal ge-

lişimine katkı amacına yönelik organize edilmiş bedensel etkinliklerin tümü olarak ele alınabilir. Nixon ve Jewett'e (1980) göre beden eğitimi, tüm eğitim sürecinin, bireyin istemli ve amaçlı hareket yeteneklerinin gelişimi, onların yararlı kılınması ile ilgili bir parçasıdır ve bireyin zihinsel, duygusal ve toplumsal tepkilerini doğrudan etkiler.

Yukarıda verilen tanımlar ve amaçlar doğrultusunda beden eğitiminin bireyin gelişimine katkısı fiziksel (organik), psikomotor (sinir-kas), zihinsel, duygusal ve toplumsal boyutlarda incelenebilir.

Beden Eğitiminin Fiziksel Gelişmedeki Rolü

Bireylerin fiziksel gelişimlerine katkıda bulunmak yalnız beden eğitime özgü bir amaçtır. Hareket, bireyin doğasında vardır. Hareket sisteminin temelini ise kaslar ve iskelet oluşturur. Hareket bunların daha güçlü olmasına yardımcı olur. Bir başka deyişle, bedensel etkinlikler normal kas ve kemik gelişimi için zorunlu olmaktadır. Aynı zamanda beden eğitimi etkinlikleri, kemik özgül ağırlığını ve bağ dokuların esnekliğini artırarak bunları baskı ve gerginliklere karşı güçlendirir. Beden eğitimi etkinlikleri düzenli yapıldıklarında, organizmanın fiziksel uygunluk ve dayanıklılığını buna bağlı olarak iç organların fonksiyonlarını geliştirir. Böylece organizmanın değişen koşullara daha kolay uyum sağlaması ve yorgunluğa karşı koyma gücü artar (Barrow, 1977). En fazla etki, becerilerin gelişmesi, kassal harekette verimliliğin artması dolayısıyla kassal güç ve dayanıklılığın artmasında görülür.

Şişmanlık (obesity) özellikle çocukluk ve ergenlik dönemlerinde önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Şişmanlığı oluşturan nedenler arasında kalıtsal ve çevresel faktörlerden beslenmek alışkanlığı ve hareketsiz yaşam sayılabilir (Astrand, 1977). Ancak şişmanlığın önlenmesinde en önemli değişken beden

eğitimi etkinliklerine katılmaktır (Gallahue, 1982; Zaichkowsky ve diğerleri, 1980). Rohrbacher (1972), beden eğitimi programlarının kilo kaybındaki etkisini ortaya koymak amacıyla 8-18 yaşlar arasındaki 204 çocuğa sekiz hafta süre ile gelişimsel bir kamp programı uygulamıştır. Araştırma bulguları programa katılan çocuklarda anlamlı bir biçimde kilo azalması olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bu programın çocukların beden imajları üzerinde de olumlu bir etkisi olduğu saptanmıştır. Kamp deneyiminin uzun süreli etkilerini de araştıran Rohrbacher, kamp sonrasında çocuklarda kilo artışı eğiliminin sürdüğünü ancak artış hızının azaldığını ortaya koymuştur. Araştırmacı, şişmanlığın kalıcı ve eğilim olduğunu bu nedenle düzenli beden eğitimi ve kamp programlarının, ağırlık kontrolunda zorunluluğunu vurgulamaktadır.

İnsan sağlığını tehdit eden fazla kiloların atılmasına atkıda bulunduğu gibi, sakatlıkları ve özellikle kalp ve lolaşım sistemlerinde görülebilecek rahatsızlıkları önlemesi, onların iyileştirilmesi bakımından da beden eğitimi etkinliklerinin önemi tartışılamaz.

Beden Eğitiminin Psikomotor Gelişmedeki Rolü

Psikomotor gelişim, temelde kendisini harekete ilişkin davranışlardaki değişiklikler yoluyla ortaya koyar. Genel olarak vücut kontrolu, vücut koordinasyonu, bir başka deyişle sinir-kas sistemlerinin gelişimi demektir. Koşma, sıçrama, tırmanma, yakalama, takla atma vb. temel hareketlerin gelişimi, motor gelişimi temelini oluşturur. Bu hareketlerin gelişiminde olgunlaşma kadar vreysel faktörler arasında yer alan olanaklar, motivasyon ve ğretim de önemlidir (Gallahue, 1982). ocuk yetiştirme yöntemleri ve eğitim uygulamaları motor becerilerin kendi kendine gelişebileceği izlenimini vermektedirler. Bir başka deyişle, duyu-devinim uyaranları sağlamada ve çocukları vrelerini hareketle araştırma

konusunda cesaretlendirmede yetersiz kalmaktadırlar. Çoğunlukla ana-babalar, koruyucu ve sınırlandırıcı davranışları ile çocukları için en iyi olanı yaptıkları kanısındadırlar. Benzer bir biçimde okullar da çocukların motor gelişimlerini sağlamada yetersiz kalmaktadır. Motor becerilerin gelişimi ve öğrenilmesi şansa bırakılmamalıdır.

Motor becerilerin öğrenilmesi tüm bireyler için pek çok nedenlerle gereklidir. Motor becerilerin gelişimi bireyin zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimi ile ilişkilidir. Bu boyutlar birbirinden bağımsız olarak gelişmezler. Piaget'nin (1952) çalışmaları zihinsel gelişimde hareketle keşfetmenin önemini ortaya koymaktadır. Pek çok motor etkinlikteki olumlu çocukluk deneyimleri benlik kavramının gelişimini de etkilemektedir (Zaichkowsky ve diğerleri, 1980). Bireyin motor becerilerdeki yeteneği konusunda kendini yeterli hissetmesi onu fiziksel etkinlik ve spora katılmada güdülemeyecek böylece fiziksel ve psikolojik olarak uyumlu bir birey olma şansını artıracaktır.

Bu amaca ulaşmada temel hareketler üzerine kurulan sporla ilişkili hareketler, salt hareket etmeyi öğrenmede amaç olmak yerine etkinliklere katılmada araç olmaktadır. Artık hareket, çeşitli yarışma ve işbirliğine dayalı oyun, spor, dans ve reaktif etkinliklerde araç olarak kullanılır (Gallahue, 1982).

Becerilerin gelişimi bireyin tepki zamanı, hızı, kuvvet, dayanıklılık, koordinasyon, vücut yapısı, boy, ağırlık vb. özelliklerinin yanısıra zihinsel ve duygusal özelliklerine de bağlıdır. Motor becerilerin gelişimi birikimli ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Hareket yeteneklerinin aşamalı gelişimi becerilerin üst düzeye ulaşmasında basamaklar olarak görülmelidir. Becerilerin uzmanlık düzeyinde gelişmesi bireyin, günlük yaşamında da önemli rol oynar. Böylece, birey, daha az enerji harcayarak, çabuk yorulmadan, daha estetik bir biçimde hareket edebilir.

Becerilerin geliştirilmesi beden eğitimi programlarının temelini oluşturur. Ancak bu yolla bireyin bir bütün olarak gelişimine katkıda bulunulabilir. Kazanılan beceriler sonunda birey, etkinliklere katılmaktan hoşlanacak ve gruba uyumu kolaylaşacaktır. Bireyler genellikle belli bir düzeyde yetenek ve beceriye sahip oldukları etkinlikleri yapmaktan hoşlanırlar. Beden eğitimi programlarında yer alan çeşitli becerilerin geliştirilmesine yönelik etkinlikler bireylerin ilgilerini de çeşitlendirecektir. Bireyin kazandığı beceriler serbest zamanların değerlendirilmesi açısından da önem taşır. Beceriler, serbest zamanların nasıl kullanılacağını ve bireyin yaşam biçimini belirler (Bucher, 1979).

Beden Eğitiminin Zihinsel Gelişmedeki Rolü

Beden eğitimi, genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edildiğine göre zihinsel gelişime katkısı kaçınılmazdır. Eğitim yelpazesinin tüm alanlarınca paylaşıldığı gibi beden eğitimi de bilginin birikimi ve içgörü ile anlaşılmasını sağlar. Bilginin edinilmesi, anlaşılması ve içgörü kazanma zihinsel gücün malzemesini oluşturur. Bu malzeme yorum yapabilme, değerlendirme, karar verme, düşünme süreçlerinde kullanılır. Eğitilmiş birey düşünen biryedir. Günümüzde bilim, düşünmeye yalnız zihinsel bir süreç olarak değil, tüm beden katıldığı bir süreç olarak bakmaktadır (Barrow, 1977).

Becerilerin kazanılması otomatik değildir, öğrenilir. Bu nedenle bireyin öğrenilmesini sağlayan algılama, düşünme, mantık yürütme gibi zihinsel eylemlere gereksinim vardır. Becerilerin öğrenilmesi öncelikle beyin ile kaslar arasında bir koordinasyon kurulmasının düşünülmesini, bunun yanı sıra zihinsel uyanıklık, hazırlık ve çabayı da gerektirir (Barrow, 1977). Becerinin öğrenilmesi yalnız o beceriye ilişkin düşünmeyi değil, buna bağlı olarak kurallar, teknikler, yöntemler ve terimlerin öğrenilmesini de içerir. Tüm bu bilgiler hareketin

doğası, hareket ile ilgili zaman, mekan gibi etmenleri ilişkilendiren bilimsel ilkelerin kavranması, hareketin iyi yapılabilmesi ve yapılan hareketin öneminin anlaşılabilmesi için de gereklidir (Bucher, 1979; Borrow, 1977).

Beden eğitimi etkinlikleri aracılığı ile birey, sağlık ilkeleri ve hareketin yaşamdaki önemini kavrar. İnsan hareketinin doğası, büyüme ve gelişmedeki önemi, temizlik, hastalıklardan korunma, dengeli ve yeterli beslenme, iyi sağlık alışkanlıkları vb. konularda bilgi edinir. Bu gerçeklere ilişkin bilgilerin birikimi ile etkinlikler yeni bir anlam kazanacak bu da her bireyin daha sağlıklı ve amaçlı bir yaşam sürdürmesine yardımcı olacaktır.

Beden Eğitiminin Duygusal ve Toplumsal Gelişmedeki Rolü

Duygusal ve toplumsal gelişim birbiri ile karşılıklı etkileşim halindedir. Duygusal gelişimin tam olarak kazanılmasından sonra ancak birey topluma katkıda bulunabilir. Bu nedenle bireyin önce birey olarak kendine uyum sağlaması, bir başka deyişle kendini kabul etmesi, daha sonra gruba uyum sağlaması söz konusudur (Barrow, 1977).

Uyum sağlama süreci, duygusal gerginliği de beraberinde getirir. Çünkü yeni durumlara uyum zihinsel ve hareketle ilgili davranışlarda değişikliği gerektirir (Yavuzer, 1984). Yeni bir çevreye uyum her yaşta zor olmakla birlikte ortaöğretim öğrencilerinde daha da güçleşmektedir. Toplumsal uyum zamanla kazanılır ve bazı deneyimlerle gelişir. Geniş ölçüde ait olma, kabul edilme, sevilme, saygınlık kazanma ve statü sahibi olma gereksinmelerinin karşılanmasına bağlıdır.

Her beden eğitimi etkinliği toplumsal bir deneyimdir ve çoğunlukla duyguları içerir. Bu tür etkinliklere katılan birey hareketler aracılığı ile duygularını ifade etme ola-

nağı bulur. Saldırganlık, öfke, utangaçlık, kıskançlık vb. duygularına boşalım sağlar, bunları kontrol etmesini öğrenir. Hurlock'a (1978) göre de baskı altındaki duygusal enerjiden kurtulmanın bir yolu spor ya da oyun etkinliklerine katılmaktır.

Beden eğitimi etkinliklerine katılma bireyin fiziksel olduğu kadar benlik gelişimine de katkıda bulunur. Benlik genelde, "bireyin ne olduğu, ne olmak istediği ve çevresine nasıl tanındığı konularındaki bilinçliliği" olarak tanımlanabilir (Enç, 1980, s. 36). Birey bu bilince kendini başkaları ile karşılaştırarak ulaşır. Çocuk diğer çocuklarla oynamaya başladığında kendisinin zayıf ve güçlü yönlerini anlamaya başlar. Oyunlar sırasında kendisi ile başkalarını karşılatır, yeterlik ve yetersizliklerini farkederek. Fiziksel özellikleri nedeniyle akranları tarafından kabul ya da reddedilir. Diğer yandan, kendini kendi gözüyle görüşü ile kendisine ilişkin başkalarının görüşlerini karşılaştırır. Bu nedenle bireyin kendisini fiziksel olarak geliştirmesi yalnızca kendisi için değil, aynı zamanda fiziği ve fiziksel becerilerinin toplumsal imajı üzerindeki etkileri nedeniyle önemlidir.

Başarılı olma, bireyin önemli güdülerindedir ve duyurulması gerekir. Oyun ortamında uygun yaşantılar hazırlanarak bireylerin başarıya ulaşmaları sağlayabilir. Böylece bireyin kendine güveni artar, başarının kendisi öğrenme için ödül olur (Bucher, 1979). Beden eğitimi programlarında çok çeşitli etkinliğe yer verilerek, bu etkinliklerde başarılı olabilmek için gerekli beceriler geliştirilebilir. Böylece her bireyin kişisel başarıyı yaşama olasılığı artar (Pangrazi ve diğerleri, 1982). Başarıyı yaşama bireylerin, beden eğitimine ilişkin olumlu bir tutum geliştirmelerine de katkıda bulunur.

Demokratik toplumlarda tüm bireylerin grup bilinci ve işbirliğine dayalı olumlu duygular geliştirmesi gerekir. Beden eğitimi etkinliklerinin demokratik bir ortamda, bi-

reylerin planlama, programlama ve uygulamalara etkin katılımları ile yapılması bireylerde kurallara uyma, başkalarının haklarına saygı, yardımlaşma, işbirliğine dayalı yaşam biçimini gerçekleştirebilme becerilerini geliştirir (Barrow, 1977). Ayrıca bireylere etkin olma, sorumluluk yüklenme ve sonuçlara katlanma olanakları sağlar. Bireyler kişisel sorumlulukların bilincine varır ve onları kabul ederler. Tavır, beğeni ve değerlerini (dürüstlük, dostluk, işbirliğine yatkınlık, sevecenlik vb.) davranış yoluyla ifade olanağı bulurlar.

Beden eğitimi etkinlikleri bireylere liderlik eğitimi için de olanaklar sağladığı gibi aynı zamanda iyi bir izleyici, iyi bir yarışmacı olabilme yetenekleri de kazandırır.

Buraya kadar tartışılan görüşler Adams tarafından beden eğitiminin temelini oluşturan bilimsel ilkeler olarak belirlenmiştir (Bucher, 1979). Bunlar:

1. Eğitim tüm organizmayı içerir. Zihin-beden bütünlüğü eğitimin temel felsefesini oluşturur.

2. Beden eğitimi genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Beden eğitiminin amaçları genel eğitimin amaçlarına uygundur ve bu amaçları gerçekleştirilmesine katkıda bulunur.

3. Beden eğitimi etkinlikleri büyüme ve gelişme için temeldir. İnsan organizmasının optimum gelişmesi büyük kas gruplarının katıldığı bedensel etkinliklere bağlıdır.

4. Beden eğitimi serbest zamanların kullanımına katkıda bulunur.

5. Beden eğitimi liderlik eğitim için olanaklar sağlar.

6. Beden eğitimi kendini ifade etme ve yaratıcılık olanakları sağlar. Bedenin bireyin duygularını ifadede kullanılması, yeni hareketlerin yaratılmasında zengin olanaklara sahiptir.

7. Beden eğitimi kültürel gelişmeye katkıda bulunur. Estetik beğeniye ve artistik üretime olanak sağlar.

8. Beden eğitimi duyguların kontrol edilmesine katkıda bulunur. Oyun ve spor ortamındaki etkileşim duyguların boşalımı ve kontrolü için uygun olanaklar sağlar.

9. Beden eğitimi karakter ve kişilik gelişimine katkıda bulunur. Güçlü bağlar, bağlılık, takım ruhu, grup etkileşimi oyun ve spor alanlarında görülen özelliklerdir. Bu özelliklerin kişilik gelişimine katkıları vardır. Takım arkadaşlarına, rakibe uyum, toplumsal uyumun sağlanmasına etkili olur.

10. Beden eğitimi organik gelişime (fiziksel uygunluk) katkıda bulunur.

11. Beden eğitimi psikomotor becerileri geliştirir.

12 . Beden eğitimi sağlık ve korunma alışkanlıklarının gelişimini sağlar.

13. Beden eğitimi zihinsel gelişim için olanaklar sağlar.

14. Beden eğitimi demokratik süreçlere katkıda bulunur. Sınıf etkinliklerinin planlanması ve yürütülmesinde tüm bireylerin katılımı gereklidir.

15. Beden eğitiminin temelinde biyoloji, psikoloji, sosyoloji bilimleri yer alır. Programların planlanmasında bu alanlardan yararlanır.

16. Beden eğitimi bireyin gereksinmelerine dayanır. Hareket en temel gereksinme olarak kabul edilir. Fiziksel etkinlik yaşamak için gereklidir. Durağan modern yaşam bu bağlamda beden eğitimini daha da önemli kılar.

17. Oyun, eğitsel potansiyele sahip içgüdüsel bir dürtüdür. Oyunun dinamik niteliği bireylerin daha uygun davranış biçimleri elde etmelerinde kullanılabilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. Akgün, N. **Egzersiz Fizyolojisi**. Izmir: Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, 1982.
2. Astrand, M.D. ve K. Rodahl. **Textbook ve Work Physiology: Physiological Bases of Exercise**. Second edition. New York: McGraw - Hill Book Comp., 1977.
3. Barrow, H.M. **Man and Movement: Principles of Physical Education**. Second edition. Philadelphia: Lea and Febiger, 1977.
4. Bookwalter, K.W. ve H.J. Vander Zwaag. **Foundations and Principles of Physical Education**. Philadelphia, London: W.B. Saunders Comp., 1969.
5. Bucher, C.A. **Foundations of Physical Education**. Eighth edition. St. Louis: The C.V. Mosby Comp., 1979.
6. Enç, M. **Ruhbilim Terimleri Sözlüğü**. İkinci baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1980.
7. Gallahue, D.L. **Understanding Motor Development in Children**. New York: John Wiley and Sons, 1982.
8. Huhlock, E.B. **Child Development**. Sixth edition. New York: McGraw - Hill Book Comp., 1978.
9. Nixon, J. ve A. Jewett. **An Introduction to Physical Education**. Ninth edition. Boston: Allyn and Bacon, 1980.
10. Özöglü, S.Ç. "Spor Psikolojisi Ders Notları", Ankara: 19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi, 1976. (teksir)
11. Pangrazi, R., P. Darnst, S. Fedorchek ve K. Cole. "The Needed Link: A Physical Education Curriculum Designed Exclusively for Junior High Students," **Physical Educator**, May 1982, ss. 71. 75.
12. Piaget, J. **The Origins of Intelligence in Children**. New York: International Universities Press, 1952.
13. Rohrbacher, R. "Influence of Special Camp Program for Obese Boys on Weight Loss, Self Concept and Body Image", **Research Quarterly**, 44, 1972, ss. 150-157.
14. Yavuzer, H. **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, Bilimsel Sorunlar Dizisi, 1984.
15. Zaichkowsky, L.D., L.B. Zaichkowsky ve T.J. Martinek. **Growth and Development: The Child and Physical Activity**. St. Louis: The C.V. Mosby Comp., 1980.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN (Yrd. Doç. Dr. ÖMER PEKER) - Sayın Gökmen, şu anda gençlerin gelişmesinde beden eğitiminin genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğunu ve gerçekten bedensel ve zihinsel gelişmenin esası ve temelini oluşturduğunu belirttiler. Şimdi bu konuda soru ve katkı getirmek isteyenler kısa ve öz olmak suretiyle söz alabilirler.

SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU (TED Bilim Kurulu Başkanı) - Sayın Gökmen'in bildirisinden dolayı kendisine teşekkür etmek istiyorum. Bu arada iki konuyu da acaba bildirisi çerçevesinde ele alırlar mı? Bunlardan bir tanesi beden öğretimi konusu, herhalde beden eğitiminden farklı bir durum, belki biyoloji dersinin, sağlık dersinin konusu ama sizin bildiriniz çerçevesinde nasıl ele alınabilir.? İkincisi de cinsel eğitim dediğimiz yine eğitimin ayrılmaz bir parçası ama bizde henüz belirli ölçülerle tartışılmayan bir konu o bakımdan sizin bildiri- nizde konunuzla bu iki konunun ilişkisi nasıl kurulabi- lir?

BAŞKAN - Ben de konu ile ilgili bulduğum için bir hu- susu soracağım. Çağdaş insanın ve özellikle iş yaşamındaki insanın işle ailesi ile, çevresi ile toplumla ilişkilerinde çeşitli uyumsuzlukları sözkonusu. Biz bunu toplumda stres veya bazı kitaplarda gerilim diye söyleyip geçiyoruz. Tabiki stresin türlü hastahkların nedeni ya da şiddetlenmesine neden olduğu söyleniyor. Ayrıca stresle de başa çıkamayan insanların çok kısa zamanda hasta- lanacakları veya ölecekleri şeklinde açıklamalar oldu, bununla ilgili örnekler var. Ama diğer taraftan da stresle başa çıkmanın doğuştan getirilen birtakım içgüdüsel özelliklerin ötesinde de sonradan öğretilbileceği ifade edi- liyor. Bu başa çıkma yollarından fiziksel ya da bedensel düzenleme dediğimiz, bir de zihinsel düzenleme dediğimiz

birtakım gevşeme yöntemleri var ve stresi giderici, bunun için hastalıkları ve benzeri iş yaşamına tekrar uyum ve verimini artırıcı birtakım önlemlerin alındığı, alınabileceği ve insanın bunu öğrenebileceği söyleniyor. Tabii bu arada insanın stresle ilgili bilgisizliğini giderirken insanın kendisini tanıması ve kendisi ile tanışması dediğimiz bir olay var. Bedeniyle tanışması, bedeninin özelliklerini tanıması dediğimiz dolayısıyla tepkilerini ayarlayabilmesi konusu var. Bu bakımdan benim sorum şu: Bireyin eğitim sonrası yaşamının sürdürülmesi için beden eğitimi ile ilgili konular işlenirken acaba gelecekteki karşılaşacağı stresleri bedeni egzersizler bakımından gevşeme teknikleri bakımından ne tür beden eğitimi konularında işlenebilir, devreye sokulabilir. Çünkü, örneğin bir yerde okuduğum kadarıyla nefes alma bile günde 20 defa bir çeşit nefes alma türü var, yok işte kaburga negesi, karın nefesi, köprücük nefesi gibi nefes türleri var. Bunlar öğretilirse insanda bir rahatlık oluyor. Çünkü kandaki oksijenin artmış olması dolayısıyla strese karşı ya da gelen uyarıcılara karşı insanın tepkisini hazır, karşı koyma eğilimini artırıyor. Benim sorum, beden eğitiminde bu stresi önleyici davranışlar sadece fiziksel bakımdan kazandırılabilir mi? Zihinsel yöne ayrı tabii.

BAŞKAN - Buyurun Ahmet Bey.

AHMET SEVGİ (Talim Terbiye Kurulu Üyesi) - Sayın Başkana çok teşekkür etmek istiyorum beden eğitimi ile ilgili bir başka boyut getirdi gündeme. Gerçekten bugün insanlar doğuşundan ölümüne kadar çeşitli devrelerde stresle karşı karşıya doğan bir bebek, altını ıslattı zamanlarda ir stress altında ve göçe yakın dönemlerde de ölüm korkusu yine yaşlıyı bir stres altına sokuyor yani insan doğumdan ölümüne kadar bir stres altında yaşıyor, stressiz yaşamak mümkün değil ve bu konuda dünya çalkalanıyor, fakat Türkiye'ye henüz yeni girmeye başladı ve yeni yeni telaf-

fus edilmeye başladı. Dolayısıyla stres konusuyla beden eğitimi arasında yakın ilişkilerin kurulması lazım ve beden eğitimi alan uzmanları bu konuyu gündeme getirmesi lazım. Bilebildiğim kadarıyla Amerika'da bilmem ne kadar yıldan beri stres programları uygulanıyor, Avrupa bu konuda çalışmalar sürdürüyor ve stresle beden eğitimi arasında ilişkiler gündeme getiriliyor. Çok şeyler söyleniyor stres konusunda, diyorlar ki stres o kadar önemli bir konu ki cinsel yaşamı bozuyor. Kadınların regil düzenini bozuyor, aileler yıkılıyor, perişan oluyor, iş verimlilikleri bir hayli aşağılara doğru çekiliyor. Öğrenci büyük bir stress altında hergün değişik dersler, programlar, ödevler ile karşı karşıya ve strese uğraşan bir kişi adeta bir kimya banyonusun içine sokulup çıkarılıyor. Tabii elbette beden eğitimi konusunda da bu konuda yapılacak, söylenecek çok şeyler olması lazım. Acaba stres ve beden eğitimi konusunda efendim, biraz tartışsak mı, görüşsek mi falan diye düşünüyorum. Bu öyle hemen bir beş on dakika içerisinde aktarılabilecek bir konu değil gibi geliyor ve çok önemli olduğunu düşünüyorum. Mesela öğrenci ciddi stresler altında bulunuyor, bir kişinin eşi öldüğü zamanlarda stres altında, boşanma stres meydana getiriyor, hapse girmesi, emekli olması, borçlanma stres meydana getiriyor. Her zaman karşımıza da bir beden eğitimi çıkıyor. Şu halde bir bakıyorsunuz ki efendim, beden eğitimi konusu çok boyutlu bir noktaya geldi. Gerçekten bunun üzerinde çok uğraşmak gerekiyor. Acaba bakınız stresle başa çıkma yöntemleri konusunda da ilgililer çok şeyler söylüyor, mesela sema diyorlar, müzik diyorlar, oratorya diyorlar, papaza günah çıkarma diyorlar, meyhaneye gitme diyorlar, stadyuma gitme diyorlar, çiçek tanzim etme diyorlar, yoga diyorlar, örgü diyorlar, araba yıkama diyorlar, spor diyorlar. Tabii bunların her birisi stresle başa çıkma ile ilgili olan konular diye düşünüyorum. Ben özellikle Sayın Başkana teşekkür etmek istiyorum. Bu stres konusunu ayrı bir gündem madde-

si yapmak suretiyle beden eğitimi ile akademik seviyede uğraşan arkadaşlarımızın bu konu ile irtibatlarını kurmak suretiyle beden eğitimi öğretmenlerimizin programları içerisine de stres ile ilgili kısımları gündeme almanın zamanı geldiği kanaatindeyim.

HÜLYA GÖKMEN - Sayın Özoğlu, eğer yanlış anlamadıysam beden öğrenimi ile sormak istediğiniz beden tanınması. Bireyin bedeninin tanınması, beden fonksiyonlarının öğrenmesi beden eğitiminin amaçları arasında yer almaktadır.

Cinsel eğitim bu bildiri hazırlarken değinip değinmemesi konusunda üzerinde düşündüğüm bir nokta. Bedenin tanınması ve fonksiyonlarının öğrenilmesi açısından ele alındığında cinsel eğitim belki de en kolay beden eğitim dersi kapsamında verilebilir.

Sayın Başkan, "stress" önleyici davranışların kazandırılmasında beden eğitiminin öneminden söz ederek benden bir program istiyoruz. Gevşeme tekniklerinin öğretilmesi beden eğitimi kapsamına girmekte ancak böyle bir program ne türden hareketler yer almalı konumuz içinde olmadığı gibi tüm bireyler için etkili olabilecek tek bir programdan da söz etmek olası değil.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ederiz.

PANEL : 1

**Beden Eğitimi Etkinliklerinde Karşılaşılan
Başlıca Sorunlar**

Panel Üyeleri: **Nalân BİLGE**
Vahit AKDOĞAN
Taner GÖNEN
Seydi DİNÇTÜRK
Günel ENSARİ
Figen Gökdoğan ÇOK

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Rüştü YÜCE

A. PANEL ÜYELERİNİN KONUŞMALARI

BAŞKAN - Dördüncü oturumu açıyorum.

Efendim, biz sizin karşınıza biraz hazırlıklı çıktığımızı zannediyoruz. Dün bir toplantı yaparak bugün nasıl bir düzen içerisinde size takdim edeceğiz paneli, kendi aramızda tartıştık ve önce Sayın Nalân Bilge Hanımefendinin bir tarihi perspektif içerisinde Osmanlıdan başlayıp, Cumhuriyet döneminden çıkıp beden eğitimi etkinliklerinde karşılaşılan başlıca sorunlara değinmesine karar verdik. Sözü Sayın Nalan Bilgeye bırakıyorum.

NALAN BİLGE (Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fak. Öğretim Görevlisi) - Ben sizlere beden eğitimi öğretmenin özellikle yetiştirilmesiyle ilgili olarak konuşacağım. Beden Eğitimi sosyal bir bilim olarak kabul edersek diğer sosyal bilim dalları gibi yapıldığı toplumun siyasal, sosyal, kültürel faktörlerinden etkilenir ve yine yapıldığı topluma göre anlam kazanır. Bunun en iyi örneğini de eski Türklerdeki spor anlayışında görüyoruz.

Eski Türklerde beden eğitim, spor günümüzdeki anlamından daha farklı yani eğitimin bir parçası olarak gören unsurdan daha farklı ele alınmıştır. Yani onlar için beden eğitimi spor dinsel amaçlı, savaş eğitimi gerektiren bir anlayışla ele alınmış ve geliştirilmiştir. Bundan dolayı da günümüzdeki anlamda bir beden eğitimi öğretmeni kavramına rastlamıyoruz. Fakat Türk düşünürleri daha o yıllarda beden eğitiminin önemini belirtmişler ve bunların içerisinde size örnek olarak verebi-

leceğim İbn-i Sina daha o yıllarda da beden eğitiminin insan sağlığındaki önemini belirterek okullardaki eğitim programları içinde beden eğitiminin ders olarak yer alması gerektiğini belirtmiştir. İbn-Sina 'nın bu fikirleri daha sonraki yıllarda ronesansla birlikte batının eğitimcileri tarafından yeni fikirlermiş gibi ortaya atılacak ve biz de bu fikirleri yüzyıllar sonra batı eğitimcilerinden aynen kopya edeceğiz. Osmanlılarda atalarından almış oldukları beden eğitimi spor anlayışı aynen devam ettirmişlerdir. Ondan dolayı da başta osmanlı eğitim kurumları sayılan Enderun mektebi, acemi oğlanlar mektebinde ve birer halk eğitim merkezi veya kurumları sayılabilecek tekkelerde de beden eğitimi sporun talim olarak, özellikle belirtiyorum talim olarak ele alındığında görüyoruz. Batılı anlamda yani eğitimin bir unsuru olarak beden eğitimi dersini eğitimin bir unsuru olarak gören fikirlere ise tamamen yenilik hareketleri ile birlikte rastlıyoruz. Hepimizin bileceği gibi yenilik hareketleri ile birlikte askeri okullarda başlayan ve hızla askeri sivil rüştiyelerde, idadilerde ve de sultanilerde daha sonra da kız ve erkek öğretmen okullarında tabii ilk önce erkek öğretmen okulu olmak üzere darülmualim darülmualimat olmak üzere bu okullarda yer aldığını görüyoruz. Böylece beden eğitimi dersi tanzimatla birlikte hızla ders olarak yayıldığını görüyoruz. Elimizdeki ilk kaynaklar Osmanlı Devletinin Fransa'da açmış olduğu Mektebi Osmaninin programında bu dersin cimnastik adıyla yer aldığını görmekteyiz.

Yine kısaca özetleyecek olursam, gümünüzden 124 yıl önce bu ders askeri okullarda yer almıştır.

Böylece cumhuriyetten önce batılı tarzda açılmış olan bu askeri ve sivil okulların beden eğitimi öğretmenleri ihtiyacı ise genel olarak şu üç yoldan sağlanmaya çalışılmıştır. Birincisi yurt dışından getirilen beden eğitimi öğretmenleri ile örneğin bunların içinde en bilineni Martini, Maleus, daha sonra uzun zaman İstanbul'da

çalışmış olan Stangali, Vantüre hanım ilk bilinen beden eğitimi öğretmenleri arasında, yurt dışından getirilen beden eğitimi öğretmenleri arasında yer alır. İkinci olarak bu yabancı öğretmenlerin yetiştirdiği yetenekli öğrenciler ile yine bu yabancı öğretmenlerin açmış oldukları cimnastikhanelerden yetişen başarılı gençler beden eğitimi öğretmeni olarak görevi üstlenirler. Örneğin, Faik Bey, Mazhar Bey, Saniye Hanım gibi. Devlet tarafından beden eğitimi aynı zamanda üçüncü olarak da devlet tarafından yurt dışına beden eğitimi spor tahsiline yollanan kişilerin tahsillerini tamamlayıp yurda döndükleri zaman öğretmen olarak görev üstlendiklerini görüyoruz. Bunun dışında 1914-1915 yılları arasında beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bir okulun açılması düşünülmüş, okulun bütün hazırlıkları hemen hemen binası da dahil olmak üzere hazırlanmış; fakat Birinci Dünya Savaşı nedeniyle okul açılmadan kapanmıştır. Böylece Cumhuriyetin kuruluşuna kadar beden eğitimi öğretmeni yetiştiren resmi bir kuruma rastlamıyoruz. Cumhuriyetin ilanı ile hızlı bir eğitim seferberliğine girişen Türkiye Cumhuriyeti gelecek nesillerin ruhen ve fiziksel olarak sağlıklı yetişmelerini, nitelikli yetişmiş beden eğitimi öğretmenleri ile mümkün olacağını bildiklerinden beden eğitimi öğretmenin yetiştirilmesine önem vermişlerdir. Özellikle Mustafa Kemal Atatürk'ün Cumhuriyeti sonsuza kadar muhafaza ve müdafaa etmesi için Türk gençliğine bırakırken, bu gençliğin dayanması gereken ilkeleri de öğretmenlere şu şekilde belirtmiştir; Cumhuriyet fikren, ilmen, bedenen kuvvetli ve yüksek seciyeli muhafızlar ister. Yeni nesli bu evsaf ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir. Ayrıca Atatürk beden eğitimi, sporu milli eğitimin temel unsuru saymış ve şu şekilde belirtmiştir. Her çeşit spor faaliyetini Türk gencinin milli terbiyesinin ana unsurundan saymak lazımdır. İşte hükümetin şimdiye kadar olduğundan daha çok ciddi ve dikkatli davranması, Türk gençliğini spor bakımından da milli heyecan içinde itina ile ye-

tiştirilmesi önemli tutulmalıdır. Atatürk'ün bu söylev ve demeçlerinden de anlaşılacağı gibi beden eğitimi dersi cumhuriyetle birlikte örgün eğitim kurumlarında haftada bir veya iki saat olarak yer alması, bu konuda öğretmen yetiştiren okulların açılmasını da gerekli kılmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar geçen altmışbeş yıl içinde toplam olarak beş tane farklı tarzda diplomaya yönelik beden eğitimi öğretmeni yetiştiren okul açılmıştır. Bu okulları genel hatlarıyla genel isim olarak ve açılış tarihleriyle sıralayacak olursak kurslardan yetişen beden eğitimi öğretmenleri, enstitülerden yetişen beden eğitimi öğretmenleri, akademilerden yetişen beden eğitimi öğretmenleri, yüksekokullardan yetişen beden eğitimi öğretmenleri ve günümüzde şu anda yaşadığımız üniversitelerden yetişen beden eğitimi öğretmenleri.

Elimize geçen cumhuriyetin ilk beden eğitimi öğretmenlerinin 1926 yılında Çapa Kız Öğretmen Okulu bünyesi içerisinde açılmış olan kurstan yetişmiş olduğunu görüyoruz. Kız ve erkek şubelerinden oluşan bu kursta 1930 yılına kadar beden eğitimi öğretmeni yetiştirmişlerdir. Yalnız size özellikle tepegözden göstermek istediğim bir husus vardı, bunu ikinci tur konuşmamda göstereyim. Genel hatları ile bir sıralayayım isterseniz, özellikle üzerinde durmak istediğim konu bir açılan kursa alınan öğretmenlerin özelliği üzerinde durmak istiyorum. Çünkü daha sonra bu fikrin nasıl değiştiğini göreceksiniz. Kursun öğretmenleri daha önce yurt dışına beden eğitimi, spor tahsili yapmış kişilerle örneğin Selim Sırrı Tarcan, Vildan Aşır Savaşır, Nizamettin Kırşan gibi hocalarla, yurt dışından getirilen uzman beden eğitimi öğretmenleri ile karşılaşmaya çalışılmıştır. Yine özellikle belirtmek istediğim, daha sonra bununda değiştiğini göreceğiz. Öğrenciler ise, kız ve erkek öğretmen okullarını başarı ile bitirmiş öğretmen adayları ile her ilin yetenekli başarılı ilkokul öğretmenleri ve orduda bu özelliklere sahip kişiler, subaylar çağırılmışlardır. Özellikle aralarında seçilerek

bu kişiler alınmış. İşte cumhuriyetin bu ilk yıllarında beden eğitimi öğretmeninin mesleğinde çalışkan, başarılı insanlar arasında seçilerek alınıp yetiştirilmeleri dolaylı olarak toplumdaki beden eğitimi öğretmeni imajını da olumlu yönde etkilemiş ve mesleği saygın bir hale getirmiştir. Daha sonraki yıllarda bu imajın zaman içinde nasıl silindiğini ve yok edildiğini, daha sonra arkadaşlarımızın yapacağı açıklamalardan çok rahat göreceksiniz.

Yine beş yıl gibi kısa bir zaman içinde üstelik de savaştan yeni çıkmış bir milletin bir sürü meseleleri yanında beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek için girişilen bu çabalar Türk spor tarihimizde gururla övünebileceğimiz girişimlerdir. 5 Temmuz 1932 yılında 105 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararıyla Gazi Orta Mualim Mektebi ve Termiye Enstitüsü bünyesi içerisinde beden terbiyesi şubesi açılır. Bölüm, 1933 yılına kadar esasında 1932 yılında açılması planlandığı halde, kanun, yönetmelikler öyle hazırlandığı halde bölüm 1933 yılında öğretime başlar. Bu bölüm Türkiye'de beden eğitimi ve sporun genç kuşaklara öğretecek ve yayacak ilk sistemli yükseköğretim kurumunun öncüsü sayılır. Bölümün öğretmenleri yurt dışında eğitim yapmış kişilerle Çapa'daki kursu başarı ile bitirmiş kişiler atanır ve ihtiyaç oldukça da bölümün, yurt dışında yabancı uzman öğretmenler getirilir. Öğrenciler ise lise olgunluk sınavını verenlerle ilkokul öğretmenliğini yapmış kişiler arasında seçilerek öğrenci alınır. Diğer öğretmen yetiştiren bölümler dört yılken, özellikle bunu belirtmek istiyorum, beden eğitimi şubesi üç yıldır ve bu sene farkı zaman zaman enstitülerin programlarında görülecektir. Bu müfredat programı kısaca yani Gazi Orta Mualim Mektebi, enstitünün toplam olarak daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsü olarak isim değiştirecek olan enstitülerin toplam olarak geçen 1967 yılına kadar dokuz farklı müfredat programı geçirdiğini görüyoruz. Şöyle bir müfredat programlarının

genel özelliklerini size hatlarıyla anlatacak olursam 1941-1942 müfredat programıyla birlikte beden eğitimi bölümlerinden özellikle ikinci bir alanda yetiştirilmeleri de düşünülmüş ve aynı zamanda yardımcı ders adıyla bir ders yer almıştır. Türkçe, tarih, coğrafya gibi, fakat bu dersler iki yıllık olduğu zaman programdan çıkarılmıştır. Zaman zaman programlarda yaz kış spor kampları ve izcilik kaplarına da rastlamaktayız. Fakat çok acı olan bir gerçek de ata sporlarına bu programlar içerisinde rastlamamamız. Tez olayı sözkonusu değil bunların programlarında yine çok acı olan bir olay da beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bir bölümün müfredat programında öğretmenlik formasyonu derslerine yer verilmiş olduğudur. Örneğin 1945-1946 yıllarında. Çok acı bir olay. 1948 yılında 3530 sayılı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Kanununun 24 üncü maddesine bağlı olarak yüksekokul seviyesinde beden eğitimi spor elemanı yetiştiren bir okul açılması düşünülmüş, fakat bu okulda eğitimini tamamlayarak açıldıktan hemen sonra kapanmıştır.

Türkiye'de 1967 yılına kadar enstitü bünyesi içerisinde beden eğitimi öğretmeni yetiştiren dört bölüm kurulmuştur. Bunlar hepinizin bileceği gibi Gazi Eğitim Enstitüsü, Atatürk Eğitim Enstitüsü (İstanbul'daki), İzmir Buca Eğitim Enstitüsü, Diyarbakır Eğitim Enstitüsü beden eğitimi bölümleridir. 1974-1975 yılında Ankara'da gençlik ve spor akademisi açılır. Böylece 3530 Sayılı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kanununun 24 üncü maddesi 36 yıl sonra nihayet gerçekleşmiş olur. Böylece Türkiye'de beden eğitimi öğretmeni dışında spor elemanı yetiştiren ilk kurum olma özelliğini taşıyan gençlik ve spor akademileri gerek yapıları, gerekse eğitim öğretim ortamlarıyla Türkiye'de bugün bile beden eğitimi spor bölümlerinin sahip olamadığı bir eğitim öğretim ortamına sahip olmuşlardır. Çünkü bu bölümün öğretmenleri henüz akademiler açılmadan önce yurt dışına Gençlik ve Spor Ba-

kanlığı tarafından eğitime yollanmışlar ve geldiklerinde de bu kişiler spor akademilerinde görevlendirilmişlerdir. Aynı zamanda diğer öğretim üyeleri de diğer üniversitelerden sağlanmaya çalışılmıştır. Okulun genel özelliklerini geçiyorum, ikinci bölümde vereceğim. Öğrencinin son iki yılda, ilk iki yıl normal alması gereken tüm branşları almakta, son iki yılda seçtiği branşta ve yardımcı branşta uzmanlaşması sağlanmakta idi, müfredat programlarında bireysel grup sporları ve ata sporlarımız teker teker ders olarak işlenmeye başlanmıştır. Öğrencinin son sınıfta tez hazırlaması da zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca yaz ve kış kampları da vardır. Üç tane gençlik ve spor akademisi açılmıştır. Ankara 19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi, İstanbul Anadolu Hisarı Gençlik ve Spor Akademisi, Manisa Gençlik ve Spor Akademisidir. 1978-1979 yılından itibaren enstitüler dört yıl olur ve 1979-1980 yılından itibaren de ismi Yükseköğretmen Okulu olarak adlandırılır. Bunların beden eğitimi bölümlerinin müfredat programları da özellikle ata sporlarına yer verilir ve sporlar branş olarak teker teker gösterilmeye başlanır. Yani beden eğitimi yetiştiren bir kurum 46 yıllık bir gecikme ile müfredat programlarında ata sporlarına yer vermeye başlamıştır. İlginç olan bir yanı da beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bu kurumun müfredat programında özellikle bu müfredat programında beden eğitimi tarihi gibi önemli bir dersin konmamasıdır. Tez sözkonusu değil, yine enstitülerin devamı olduğu için dört tanedir. Ege Üniversitesi bünyesi içerisinde ayrıca beden eğitimi spor yüksekokulu açılır. Hem beden eğitimi, hem de spor elemanı yetiştirme amacı taşıyan bu okul pek bilinmemektedir. Yani esasen iyi bir yapısı olmasına rağmen pek bilinmemiş, tanınmamış bir okul. Yapı olarak akademilere benzeyen bölüm genel özelliklerini, bunda da üçüncü sınıftan sonra branşlaşma sözkonusu. Tez hazırlanıyor, yaz ve kış kampı yok bunların. Yabancı dil seçmeli ders olarak okutuluyor. Yüksek lisans eğitimi açan bir bölüm olarak geçmekte literatürlere aynı zamanda ve nihayet 1979'da ODTÜ bünyesi

içerisinde beden eğitimi, spor ve rekreasyon bölümü kurulur. Özellikle belirtiyorum, bu lisans eğitimi veren bir bölüm değildir ve yüksek lisans eğitimi veren bir bölüm olarak açılmıştır ve çok acı olan bir şey yüksek lisansa almış olduğu 10 öğrencinin şu anda içimizde olan bir arkadaşımız ancak mezun olabilmıştır bu bölümden onun dışında hiçbir mezun verememiştir,

Son olarak da hepinizin bildiği gibi üniversitelere bağlı olarak kurulan beden eğitimi spor bölümleridir. Evet 6 Kasım 1981 de 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun yayınlanmasıyla yükseköğretimde yeni kapsamlı bir düzenlemeye gidilmiş ve 20 Temmuz 1982 ve 41 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile tüm yükseköğretim kurumları hiyerarşik bir yapı içerisinde değişimlere uğramış ve günümüzde bildiğiniz gibi 7 tane beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurum, üniversitelere bağlı eğitim fakülteleri bünyelerinde bölüm olarak kurulan beden eğitimi spor bölümlerini görmekteyiz.

BAŞKAN - Nâlan hanıma teşekkür ediyorum. Toplumumuzun bayanlara karşı ne kadar hoşgörülü olduğunu görüyorsunuz, bir panel başkanı olarak süre 10 dakika olmasına rağmen hanımefendiye 20 dakika hiçbir müdahale etmeksizin sağlamış bulunuyorum.

15 dakikalık gecikmeyi konuşmacılara birer kısa tur şartı daha vererek değerlendirmek istiyorum. Özellikle Nâlan Hanımefendinin bu tepegöze göstermek istedikleri dokümanları görmek istiyorum.

Buyurun Nâlan Hanım.

NALAN BİLGE - (Birinci turda bahsettiği konu ile ilgili tepegözle izahı)

Özellikle ben sizlere şu andaki durumu izah etmek istiyorum. Yapmış olduğum araştırma sonucunda şu anda

Türkiye'de beden eğitimi öğretmeni yetiştiren, özellikle bunu belirtiyorum, bir yüksekokul bulunmamakta, sadece beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştiren ve bunun yanısıra antrenör yetiştiren beden eğitimi spor bölümleri bulunmakta. Bunlar da eğitim fakültelerine bağlı olup, üniversiteler bünyesinde yer almaktadır ve yedi tanedir. Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Konya ve Adana'da, son iki söylediğim Konya ve Adana bu sene eğitim ve öğretime başlamıştır. Yine Türkiye'de bu yedi üniversitenin beden eğitimi ve spor bölümü lisans eğitimi yapmanın dışında üç tanesinde beden eğitimi spor konusunda yüksek lisans yani master yapılmaktadır. İki tanesinde de doktora eğitimi yapılmaktadır. Bu üniversiteler şunlardır. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü master yapmakta, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans yapmakta, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans, doktora yapmakta, 9 Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans doktora yapmakta. Fakat yine yapmış olduğum araştırma sonucunda çok acı bir gerçeği sizlere söylemek istiyorum. Lisansüstü ve doktora eğitimi yapan bu bölümler, çok acı olan bir şey branşa dönük eğitim vermemeğe; yani bu bölümü seçen öğrenciler lisansüstü master veya doktorayı seçen öğrenci hiçbir branş üzerinde diyelim ki spor işletmecisi veya spor yöneticisi veya spor psikolojisi veya diğer spor eğitim üzerinde ayrı ayrı branşa dönük bir eğitim görmemekte. Bunları hep birlikte bir bütün olarak almakta yine özellikle üzerinde durmayı düşündüğüm bir konu var. Doktora eğitimi yapan bu üniversitelerde özellikle doktora yeterlilik olayı dediğimiz olay uygulanmamakta. Eminim içinde bulunan öğretim üyesi hocalarımız bunun ne kadar önemli bir aşama olduğunun bilincindedir. Yine bölümlerin genel olarak birtakım göze çarpan özelliklerini belirtecek olursam bölümler hepimizin bildiği gibi başarılı öğretim elemanlarını ve öğrencilerini ne yazık ki yurt dışına şu anda üniversitenin koşulu yeterli

olmadığı için gönderemiyoruz demekteler, inşallah koşullar iyi olur da gönderirler. Kursa, eğitime, inceleme yapmaya yollanmalıdır. Bölümlerde tekrar yaz ve kış sporları kursları açılmalıdır. Özellikle bilimsel alanlarda tez çalışmalarına ağırlık verilmelidir, bölüme giriş puanları artırılarak hiçbir yere giremeyen öğrencinin son seçenek olarak beden eğitimi spor bölümünü seçmek zorunda kalması bırakılmamalı, programlar çağın gereğine uygun olarak hazırlanmalı ve öğretmenin karşılayacağı sorunları yenebilecek ve onun yaratıcı olabilecek bilgi ve deneyimlerini ortaya çıkaran ve ona yaratıcı olabilecek bilgi ve deneyimlerini ortaya çıkaran ve ona bu özelliklerini kazandıran müfredat programları hazırlanmalı verilen lisans üstü doktora eğitimi biraz önce söylediğim gibi alanlara yönelik olarak verilmeli. Bölümlerdeki yabancı dil eğitimine ağırlık verilmeli, yabancı beden eğitimi sporla ilgili yayınlar, kitaplar bölüme alınmalı, son yenilikleri izleme ortamı yaratılmalı, yabancı öğretim elemanlarının misafir öğretim görevlisi veya öğretim üyesi olarak bölümlerde ders verme imkânı sağlanmalıdır.

Sağolun, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Biz teşekkür ediyoruz.

III - GENÇLİK VE SPOR AKADEMİLERİ (1974-1982)

4 yıl

51/56 farklı ders

197/209 saat ders işlenmektedir.

138 kredi

Derslerin Müfredat Programı İçindeki Ağırlığı:

(1933 - 1940)	(1941 - 1942)	(1944 - 1945)	(1945 - 1946)
3 yıl	3 yıl	3 yıl	2 yıl
8 farklı ders gös.	17 far. ders gös.	18 far. ders gös.	13 farklı ders
-----	204 saat ders iş.	208 saat ders iş.	140 saat ders iş.

Derslerin Müfredat Programı İçindeki Ağırlığı:

	1941 - 1942	1944 - 1945	1945 - 1946
Alan Bilgisi Dersleri	% 47	% 51	% 74
Genel Kültür Dersleri	% 33	% 30	% 26
Öğr. Formasyonu Ders.	% 20	% 19	---

B. Gazi Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi Bölümü:

(1947-1948)	(1948-1949)	(1954-1955)	(1962-1963)	(1967-1968)
2 yıl	3 yıl	3 yıl	3 yıl	3 yıl
15 farklı ders	24 farklı ders	23 farklı ders	19 farklı ders	24 farklı ders
132 saat	192 saat	192 saat	192 saat	204 saat

Derslerin Müfredat Programı İçindeki Ağırlığı:

	1947-1948	1948-1949	1954-1955	1962-1963	1967-1968
Alan Bilgisi Dersleri	% 81	% 68	% 67	% 64	% 66
Genel Kültür Dersleri	% 12	% 13	% 13	% 30	% 20
Öğr. Formasyonu Der.	% 7	% 18	% 20	% 6	% 14

I - KURS (1926 - 1930)

1 yıl

8 farklı ders. gös.

II - ENSTİTÜLER (1933 - 1967)

A.Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü
Beden Terbiyesi Şubesi

Alan Bilgisi Dersleri	% 69	% 71
Genel Klütür Dersleri	% 21	% 20
Öğr. Formasyonu Ders.	% 10	% 9

IV - YÜKSEK OKULLARI (1979 - 1982)

A - YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU BEDEN EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

4 yıl

51 farklı ders

221 saat ders işlenmektedir.

142 kredi

Derslerin Müfredat Programı İçindeki Ağırlığı:

Alan Bilgisi Dersleri	% 75
Genel Klütür Dersleri	% 13
Öğr. Formasyonu Dersleri	% 12

B - BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR YÜKSEK OKULU
(EGE ÜNİVERSİTESİ)

4 yıl

38 farklı ders

188 saat ders işlenmektedir.

134 kredi

Deslerin Müfredat Programı İçindeki Ağırlığı:

Alan Bilgisi Dersleri	% 76
Genel Klütür Dersleri	% 14
Öğr. Formasyonu Dersleri	% 10

BAŞKAN - İkinci konuşmacımız bir öğrencimiz. Bakalım öğrenci konuya nasıl yaklaşıyor, derdi ne, özlemi, beklentisi ne? Bu bakımdan bunları dile getirmek üzere Sayın Vahit Akdoğan Beye sözü veriyorum.

VAHİT AKDOĞAN - (Yenimahalle Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi 4. Sınıf Öğrencisi)

Sayın Başkan, değerli panel üyeleri ve saygıdeğer izleyiciler; beden eğitimi ve insan yaşamı günümüz dünyasında içiçe girmiş bir olgudur. Hangi yaşın insanı olursa olsun bilinçli uygulanan beden eğitimi tüm yaşam süresi içerisinde o insanı sağlıklı ve mutlu kılar. Beden eğitimi milli eğitim kanununa uygun olarak kişinin oyun, cimnastik, sportif çalışmalarının tümüyle kas, eklem ve organ sağlığı yanında kuvvetli, cesur, kesin karar verebilen iradeli, başkalarına yardımcı, canlı, neşeli olmasını sağlamaktır.

Görüldüğü gibi insan hayatı için bir besin maddesi kadar değerli olan bu eğitime ülkemizde yeteri kadar önem verilmemektedir. Bırakın okullardaki yerine, okul dışındaki insanlık için bile yeteri kadar işlevini sürdürememektedir. Ben konu gereği bu sorunun okullardaki durumunu anlatmaya çalışacağım. Beden eğitimi dersleri okuluna göre ders saati ve uygulaması değişmektedir. Klasik liselerde normal şekilde bu beden dersi, meslek liselerinde gereği gibi yapılmamaktadır. Bu durum ileride ülkenin yönetimini teknolojik yönde ilerletecek biz gençleri kötü durumlara itmektedir. Bu kötü durumlar nedir veya meslek liselerindeki beden eğitimi dersinin durumu nedir?

Endüstri meslek liseleri eğitim verdiği meslek branşına göre yarı kalifiye eleman yetiştiren okullardır. Ülkemiz teknik eleman ihtiyacı duyan bir ülke olduğundan yurt içinde mesleki eğitim yapan okulları çoğaltmaktadır. Avrupadan çeşitli eğitim sistemlerini

kendi eğitim sistemine dahil etmektedir. Örnek olarak şu anda meslek liselerinde Alman sistemi olarak tabir edilen bir sistem uygulanmaktadır. Bu sistem gereği öğrenciler birinci sınıfta aldığı mesleki bilgileri ikinci ve üçüncü sınıfta haftanın üç gününü fabrika bir işçi gibi geçirerek o dalda daha çok gelişmesini sağlamak, diğer iki gün ise çeşitli meslek dersleri ile kültürel dersleri tamamlayarak okulda geçirmesini temin etmektedir.

Öğrenci sistem gereği fabrikada çalıştığı günlerde bir işçi sıfatına büründüğü için yoğun bir çalışma ortamı nedeniyle yorulur. Bu yorulma ve bunalma halinde gençler deşarj olacak yerler arayacaklardır. Okula geldiklerinde yorgunluğun devam ettiğini hisseden bu gençler bozuk bir ruh hali içerisine girerler. Böylece verecekleri yüzde 90'lık randımandan eksilmelere neden olurlar. Çünkü kendilerini rahatlatan dinlendiren sportif oyunları okullarında bulamazlar. Buraya kadar söylediklerim ikinci sınıfta okuyan arkadaşlarım için geçerlidir. Üçüncü sınıfta okuyan arkadaşlarım durumu bu olaylara nazaran daha da kötüdür. Çünkü onların karşısına bu sefer de üniversite dediğimiz bir olay çıkmaktadır. Dolayısıyla üniversiteyi, daha doğrusu hayatında daha başarılı olabilecek bir yeri kazanmak için tatil günlerinde dersane dediğimiz eğitim veren kurumlara giderek haftanın iki gününü de burada geçirmektedirler. Böylelikle haftanın yedi günü yoğun bir şekilde çalışmaktadırlar. Peki bu arkadaşlarım bu yorgunluklarını ne ile atacaktadırlar? Bu soruya hemen cevap olarak okullarında düzenli olarak yapılan beden eğitimi dersi ile, yalnız bu dersi okullarında bulamadıkları için, kötü yerler tabir ettiğimiz kahvehanelerde.

Bu belirttiklerim beden eğitimi dersinin öğrenci için yeri doldurulamayacak bir değer olduğunu zannederim açıklamaktadır. Bu açıkladıklarım beden eğitimi dersinin sadece bir yönüdür. Diğer yönlerini de açıklarsak, örneğin malzeme ve tesis sorunu. Okullarımızda malzeme

sorunu çok hissedilen bir olaydır. Beden eğitimi dersi olmasına rağmen malzemesi yeterli olmayan okullarımız vardır. Bu durum tabiki beden eğitimi dersini ister istemez engellemektedir. Bu konuyu şu örnekle de açıklayabiliriz. Beden eğitimi dersinde yapılan spor voleybol olsun. Öncelikle öğrencinin voleybol oynayabilmesi için saha dediğimiz bir zemine direklerle, fileye ve bir adet de voleybol topuna ihtiyaç vardır. Bunlardan herhangi birinin eksikliği beden eğitimi dersinin yapılmasını engeller, böylece malzemenin eksikliği öğrenciye beden eğitimi dersinde hiçbir şey vermez. Tesis olarak da bunu ele alabiliriz. Beden eğitimi dersinin öncelikle her mevsimde yapılabilmesi için kapalı birer spor salonuna ihtiyaç vardır bütün okullarımızda, eğer bu da sağlanamıyorsa düzenli bir şekilde zemini sağlıklı olan spor sahaları olması gerekir. Bunlar asfaltlanmış, betonlanmış voleybol veya futbol sahaları da olabilir, bütün bu sorunlar; yani malzeme ve tesis sorununu bizim okulumuz çok büyük bir şekilde hissediyordu. Ama buna rağmen Ankara ve Türkiye çapındaki futbol ve güreşte birçok iyi dereceler almıştır. Bundan size kısa bir örnek vermek istiyorum. Benimde içinde bulunduğum okul futbol takımı Ankara'da grubunda birinci, genelde üçüncü olmuştur ve Türkiye birinciliklerinde de grup birinciliğinde dördüncü olmuştur. Yine aynı şekilde güreş takımımız çeşitli birincilikler almıştır takım halinde ve ferdi olarak bir arkadaşımız Türkiye şampiyonu ve iki arkadaşımız da Türkiye dördüncüsü olmuştur. Bu dereceler böyle sorunlar hisseden bir okul için bence küçümsenmeyecek birer başarıdır, eğer malzeme ve tesis sorunu olmasa idi belki bu başarının derecesi bir kat da olsa artardı.

Diğer bir meselede beden eğitimi öğretmenleri meselesidir. Okullarımızda beden eğitimi öğretmenlerimiz sayıca az bir durumdadırlar. Sayıca az olmanın yanında okullarımızda sınıfların öğrenci bakımından kalabalık olması dersane ve sınıfların da çok olması

öğretmenlerimizin öğrenciye vereceği bilgilerde bir genellemeye iter yani sahip olduğu bütün bilgileri öğrenciye veremez; çünkü zaman kısıtlı, sınıf kalabalık hangisi ile ilgilenir?

Bu bakımdan öğretmenlerimizin de sayı olarak artırılması gerektiğine inanıyorum.

Meslek liselerine sadece mesleki yönü ağır basan öğrenciler de gelmez; yani bu meslek dalında becerisi olup da başka branşlarda becerisi olmayan insan gelmez. Bunun için bu öğrencilerin belki bünyesinde gizli kalmış spor yeteneği de bulunabilir. Bunlar beden eğitimi sayesinde öğrenciye kazandırılabilir. Diğer bir sorun olarak, son sorun olarak sizlere şunu söylemek istiyorum. Dersin olduğu okullarda zamanın az olması yani bir tek ders saati ki bu 40 dakikadır, bu zaman çok azdır. Çünkü bu 40 dakika içerisinde öğrenci 15 dakikayı derse girişte ve çıkışta giyinmeye harcar, 15 dakikasını ısınmaya, diğer 10 dakikasını ise eğer yapabilirse beden eğitimi dersine. Bu olay gerçekten cevap bulması gereken sorunlardan da birisi. Son olarak şunları söylemek istiyorum. Ülkemiz çeşitli dönemlerde yaptığı hatalarla teknoloji ve sanayi yönünden Avrupa ülkelerinden geride kalmıştır. Bu açığı kapatmak için daha önce de belirttiğim gibi teknik ve mesleki yönü ağır basan okulları yurt çapında sayısını artırmıştır, çeşitli eğitim sistemlerini eğitim planına dahil etmiştir. Yalnız bu sistemler eğitim planına dahil edilirken, biz öğrenciler, daha doğrusu bütün birimlerin yapı taşı olan biz öğrenciler bir ölçüde düşünülmemişizdir. Sistemi sadece teknik olarak değil de sağlık olarak da almak gerekmektedir. Unutulmaması gereken bir konu, Yabancı ülkelerde bu olay sadece okullarda değil, fabrikalarda, işyerlerinde bile yapılmaktadır ki bu ülkeler bu sayede zinde bir toplum, zinde bir gelecek elde etmektedirler.

Sporumuzu kalkındırıcak, nice şampiyonlar çıkartacak isek eğitim sistemimizde beden eğitimi dersine

ve öğretmenlerine önem vermemiz gerekir. Biz gençlerin büyüklerimizden dileği şu; Beden eğitimi dersini yeterli zamanda ve bilinçli olarak verilmesi, eğer bu verilirse zinde ve başarılı bir toplum yetiştirilmiş olur.

BAŞKAN - Vahit Akdoğan'a teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN - Efendim, üçüncü konuşmacımız bir veli olacak. Biliyorsunuz yavrularımız, gençlerimiz eve sorunlarıyla beraber geliyorlar, özellikle okuldaki sorunlarıyla beraber, bunların çözümleri de bir ölçüde veliye kalıyor. Dünkü toplantımızda ben Sayın Taner Gönen'i çok dolu gördüm, dolayısıyla sözü kendisine bırakıyorum. Gözlemlerini ve özelemlerini sizlere aktarsın.

TANER GÖNEN TRT Yayın, Planlama Dairesi Uzmanı - Veli) - Sayın misafirlerimiz yapacağım konuşma kişileri ve kuruluşları yermek, onları tenkit etmek için değil, yapıcı olmak daha iyiye, daha mükemmele ulaşmak içindir. Bir veli olarak bazı noktaları sizlere ifade etmeye çalışacağım.

Toplum kalkınmasında eğitim, en önemli etkenlerden biridir. Modern anlayışta eğitim çocuğa gerekli bilgilerin verilmesinden ziyade, kişiliğin gelişmesine yardım eden bir faktör olarak kabul edilmektedir. Bu anlayış çerçevesinde "Beden Eğitimi"nin çocuk gelişimi ve kişiliğinin teşekkülü üzerindeki rolünde önemle durulmaktadır.

Eğitimin temel öğeleri öğretmen ve öğrencidir. Modern eğitimde bu ikiliye ailede katılmakta ve üçlü bir halka oluşturmaktadır.

Eğitimde öğretmen-öğrenci aile halkası bina, araç-gereç vs. gibi altyapılarla desteklendiği sürece başarı daha çok artacaktır.

Okullarımızda beden eğitimi ders saatlerinde temel bilgi ve beceriler kazandırılmaya çalışılmakta, bu faa-

liyetler not'la ödüllendirilmekte veya cezalandırılmaktadır. En büyük yanlışlığın, yeteneğe son derece bağlı olan bu faaliyetlerin ödül veya ceza sistemi ile değerlendirilmiş olduğu gerçeğine pek çoğunuzun katılmayacağını sanıyorum. Oysaki, eğlendirici ve özendirici bir şekilde, yeteneklerine göre branşlara ayrılarak yapılan faaliyetlerin sonucu tarafları daha çok mutlu edecektir. Severek yapılan her iş zevklidir. Sonuç ise başarıdır. Başarının mutluluğu kişinin kendine güvenini artıracaktır. Ve böylece beden eğitimi dersleri gerçek amacına ulaşmış olacaktır.

Ancak haftalık ders prrogramı içinde 2 saatte sınırlı beden eğitimi derslerinin, modern anlamda etkili olması mümkün değildir. Ayrıca bazı merkezlerimizdeki sayılı okullarımız dışında eğitim yuvalarımızın çoğunluğu spor etkinliklerini her türlü koşulda yapmaya olanak veren alt yapıya sahip değildir. Hatta pek çok spor malzemesinin bulunmadığı okullarımız dahi mevcuttur.

Öncelikle okullarımızın tamamı açık ve kapalı spor alanlarına kavuşturularak teknik imkânları geliştirilmelidir. Bu arada öğretmen adaylarımız günün koşullarına uygun olarak yetiştirilmeli, görevde olanlar ilgili kuruluşlarca düzenlenecek seminer programları ile yeni teknik gelişmelerden haberdar edilmelidir. Kendini yenileyen öğretmen öğrencilerine daha yararlı olmaktan mutluluk duyacaktır. Ancak, öğrenci sayısında görülen patlamalar sık sık öğretmen açığının değişik yöntemlerle sağlanmasını zorunlu kılmıştır. Bu da verimi düşürmektedir.

Modern toplumlarda spor kitleler tarafından benimsenmiştir. Gerek sporcu sayısı ve kalitesi gerekse izleyici sayısı ve kalitesi çok yüksektir. Ülkemiz ise, spor etkinlikleri çok küçük bir kesim tarafından yapılmakta, seyirci sayısı ve kalitesi bakımından da gelişmiş ülkelerden çok farklı bir durum arz etmektedir.

Beden eğitimi etkinlerine, eğitimin ilk yıllarında katılımı sağlamak, giderek branşlaşma sayesinde spor etkinliklerinin topluma mal edilmesi sağlanmış olacaktır.

Beden eğitimi dersinin amacı yalnız çocuklara sağlıklı bir vücut kazandırmak değildir. Aynı zamanda çocuklarımıza ahenkli ve ritmik hareketleri müzik ile nasıl yapılacağıнын gösterilmeside gereklidir. Bu arada beslenmenin de başarıda rolünün önemli olduğunu, mümkünse öğrencilerimizin ilgili kuruluşlarca bu hususta yardımcı olmaları da gerekmektedir.

Öğrenci beden eğitimi dersinden çok yorgun olarak çıkmaktadır. Terli ve yorgun olarak girdiği diğer derslerde başarılı olamayacaktır. Mümkünse beden eğitimi dersleri son saatlere alınmalıdır.

Uluslararası platformlarda Türk çocuklarının başarılarını görmek en büyük dileğim ve arzumdur.

Beden Eğitimi dersleri ile ilgili olarak orta öğrenimdeki öğrenciler ile velileri arasında yapmış olduğum anket sonuçları aşağıdadır.

Öğrenci velilerinin % 16'sı haftalık ders saatlerinin artırılmasını, % 16'sı bilimsel kurallara uygun ders verilmesini, % 32'si teknik imkânların artırılmasını, % 27'si isteğe ve yeteneğe bağlı dallara ayrılmasını, % 9'u de beden eğitimi dersinin mecburi olmamasını istemektedirler.

Kız öğrencilerin % 12'si beden eğitimi derslerini sevmediklerini, % 38'i biraz sevdiklerini, % 25'i sevdiğini, % 25'i de çok sevdiğini belirtmişlerdir.

Ayrıca, kız öğrencilerin % 50'si beden eğitimi dersinin yararlı olduğunu ifade etmişlerdir.

Erkek öğrencilerinde bu oranda % 71'i beden eğitimi dersinin yararlı olduğunu ve % 29'u yararlı olmadığını ifade etmektedirler.

Anket sonuçları da göstermektedir ki, ders saatlerinin ve teknik imkanların artırılarak branşlaşmaya gidilmesi velilerin genel istekleri arasında yer almaktadır.

Öğrencilerimiz arasındaki beden eğitimi sevenlerin oranını daha yüksek düzeye çıkarttığımızda amaca ulaşmış, problemlerimiz asgariye inmiş olacaktır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ederiz.

BAŞKAN - Şimdi sözü ömrünün büyük bir kısmını sporcu olarak, eğitici olarak, yönetici olarak beden eğitimi ile ilgili konulara hasretmiş olan hocamız Sayın Seydi Dinçtürk'e bırakıyorum, buyurun.

SEYDİ DİNÇTÜRK (Emekli Beden Eğitimi Öğretmeni ve Yönetici) - İnsanın tabiatın elinden çıktığı gibi kalmasının yeterli olmadığı, beden ve ruhun eğitime ihtiyacı olduğu ve insanın doğuştan sahip olduğu yetenekleri ancak bu sayede geliştirebileceği düşüncesi çok eski tarihe dayanmaktadır. Eski Yunanlılar zamanında düşünür ve yöneticiler tarafından ortaya atılan bu düşünce yönünde uygulamaya başlanmıştır. Onsekizinci asra kadar beden eğitimi eğitim çalışmaları gelişerek hızla diğer toplumlarada yayılmıştır. Ancak bu sırada başlayan hıristiyanlığın ilk yıllarında bazı ülkelerde duraklamış, bazılarında ise yavaşlamıştır. Daha önce hıristiyanlığın koyu etkisinden kurtulmaya başlayan ülkeler beden eğitimi çalışmalarını sürdürmeye devam etmiştir.

Türkiye'de beden eğitimi uygulama tarihi çok eskidir. Ancak bu uygulama uzun süre ordu birliklerinde yapılmıştır. Toplum düzeyinde beden eğitimi çalışmaları çok daha sonraki yıllarda başlayabilmiştir.

Beden eğitimi çalışmaları bir kısım ülkelerde bütün toplumu etkileyecek ve geliştirecek biçimde sürdürülmektedir. Bu amaç yönündeki bilimsel çalışmalar, özellikle araştırmalar üzerinde önemle durulmaktadır. Toplumun üzerinde etkin çalışmaları sonucu bu ülkelerin sporda da başarılı olabileceği tabiidir. Çünkü önce beden eğitimi ile vücut hazırlanmakta çocukların gençliğe geçişlerinde spora yönelten çalışmalarla gençlik kabiliyeti istikâmetinde geliştirilmektedir.

Sporda uluslararası başarı elde eden ülkelerin bu başarıları topluma uyguladıkları plânlı beden eğitimi sonucudur.

Türkiye'de beden eğitiminin Cumhuriyet dönemindeki okuluçi ve dışı uygulamaya başlanması hayli eskidir. An-

cak uygulamanın etkin ve gelişen durumu üzerinde yıllarca durulmamıştır.

Beden eğitiminin başlıca uygulama alanı okullardır. İlkokullarda plânlı ve düzenli başlayacak ve ortaöğretim devresinde geliştirilerek sürdürülecek beden eğitimi arzu edilen gençlik ve toplumun oluşturulmasında başlıca et-kendir. Olumlu eğitilen milyonlarca genç içinden sporun çeşitli branşlarına en iyilerinin daha kolay bulunabileceği seçilebileceği doğaldır.

Ders Müfredat Programları

Beden eğitimi uygulamalarında üç türlü yöntem vardır.

Birincisi, daha çok alet vasıtası ile yapılan eğitimidir. Bu uzun süre İsviçte uygulanmıştır.

İkincisi , atletizm, yani koşu, atma ve atlama spor çeşitlerine yönelik eğitimidir. Uzun süre Fransada uygulanmıştır.

Üçüncüsü ise, iki yöntemin sonucundan doğan ve en son olarak tercih edilen spor türlerine ve atletizme yönelik eğitimi kapsayan yöntemdir.

Üçüncü yöntemin tercih edilmesinin nedeni, gençlerin kurallara bağlı hareketlerden hoşlanmadıklarının, oyuna ve spora eğilimli eğitimden daha çok hoşlandıklarının sonucuna varılmasıdır.

Bugün okullarımızda uygulanan müfredat programı elli yılı aşan süre önce uygulanmaya başlanmıştır. Yöntemi eski İsveç eğitimine yani daha ziyade alet vasıtası ile yapılan eğitim şeklidir. Uygulanması için mutlaka eğitim salonuna ihtiyaç vardır. Yıllardır öğretmenler bu uygulamaya göre yetiştirilmekte ve buna göre hazırlanmış ders programları ile derse girmeleri mecburi tutulmaktadır. Elli yıl önce, hatta şimdi kaç okulumuzda beden eğitimi salonu bulunmaktadır?

Yalnız uygulanan müfredata göre yetiştirilen, kapalı bir yeri ve aleti bulunmayan şartlar içinde yapabileceği çalışmalar yönünde hiçbir eğitime tabi tutulmayan öğretmenler okullara atandıklarında uygun çalışma ortamı bulabilenlerden çok azı çalışmalarını normal şekilde sürdürmektedir. Büyük bir çoğunluğu çok kısıtlı imkânlar içinde kendi yaratıcılıkları düzeyinde çalışabilmektedir.

Bu müfredat uygulamasından elde edilen sonuç üzerinde 1986 yılına kadar durulmamıştır. Son yirmi yıl içinde sporda daha iyi sonuçlar alabilme arayışı içine girilmiş ve bunu okullarda başlatılacak çalışmalarla gelişebileceğine inanılarak haftalık beden eğitimi ders saatleri ikiye çıkarılmış ancak okullarda gerekli uygulama alanları aynen bırakılmıştır.

Artık beden eğitiminde ileri ülkelerde uygulanan ve gençlerimiz tarafından çekici bulunan sportif oyunlara yönelten eğitimi öngören yönetime yer vermemizin zamanı resmen gelmiş olmalıdır. Bu uygulama, 1 Gençlik ve Spor Bakanlığının kurmuş ve yapmış olduğu tesislerle ilgilenen ve diğer özel ve kamu kuru'şlarının organize ettiği faaliyetlere katılan gençlerle başlamış bulunmaktadır. Bazı öğretmenler bu nevi programlar uygulamaktadır. Ancak bu çalışmaların yurt düzeyine ve en uygun biçimde uygulanması için ders müfredat programlarında gerekli düzenlemenin yapılması çok gecikmiştir.

Saha ve Salonlar

Gençlik ve Spor Bakanlığının kurulması ile saha ve salon hatta ders araç ve gereci yönünde önemli sayılacak imkânlar sağlandığı inkar edilemez. Yeni yapılan salon ve sahalar sporun yaygınlaşmasına büyük etken olmuştur. Ancak okulların pek çoğunda bu imkânlar bulunmamaktadır. Salon ve sahanın bulunmadığı okullarda beden eğitiminden olumlu sonuç elde edilememektedir.

Okul Yönetimi ve Beden Eğitimi Öğretmeni

Okullarda beden eğitimi öğretmenlerinin durumu diğer ders öğretmenlerinden farklıdır. Okul yöneticileri

diğer ders öğretmenlerinin çalışmalarını benzerlikleri nedeni ile neleri nasıl yapmaları gerektiğini bilir, gereksinimlerini karşılar, gerektiğinde denetler. Beden eğitimi öğretmenlerinin nasıl çalışması gerektiğini hemen hemen hiçbir yönetici bilmemektedir. Bu nedenle sorunlarını tam anlayamamakta, yeterli ilgi gösterememektedir. Öğretmenin çalışmalarını denetleyememektedir. Okulun ders dışı faaliyetlerinde yardımcı olamamakta, hatta bu faaliyetlerin okul düzenini bozduğu inancında olanları da bulunabilmektedir.

Okulların pek çoğunda beden eğitimi öğretmeni bulunmamakta, diğer ders öğretmenlerine ek ders olarak verilerek doldurulmaktadır.

Beden eğitimi öğretmenlerinin gelişen eğitim, özellikle spor eğitimi konusunda hizmetiçi eğitime tabi tutulmaları önemlidir.

Öğretmenin eğitim yönündeki, öğretici, rehber ve çalıştırıcı özelliğini koruma ve öğrencilere bu özelliği hissettirme de önemli bir konudur. Bütün olumlu şartlara rağmen bunların en iyi şekilde değerlendirilmesinde özen göstermeyen, öğrenciyi arzu edilen şekilde eğitmeyen öğretmen sorunu bulunduğunu azda olsa gözardı edemeyiz.

Öğretmenler müzik veya resim-iş müfettişleri vasıtası ile değil, öğretmenlere rehber olabilecek beden eğitimi müfettişlerince denetlenmelidir. Son yıllarda denetlemeyi branş dışı müfettişler yapmaktadır.

Eğitimin Sevdirmesi

Öğrenciye kabiliyeti ölçüsünde en üst düzeyde yapabileceği hareketler üzerinde durulmalı onu aşan hareketlerde ısrar edilmemelidir. Zorlayıcı uzun süreli zor hareketler öğrenciyi dersten soğutmakta ve hatta derse girmemeleri için rapor almalarına sebep olmaktadır.

Not verme esnasında öğrencileri başarılı hareketleriyle değerlendirmeye çalışılmalı, başarısız hareketler özendirilmeyi etkileyecek biçimde değerlendirilmemelidir.

Derste sınıfların birleştirilmesi ilgi ve sevgiyi çok azaltmakta gerek öğretmen ve gerekse öğrenci için sıkıcı ve verimsiz olmaktadır.

Beden Eğitiminde başlıca sorunlarımızı özet olarak sunmuş bulunuyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sözü bizim ölçümlememize göre standartları oldukça iyi, tesis açısından oldukça iyi bir kuruluş olan TED Ankara Koleji Vakfı Lisesinin değerli öğretmeni Günal Ensari'ye bırakıyorum.

GÜNAL ENSARİ (TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lise-si Beden Eğitimi Öğretmeni) - Değerli misafirler, Beden Eğitimi etkinliklerinin insanlar üzerinde sağladığı olumlu gelişimin, sanıyorum hepimiz bilincindeyiz.

Beden Eğitimi etkinlikleri ile bedensel, zihinsel ve ruhsal yönden sağlıklı nesiller yetiştirme bilincine varmış ülkeler, ayırdıkları bütçelerle bu etkinlikleri, amacına uygun uygulayabilmek için hertürlü imkânı sağlayarak, bu konu ile ilgili sorunları en aza indirgemiş ve diğer ülkelere örnek olmuşlardır.

Ülkemizde Beden Eğitimi etkinliklerinin sağlıklı uygulanabilmesi için Beden Eğitimi öğretmeni, öğrenci artı tesisin bir araya gelmesinin yanında, müfredat programını hazırlayanların ve okul yönetiminin bu konuda duyarlı ve bilinçli olması gerekir.

Beden Eğitim öğretmenleri ülkemizde sayı olarak hemen hemen tüm okullarda yetersizdir. Şu anda orta dereceli okullarda Beden Eğitimi öğretmeni açığı hâlâ küçümsenmeyecek boyutlardadır. Çünkü bu branş öğretmenlerini yetiştiren Üniversiteler bünyesindeki Beden eğitimi bölümlerinin sayısı parmakla sayılacak kadar azdır. Ayrıca bu bölümlerde yetişen Beden Eğitimi

öğretmenlerinin bir kısmı ekonomik koşullar nedeni ile öğretmenlik yapmamakta ve özel yerlerde çalışmayı tercih etmektedirler. Bu kapıların dışında Beden Eğitimi öğretmenliği yapanların bir kısmı da bazı nedenlerle bilgi açısından tam kapasiteli değil.

Buna neden olarak; Beden Eğitimi bölümüne müracaat eden öğrencilerin bir kısmının Üniversite sınavlarında bir yere giremeyen ve düşük puan alanların oluşu.

Bir diğer Beden Eğitimi bölümlerindeki kaliteli öğretim elemanlarının azlığı ve burada okuyan öğrencilerin iyi yetişmesini olumsuz yönde etkileyen tesis yetersizliği.

Bunlardan ayrı bir ara hızlı eğitimden geçirilen öğrencilerin birkaç ay içinde Beden Eğitimi öğretmeni yetiştirip mezun edilişi gösterilebilir.

Bu olumsuz şartlarda yetişen eğiticiler tarafından, Beden Eğitimi etkinliklerinin önemi öğrencilere ve çevreye istenen şekilde aktarılamıyor.

Beden Eğitimi öğretmenlerinin bir kısmı spor malzemesini giymeden ders yaptırmaya çalışıyorlar. Öğrenci de bu olayı taklit edip Beden Eğitimi dersine elbiseyle gelmeye başlamakta dolayısıyla bu etkinliklerin önemi ciddiyeti ve amacı kaybolmaktadır.

Eğiticilerin bir kısmı tatlı-sert bir tutumla bilinçli bir şekilde öğrenciyi Beden eğitimi etkinlikleri ile bütünleştirmek, bu uygulama ile öğrenciyi özlemle severek etkinliklere katılmasını sağlamak yerine, daha çok katı kurallara bağlı bir disiplin oluşturmaya çalışmaktadır. Eğiticiler bu etkinliklerde giyilecek malzemeye öğrencinin seviyesine ve beslenme durumuna da dikkat etmelidir.

Dersin kabiliyet dersi olduğunu unutmayı öğrencileri bu etkinliklerde zorlamamalı, yapabilecekleri kadarını

yaptırmalı. Başka çalışmalarla öğrencinin cesaretini, kendine güven duygusunu arttırmalıdır.

Öğrencinin başarısı eğitici tarafından desteklenmekte, fakat başarısız olduğu anlarda azarlanıp, küçümsenmekte ve özellikle arkadaşları arasında azarlanmaktadır. Bu davranışlar öğrenciyi yavaş yavaş mazeretler uydurarak bu etkinliklerden soğutmakta ve gittikçe uzaklaştırmaktadır.

Ülkemizde Beden Eğitimi etkinliklerini uygulamaya çalışırken karşımıza çıkan en büyük sorunlardan biri de tesisin ve malzemenin yetersizliğidir. Eldeki tesisler Beden Eğitimi etkinliklerinin yapılabileceği kadar yeterli ve öğrencilerin ilgisini çekecek niteliğe sahip değil. Hatta çoğu okulun beden eğitimi etkinliklerini uygulanabileceği bir yeri bile yoktur. Bu yüzden beden eğitimi derslerinde öğrenciler ya sınıfta tutulmakta veya da bu saat bir başka branşın öğretmeni tarafından kullanılmaktadır. Oysa biliyoruz ki öğrencilerin o saatte hareket ve oyun ihtiyacını karşılayıp, psikolojik olarak rahatlamaya ihtiyaçları vardır.

Beden eğitimi etkinliklerini yapabilecek vasat bir tesisi olan okullarında başında ayrı bir sorunu vardır. Beden eğitimi dersine 1., 2. ve 3. sınıflardan 2'şerden 6 sınıflık kalabalık bir grup halinde, tahminen 150-200 öğrenci aynı anda bu etkinliğe katılmak üzere gelmektedir. Bu şartlarda uygulanan beden eğitimi etkinliklerinde programın istenen şekilde uygulanmadığı ve amacından sapmış olduğu kanaatindeyim.

Bu sorunların dışında Beden Eğitimi konusunda aydınlanmamış olan ve çocuğunun terleyip hasta olacağını düşünen veya günah sayıp dolayısıyla beden eğitimi etkinlikleri içinde yer almasını istemeyen ailelerin de bulunuşu bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca maddi güçten yoksun ailelerin çocuklarına spor malzemelerini alamamaları çocuğun bu etkinliklere katılmasını engelle-

mektedir. Bulunacak herhangi bir kaynaktan öğrencilere yapılacak spor gıysisi yardımı öğrenciyi hem sevindirecek hem de etkinliğe katılmasını teşvik edecektir.

Yine ders dışı çalışmalarda da ayrı sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır.

Okul takımları çalışmaları ve maçları nedeniyle gece geç saatlerde eve giden, bazen derslerinden geri kalan ve bunları telafi etmek için ekstra çalışma içine girmek zorunda kalan öğrenciler, okul idaresi veya diğer branş öğretmenleri tarafından desteklenmesi veya açıklarını kapatmak için kurslar açıp yardımcı olmaları gerekirken olumsuz davranışlarla karşılaşınca bu etkinliklerden soğumakta ve bunahma girmektedirler.

Beden eğitimi etkinliklerinde bedensel gelişimin yanında zihinsel ve ruhsal gelişimin sağlıklı yapıldığı kanaatinde değilim.

Öğrenci yönlendirilen ve eğitilendir. Fiziksel başarısı, iradesi, cesareti, çalışmalarla elde ettiği becerileri, psikolojik durumu geliştirilmeli ve bütünleştirilmelidir.

İnsanlar tüm yaşantıları boyunca sağlıklı, güçlü ve dayanıklı olmak zorundadırlar. Bununla birlikte toplumda güvenilir disiplinli ve ölçülü davranışta bulunması beklenir. Bunların tümü amaca uygun düzenli beden eğitimi etkinlikleri içinde kazandırılıp, hayata daha iyi hazırlanabilir.

Sanıyorum bu sorunlar her fırsatta "Yarının büyükleri" diye nitelendirdiğimiz gençlerimizin gelişimini bedensel, zihinsel ruhsal yönden olumsuz etkilemektedir ve etkilemeye devam edecektir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sayın Ensari'ye teşekkür ediyorum. Birinci turun son konuşmasını yapmak üzere bir akademik kariyer mensubu olan ve konuya farklı bir bakış açısı getire-

cek olman Sayın Figen Çok'a sözü veriyorum, buyurun efendim.

FİGEN GÜNDOĞAN ÇOK (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi) - Panelimizde beden eğitimine ilişkin sorunlardan söz ediliyor. Ben konuşmamda bir geriye dönüş yapıp, ergenlerin beden eğitimi etkinliklerine ilişkin açıklamalara ve araştırma bulgularına yer verecek ve ergenlerin gelişmeleri açısından beden eğitiminin önemi üzerinde duracağım.

Ergenlikte beden eğitiminin önemini vurgulamadan önce ergenlerin beden gelişimlerinin çok hızlı ve düzensiz olduğunu belirtmek gerekmektedir. Ergenlik döneminde beden hızla gelişir ve bu hızlı gelişim sırasında ergen kendi bedenine yabancılaşır. Bedensel davranışlar beceriksiz ve sakar olur. Hormon salgılarındaki önemli değişiklikler fiziksel enerjide ve heyecansal duyarlılıkta ani değişikliklere yol açar. Beden ölçüleri hızla değişir, kas gücünde de artışlar gözlenir (Guash, Çev. B. Onur).

Ergenlik döneminde olgun bir kimliğin başarılı bir şekilde kazanılması için, fiziksel ve psikolojik yönden ergenin kendini tanıması va kabul etmesi gerekmektedir. Ergen kız ayhali dönemlerini, gelişen göğüslerini, genişleyen kalçalarını kabul etmeli ve tüm gelişimleri arasında bir bütünlük sağlayabilmelidir (Comitte on Adolencece, 1968). Spor yapmak, bedensel etkinlikte bulunmak, bedeni eğitmek, değişen bedeni kabul etmedeki zorlukları bir ölçüde giderebilir. Spor yapan, bedensel etkinlikte bulunan ergen en azından bedenini daha iyi tanıma ve gelişimini yakından izleme olanağına sahip olur. Böylelikle beden değişikliklerini daha yakından izleyebilir ve değişen bedene uyum sağlaması kolay olabilir.

Fiziksel yetenek ve fiziksel görünüm ergenlik döneminde benlik kavramının önemli belirleyicileri olarak görülmektedir. (Jackson ve Marsh, 1986). Ryckman'a göre bireylerin kendi fiziksel güçlerine ilişkin inançları

ve başkalarının yanında fiziksel beceri gerektiren davranışlarda bulunmaları benlik saygılarıyla ilişkilidir. Yani kendini fiziksel yönden güçlü bulan ve başkalarının yanında bunu ortaya koyucu davranışlar gösterebilen kişilerin benlik saygıları yüksektir (Thornton, Rcykman, Robbins, Donolli, Biser, 1987).

Bazı araştırmacılar, spor ve dans gibi karışık bedensel etkinliklerde bulunmanın bedene olan ilgiyi arttırdığını ve ergenin psikolojik ve toplumsal gelişimi açısından önemli olan beden imajından sağlanan doyum düzeyini etkilediğini vurgulamaktadır (Shontz, 1969). Bedenden sağlanan doyum düzeyi ergenin kendine güveniyle, kişilerarası ilişkileriyle, grubu üzerindeki etkisiyle yakından ilgilidir. Ankara İli Çankaya Lisesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma, spor, folklor, dans gibi etkinliklerde bulunan ergenlerin bedenlerinden daha fazla doyumlu olduklarını ortaya koymuştur. Bu bulgu batıda yapılan birçok araştırma bulgusuyla paralellik göstermektedir (Gökdoğan, 1988). Bedenin yararlı ve etkili bir biçimde kullanılması ergen için doyum kaynağı olmaktadır. Bedenden sağlanan doyum da ergenin olumlu psikolojik ve toplumsal gelişimiyle ilişkili olduğundan, bedensel etkinlikte bulunmanın, bedeni eğitmenin olumlu etkisi ortaya çıkmaktadır.

Ergenler çok çeşitli nedenlerle bu tür etkinliklere katılırlar. Passer, ergenlerin bu etkinliklere katılma nedenleri arasında "yakınlık", "arkadaşlık" gibi sosyal nedenlerin ve "beceri geliştirme", "heyecan" "başarı", "statü elde etme", "bedensel yeterlik, uygunluk" ve "enerji boşalımı" gibi nedenlerin yer aldığını belirtmektedir. Ergenlerin bedensel etkinliklere katılmalarının nedenlerini açıklayan bazı kuramlar vardır. Bunlardan biri de Harter'ın geliştirdiği "Yeterlik Motivasyon Kuramı" (Competence Motivation Theory)'dır. Harter'a göre bireyler yeterli olmak için akademik alanda, spor alanında ya da arkadaş ilişkileri gibi yaşantılarda başarılı olmaya

güdülenmiştir. Yeterlik duygusunun doyurulması için insanlar bu alanda girişimlerde bulunurlar. Bu girişimler başarılı bir biçimde sonuçlanırsa, kişi olumlu bir duygu yaşar ve bunu sürdürme isteği, yeniden yaşama isteği doğar. Başarılı bir performans daha sonraki katılım açısından kritik bir rol oynamaktadır. İlk deneyimlerde kendini başarılı bulan, yani yeterli olduğunu düşünen bireylerin bu etkinliği sürdürme olasılığı yüksektir. O etkinlikte ve fiziksel güçlükte kendini başarısız algılayanların, etkinliği sürdürme olasılıkları düşüktür. Harter'ın bu açıkmaları çeşitli araştırma bulgularıyla doğrulanmıştır. Roberts, Kleiber ve Duba, spor yapan erinlerin, yapmayanlara göre kendilerinden fiziksel, bilişsel ve kişisel değer yönünden daha fazla doyumlu olduklarını ortaya koymuştur. Klint ve Weiss de jimnastik yapan ergenlerin kendilerini yeterli olarak algılamaları ile bu etkinliğe katılma nedenlerini araştırmışlar ve kendini fiziksel yönden yeterli bulanların bu etkinliğe katılma nedenlerinin "yeni beceriler kazanma", "beceri geliştirme", "mücadele etme" olduğunu, kendini sosyal yönden yeterli bulanların ise "yeni kişiler tanıma", "arkadaşlarla birlikte olma" ve "takım ruhu edinme" gibi sosyal nedenlerle bu etkinliğe katıldıkları sonucuna varmışlardır. Bu araştırmalar bedensel etkinliklere katılmayı ergenin bedensel, toplumsal ve psikolojik gelişimi açısından önemini ortaya koymaktadır (Klint ve Weiss, 1987).

Kızlar ve erkeklerin bedensel etkinliklere katılma düzeyleri arasında ve katıldıkları bedensel etkinlik türleri ve spor dalları arasında farklılıklar vardır. Geleneksel olarak bedensel etkinlikte bulunmak, erkeklik özellikleriyle birleştirilmektedir. Örneğin, spor yapmak erkeklere özgü bir etkinlik olarak görülmektedir. Spor ile cinsiyet rolleri arasındaki ilişki çeşitli araştırmacılar tarafından araştırılmaktadır (Jackson and Marsh, 1986). Kadınlar, erkeklere göre daha sınırlı bir şekilde bu etkinliklere katılmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, jim-

nastik ve yoga gibi spor dalları dışındaki etkinliklere erkekler kızlardan daha fazla katılım göstermektedir (Colley, Nash, O'Donnell, Restorick, 1987). Geleneksel olarak spor dallarında cinsiyete özgü beklentiler vardır. Örneğin, boks, güreş, halter, buz hokeyi gibi spor dallarının yalnızca erkekler için uygun olduğu görüşü yaygındır. Erkekler için cinsiyete özgü olduğu (uygun olduğu) kabul edilen spor dalları, kadınlar için cinsiyete özgü olduğu kabul edilenlerden daha fazladır. Erkeklerde spor dallarını cinsiyete özgü olarak belirleme eğilimi daha fazladır (Colley, Nash, O'Donnell, Restorick, 1987).

Metheny, kadınlar için uygun görülmeyen güreş, boks, halter gibi sporlarda ağır objelerin kullanıldığını, bedensel temasın fazla olduğunu ve yüzyüze ters gelindiğini belirtmekte, bunların da kadınların özelliklerine uymadığı açıklamasını getirmektedir. Ayrıca, tenis, golf, jimnastik, kayak gibi kadınlar için uygun görülen sporlarda ağırlığı az objelerin kullanıldığını, aşırı güç gerekmediğini belirtmektedir (Colley, Nash, O'Donnell, Restorick, 1987). Malumphy, Synder ve Kivlin gibi araştırmacılar kadınlar için güç, bedensel temas ve dayanıklılığı vurgulayan spor dallarının geleneksel olarak kabul edilebilirliğinin düşük, beceri, güzellik ve zerafeti vurgulayan spor dallarının kabul edilebilirliğinin yüksek olduğunu belirtmektedir (Jackson and March, 1986).

Çeşitli araştırmacılar kadınlar için uygun görülmeyen spor dallarına katılan kadınların çatışma yaşadıklarını ileri sürmektedir. Bu görüş bazı araştırma sonuçlarıyla da desteklenmiştir. Jackson ve March, bir erkek sporu olarak görülen "halter" sporuyla ilgilenen kız ergenlerin, kadınlar için uygun sporlarla ilgilenenlere göre, daha fazla cinsiyet rolüne ilişkin karmaşa yaşadıklarını, ancak bu karmaşanın düzeyinin beklenenden düşük olduğunu ortaya koşmuşlardır. Daha önce de belirtildiği gibi özellikle cinsiyete uygun spor dalları olmak üzere, sporla

ilgilenmenin ergenlerin benlik kavramları üzerinde olumlu geliştirici etkileri olduğu ileri sürülmektedir (Jackson and Marsh, 1986).

Araştırmalar, bedensel ve cinsel yönden geç gelişen kızların ve erken gelişen erkeklerin, erken gelişen kızlara ve geç gelişen erkeklere göre bedenlerinden daha fazla doyumlu olduklarını ve daha fazla bedensel etkinlikte bulduklarını ortaya koymaktadır. Brooks-Gunn ve Warren, ergenlik dönemindeki kızların beden etkinliğine katılan ve katılmayanların cinsel olgunlaşma zamanlarını inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Bedensel etkinlikte bulunan kızların büyük çoğunluğu cinsel olgunluğa geç ulaşmaktadır. Bu sonuç, çeşitli bedensel etkinliklerin ince bir beden yapısını ve az kilolu olmayı gerektirdiği ve geç olgunlaşan kızların da bu özelliklere sahip olduğu, dolayısıyla geç olgunlaşma ile bedensel etkinlikte bulunmak arasında karşılıklı bir bağımlılık olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Bedensel etkinlikte bulunan ergenler, bulunmayanlara göre bedenlerinden daha fazla doyum sağlamaktadır. (Brooks, Gunn and Warren, 1985). Geç olgunlaşan kızlar daha ince görümlü, daha az kilolu bir bedene sahiptir. Bu beden tipi batı kültürüne ideal olarak kabul edilen özelliklere uymakta ve bedensel etkinlikte bulunmaya elverişli olmaktadır (Blyth, Simmons, Zakin, 1985). Bu kızların daha girişken, daha konuşkan ve kendine güvenli kişiler olduklarını, başarılı güdülerinin yüksek olduğu, toplumda saygınlıklarının fazla olduğu, toplumsal etkinliklere daha fazla katıldıkları çeşitli araştırmaların ortaya koyduğu bulgulardır. Beden etkinliğe bulunmaya uygun beden özellikleri taşıyan erken olgunlaşan erkeklerin daha çekici olduğu, toplumsal uyumlarında başarılı oldukları ileri sürülmektedir (Garrison and Garrison, 1975). (Jones and Mussen, 1958). Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi, bedensel etkinlikte bulunmaya uygun özellikler taşıyan ve daha fazla bedensel etkinlikte bulunan erken olgunlaşan erkekler ve geç olgunlaşan kızlar çeşitli olumlu özellikler taşımaktadır.

Bireylerin hoşnut oldukları ve olmadıkları beden özelliklerini inceleyen araştırmalar da bedensel etkinlikte bulunmanın önemini ortaya koyar niteliktedir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma kızların en doyumsuz oldukları beden özelliklerinin kilo ve spor yeteneği gibi bedensel etkinlikte bulunmamayla bağlantılı özellikler olduğu ortaya konmuştur (Dacey, 1979).

Bedensel etkinlikler ergenin toplumsal gelişimi açısından geliştiricidir. Takım sporları işbirliği yapmasını geliştirir, öğrenci-öğretici işbirliğini geliştirir, saldırganlık dürtülerini doğal yolla ve sosyal kurallara uygun olarak boşaltmayı öğretir (Başer, 1986).

Ergenlerin çok çeşitli nedenlerle katıldıkları bedensel etkinlikler cinsiyete göre farklar ortaya koymakta ve bu katılımlarla ergenler çeşitli şekillerde gelişimlerini destekleyici özellikler kazanmaktadır.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılan araştırmalar bedensel etkinliklerde bulunan ergenlerin, bulunmayanlara göre çeşitli yönlerden daha olumlu kişilik özellikleri ve toplumsal özellikler taşıdıklarını ortaya koymaktadır. Elimizde bu konuda yeterli araştırmalar bulunmamaktadır. Ancak, batıda yapılan araştırma bulgularının bizim ergenlerimiz için de geçerli olduğu düşüncesiyle, bu etkinliklerde karşılaşılan sorunların ortadan kaldırılması ya da azaltılmasını ve daha fazla sayıda ergene daha iyi koşullarda beden eğitimi olanağının tanınmasını diliyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Başer, E., **Uygulamalı Spor Psikolojisi, Performans Sporunda Psikolojinin Rolü**, MEGSB Yay. No. 31, Ankara, 1986.

Slyth, D.A., Simmons, R.G., Zakin, D., "Satisfaction With Body Im-

age for Early Adolescent Females: The Impact of Pubertal Timing Within Different School Environments" **Journal of Youth and Adolescence**, 1985, Vol. 14, No. 3, 163-189.

Brooks-Gunn and Warren, M.P., "The Effects of Delayed Menarche in Different Contexts: Dance and Nondance Students", **Journal of Youth and Adolescence**, 1985, Vol. 14, No. 4, 285-300.

Colley, A., Nash, J., O'Donnell, L. Restorick, L., "Attitudes to the Females Sex Role and Sex-Typing of Physically Active", **International Journal of Sport Psychology**, 1987, No. 18, 19-29.

Committee on Adolescence Group for the Advancement of Psychiatry **Normal Adolescence**, Charles Scribner's Sons, New York, 1968.

Dacey, J.S., **Adolescent Today**, Goodyear Publ. Com., Santa Monica, California, 1979.

Garrison K.C., Garrison, K.C., Jr., **Psychology of Adolescence**, Second Ed., Prentice-Hall Inc., New Jersey, 1975.

Gökdoğan, F., "Ortaöğretim Devam Eden Ergenlerde Beden İmajından Hoşnut Olma Düzeyi" Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988.

Guash, G.P., "Bedensel Değişmeler ve Yabancılaşma Duygusu", **Ergenlik Psikolojisi** (İçinde), Çev. B. Onur, Hacettepe Taş Kitapçılık, Ankara, 1985.

Jackson, S. Marsh, H.W., "Athletic or Antisocial The Female Sport Experience", **Journal of Sport Psychology**, 1986, No. 8, 198-211.

Jones, M.C., Mussen, P.H., "Self-Conceptions, Motivations, Interpersonal Attitudes of Early and Late Maturing Girls" **Child Development**, 1958, Vol. 29, No. 4, 491-501.

Klint, K.A., Weiss, M.R., "Perceived Competence and Motives for Participating in Youth Sports: A Test for Harter's Competence Motivation Theory", **Journal of Sport Psychology**, 1987, No. 9, 55-65.

Shontz, F., **Perceptual and Cognitive Aspects of Body Experience**, Academic Press, New York, 1969.

Thornton, L. Ryckman, R.M., Robbins, M. A., Donolli, J., Biser, G., "Relationship Between Perceived Physical Ability and Indices of Actual Physical Fitness", **Journal of Sport Psychology**, 1987, No. 9, 295-300.

B. GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN - (Prof. Dr. Rüştü Yüce) - Buyurun Sayın Ruhi Sel.

RUHİ SEL - Önce Sayın Nalan Hamına çok teşekkür ederim. Kendilerinden bir hayli şeyler öğrendik, ancak sabahleyin söylediğim gibi, beden eğitimine spor denmez, beden eğitiminin içinde zaten spor var, oyun var, cimnas-tik var. Onun için bunu lütfen düzeltelim. İkincisi Sayın Nalan Hanım, Selim Sırrı Tarcan'ı tanımıyor, ondan bahsetmedi, oysa bunlar memlekete ilk defa Selim Sırrı Tarcan beden eğitimini getirmiştir ve yaymıştır, güzel bir şekli sokmuştur. Nedenini söyleyeyim 1933 yılında benim hocamdı efendim. İstanbul Öğretmen Okulunda, ben ne öğrendiysem ondan öğrendim, onun tavsiyesi ile beden eğitimi öğretmeni oldum ve ondan sonra 1908'de İsveç'e gitti ve iki sene orada kaldı buraya geldi ve kendisinin kaç tane eseri olduğunu biliyor musunuz, 58 tane, 28 tanesi eski harflerle.

Ben bunun üzerinde kaç seneden beri uğraşıyorum, kitabını hazırladım, bakanlık basacak. Ancak şuna üzülüyorum ki beden eğitimi tarihinde bahsederken Selim Sırrı'dan şöyle bir geçtiniz, bu beni çok üzdü. Onun bu memlekete getirdiği yenilikler, özellikle Beden Eğitimi konusunda, hiç kimse yapamamıştır. Önce sayısı 58'i bulunan eserlerin birisini incelediniz mi? Bunu öncelikli tavsiye ederim. Hepinize saygılar sunarım.

Teşekkür ederim. Alkışlar.

BAŞKAN - Buyurun efendim.

NALAN BİLGE - Efendim, çok özür dilerim. Sayın Ruhi Sel hocamı esasında ben konuyu çok kısa kesmeye çalıştığım için değerli Selim Sırrı Tarcan hocamıza yer vermedim. Son olarak sizin çıkan makalenizi de okudum, onun Selim Sırrı Tarcan Bey hakkında TRT'de bile yer ve-

rilmeyişini belirten yazınızı da okudum, onun için olayların hepsini biliyorum fakat süremiz kısıtlı olduğundan dolayı bunlara yer vermedim. Selim Sırrı Tarcan gibi bir kişiyi unutmamıza imkân ve ihtimal yok, tıpkı sizi unutmayacağımız gibi.

BAHA AYRILMAZ (Aydınlıkevler Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni) - Sayın Nalan Bilge hanıma gerçekten ben de hocam gibi bize verdiği bilgilerden dolayı, birçok şey öğrendik, o nedenle teşekkür ediyorum. Yalnız kendisine bir soru soracağım. Zaman zaman bizlere gerek Gazi Eğitim Enstitüsü iken, üniversite iken gelmiyor artık, gerek oradan gerekse spor akademisinden ders görmek üzere öğrenciler gelir. Deminde buyurdunuz ki akademinin ders programları sanki Gazi Üniversitesi veya Gazi Eğitim Enstitüsünün programlarından çok daha olgun, çok daha yapıcı ve daha arzu edilen düzeyde olduğunu vurguladınız ve dediniz ki ihtisaslaşmış bir durum vardır burada. Ben beden eğitimi öğretmeni olarak buna karşı çıkacağım. Biz beden eğitimi öğretmeni olarak ihtisaslaşmayı değil, her konuda öğrencimizin karşısında öğretmende olması lâzım gelen şeyleri vurgulamak isteriz. Bizde bir kaide vardır, biz şampiyon yetiştirmek istemeyiz, spor ruhlu öğrenciler yetiştirmek isteriz. Şimdi ben size sorumu yöneltiyorum. Spor akademisinden mezun olan bir şahısla, Gazi Üniversitesinden mezun olan bir beden eğitimi öğretmenini aynı okulda karşılaştırdığınızda yapacakları programlar içerik bakımından okula ne gibi fayda sağlayacaktır? Yoksa bazı çelişkilere mi sebep olacaktır hatta çatışmalara mı sebep olacaktır?

NALAN BİLGE - Efendim, bunun cumhuriyet tarihi içerisinde diyeceğim yaşanmış bir olay, yani bu çatışmayı Türkiye Cumhuriyeti yaşadı, sebebi de akademi kurulduğu ilk yıllarda hepimizin bileceği gibi, benim de başta belirttiğim gibi beden eğitimi spor elemanı yetiştirmek amacıyla kurulmuş bir okuldu; yani beden eğitimi

öğretmeni yetiştirmek amacıyla kurulmuş bir okul değildi, özellikle onu belirteyim. İkincisi kurulan beden eğitimi gençlik ve spor akademileri kısaca kesinlikle yeni çağa uygun olarak düzenlendi ve müfredat programı, oysa o yıllarda Gazi Eğitim Enstitüsünü müfredat programı üç yıldız ve dersler oyun sporları veya bireysel sporlar diye toplu olarak işlenmekteydi. Oysaki batıda artık branşlaşmaya yönelmiş yüksekokullarda teker teker branşa dönük çalışmalar vardı. Yine Gençlik ve Spor Akademileri, özellikle Gençlik Spor Bakanlığında bulunan mensupların olduğu şu ortamda söylüyorum çünkü taslakları ben de inceledim yurt dışında yapılan özel çalışmalar sonucunda hazırlanmış bir müfredat programı ile kurulmuştur. Tıpkı Gazi Eğitim Enstitüsünün ilk yıllarında kurulduğu gibi, ben sadece şunu belirtmek istedim. Her kurulan yeni kurum zamanla yeni reformlara açık olmalı ve her sene değişme değil de araştırarak çağa uygun şekilde yenilenmeye dönüştürülmeli. İşte bu Gazi Eğitim Enstitüsünde acı da olsa yaşanmış, ondan dolayı da Gazi'den mezunla akademiden mezunlar arasında uzun bir süre çatışmalar çıktı. Ben bu iki kurumdan mezun olan kişiler arasında çatışma olarak görmüyorum, bakanlıklar arası bir çatışma ve yazışma çatışması olarak görüyorum. Belki siz de bu yazışmaları okumuşsunuzdur. Olay tamamen iki bakanlığın, yani Millî Eğitim Bakanlığının beden eğitimi spor bölümlerini Gençlik ve Spor Bakanlığına vermemesi ve onunda hayır biz spor elemanı yetiştiren bir kurum olarak bölümlerin bizde olması gereken diye çıkan, kendini koruyan tamamen bir çatışmanın ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Ben sizin söylediğimiz soruna da kesinlikle yaklaşmıyorum. Gaye en iyiyi, en güzel öğreten bir beden eğitimi spor elemanı ve öğretmeni yetiştirmek.

BAHA AYRILMAZ (Devamla) - Nalan Hanım ben 35 yıl bu gaye için uğraştım, yalnız şunu söyleyeyim, uygulamaya gelen öğrencilerin ders tatbikaları sırasında,

öğretmeni bırakıp gittiğinde hocam size bırakıyoruz, buna göre gereğini yapacaksınız herhalde dediğinde, ellerinde programları var, program getirdiklerinde bizim inanın Avrupa düzeyinde hazırlamış olduğumuz programların çok dışında, çok sadeleştirilmiş, sabit ve sportif oyunlara yönelik programlarla karşımıza beden eğitimi programı olarak çıktıklarını gördük. Sesimizi çıkarmadık, uygulamaya geçtiklerinde öğrenci öğretmenin aynasıdır. Bir iki ders sonra öğrencilerin sıkıldığını ve bu programlardan kesinlikle memnun olmadıklarını vurguladılar ve yine bu tür yaşanmış olaylara dayanarak söylüyorum ki bir defa kabul edilmiştir akademilerde, o da bir prensip kararınımı dayalı yoksa bakanlar kurulunun aldırması olduğu bir karar mı onu bilemiyorum, bir defaya mahsus olmak üzere akademiler okullara beden eğitimi öğretmeni olarak mezunlarını gönderdi, yoksa bölgelere idareci olarak veya antrenör olarak gönderildi, halen de bu uygulama gidiyor. Tahmin ediyorum sizin vurgulamak istediğiniz şey başka ben programların içeriğini sordum sizden bir beden eğitimi dersinin programı nasıl olmalıdır? Gazi Üniversitesinde şu anda uygulanan beden eğitimi ders programı nasıldır ve halen akademilerimizde varsa akademinin ders programı nasıldır? Gazi Eğitim enstitüsünü şu anda bırakan şu anda bir üniversite düzeyindeki programdan bahsediyorum. Eğer yine aralarında bu nevi çatışmaya sebep olacak, uygulamada çatışmaya, yazışmada değil efendim, uygulamada çatışmaya sebep olacak, içerik bakımından farklılıklar varsa öğrenci bakımından, eğitim öğretim bakımından çok acı olacaktır. Bunun mümkünse incelenerek objektif şekliyle bu raya getirilmesini ben rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Prof. Dr. SÜLEYMEN ÇETİN ÖZOĞLU (TED Bilim Kurulu Başkanı) - Efendim konu, yarınki bir bildirinin

konusu, yani öğretmen yetiştirme konusunu yarım ayrı bir bildiri olarak tartışacağız ve belirtilenlerin bir kısmı o bildiri de tahmin ederim ele alınacak ve bu çerçevede cevap verilecek.

Benim bu arada yaşadığım bazı olaylardan dolayı bazı düzeltmeler yapmam gerekti, biraz da onun için söz aldım. Akademinin programını yaşadım, Eğitim Enstitüsü programlarını da yaşadım, Yüksekokul programlarını da yaşadım. Ortada şöyle bir bilgi farklılığı var onu sistematik biçimde bilgiye sunma istiyorum. Beden eğitimi konusu, öğretmen yetiştirme çerçevesinde ele alınarak yüksekokullarda öğretilmiş, cumhuriyetimizde böyle başlamış, ama diğer uluslarda olduğu gibi Beden eğitimi ayrıca öğretmen yetiştirme dışında da yüksekokul programlarına girmiş. Bizde bu konu 1970'lere kadar ele alınmamış, hep öğretmen yetiştirme ve beden eğitimi konusu birlikte yükseköğretimde ele alınmış. Bir bilimsel ve akademik araştırma konusu yapılmamış, bir Beden Eğitimi Basını veya yazımı diye bir konu ele alınmamış, Beden Eğitim işletmesi, spor işletmesi diye ele alınmamış. Akademiler, bu ihtiyacı karşılamak amacıyla "Spor adamı" yetiştirmek çerçevesinde kurulmuş ve o amacı gerçekleştirmek üzere de üç yerde çalışmaya başlamıştır. O arada yine Beden Eğitimi konusunun öğretmen yetiştirme dışında kalan özellikleri bilimsel yönden ele alınmak üzere sayın konuşmacının az bilinen dediği bir okulda, Ege Üniversitesinde Yüksekokulda ele alınmış ve bu aslında tarihi bir gelişimdir. İlk kez Beden Eğitimi ve Spor bir akademik konu olarak, akademilerin dışında, ele alınmış üniversiteler yaklaşımla işlenmiş. Ne yazık ki az biliniyormuş. Ve bu okulda, Yüksekokuldaki gelişmeler tarihi gelişim içerisinde bir fakülteye dönmeye doğru giderken YÖK ile tekrar başa dönmüşüz! Ne enstitü, ne yüksekokul, şimdi bir bölüm ve salt öğretmen yetiştirmeye yönelik bir bölüm olmuş. Onun için tartışmaları programın içeriği şu idi veya bu idi şeklinde ele al-

mayalım. Konu, şimdi salt öğretmen yetiştirmeye yönelik bölüm haline getirilmiş. Bugünkü programları veya akademideki bölüm haline getirilmiş. Bugünkü programları veya akademideki programları şöyle bir gözden geçirdiğimiz zaman bakıyoruz ki bazı yıllarda akademilerdeki programlar yurt dışındaki incelemelerden sonra ele alınmaya çalışılmış. İlk hazırlık toplantıları buna göre yapılmış; ama o arada da ne yazık ki egemen güçler yurt dışındakine göre değil, yine kendi isteklerine ve bildiklerine göre yapmışlar programları. Bir yönde beden eğitimi öğretmenleri, bir yönde diğer ilgililer ve bu programlar bu şekliyle oluşturulmuş. Akademilerde incelmediyseniz göreceksiniz, sık sık program değişikliği olmuş. O anda bakanlıkta kim egemense programlar onlara göre olmuş. Hatta şunu da söyleyeyim, yaşadığım için biliyorum, üniversitelerde bu okullara kimler gitmek istiyorsa zaman zaman onların dersi programlara konmuş. Ege Üniversitesindeki Yükseköğretim programı ise farklı bir üniversiter yaklaşımla ele alınmış ve bir akademik yaklaşımla kurul ve senatoda yüksek lisans doktora programları oluşturulmuş ve bu programlar kişilerin isteklerine göre değişen programlar değildiler. Üniversetinin senatosunda kabul edilmiş programlar idiler. Beden Eğitiminde, Sporda doktora mı yapılır denmiştir? Yapılabileceği gösterilmiştir. Ne yazık, tekrar ediyorum, bu bir fakülteye dönüşecekken, bölüme dönüşmüştür. Şu andaki programlarda beden eğitimi öğretmeni yetiştiriliyor, nasıl tanımlanıyorsa öyle yetiştiriliyor. Şu unutuluyor. Beden eğitimi öğretmeni genelde 30 yaşından sonra bedeni etkinliğini kaybeden bir öğretmendir. Ondan sonra ne yapacaktır? İşte temel sorunlar buradadır, tahmin ediyorum yarınki bildiri de bu konu tekrar ele alınacaktır.

Teşekkür ederim Sayın Başkan. (Alkışlar)

BAŞKAN - Ferhan Oğuzkan, buyurun efendim.

FEHAN OĞUZKAN - Sayın Başkan, değerli arkadaşlar, ben konuşmamı fazla uzaklamak istemiyorum çünkü Sayın Süleyman Bey bazı bilgiler verdiler, ben de bunlara bir iki cümle eklemek istiyorum. Şimdi bu spor akademilerinin kuruluşu aslında beden eğitimi öğretmeni yetiştirme tarihçesine girmez başlangıçta. Girmez, çünkü bu kuruluşların amacı tamamıyla spor uzmanı yetiştirmek, antrenör yetiştirmek, sporcu yetiştirmek bir yerde veyahut spor alanı ile ilgili bazı uzmanların yetişmesi, yönetici, antrenör veya yetiştirici. Bu idi, çünkü o zamana kadar beden eğitimi öğretmenleri yetiştiren kuruluşlar muntazam bir şekilde çalışıyorlardı, kimse de bunardan şikâyetçi değildi. Hatta benzerleri yavaş yavaş sayıca da arttığı oluyordu. Mesela Gazi Eğitim Enstitüsünün beden eğitimi bölümüne ilave olarak demin arkadaşımızın söylediği gibi bir iki enstitüde daha bölümler açılarak talebe sayısı artırıldı. Çatışma nerede çıktı? Çatışma şurada çıktı. Mezunlar çoğaldıkça biliyorsunuz bizde yeni bir okul açılır, oraya çok sayıda artık siyasal akıma veyahut görüşe göre biraz da talebe alınır ama bu istihdam imkânlarının dışında talebe sayısıdır. Dört beş sene geçtikten sonra o okulu kuranlar da şaşırırlar biz ne yapacağız bu mezunlarımızı? O zaman bunların nerede çalışması gerekiyorsa en uygun yerler zorlanmaya başlar. Tabi doğal olarak spor akademisini bitirenlerin nerede çalışması gerekir maalesef Milli Eğitim Bakanlığı her kuruluşuna öğretmen olarak bu fazla sayıda yetişmiş öğretmenlik formasyonu taşımayan insanları almak zorunda kalmıştır. Yalnız beden eğitimi alanında değil, birçok matematik öğretmeni iktisadi ticari ilimler akademisini bitirmiş kimselerdir. Birçok öğretmenler eczacılık fakültesini, dişçilik fakültesini bitirmiş kimselerdir. Nereden geliyor bu kimseler pedagojik formasyonu olmadan. Hatta belki temel uzmanlık alanı ile ilgili, mesela beden eğitimi sahasında kazanması gereken becerileri kazanmadan nazari bilgileri kazanma-

dan beden eğitimi öğretmeni oluyor, bizim konumuz o olduğu için onlardan bahsediyoruz yoksa yüzlerce örnek verilebilir buna paralel olarak işte orada bir görüş meselesi gelmiştir. Acaba kendisini sporcu olarak yetiştirmiş veya spor sahasında yönetici olarak yetiştirmiş kimseler de öğretmenlik yapabilir mi yapamaz mı, farzedelimki iyi bir güreşçi, iyi bir boksör aynı zamanda beden eğitimi öğretmeni de olabilir mi? Olabilir demişlerdi o zaman. Yani resmi olarak öyle bir görüş ağırlık kazanmıştır ve bunlar beden eğitimi öğretmeni, bu mezunlar tabii bir kısmı yetenekli olmadığını bildiği halde yani yapamayacağını bildiği halde bu görevi almak zorunda kalmıştır. Bu demek değildir ki beden eğitimi yetiştiren, o maksatla kurulmuş olan müesseseler program bakımından zayıftılar hayır bunu bir defa düzeltmemiz lâzım, çünkü o sıralarda Özoğlu gibi ben de Gazi Eğitim Enstitüsünde çalışıyordum, sonradan talim terbiyede öğretmen yetiştirme programları üzerinde yenilikler yapıldığı sırada da bulundum. Bu programlar özellikle beden eğitimi bölümünün programları tamamıyla Almanya'da İngiltere'de, Amerika'da eğitim görmüş arkadaşlarımızın iştirakleri ile yapılmıştır ve bunların büyük bir kısmı halen saygı ile andığımız kimselerdir, bir kısmı belki bugün vefat etmiş durumdadır ama bir kısmı emekli olarak, bir kısmı halen görev başında çalışmaktadırlar. Yani programlar Sayın Konuşmacımızın dediği gibi spor akademisi programlarıyla zaten mukayese edilmemesi gerekmektedir. Çünkü ikisi ayrı ayrı amaçlara hizmet etmek üzere kurulmuş müesseselerdir. Ama ben şunu düzeltmek istiyorum. Beden eğitimi bölümünün programı ister iki yıllık dönemde olsun ister üç yıllık dönemde olsun, çünkü yılın bir önemi yok. Dört yıla çıkarıldığı zaman ne yapıyorsunuz, iki yıllık, üç yıllık programları uzatıyorsunuz. Ders saati azalıyor, haftalık ders saati azalıyor derslerin arasına bir iki tane daha eksik kalmış olanları koyuyorsunuz tabii önemli bir gelişmedir; ama

aslında iki yıla indirilmesi, üç yıla indirilmesini de yine o yılların öğretmen ihtiyacını kısa zamanda karşılamak için yapılan işlemler olmuştur. Üç yılken, biliyorsunuz Gazi Eğitim Enstitüsü dört yıl olarak kurulmuştur başlangıçta, sonra bazı bölümler iki yıla indirilmiştir, üç yıl beden eğitimi, müzik, bölümlerinin üç yıl olduğu dönemde matematik öğretmeni ihtiyacı çoğaldığı için iki yıla indirilmiştir. Bu demek değildir ki iki yılda matematik öğretmeni yetişir, ötekisi için muhakkak üç yıl lâzımdır, gerekir. Bunlar ihtiyaca göre o zaman milli eğitim bakanlığı çok kolaylıkla bunların yıllarını değiştirebiliyordu, ihtiyaca göre ve bunlar böyle inip çıkmıştır ve nihayet hepsi belli bir düzeye gelmiştir. O bakımdan ben arkadaşlarımızın duyarlılığına katılmak istiyorum. Siz tabii başka açıdan değerlendiriyorsunuz ama bu saptanması veya belirlenmesi gereken bir noktadır, burada objektif davranmamız lâzım. Eğitimci olarak objektif davranmamız lâzım. Bugün eğer okullarımızda çeşitli kaynaklardan gelen öğretmenler var ise bunlar şüphesiz uzlaşacaklar, çalışacaklar elbirliğiyle programı en iyi şekilde uygulama yoluna gideceklerdir. Ama hiçbiri birbirinden ne daha eksiktir, ne daha üstündür, ayrı maksatlarla yetişmişlerdir ama kader onları ne yapmıştır, aynı görevi görmek için bir kurumda toplamıştır, bunların çatışmamaları gerekir, uzlaşmaları gerekir. Ama şu gerçeği de unutmayalım, beden eğitimi öğretiminde felsefemiz nedir? O çok önemlidir. Hem sporcu beden eğitimi öğretmeni olabilir mi? Ki bizim yetiştiğimiz zamanda beden eğitimi öğretmeni olmadığı için nerede futbol oynamış, basketbol oynamış, boksörlük yapmış, güreşçilik yapmış kimseler gelirler öğretmenlik yaparlardı. Biz öğrencilik döneminde hepsini gördük, meşhur sporcuların beden eğitimi öğretmeni olduğunu gördük, emekli subayların öğretmenlik yaptığını gördük, gençlerin vekil öğretmen olarak yine bu derslere girdiğini gördük. Tabii o dönemleri artık aştık, ama geriye baktığımız zaman gelişmeleri objektif bir görüşle değerlendirmemiz yerinde olur.

Çok teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN - Biz teşekkür ederiz.

AHMET YAĞIZKURT (Emekli Beden Eğitimi Öğretmeni) - 42 yıl hizmet yaptım ben. Şimdi akademi meselesine intikal ettiği için oradan başlayacağım. Spor akademisi kurulmadan daha 1936, 1937 yıllarında Gazi Eğitim Enstitüsünde beden eğitimi şubesinin dört ilâ beş yıla çıkarılması için o zamanki hocalarımız Vildan Aşır Bey, Nizamettin Kırşan Bey, Zehra Hanımlar ve Profesörümüz Alman Herr Daynas vardı. Bu fikir üç senelik olunca okullara beden eğitimi öğretmeni yetiştirmiş olsun, üç seneyi bitirmiş olduktan sonra dördüncü, beşinci yıllarda ihtisaslaşmaya gidilsin. Cimnastiği isteyen cimnastiğe geçsin, yalnız sportif kısımları, eğlendirici sportif kısımları, yalnız mücadele sporları, atletizm bu gruplara ayrılmak suretiyle bir fikir olarak bunlar atılmıştı. O zamanki koşullar buna müsaade etmedi. Yıllar geçti, 1964 veya 1965 yılı beden terbiyesi Genel Müdürü arkadaşım Nuri Gücüyener bizi çağırttı, rahmetli Hüsamettin Güreli, ben ve o arada bizimle konuşurken, İstanbul'dan Tefvik Böke'yi getirttik, o da Deniz Harp Okulunun beden eğitimi öğretmeni idi. Albaydı, geldi. Bizden ricası: Akademi kurmak istiyoruz ne yapalım. Nizamettin bey Almanya'da okumuş, Tefvik bey Almanya'da okumuş, ben burada okumuş, yetişmiş bir kimse, dostluklarımız var, çalışma düzenimizde birlik var. Peki dedik araştıralım ve bu arada ikisi de orada okudukları için oranın yönetmeliklerini, nizamlarını, yapılacak işleri biliyorlar, Cumhur Saltık da Türkiye'ye yeni gelmişti. O da Almanya'da üniversitede hocalık yapıp Türkiye'ye yeni dönmüştü. Onu da çağırttik, bize o'da bu son şeyler, onun ayrı, Nizamettin, Tefvik Beyin okuduğu zamanlar ayrı onları bir birleştirelim, Almanya ile bir irtibat kuralım ne yapalım, ne yapılabilir? Hakkaten bu şeylerin hazırlığına Almanya ile irtibat kuruldu, Alman hükümeti kabul etti, dedi yalnız bu iş için 30 tane

beden eğitimi öğretmeni iki yıl bizim idaremizde, biz yetiştireceğiz, döndüklerinde siz arazinizi, yerinizi hazırlayın oradaki hocalıkların bunlar yapacak, malzeme bize ait dedi Almanlar. Malzemesini de biz vereceğiz dediler. Kendilerinden de öğretmen gönderecekler. Bu hazırlık yapıldı, o zaman Maliyenin engel oluşu çıktı, niçin yalnız beden eğitimi öğretmeni gidiyor dendi, ara yere mühendis koydular, doktor koydular kendilerine göre bunu göndermeyi Alman hükümeti de o zaman kabul etmedi. Biz beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek için istiyoruz, beden eğitimi öğretmeni nerede 300 kişi ve bu o vakit 1964, 1965 yılları idi, kaldı. Şimdi gaye yine Sayın Hocamızın anlattıkları gibi ihtisaslaşmış insan olarak yetiştirme akademide o zamanlarda düşünülen bu idi, beden eğitimi öğretmeni olarak ayrı yetiştirme, o ihtisaslaşmış olanları da burada pedagoğu yetiştirilecek, psikoloğu yetiştirilecektir, yahut diğer şeyleri hepsi oraya aitti.

Temas etmek istediğim ikinci bir konu. Beden eğitimi öğretmenlerine ilave ders meselesi. Beden eğitimi öğretmenlerine ilave ders meselesi 1936 yılında Almanya'da talebe müfettişliğinen yeni dönmüş bulunan rahmetlik Cevat Dursunoğlu Bey gelmişti. Kendisi de Erzurum Kongresini Atatürk'e hazırlayan kimse idi. Kendilerini okula davet ettik. Bu davetimizde konuşmalarımızda beden eğitimi öğretmeni yetiştireceğiz ama mesleğimizin icabı birtakım arızı hadiseler çıkacaktır kolumuz kırılır, belimiz kırılır, çünkü çocukla haşır neşir olarak çalışma, biz öyle yetiştik. Soyunup bilfiil çalışma, ben 65 yaşında dahi aynı şekilde çalıştım; ama 20 sene oldu emekliyim. O tarzda yetiştireceğimiz için çalışmalarımızda bunun tehlikesinde meslekten atılacağız, beden eğitimi öğretmeni olamıyorsun sakatsın, ne olacak bunun hali? Beş sene içinde mi olur bu, 10 sene içinde mi olur? O bakımlardan bir emeklilik kıdemine gelebilmek için 15 yıl 16 yıl çalışmak gerekiyordu, beş yıl da değil. Bu öğretmen bu sakatlığı geçirirse hayatta ne olacak? Cevat Dursunoğlu Bey

nur içinde yatsınlar, ben Almanya'da uzun müddet talebe müfettişliğinde kaldım, başmüfettiş olarak orada bulundum, inceledim bunu yapacağız dediler. Yalnız kabullendikten sonra son sınıfa, biz son sınıftık, sizlere vermeyiz, sizden sonraki sınıflara vereceğiz ve orada Türkçe, tarih, coğrafya dersleri bunlara, bizden sonraki sınıflara verilmiş oldu. Bu mesele 40 yıllarında değil, 42 yıllarında değil 1936 yılında başlamıştır. Sonradan kaldırıldı zannederim ve bu da benim kanaatimce yine sakat bir iştir, mesleğimizde her an sakatlanma vardır, arkadaşlarımızdan geçirenler vardır, aldığı arızadan zamanından önce rahmetlik olan arkadaşlarımız vardır.

Diğer bir konuya geçiyorum. Arkadaşlarımız beden eğitimi öğretmeni, beden eğitimi öğretmenliği güç bir öğretmenliktir. Sebebi çocuğun içinde haşır neşir olacak yani yeri gelecek çocuğa arkadaş, öğretmen olarak bulunacak hami olarak bulunacak. Herşeyi ile onunla kaynaşacak, bu kaynaşma ile çocuğun özelliklerini öğrenecek. Biz beden eğitimi öğretmenleri biraz daha şöyle bir abartma olarak da kabul etseniz yine öyle deyin, bir küçük kedinin ileride fareyi tutup tutamayacağını öğrenbilme bakımından yumakla oynayışına bakarız. Yumakla oynayışındaki maharetinden o avcı bir kedi olacaktır deriz. Beden eğitimi öğretmeni de çocuğun yetiştirilmesinde kendi kalitesinde gösterdiği hareketlerde, oyunlarda, becerilerde bu çocuğun geleceğe göre ne olacağını tespit eder, bunun dışında karakterini tespit eder, mizacını tespit eder. Arkadaşı ile ileri mi gidiyor, doğru mudur, dürüst müdür, bitaraf mıdır, arkadaş canlısı mıdır, fedakâr mıdır, feragatlı mıdır? Hep biz bunu o yumak içinde, ama bir tane topu attık mı o topu atmak değil, kedinin yumakla oynadığı gibi o çocuğun oynadığını da görürüz, bir top meselesinde dahi 40 dakika sonra çocuğun neticesini veririz. Yani bir nevi gençlik sarrafıyız. Çocukla haşır neşir olarak. Ama beden eğitimi öğretmenine diyoruz ki sen şunu yap, bunu yap, olmaz ar-

kadaşlar. G bir iş. Sebebi. Ben ilkokul hocalığından yüksekokul hocalığına kadar hocalık yapan bir kimseyim, beden eğitimi öğretmeninin üzerinde çok yk var. Mera-simler beden eğitimi öğretmeninin üzerinde ne zaman, boş zamanlarında, bayramlar denir onun üzerinde, sınıf müsabakaları, sınıfıi müsabakaları, sınıflararası müsabakaları, okullararası müsabakaları, bir de bunlara ek olarak izci teşkilatını kurmak, bunlara geziler tertip etmek tatbikatlar yapmak, ne zaman cumartesi pazar günleri. Yani herkes evinde istirahatte uzanmış rahat, o dağlarda taşlarda dolaşacak. Bunlara göre de affedersiniz 19 tane de defter ve dosyası vardır. Katip midir, muhasebeci midir? Hangi birine baksın. Onun için beden eğitimi öğretmenlerimizin, arkadaşlarımızın birçokları bu yükün altından kurtulabilmek için ne yapar gider müdür muavinliği alır. Bunu sevdiğinden mi değil, yüklü. Beden eğitimi öğretmenlerine çalışma imknını verebilecek tarzda ders adedi ve ondan istenen görevleri paylaştırmak lazım. Bütün hepsini bunlara verirsek beden eğitimi ğretmeni gereğini tamamen yerine getiremez. Vaktinden evvel mesleğe allahaısmarladık der veya küser. Bunları yaşayan bir kimse olarak sizlere arz etim ve dinlediğiniz için de çok teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz.

RONA ÖZENER (Beden eğitimi ğretmeni) - Şu anda Milli Eğitimi Gelik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünde Genel Müdür Yardımcısı olarak çalışıyorum. Efendim, Nalan Bilge hanım, beden eğitimi ğretmeni yetiştirilmesindeki konuları gayet güzel bir Şekilde bizlerin önüne serdiler, pekçok Şeyler ğrendik, kendilerine teşekkür ediyorum. Ufak bir eklenti yapmak istiyorum. Hızlandırılmış eğitim, mektupla eğitim tarzında bazı uygulamalarla beden eğitimi ğretmeni yetiştirilmiştir, onların da eklenmesinde yaptığı çalışmaya katkısı olur düşüncesiyle arzımı ifade ediyorum.

Asıl söylemek istediğim bir husus var. İster 1930'lu 1940'lı 1950'li yıllar olsun, isterse bugün olsun yetiştireceğimiz kişinin ele alınış biçimi, seçme biçimi çok önemlidir. Özellikle eğitim enstitülerine gelen öğretmen adayları yüzde itibarıyla, çok yüksek bir rakamla öğretmen okullarından gelirlerdi. Öğretmen okulundan gelen kişi nasıl gelirdi, ona da bir bakmak lazım. Öğretmen okulları ortaokullarda iyi veya pekiyi derece ile mezun olmuş, başarılı, yetenekli öğrenciler kurul kararıyla seçilen öğrencilerdir. Bu bir. İkincisi, bu başarıları kurulca kabul edilen öğrenciler sınava girerlerdi, önce yazılı, bu sınavdan sonra mülakat sınavı yapılırdı. İyi bir tarama ile öğretmen okullarına öğrenci alınırdı. Şimdi o okullarda görevli öğretmenler de gerçekten mesleğine son derece aşık kişilerdi. Öğrencilerini geldikleri günden mezun oldukları güne kadar geçen süre içerisinde de yönlendirilerdi. Yani yüksek tahsile gidecek olan çocuk, ne öğretmeni olacaksa bunun kararını tek başına değil, ona rehberlik yapan öğretmeni ile beraber verirdi ve bu idealle üç yıllık bir eğitimden de böyle geçerlerdi. Gelirdi Gazi eğitimi Enstitüsüne sınava katılırdı, sınav yapan öğretmenler seçimde zorluk çekerlerdi, çünü adeta tornadan çıkmış gibi aynı seviyede adamlar. Şimdi olayı buradan aldığınız zaman şu gerçek ortaya çıkıyor. Tabii en kaliteli adamları seçer, en iyi eğitim elemanları ile bunu takviye eder daha iyi hazırlarsanız tahmin ediyorum o kişiler daima takdirle, şükranla anılır. Bu tartışmanın bana göre asıl özü buradan kaynaklanıyor. Bir nebze Sayın konuşmacılardan biri bahsetti, yani beden eğitimi öğretmeni olarak yetiştireceğimiz kişinin fidanını iyi seçmezsek, iyi aşı yapmazsak ondan istediğimiz meyveyi alamayız. Bunu arz etmeyi istedim; beni dinlediğiniz için hepimize teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum.

AHMET SEVGİ (Talim Terbiye Kurulu Üyesi) - Efendim, Nalan hanımefendiye ve kendilerine soru soran

beden eğitimi öğretmenine teşekkür ediyoruz, bazı konuları açmak fırsatı verdi. Nalan hanımefendi özellikle YÖK'e bağlandıktan sonra bu eğitim kurumlarımızın beden eğitimi öğretmeni yetiştirmediği konusunda bir ifade kullandı yanlış anlamadıysam.

NALAN BİLGE - Yanlış anlaşılma olabilir. Ben sadece şunu belirttim. Beden eğitimi öğretmeni ve bunun yanı sıra antrenör yetiştiren birer kurum olarak belirttim.

AHMET SEVGİ (Devamla) - Ben yanıltılmış oldum. Eğer böyle bir sıkıntı varsa, yarın iki gün sonra istihdamda birtakım problemler meydana gelecekse, bir kısım akademisyen arkadaşlarımız biliyorlar Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Devlet Planlama Teşkilâtı, YÖK ilgilileri ve dekanlardan oluşan öğretmen yetiştirme ve istihdamı üst koordinasyon kurulu diye bir kurul kuruldu. Eğer bu programlarda birtakım akortsuzluklar var ise YÖK ile Milli Eğitim Bakanlığı arasındaki ortak noktalar ara kesitlerde buluşmak suretiyle bir iyileştirme yapılabilir diyecektim. Anladığım kadarıyla program yönünde herhangi bir sıkıntı bulunmamaktadır diyebilirmiyiz Sayın Koç.

Zannediyorum spor akademileri ile ilgili olan konulardan bir tanesi bu uyumsuzluktan kaynaklanmıştı, aslında uyumsuzluk yok, gerek hocamı, gerekse Sayın Oğuzkan beyin de ifade ettiği gibi amaçları farklı idi. Şu konuya açıklık getirmek istiyorum. Nalan hanımefendiye teşekkür ediyorum, gerçekten bir tarihi gelişimi tasnif etti ve buna Türk milli eğitim hizmetlerinde beden eğitimi yetiştirme ile ilgili geçilmesi gereken koridorlar, biz bu koridorları geçtik. Fakat hocam bir soru sordular dediler ki bu arkadaşlarımızla biz uyum içerisinde değiliz. Birtakım sıkıntılar var dediler. Arkadaşlarımız bilirler ki 25 yıl eğitim için bir birim kabul ediliyor. Daha 1974'de kurulan akademiler 1978-1979 öğretim yılında mezun verdiler, takdir buyurulurki bütün insanlar gibi müesseselerin de bir bebeklik çağı var, bir çocukluk çağı var, bir gençlik çağı

var, bir dinamizm çağı var, bir olgunluk çağı var. Şimdi siz kalkıp da Gazi Eğitim Enstitüsünde şu kadar yıl önce mezun olan bir öğretmensiniz, yanınıza genç bir arkadaş geliyor hani bu bir bakıma 48 kilo ile ağır sikletin karıştırılması gibi birşey olur. Bu yanlış birşeydir diye düşünüyorum. İkincisi programların karşılaştırılması artık sadece uluslararası denklik işlemlerinde kullanılıyor, artık bugün program karşılaştırması programların sadece kağıt üzerindeki değerleri itibariyle değil, eğitim öğretim ortamları, araç, gerç, öğretmen ve benzeri unsurlar yönüyle birlikte bir paket halinde karşılaştırılıyor. Ben programı bu anlamda alıyorum, yoksa programı kağıt üzerinde sadece talim terbiyeci arkadaşların yaptığı uluslararası birakım diploma denklikleri ile ilgili neyin nereye geçebileceği konusundaki hizmetlerde yararlanılıyor, bunun dışında herhangi birşeyde yararlanılmıyor.

Efendim bu akademilerimiz 1964 yılında kurulmuştu, Sayın Özoğluna, Sayın Oğuzkan beye katılıyor, bir ekleme yapmak istiyorum. 1974 yılında biliyorsunuz Sadi Irmak hükümeti işbaşına gelmişti ve güvenoyu alamamıştı. Fakat zamanın Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Zekai Balaoğlu beyefendi de Gençlik ve Spor Bakanı olmuştu. O sıralarda birşeyler yapılması konusunda büyük gayret sarf edildi ve zamana karşı koşuluyordu, dört aylık bir süre vardı ve gerçekten dört aylık süre içerisinde hummalı bir çalışma yapılmak suretiyle akademiler yetiştirilebildi. Onlar yapılması gereken önemli bir katkı idi, amaçları farklı idi, ben bu bakımdan elemanların, beden eğitimi öğretmeni olarak aynı okulda istihdam edilmesi halindeki karşılaştırmanın yanlış olacağını vurgulamak istiyorum.

NALAN BİLGE - Sayın Başkan, özellikle sorular bana yöneldi çok kısa cevap vermek istiyorum.

BAŞKAN - Biz de genç yaşlarımızıda tebliğleri böyle verirdik, tebliğlerde böyle çok uç verirsiniz böyle

eleştiriler alırsınız.

NALAN BİLGE - Teşekkür ederim. Özellikle gerçekten konuma bu kadar büyük bir ilgi gösterildiği için bu beni çok memnun etti, hepimize ayrı ayrı çok teşekkür ederim. Özellikle bu kadar değerli hocalarımla arasında olduğum için de çok şanslıyım. Yalnız yapmış olduğum çalışmam benim bir doktora tez çalışmasıdır ve onun için arşiv çalışmaları üzerinde çalıştım. Sürem şu anda çok kısıtlı olduğu için size en aza indirgeyerek anlatmaya çalıştım. En baştan başlayayım.

Akademilere, ilk öğretmenlik hakkı 1981 yılında verilmişti. Fakat uygulanması 1983 yılında başlamıştır. 1983'ün yazında, baharında onlara Antalya yöresinde açılan bir kursla öğretmenlik formasyonu derslerindeki eksiklik giderilmeye çalışılmış ve ayrıca bir ek madde düşülerek de bundan sonra akademi mezunlarının öğretmenlik hakkı olduğu belirtilmiş, ondan dolayı da 1982'ye kadar ancak öğretmenlik hakkını kullanabilmişler; zaten ondan sonra da YÖK'e bağlandığı için de akademi olayı sözkonusu değildir. İkincisi Talim Terbiye Kurulunun arşiv kayıtlarında özellikle hocam çok aradım, yani sizin bana belirtmiş olduğunuz müfredat programlarındaki ikinci bir yan alanda yani yan derste ders verme olayı arşiv kayıtlarında 1933'deki müfredat programını ben mezun olanların almış olduğu derslerden çıkardım, çok ilginç. Bunun talim terbiyede kayıtları yok. Elime geçen ilk düzenli arşiv kaydı, Kültür Bakanının imzasıyla, biliyorsunuz o zaman Kültür Bakanlığına bağlı, o kayıtlarda bunun tamamen 1941, 1942 yılına ait olan arşiv kaydı var; Talim ve Terbiyenin arşiv kaydında bu var, ondan önceki müfredat programlarının arşiv kayıtlarını aradığım halde gerçekten bulamadım.

AHMET YAĞIZKURT - 1937'dir, 1937 yılında arz ettiğim gibi Cevat Dursunoğlu bey bunu yönetmeliğe koydu.

NALAN BİLGE - Evet haklısınız, ben tekrar bir arşivi inceleyeyim, şayet sizin elinizde bunun resmi yazısı varsa bana verirseniz çok memnun olurum.

Hemen öbür soruya geçiyorum. Ben özellikle bize kronolojik bir tarihi gelişimi gösterim, yani ben şu okul iyi yetiştirmiştir, bu okul kötü yetiştirmiştir, bu benim eğitim anlayışıma çok ters bir olay. Kesinlikle ben size kronolojik bir aşama içerisinde olan olayları anlattım. İyi yetişmiş, kötü yetişmiş bu tamamen farklı olaylar ve özellikle geçirdiği devreleri anlattım; Akademiler olayı herhalde yanlış anlaşıldı, o dönem içinde özellikle ben bunu birkaç cümlede kullandım, o dönem içinde farklı açılmış, çağdaş ve spor elemanı yetiştiren ilk beden eğitimi spor kurumu olarak söyledim, yoksa yani akademiler çok iyi idi, çok fevkalade idi diye veya öbürlerinden farklı bir tutum tarzında anlattığımı sanmıyorum, herhalde bir yanlış anlama oldu.

HÜLYA GÖKMEN - Efendim, ben bakıyorum panelin konusuna beden eğitiminde karşılışılın başlıca sorunlar. Şu anda tartıştığımız tamamen farklı birşey. Ben mi bağlantısını kuramıyorum, mümkünse yardımcı olunuz.

BAŞKAN - Efendim, dediğim gibi panelde görev alan altı arkadaşla dü yaptığım toplantı doğrultusunda herkes kendi uzmanlık dalındaki bilgileri size aktarmayı hedeflediler, ama ben de sizin gözleminize katılıyorum, beden eğitimi öğretmeni olan veya sağımda oturan hocamın ve panelist öğrencinin dışındaki tüm konuşmacılar daha ziyade işin teorik yönü ve diğer yan dalları ile dile getirdi. Ben isterseniz sizi çay içmeye davet etmeden önce anlayabildiğim kadarıyla bu panelden bir öğretim üyesi olarak neler çıkardığımı arkarmak istiyorum.

Ben bir teknik elemanım, inşaat mühendisi kökenliyim, dolayısıyla mevzuat konusunu dışlarsak spordan gelen bir kişi olarak şöyle özetleyebilirim. Bir ta-

nesi Şu: görüş birliği odur ki beden eğitimi faaliyetlerine ve konusuna ortaöğretim kurumlarımızda yeterli derecede önem verilmiyor. Benim çıkardığım birinci sentez bu. Bunun nedenlerini ikiye ayırabiliyoruz, bir tesis yetersizliği, ikincisi Ğretim elemanı yetersizliği. İkinci çıkardığım husus da bu. Bir nc öğrendiğim konu bedenini kullanan kişilerin doyumlu olduğu ve hayata bağlı olduğu, dolayısıyla buradan ve başa bağlantı yaparsak, ortaöğretim kurumlarımızda ne kadar çok beden eğitimi faaliyetlerine önem verirsek o kadar doyumlu insanları topluma kazandırıyoruz. Bir son yaklaŐımım ki bunu ODTÜ'de birlikte çalıştığımız arkadaşların dikkatine sunmak istiyorum, ODTÜ'de Şu anda faaliyet gösteren beden eğitimi spor bölümüne yetenek sınavı ile Ğrenci alınırken bundan sonra daha yüksek puanlı kişileri dikkate almak durumunda kalmak isterim, sizleri öyle görmek isterim. EĞer niversite giriş sınavlarında alınan puanları bir başarı kriteri kabul edersek, puanı yüksek kiŐilere yönelmenin önemli bir faktör olduğunu da buradaki uzman arkadaşların ağzından dinlemiŐ oldum. Dolayısıyla bu çerçevede paneli kapatmak istiyorum ve sizleri yarın bir arada olmaya davet ediyorum.

BİLDİRİ: IV

Beden Eğitiminde Tesis, Araç ve Gereçlerin Yeri ve Önemi

Rona ÖZENER

**Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik
Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı**

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Özcan DEMİREL

BEŞİNCİ OTURUM

BAŞKAN - Efendim, iyi günler ve günaydın diliyerek beşinci oturumu açıyorum.

Beşinci oturumumuzun konusu "Beden eğitiminde tesis, araç ve gereçlerin yeri ve önemi". Bu konuda bize bildiri sunacak olan Sayın Rona Özener'i davet ediyorum. Sayın Özener halen Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

Buyurun Sayın Özener.

RONA ÖZENER

Bir ülkenin kalkınması ve gelişmesinde esas unsur insan gücü, insan faktörüdür. Bu gücü oluşturan insanın en mükemmel bir şekilde eğitilmesi ve yetiştirilmesi gerekmektedir. Kalkıma Plânlarında hedeflendiği gibi, doruk noktalara ulaşabilmek, programlanan uygulamaları yerine getirebilmek; ancak ilmi usullerle yetiştirilmiş, öğrendiklerini uygulayabilen, yaratıcı, dürüst karakterli, yılmadan ve yorulmadan çalışabilen, mücadele edebilen nesillere ihtiyaç vardır. Bu nesillerin yetiştirilmesi ise ancak eğitimle mümkündür. Eğitim, eğitimciler tarafından şöyle tanımlanmaktadır.

Eğitim; amacı ve aracı insan olan karmaşık bir oluşumdur. Düşünce kaynağını felsefenin, doğruluğunu bilimden, düzenini toplumdan alan, bir insan yaratma sanatıdır.

İnsan yaratma olgusunda, Beden eğitiminin genel eğitime katkısı, çok büyüktür. Bir başka ifade ile, beden eğitimi ile genel eğitim, birbirinden ayrılması mümkün olmayan bir bütündür, ilişkiler ise şöyle sıralanabilir.

- Genel eğitim ile beden eğitimi amaçları arasında, paralellik vardır.

- Genel eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde, beden eğitiminin çok güçlü kaynakları, önemli rol oynar.

- Beden eğitiminde yapılan çalışmalar ile, sinir ve kas sistemi gelişir, ruhsal gelişim güçlenir, kişiliğin eğitiminde, genel eğitime büyük katkılarda bulunur.

- Serbest zaman etkinlikleri ve oyun ile topluma ve eğitime sayısız yararlar sağlar.

Genel eğitimin tanımından ve beden eğitimi ile olan ilişkilerden sonra, beden eğitimi nedir, bununda bir tanımının yapılması yerinde olacaktır.

Beden Eğitimi; ferdin, beden, ruhen ve fikren gelişimini sağlamak, günlük hayatın ve iş hayatının şartlarını kişiyi hazırlamak, milli şuur ve vatandaşlık duygularını kuvvetlendirmek amacıyla yapılan, düzenli, sistemli ve metotlu çalışmaların bütününe **BEDEN EĞİTİMİ** denilmektedir. Amaçları; ferdin, bedeni, ruhi ve fiziki gelişimini sağlamaktır. Oyun, spor ve cimmastik çalışmaları ile bireyi bedence sağlam, fikirce uyanık ve ruhen sağlıklı olarak yetiştirmek, kişiye toplum kurallarına uygun olarak yaşama alışkanlığı kazandırmak ve kavratmaktır.

Bu amaçlara ulaşabilmek için;

Öğretim kurumlarında haftada iki ders saati, beden eğitimi dersi yapılmaktadır. Dersin müfredat programı, öğrencilerin ilgi ve istekleri, gelişmeleri, yaş durumları, sınıf seviyeleri, ruhsal durumları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Öğrenciler bu derse istek ve arzu dolu, heyecan dolu duygular içinde katılmaktadır.

Beden eğitimi dersine karşı öğrencilerin gösterdiği istek ve arzunun sebebi nedir, öğrencilere bu ders neler kazandırmaktadır. Bunların nedenleri üzerinde bir nebze durulmasında yarar görülmektedir.

1. Beden eğitimi dersinde öğrenci spor yapabilmekte, diğer derslerin stresinden kurtulabilmekte, hareket ihtiyacına cevap bulabilmektedir.

2. Kötü alışkanlıklardan korunabilmekte, kurallara uymayı, disiplinli olmayı, başkalarına saygılı olmayı alışkanlık haline getirebilmektedir.

3. Arkadaşları ile yardımlaşabilmekte, birlikte olma, birlikte kazanma veya kaybetme, birlikte iş başarma huzurunu yaşamaktadır.

4. Not korkusuna kapılmamaktadır.

5. Dengeli bir kişilik kazanmaktadır.

6. Gücünün ne olduğunu bu derste ölçmektedir.

7. Yeteneklerini geliştirmektedir.

8. Boş zamanlarını değerlendirilmede davranış ve beceri kazanmaktadır.

9. Ders bitiminde kendisinde bir rahatlık hissetmektedir.

Yapılan genel açıklamalardan sonra Beden Eğitimi derslerinde rehber kabul edilen eğitim programlarına da değinilmekte yarar görülmektedir.

Beden Eğitim Dersi Eğitim Programları

Beden eğitimi dersleri için müfredat programlarında öngörülen esaslara uygun olarak yıllık, her sınıf için ayrı ayrı ders programları hazırlanmakta bu daha sonra aylık ve günlük şeklinde detaylandırılmaktadır. Program hazırlanması şu başlıklar altında ele alınmaktadır.

Düzen temrinleri; Serbest hareketler, Araçla hareketler, Araçta hareketler, Yer (Minder) hareketleri, Spor Alıştırmaları, Oyunlar.

Bakanlığımız Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Koordinatörlüğünde, program geliştirme teknikleri konusunda eğitilmiş ve tecrübeli beden eğitimi öğretmenlerinden bir ihtisas komisyonu tarafından,

modern eğitim tekniklerine uygun olarak ilköğretim okulları Lise ve Dengi Okullar için beden eğitimi, eğitim programları hazırlanmış Talim ve Terbiye Kurulu'ndan geçirilmiştir. Bu programların 1988-1989 ders yılından itibaren öğretim kurumlarında uygulanmasına geçilecektir. Yeni programlar ile derslerin çok daha verimli ve etkili olması amaçlanmıştır.

İster geçmişte hazırlanan eğitim programları, ister yeni hazırlanan eğitim programları incelendiğinde şu hususlar gayet açık olarak görülmektedir.

1. Beden eğitimi dersi için uygun bir alana ihtiyaç vardır. İklim şartları ve çevre özelliklerine göre bu alan açık veya kapalı olabilir.

2. Dersin işlenmesi sırasında konu (ünite) gereği çeşitli alet ve malzemeye,

3. Dersi işleyecek branş öğretmenine,

4. Ders için gerekli giysiye ve,

5. Öğrenciye ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu beş husustan hangisi eksik olursa olsun, ders amaç ve hedefler doğrultusunda yapılamaz. Konumuzun gereği üç tanesi varki bunları:

Tesisler - ders için gerekli, araç-gereç ve giysiler oluşturmaktadır.

Bir okul düşünelim, bu okulun salonu ve açık hava spor tesisleri mevcuttur, beden eğitimi dersi için gerekli her türlü araç-gereci vardır. (Kasa, minder cimnastik sırası, kuzu, beygir, atletizm için gerekli araçlar, çeşitli toplar, labut, atlama ipi, parmaklık, tırmanma ipleri, barfiks, paralel, Asimetrik bar, vb. diğer araçlar), sınıf mevcutları 30-40 arası pırıl pırıl öğrenciler, tek tip spor giysileri, (forma, şort, eşofman, ayakkabı) mesleğin ehli ve aşığı bir öğretmen. Böyle bir okulda plânlı programlı çalışmalar,

bilimsel çalışmalarla bütünleştirmiş, o okul eğitim ve kültür yuvasıdır. Ülke genelinde ortaöğretim kurumlarının sınıf durumları ve spor tesis araç ve gereçlerine buna ilave olarak B.T.S.G.M. ait saha ve tesislere bir göz atmakta yarar görüyorum.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı 1987 İstatistiklerine göre köy ve şehirlerde toplam 5688 ortaokul 2656 lise (meslek liseleri dahil) bulunmaktadır. Ortaokulların 264'ünde yani % 4.64 liselerin 678'inde yani % 6 spor salonu vardır. Bu salonların bir kısmı, spor salonu, bir kısmı da küçük, ders yapılmaya müsait teneffüshane veya genişçe dershanelerdir, gerçek spor salonu sayının, Devlet Planlama Teşkilâtı özel ihtisas komisyonları raporunda, salon sayısı 287 olarak ifade edilmektedir.

Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün ise Ülkemizde 305 spor salonu, 179 stadyum, 263 çocuk oyun alanları, 489 futbol sahası, 322 basketbol sahası, 146 voleybol sahası bulunmaktadır. Bu tesislerin, yeterli ve eğitilmiş eleman bulunmaması, hizmetiçi eğitimdeki büyük eksiklikler, tesislerdeki kadro sayısının azlığı veya yokluğu gibi nedenlerle sözkonusu tesisler verimli ve geniş bir kesime hizmet edecek şekilde işletilememektedir.

Okullararası spor yarışmalarında başarı kazanmış; mahalli, bölgesel yarışmalar ile Türkiye birinciliklerine katılma hakkını elde etmiş okullarımız incelendiğinde, bu okullarımızın spor salonlarının olduğu, beden eğitimi ve spor için gerekli tesis araç-gereç, malzemeye sahip olduğu, mesleğini seven çalışkan beden eğitimi öğretmenlerinin bulunduğunu görürüz, okul yönetimi ve diğer branş öğretmenlerini, beden eğitimi ve spor çalışmalarını desteklediklerini, hatta yardımcı olduklarını görürüz. Bütün bu olgular bir zincirin halkaları gibidir, yanyana geldikleri zaman bir mana ifade ederler.

Yarışmalarda Alet ve Malzeme

Spor Yarışmalarında teknik malzeme ve modern araç-gereç olmadan bir başarıdan söz etmek mümkün değildir.

Eskiden atletizm pist yarışmaları toprak pistler üzerinde yapılırdı, bu pistler havadan etkilendiği için sporcuların derecelerini olumsuz yönde etkilerdi, bugün bu sorun çözülmüştür, toprak pistlerin yerini, tartan adı verilen yapay pistler almıştır. Bu pistler 10-15 mm. kalınlığında yapay maddeden yapılmış elâstiki ve yaylanma özelliği olan uzun ömürlü pistlerdir. Bu pistlerde sporcu çok daha iyi dereceler yapabilmekte, atlama disiplinlerinde de daha üstün dereceler elde edebilmektedir. Geçmişte yüksek atlama kum havuzlarında yapılmaktaydı, havuza yapılan atlamada, belirli sınırlama teknikle olmaktaydı. Kum havuzu yerine bugün, kavuçuk kalın minderler kullanılmaktadır, bu minderlerin sağladığı güvence ile yüksek atlamada sırt üstü düşerek atlanılan ve fosbari stili olarak isim verilen stilin yaratılmasına olanak sağlanmıştır. Bu teknoloji ve gelişen stil ile rekorlar birbirini takibetmektedir. Keza yakın zamana kadar sıırıkla yüksek atama iptidai sıırıklarla yapılırdı, bu sıırıklar önce tahtadandı, sonraları metal sıırıklar kullanılmadığa başlandı, teknolojik gelişimi sonucu bugün çok mükemmel, yaylanan ve fırlatma özelliği olan, hafif, fiberglastan yapılan sıırıklar kullanılmakta, bu sıırıklarla yapılan atlamalarda elde edilen derecelerde mükemmel olmaktadır. Bu konuda örnekler daha da çoğaltılabilir. Sonuç olarak şu söylenebilir, en iyi dereceler, başarılar, modern araç-gereç ile elde edilir.

Gelelim beden eğitimi öğretmenlerinin sayılarına ve okullarda beden eğitimi dersi durumuna. yine istatistiklere göre, Ortaokullarda 43.280 şube, Liselerde 27.509 şube bulunmaktadır. Her sınıfta haftada iki saat beden eğitimi dersi olduğuna göre ortaokullarda 86.560, Liselerde ise 55.018 saat beden eğitimi dersi yapılmaktadır. Ben bu nok-

tada daha fazla detaya inmek istemiyorum, (zira liselerde kız ve erkek öğrenciler ayrı ayrı bu derslere katıldıklarına göre şube sayısı da ders sayısı da daha da artış göstermektedir.)

Her öğretmenin haftada 30 saat derse girdiğini varsayarak bir tablo çizmek istiyorum, bilindiği gibi öğretmenlerimizin bir kısmı da idari görevlerde bulduklarından daha az derse girmektedirler.

Evet orta okullarda 86.560 saat beden eğitimi dersi olduğunu daha önce ifade etmiştim. Görevli beden eğitimi öğretmeni sayısı ise 1053'tür. Bir öğretmenin haftada 30 saat derse girdiği düşünülürse $1053 \times 30 = 31.590$ ders saati beden eğitimi öğretmenleri tarafından okutulmakta, geriye kalan 54.970 saat ders, diğer öğretmenler tarafından doldurulmaktadır. Liselerdeki durumda şöyledir, 55.018 saat beden eğitimi dersi vardır haftada, öğretmen sayısı 3247'dir, kız ve erkek olarak sınıf ikiye ayrılacağı düşünülürse ders sayısı 110.036'ya ulaşır. Öğretmenler ($3247 \times 30 = 97.410$ saat ders okutmaktadırlar. 16.626 saat ders diğer branş öğretmenleri tarafından okutulmaktadır.

Sonuç olarak; Beden eğitimi derslerinin branş öğretmenleri tarafından okutulabilmesi için orta okullarda ($54.970 : 30 =$) 1833 liselerde ($12.626 : 30 =$) 421 olmak üzere ortadereceli okullarımızda en az 2.253 beden eğitimi öğretmene daha ihtiyaç vardır.

Ortaokullarda 1.962.324 liselerde 1.110.379 olmak üzere orta dereceli okullarda 2.072.703 öğrenci bulunmaktadır. Orta dereceli okullarda görevli beden eğitimi öğretmeni sayısı ise, $(1054 + 3247) = 4.300$ 'dür. Kıyaslama yapıldığında 482 öğrenciye 1 öğretmen düşmektedir.

Öğretim kurumlarında beden eğitimi dersleri için lüzumlu ders araç ve gereçleri yaptırılıp okullara dağıtımı konusu, Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 1971 yılında başlatılmış ve (bu görev daha önce okuliçi Beden Eğitimi ve

Spor Genel Müdürlüğü, daha sonra Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmiştir) 1986 yılına kadar aralıksız devam ettirilmiştir. Daha sonra bu görev 3289 sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilât ve Görevleri Hakkındaki Kanununun 37'nci maddesi uyarınca ilgili Genel Müdürlüğe verilmiştir. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü istatistiklerine göre 1971-1986 yılları arasında 37 kalem ve 193.288 adet (çift, takım vs.) alet ve malzeme öğretim kurumlarına ayniyat karşılığı dağıtılmıştır.

Sayı itibariyle; 18.850 adet cimnastik minderi, 7066 cimnastik kasası, 405 çift basketbol potası, 8670 çift voleybol dikmesi, 5290 çift yüksek atlama sehpası, 6300 engel, 4759 adet masa tenisi masası, 16.885 adet gülle, 17.910 adet de disk, okullarımıza dağıtılan malzemelerin bir kısmıdır. Bu malzemelerin bir kısmı miyatlı malzemeler bir kısmı ise uzun süre kullanılan demirbaş malzemelerdir. Öğretim kurumlarında beden eğitimi ve spor çalışmaları için gerekli olan araç-gereç ve malzemenin ihtiyaca cevap verecek seviyede olmadığı Bakanlığımıza gelen malzeme istek yazılarının incelenmesinden anlaşılmıştır.

Öğretim Kurumlarında Yapılan Ders Dışı Egzersiz Çalışmaları

Egzersiz çalışmaları ile öğrencilerin okullarda beden eğitimi ve spor çalışmalarına ders dışı olarak katılmaları amaçlanmaktadır. Bu çalışmaları sınıflar, kümeler veya şubeler arası yarışma ve karşılaşmalar olarak düzenlenmektedir. Böylelikle öğrenciler teşvik edilmekte, yetenekli ve kabiliyetli öğrencilerinde ortaya çıkması mümkün olmaktadır. Öğrenci spora ilk adımını mahallerinde, ikinci adımı da okulunda atmaktadır. Beden eğitimi öğretmeninin teşhisi ve teşviki ile ilgi duyduğu, başarı gösterdiği branşta, spor yapmaya başlamaktadır. Burada önemli olan öğrencinin spor yapma alışkanlığı

kazanmasıdır. Başarılı olursa, önce sınıf takımında, daha sonra okul takımında sınıfını veya okulun temsil etme görevini üstlenir. Beden Eğitimi öğretmenleri, öğrencilerin spor yapma fırsatı ve imkânı yaratmalıdır. Kanaatimce işin doğrusu ve yapılması gereken de budur. Zira ders dışı egzersiz çalışmaları ile okul sporu yapılır, okulda geniş tabanlı spor altyapısı böyle kurulur. O alt yapıdan da elit sporcular zaten yetişir. Bazı orta dereceli okullarda gözlediğim bir yanlış uygulama var, o da şöyle, beden eğitimi öğretmeni yetenekli öğrencileri belli yöntemlerle seçiyor ve bir klüpçü zihniyetiyle yalnız seçtiği ve okul takımı olarak belirlediği bu öğrencilerle çalışıyor, burada diğer öğrenciler ihmal ediliyor Bu uygulamayı yadırgadığımı ve doğru bulmadığımı burada ifade etmek istiyorum, doğrusu, istekli bütün öğrencilere spor yapma fırsatı sağlamak, imkânı yaratmaktır. Bu da spor tesislerinde yapılmaktadır, tesis araç-gereç olmayan bir okulda ders dışı beden eğitimi ve spor egzersiz çalışmaları yapmak mümkün değildir.

Sonuç ve Kanaat

1. Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi ve spor çalışmaları için gerekli, spor tesis ve alanları yetersizdir. Büyük bir kısmında spor tesisi mevcut değildir. Tesis yetersizliği yanında araç-gereç ve malzeme noksanlığı mevcuttur. Bu noksanlıklar giderilmelidir. Bu konuda Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü görevlidir. 3289 sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilât ve görevleri Hakkındaki Kanunun 2'nci maddesinin b fıkrası ile 37'nci maddenin, a fıkrası Genel Müdürlüğe okullara dağıtılmak üzere malzeme yaptırma görevi vermiştir. Madde 2'nci fıkra (b) Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı bütün öğretim kurumlarının; yurt içi ve yurt dışı spor faaliyetlerinin esaslarını tespit etmek, yürütmek, bu faaliyetlere ait araç, gereç ve benzeri ihtiyaçları sağlamak. Fıkranın tamamı işler hale getiril-

melidir. Bu konuda öğretim kurumlarında ciddi bir araştırma yapılmalı, bölgesel özellikler ve geleneksel spor branşları gözönünde bulundurularak bir program dahilinde bütün öğretim kurumlarında standart spor malzemesi dağıtımı yapılmalıdır.

2. Ortaöğretim kurumları genel olarak il ve ilçelerde merkezi yerlerde bulunmaktadır. Spor tesislerinden yoksun olan bu kurumların ihtiyaçlarını bakanlık tarafından giderilmesi mümkün değildir. Bu konuda mahalli idarelerin ve belediyelerin imkânları ile tesis yapımı cihetine gidilmelidir. Bir kısım belediyeler bu konuda öncülük etmekte, açık oyun alanları ve semt sahaları yapmak suretiyle gençliğe büyük hizmetler sunmaktadır. Belediyeler tarafından yapılması gereken spor salonlarının, okulların yakınlarında, batıda çok amaçlı salonlar olarak isimlendirilen düşük maliyetli, ekonomik, türübünsüz, hangar şeklinde birden çok takımın okulun veya grubun aynı zamanda çalışabileceği kapasitede tip projeler hazırlanmalı, mahalli idareler ve beden terbiyesi teşkilâtı bu tür salonlar yapımına gitmelidir.

3. Beden eğitimi öğretmenlerinin ihtiyaca cevap verecek sayıya ulaştırılması için, üniversitelerin eğitim fakültelerinin beden eğitimi ve spor bölümü imkânları arttırılmalı daha çok sayıda öğrenci alması sağlanmalıdır. İlâve olarak üniversitelerin diğer bölümlerinden mezun gençler arasından, sınav ile, beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapabilecek kabiliyette gençleri tesbit etmeli, kısa süreli kurslar ile bunları eğiterek, beden eğitimi öğretmeni olarak ilk ve orta dereceli okullara tayin edilmelidir. Eski yıllarda bu tür uygulamalar yapılmış, ilkokul öğretmenlerinden kabiliyetli ve yetenekli öğretmenler belli bir eğitimden sonra ortadereceli okullarda yardımcı beden eğitimi öğretmeni olarak atamaları yapılmıştır. Bu şekilde atanan öğretmenler bugün ortadereceli okullarda hâlâ görev yapmaktadır. İlâve olarak liselerde okutulan Millî Güvenlik derslerinde olduğu gibi, Türk Silâhlı Kuvvetlerinden bu konuda da

destek sağlanabilir.

4. 3289 Sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü yasasının 26'ncı maddesi, tesis yapma mükellefiyeti ile ilgilidir. Maddeye göre 500'den fazla işçi ve memur çalıştıran kuruluşlara, öncelikle kendi personelinin beden eğitimi ve spor yapabilmesi için tesis yapma ve antrenör tutma mecburiyeti getirilmiştir. Yasada ve yasaya dayalı olarak çıkarılan yönetmelikte 500'den fazla kişi istihdam eden kuruluşlara spor tesisi yapma yükümlülüğü getirilmiştir, dileğimiz ilgili maddenin işlerlik kazanması ve spor tesislerinin ülkemizde çoğaltılmasıdır.

5. Beden eğitimi ve spor araç ve gereçleri son yıllarda ülkemizde büyük gelişmeler göstermiştir. Bu hususta bazı fuarlar açılmış pekçok malzemenin ülkemizde üretilebildiği gözlenmiştir. Bu sevinilecek bir durumdur. Bazı malzemelerin, özellikle eşofman, forma, şort, çeşitli spor ayakkabılarının son derece güzel ve kaliteli olduğu görülmüştür. Bir kısım malzemelerin patentleri alınmış ve yerli üretime böylece geçilmiştir. Bunlar son yıllardaki spor malzemeleri yapımı hususundaki iyi ve sevindirici gelişmelerdir.

Bir kısım olimpik ölçülerdeki spor malzemelerin yurt dışından getirildiği bilinen bir gerçektir. Bu hususta sanayici ve iş adamlarımızın yardımı ilgi ve desteği ile ülkemizde bu konuda da sanayii kurulabileceğini, hatta üretilen malzemelerin ihraç edilebileceğini dış pazarlarda alıcı bulacağını düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

Aslan Nurten: Teknoloji ve Spor. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi Dergisi 1982.

M.E.G. ve Spor Bakanlığı İstatistikleri 1986-1982.

M.E.G. ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü 1986 yılı faaliyetleri.

M.E.G. ve Spor Bakanlığı Lise Müfredatı Programı 1987.

M.E.G. ve Spor Bakanlığı 1985-1986 Okul Spor Hizmetleri.

Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu. SPOR. Ankara 1983.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN - Biz de Sayın Konuşmacı Özener'e teşekkür ediyoruz. Kendileri çok kısaca özetlersek, eğitimin genel tanımını ile işe başlayıp, beden eğitimi tanımını bize açıklamaya çalıştı ve bu arada beden eğitimi derslerinin eğitim programları içindeki yeri ve buna bağlı olarak tesisler, araç gereç durumumuz ve bu durumumuzu sayısal verilerle destekleyerek ortaya koymuş oldu. Geleceğe dönük olarak arzu ettiği öneriler yerine getirilir diyoruz.

Yalnız bu arada sizin katkı ve sorularınızı da bekliyoruz. Ancak süremiz beş dakika maalesef, sabahleyin üç tebliğ var; birinci tebliğ bu suretle tamamlanmış oluyor. Ben çok kısa olmak koşuluyla eğer soru sormak isteyenler varsa onlara söz vermek istiyorum.

RAUF İNAN - Sayın konuşmacıya çok çok teşekkür ederiz, çok yararlı bilgiler verdiler. Bu arada bir de içimizde sorular doğuran bilgiler verdiler. Yeni öğretim programı ile eskisi arasında ne fark var? İkincisi Beden Eğitimi Genel Müdürlüğünün salonları var, okular bundan ne ölçüde yararlanabiliyor? Başka ülkelerde beden eğitimi salonlarını hem okullar, hem de okulların salonlarının boş zaman değerlendirmesi için yararlanıldığını biliyoruz. Sonra 2253 öğretmene ihtiyaç olduğuna göre bakanlık bu konuda ne gibi bir önlem almaktadır? Kısa zamanda bunu karşılamak üzere ne gibi bir önlem almaktadır. Geçmiş yıllarda olduğu gibi ki, birisinin müdürü burada yanımızdadır, ilkokul öğretmenlerinden özellikle atletik tipte olanların yeteneği olanlarından yararlanmak düşünüyor mu? Bunları rica edeyim.

ÇETİN ERTURAN (Aydınlıkevler Ticaret Lisesi Beden Eğitim Öğretmeni) - Tesislerin 3289 Kanuna göre sanıyorum Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğüne bırakıldığı bir gerçek, Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünde bu işi yürüten, organize eden kişilerin

sıkıntıyı çekmiş olmaları halinde okullardaki tesislerin sıkıntısını, öğrencilerin tesis, malzeme sıkıntısını daha iyi anlayacağı kanaatindeyim. Yani beden eğitimi öğretmenleri tarafından bu tesis işlerinin de yürütülmesi halinde sıkıntıya daha iyi yaklaşabileceği düşüncem doğru mudur acaba? Bunu hocamın tecrübelerinden bize sunmasını rica ediyorum.

Salonların çok amaçlı kullanılması hususu var. Türkiye'mizde, 10 Kasım Töreni, 23 Nisan Bayramı, bir idarcının doğum günü, çocuğun doğum günü gibi vesaire sebeplerle salonlara giriliyor. Sigara söndürülüyor salonda, sokakta giydiği iskarpinleri ile salonda geziyor ve biz de oraya yüzümüzü sürüyoruz. Salonu vermek istemediğimiz zamanlarda da başımızda amir var, mülki amir var, emirli yazı ile salon elimizden alınabiliyor. Hangi izandır, hangi insaftır bu, benim çocuğun oraya yüzünü sürerken oraya planjon atarken, öbürü geliyor sokakta giydiği ayakkabı ile geziyor, orada cilayı da mahfedyiyor, boyayı da mahfedyiyor. Bugün salonlarımızın bu kadar az olduğu halde, kullanılamaz olduğu halde, bu olanları da eğer istatistiklere eklersek elimizde salon olmadığı da bir gerçektir. Ciddi bir salon olmadığı bir gerçektir, bu bir eğitim eksikliği. Yine sayın hocamın söylediği bir konu vardı, kulüplere öğrenci seçilerek sadece bu öğrencilerle ilgilenen öğretmenlerin üzüntüsünü yaşadığını söylediler, mutlaka katılırız. Ancak bu öğretmenlerin o klüplerde çalışan sporcuları okula lanse edebilmeleri, onları okulda örnek gösterebilmeleri için tabiatıyla o öğrenciler arasında yarışmalar yaptığı sınıflararası müsabakalar yaptığı ve onları oraya iyice kabul ettirdiği halde ancak klüp okul işbirliğini yürüteceği gerçeğini de burada belirterek hocamın fazla üzülmemesi gerektiğini, böyle bir çalışmanın ben dahi içerisinde olduğumuzu arz etmek istiyorum.

Bir soru daha sormak istiyorum. Malzemeyi kim veriyor?

Türkiye'de spor ve beden eğitimi malzemesini kim veriyor, hangi makam ve hangi yöntemle veriyor?

Arz ederim efendim.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz.

RUHİ SEL - Önce Rona arkadaşımıza çok teşekkür ederim, bizleri aydınlattı, yalnız su sporlarından bahsetmedi. Acaba okullarda bunlardan yararlanacak eleman yok mu? Ankara'a biliyorsunuz biri açık biri kapalı iki tane yüzme havuzu var, açık yüzme havuzu çok komik birşey söyleyeceğim, kadınlar günü ayrı, erkekler günü ayrı ve dünyanın hiçbir yerinde böyle birşey yok ama bizde son zamanlarda bu uygulanıyor. İkincisi, kapalı yüzme havuzlarına giren kişiler görmüştür, ben de 1942 yılından bu yana yüzme hakemliği yapıyorum ve hâlâ boş zamanlarımı böyle değerlendiriyorum. Ancak bir süre önce gittiğim hakemlik sırasıda zavallı küçüklerimizin sudan çıktıktan sonra gözlerinin kıpkırmızı olduğunu gördüm ve ilgililere sordum ne oldu? Hocam sorma suları değiştiremiyoruz, iyi bu yönden kloru artırıyoruz, iyi, hiç olmazsa pencereleri açın da biz nefes alalım dedim. Ama yurt dışındaki arkadaşlarımız çok iyi bilir, Almanya'da, Viyana'da hocam da çok iyi bilir, orada da yüzme havuzlarını gezdim, hepsini tek tek gördüm ve aklım durdu, şunun için bir yüzme havuzu yok, sekiz on tane yüzme havuzu var ve her yaşa göre bölünmüş bir tanesi biliyorsunuz bir düğmeye basıyorsunuz dalga oluyor ve aklıma Karadeniz geldi, ben de Karadeniz çocuğuyum, ah Türkiye'de bu dalgalardan faydalanan yok fakat orada bunu suni olarak yapıyorlar. Peki bizde acaba yüzme havuzu yok mu, var otellerde var, ama altı aylık maaşımızı yatırırsak ancak faydalanabiliriz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ederiz.

Prof Dr. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU (TED Bilim Kurulu Başkanı) - Söz almamın nedeni, özellikle Beden Eğitimi konusuna bu toplantılarda vermemiz gereken çerçeveye ile ilgilidir. Beden Eğitimi yalnız uygulaması yapılan bir çalışma alanı değildir. Beden Eğitimi akademik bir özellik taşımak zorundadır, bunu vurgulamak zorundayız. Eğer konuya böyle bakmazsak tesisleri sağlamış olsak bile Beden Eğitimi çalışmaları ne eğitimin ne de toplumsal etkinliğin istediğimiz bir parçası haline gelemez. O yönden Bakanlık Sayın Temsilcisi de bir yerde araç ve gereçle çok uğraştığına göre ona buradan yeni bir mesaj verme zorundayız. Beden Eğitimi bir bilim dalı ise bunun ülkede araştırma ve geliştirme tesislerinin de oluşturulması gerekir. Yalnız uygulama tesisleri değil. Mutlaka ve mutlaka laboratuvar özelliğini taşıyan akademik çalışmaların yapılacağı bir araştırma ve geliştirme tesis ve laboratuvarının oluşturulması gerekir. Örnek verdiler dediler ki araç ve gereç Türkiye'de üretiliyor, hayır üretilmiyor, montajı yapılıyor. Türk çocuklarına o araçların uygun olup olmadığını Bakanlığın araştırma merkezinde üniversitelerin araştırma merkezinde ele almamız, çalışmamız gerekir. Böylelikle Beden Eğitimi öğretmenleri birer araştırmacı olarak de okulların dışında çalışabilmelidirler. Bu bakımdan bu çerçeveye araştırma ve geliştirme için, akademik özellik kazandırma için araç ve gereçlerin düşünülmesi gerektiğini eklemek istiyorum. Bu mesajı, bu toplantının bir mesajı olarak ilgililere sunmak istiyorum.

Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN - Biz de çok teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Özener.

RONA ÖZENER (MEGSB Gençlik Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı) - Efendim, teşekkür ederim. Önce Sayın Hocam Rauf İnan Bey'e cevap vermek istiyorum. Yeni hazırlanan eğitim programlarında neyin nasıl yapılacağı maddeler şeklinde anlatılmış, konu alınmış,

diyelimki voleybol öğretimi. Bu işleniş biçimi sonunda çocuğa neler kazandırmaya öngörüyoruz. Yani bu konuda program geliştirme teknikleri konusunda eğitilmiş, üniversitedeki arkadaşların da işbirliği ile yapılan bir çalışma olduğundan onu okuyan beden eğitim öğretmeni öğrencisine çok daha iyi programlar hazırlayabilecek bilgileri hemen düşüncesinde oluşturabiliyor. Yani öğretmeni bilinçlendirmeye şu davranışı vermeniz için bu aktiviteleri yaptırmanız gerekir biçiminde adeta bir klavuzluk yapan bir özelliğe sahip, eski programda çok geldi, şu hareketler, bu hareketler biçiminde vardı. Burada hareketlerin tasnifi de yapılmış ve her sınıf için her konu bir başlık olarak ele alınmış sayın hocam ve ona göre verilmiş; yani şunu söylemek istiyorum sonuç itibariyle beden eğitimi öğretmenini bir yerde yalnızlıktan kurtaracak bir özellik var bu programda ona yardımcı olacak bir program.

İkinci sorunuz Sayın Hocam, bakanlığın bu konudaki politikası nedir? Valla kendimi buna cevap verme yetkisinde bulmadığım için affımı rica ediyorum, bilemiyorum bu konudaki bakanlık düşüncesi nedir?

RAUF İNAN - Öğretmen bakımından mı?

RONA ÖZENER (Devamla) - Evet, yani eksiğin tamamlanması konusundaki bakanlığın öğretmen ihtiyacı karşılaması konusundaki fikri nedir, bu konuyu bilmediğimi ifade etmek istiyorum. İlkokul öğretmenlerinden istifade ciheti acaba düşünülemez mi dedi sayın hocam, o eski sizin bildiğiniz ilkokul öğretmenleri yok şimdi, onların menşei kurudu benim tahminime göre, öğretmen okullarının kapatılmasından sonra üniversitelerden gelen yani ilkokullardaki o yetenekli genç arkadaşlarımız yok, şimdi öğretmen okulu yok, oradan mezun yok, dolayısıyla eğitimdeki bu değişiklik sizin düşündüğünüz tarzdaki ilkokul öğretmenleri bulmaya imkân vermiyor, onu ifade etmek istiyorum.

Çetin Erturan Beyin sorularına cevap veriyorum, ran-tabl kullanılıyor mu? Yani bana göre beden terbiyesi tesisleri de okul tesisleri de düşük bir kapasite ile çalışıyor şahsi kanaatim, bu dünyanın her yerinde de böyle yalnız. Belçika'da da yüzde 46 imiş bir kaynaktan öğrendiğime göre, onlarda yüzde 46 kapasite ile tesislerden istifade ediyorlarmış. Yüzde yüz istifade edilmesi mümkün olmadığına göre bizde yüzde 46 ile bir sürü yönetmelikler var tesislerin ortak kullanılmasıyla ilgili yönetmelikler var ama işlerliği olmayan yönetmelikler bunlar. Bu okulların salonlarının kullanılması konusunda, okul yöneticilerinin böyle bir durumdaki tavırları, ben bu tartışmalara girmek istemiyorum. Ama bunlar sıkıntılar. Ben okul klüp ilişkilerini destekleyen bir görüşü savunuyorum. Yani okul klüp ilişkisine karşı değilim, ben şuna karşıyım. Okulda yetenekli öğrencileri ele alıp, işgücü yalnız 12 tane voleybolcu ile uğraşmaya karşıyım. Yoksa klüple işbirliği yapılmasını destekleyen bir görüşe sahibim. Diğer öğrencilere de imkânlar nisbetinde hizmet edilmesinden yanayım ama okul klüp ilişkisini destekleyen bir görüşüm var. Malzemeyi 3289 sayılı Yasanın 2'nci maddesine göre Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü ders araç, gereçlerinin yapımı ve dağıtılması ile görevli kuruluştur.

Ruhi Sel hocam su sporları ile, özellikle yüzme sporu ile ilgili sorusuna çok pahalı bir tesis olarak ilgililerle görüştüğümde bunun yaygınlaştırılması çünkü çok komik rakamlar var, Türkiye'de kapalı yüzme havuzu sayısı 7, aldığım bilgileri göre Türkiye genelinde, açıkları var bunların bir kısmının ve neden yaygınlaştırılmıyor sorusunun cevabını da çok pahalı yatırımlar olduğu için şeklinde bana cevap verdiler. Fazla ileriye gitmek de istemiyorum, beni bağışlayın Sayın Hocam.

Bilim kurumumuzun katkısına aynen katılıyorum. Bu konuda son yıllarda yapılan, beden terbiyesi ve spor genel müdürlüğünün öncülüğünde sağlık ve eğitim araştırmaya yönelik bir iki tesis kuruldu. Bir tanesi Ankara'da, bir ta-

nesi İzmir'de, üniversitelerde bu konularda işbirliği içerisinde çalıştıklarını öğrendim, dileğim odur ki bu çalışmalar bilimin ışığında, bilim adamları ile yapılırsa Türk gencine, Türk sporuna çok şeyler kazandırır.

Tekrar teşekkür eder, saygılar sunarım efendim.

BAŞKAN - Biz de Sayın Özener'e çok teşekkür ediyor ve 5'nci oturumu kapatıyorum.

ÖZCAN METE (MEGSB Gençlik Hizmetleri Genel Müdürü) - Sayın Başkan kapatmadan önce bir temennimi dile getirmek istiyorum.

BAŞKAN - Teşekkür ederim kapatmış oldum ama buyurun. Bakanlık adına mı?

ÖZCAN METE (Devamla) - Sayın Başkanım müsamaahanıza çok teşekkür ederim.

Sayın Bilim Kurulu Başkanına bir defa böyle bir meseleyi ele aldıkları için şahsımda bütün yetkililere teşekkürlerimi arz etmek istiyorum. Bu arada iki temennim var. Herhalde teknik bir hata oluşmuş, zamanlama iyi seçilememiş ve dolayısıyla çok arzu etmelerine rağmen birçok meslektaşlarım buraya gelemiyorlar. Demek ki bu zamanlamayı iyi ayarlamak lâzımdı ki, sayın konuşmacılar meselelerini spot olarak veriyorlar. Çünkü konuşmacıları sınırlı başka çareleri yok. Tabii o konuşmalardan dinleyenlerimizin birtakım çağrışımlar yaparak bildirimleri desteklemeleri ve geliştirmeleri, böylece tartışma ortamının özellikle genç meslektaşlarımıza, genç arkadaşlarımıza daha yararlı bir hale gelmesi arzu edilmekte. Ben isterdim ki bu tartışma konusunun bildiri konusundan daha fazla bir zaman dilimi ayırarak meseleler biraz daha tartışılsın. Bu konuda zaman zaman zevkle ve takdirle izliyoruz. Sayın TED yöneticileri bu tür toplantıları yapıyorlar, bundan sonraki toplantılarda bunlara dikkat edilirse çok çok yararlı olur, çok teşekkür ederim.

BAŞKAN - Efendim, biz de teşekkür ediyoruz.

BİLDİRİ: V

**Beden Eğitiminde Öğrencilerin
Değerlendirilmesi**

Dr. Nihat GÜNDÜZ

**Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi
Öğretim Görevlisi**

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Meral AKSU

ALTINCI OTURUM

BAŞKAN: Doç. Dr. Meral Aksu

KONUŞMACI: Dr. Nihat Gündüz.

BAŞKAN: Bu oturumda konumuz "Beden eğitiminde öğrencilerin değerlendirilmesi" konuşmacı Sayın. Dr. Nihat Gündüz. Sayın Gündüz 9 Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi öğretim görevlisidir. Buyurun Sayın Gündüz.

Dr. Nihat GÜNDÜZ - Bilindiği gibi ortaöğretim kurumlarındaki tüm okullarda okutulan derslerle öğrencilerde sağlanması öngörülen davranış değişiklikleri salt bilişsel davranışlarla sınırlı olmamaktadır. Hemen hemen okullarda okutulan her bir dersin amaçları; belirli bilgi ve beceriler gibi bilişsel davranışlar yanında psikomotor gelişim, kişilik, tutumlar, değerler ve ilgiler gibi duyuşsal davranışları da içermektedir. (Koç Nizamettin 1981, s. 7)

Eğitimin genel amaçları doğrultusunda, saptanmış özel amaçlarına ulaşmada; ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor derslerinin içeriğinde; yürüyüş, koşu, atma ve atlama gibi tabii ve fonksiyonel hareketler, amaca yönelik her türlü bireysel, eşli ve grupla araçlı ve araçta yapılan bedensel hareketler, dans ve kendini ifade, yüzme, eğitsel oyunlar, küçük alan oyunları, sportif oyunlar, izcilik vb. etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinlikler ile ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor dersi çocuklarda salt psikomotor gelişmeyi sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda sağlık ve organik gelişmenin yanında; bağımsız, kendini yönetebilen, kararlı, kurallara saygılı, topluluk ve arkadaşlık sevgi ve bağlılığı içinde işbirliği, kendine ve topluma yararlı olma, milli duyguları kuvvetli bir kişi olma gibi olumlu davranışları da geliştirebilmektedir. Bu nedenle günümüzde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin çocukların her yönden gelişiminde büyük rol oynadığına inanılmaktadır. Öğrencilerde bazı

beceri hareketlerinin öğreniminde; kendine güveni, kararlılığı, girişimciliği, atılganlığı artarken, sportif oyunlara bir takımın mensubu olarak katılmakla da çocuklarda zamanla karşılıklı yardımlaşma, beraber çalışma, takımın diğer oyuncularına ve oyunun düzenine saygılı olma duyguları da gelişmektedir. Takım halinde yapılan çalışmalar zamanla çocuğa, böyle bir ortamda nasıl hareket edeceğini, gerek kendi hareketlerini ve gerekse heyecanını nasıl kontrol edeceğini bilme gibi konuları da öğretebilmektedir. Takım halinde yapılan sporlar sayesinde insanlar ve gruplar arasındaki sosyal ilişki ve bağların kuvvetlendiğine ve sosyal menfaatlerin kısıldığına da inanılmaktadır. Görüldüğü gibi gelecekte toplumda sorumluluk yüklenecek yetişkinlerin; psikomotor gelişimlerinde, iyi alışkanlıklar edinmesinde, gerek kişilerarası, gerek toplumlararası iyi ve olumlu ilişkilerin kurulmasında ve devam ettirilmesinde aynı zamanda barış içinde mutlu yaşamda, ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor etkinlikleri büyük bir önem taşımaktadır (Akgün Necati, 1982 s. 209).

Bilindiği gibi bireyleri eğitim-öğretim işlerini okullar üstlenmiştir. Geleneksel olarak okullar öğretme durumunda oldukları şeylerin öğrenilmesi için, her öğrenciye eşit fırsat tanıma ile yükümlü bulunmaktadır (Bloom, 1979). Bu yükümlülüklerini saptanmış olan eğitimin genel amaçlarını gerçekleştirme çabasına yönelik olarak yerine getirmeye çalışırlar. Ancak, birbiri içine geçmiş halkalar şeklindeki görünümüyle eğitim-öğretim işleri okullar marifetiyle yene getirilirken; genel amaçlar doğrultusunda ve onların tamamlayıcısı niteliğinde saptanmış özel amaçlar ve özel amaçları gerçekleştirmeye yönelik öğretim programlarından yararlanmaktadırlar. Son olarak 30.30.1986 tarih ve 2212 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan şekilde ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor dersine ilişkin öğretim programı, uygulanmak ve denenip geliştirilmek üzere, çağımızın ve ülkemizin koşullarına göre yeniden hazırlanmıştır.

Ortaöğretim kurumlarındaki çocukların, beden ve ruh gelişimlerini gözönünde bulundurmak, sağlık durumlarını zararlı etkilere karşı korumak, kendilerini dayanıklı hale getirmek, öğrencilerde kendine güven, kendini kontrol, dikkat, çabuk ve isabetli karar verme, güçlüklerle savaşıma, açık kalplilik, itaat, disiplin, düzen severlik, topluluk ve arkadaşlık sevgi ve bağlılık içinde iyi işbirliği, haklara ve kurallara saygılı, sözünde durma gibi kişisel toplumsal alışkanlıkları geliştirmek, çocuğu zihinsel, psikolojik ve fiziksel yönden rahatlatarak çalışma ve yaşama zevkini yaratmak, arttırmak, dolayısıyla yurdunu ve toplumunu seven, sağlam, dayanıklı, neşeli, centilmen ve sportmen kişilerin yetişmesini ve bu davranışların beden eğitimi ve spor etkinlikleri ile kazandırılması ise, özel amaçlar olarak belirlenmiştir (Tebliğler Dergisi 9 Kasım 1970 tarih ve 1630 sayılı cilt. 33)

Bu aşamada çağdaş bir toplum yetiştirmeye yönelik, modern eğitim-öğretim sistemi içinde, yukarıda belirtilen amaçları gerçekleştirmek üzere, amaçlara uygun olarak, beden eğitimi ve spor konusunda bilimsel verilerin ışığında seçilecek muhteva (öğretim programları) önem kazanmaktadır.

Muhtevanın belirlenmesinden sonra; olanakları, koşulları, çevreyi, yaş durumları, cinsiyet durumları vb. faktörleri dikkate alarak uygulanacak yöntemin seçimi yapılmalıdır. Bu aşamada karşımıza iki yol çıkmaktadır. Bu yolları:

1 - Öğretim Yöntemleri:

1.1. Bütünsel Yöntem

1.2. Parçalama ve Diril Yöntemi

2 - Antreman Yöntemleri:

2.1. Devamlı Yükleme Yöntemi

2.2. İnterval Yükleme Yöntemi

2.2.1. Extensiv İnterval Yükleme Yöntemi

2.2.2. İntensiv İnterval Yükleme Yöntemi

2.3. Tekrar Yükleme Yöntemi'dir.

Bu iki yöntem (Öğretim ve Yüklenme Yöntemleri) duruma bağlı olarak zaman zaman birbirine bağımlı bir şekilde ve ön koşullu olarak ele alınmayı gerektirirler. Örneğin: Çocuk önce herhangi bir hareketi yapabilmesi için, o hareket için gerekli olan kuvvet, sürat, dayanıklılık, koordinasyon, denge, ritim vb. faktörleri kazanmak ve o hareket için hazır olmak zorundadır. Burada hareketin öğrenilmesi için fiziki hazırlığın yerine getirilmesinde antreman yöntemleri ön koşul olarak yer alır. Herhangi bir sportif eylemde çocukların iyi performans göstermeleri ve başarılı olabilmeleri için, hareketlerin çok iyi öğrenilmiş olması gerekmektedir. Bu durumda da öğrenme öncelik kazanmaktadır. Birbirinin içinde ve birbirinin bütünleyicisi olarak bu iki yöntem, beden eğitimi ve sporda çocuklarda geliştirilmek istenen psikomotor gelişimlerde ve diğer duyuşsal gelişimlerinde takip edilen yol olmaktadır.

Yukarıda açıklanan yöntemler yardımıyla, belirlenen muhteva işlenerek böyle bir etkileşim süreci içinde beden eğitimi ve spor ile ilgili özel amaçlara ulaşılmaya çalışılır.

Yapılan hertürlü çalışmanın sonunda, beden eğitimi ve spor dersi için saptanan amaçlara ne ölçüde ve ne düzeyde ulaşıldığını belirleme ve bir değer hükmü oluşturma süreci niteliği taşıyan değerlendirme, eğitim ve öğretim etkinliklerinin ayrılmaz, bütünleyici bir unsuru olmaktadır. Yukarıda açık ve ayrıntılı olarak ifade edildiği gibi; temel amacı, bireyin davranışlarını toplumun istediği yönde değiştirmek ve geliştirmek olan eğitim, birbiri ile sürekli ve karşılıklı etkileşim içinde bulunan üç ana unsurdan oluşan dinamik bir süreç olmaktadır. Bunlardan birincisi, bireyde sağlanmak istenen davranış değişikliklerinin sağlanmasında istenen değişikliklerinin neler olduğunu belirleyen özel amaçlardır. İkincisi; bireylerde istenen davranış değişikliklerinin sağlanmasında yararlanılan muhteva, teknikler, araçlar ve diğer hususları belirleyen

eğitim ve öğretim uygulamalarıdır. Üçüncüsü ise, yapılan eğitim ve öğretim uygulamaları ile özel amaçlar yönündeki davranış değişikliklerinin ne ölçüde gerçekleştirilebildiğini belirleyen ve bir değer hükmüne bağlayan, değerlendirmedir. (Edward, J. Furst. 1958 s. 3'ten aktaran Nizamettin Koç. 1981) Eğitimin bu üç unsuru, eğitim sürecinin odak noktaları olarak da nitelendirilmektedir.

Son aşamadaki değerlendirme işlemine başlamadan önce, öğrencilere kazandırılacak özellikleri, yeni erişilecek hedefleri, bu hedeflere ulaşmak için yapılacak etkinliklerle kullanılacak araç ve gereçleri, saptanan hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını anlama olanağı verecek öğretim programında şu sorular açık seçik ve tutarlı bir biçimde cevaplandırılmış olmalıdır.

- Niçin Eğitim?
- Neler, ne zaman ve nasıl anlayacağız?
- Ne kadar öğrenildiğini nasıl anlayacağız?

Bu son soruyu şöyle açıklayabiliriz. Öğrencilerin davranışlarında oluşması beklenen değişmelerin gerçekleşip-gerçekleşmediğini ancak belli yöntemlerle ölçebiliriz ve değerlendirebiliriz. Aslında bu eğitimin kaçınılmaz bir zorunluluğudur. Bu olguyu beden eğitimi ve spora indirgersek:

Beden eğitimi ve sporda performansı geniş ölçüde nesnel (objektif) olarak saptayabilmek ve farklı performans sonuçlarını birbiri ile kıyaslamak için bir teşhise, tanıya ihtiyaç vardır. Bu tanı ve tespit ile bir öğrencinin, beden eğitimi ve spordaki durumunu saptayabiliriz. Diğer bir deyişle performansı hakkında hüküm verebiliriz. Ancak performans kavramı relâtiv kavramdır. Verilen bir görevin yerine getirilmesi için ortaya konulan zihinsel, emosyonel ve psikomotor çabaların bütünü olarak ifade edilen performans olgusunun üstünde etkin olan bazı

faktörler de bulunmaktadır. Örneğin: Bu faktörler;

- **Fiziksel Faktörler:** Konstitüsüonu, (Boyu, kilosu, ana ve babasından beraberinde getirdiği kalıtımsal özellikleri) Kuvvet, dayanıklılık, sürat vb.

- **Psikolojik Faktörler:** Motivasyon, kendine güvenme, öne geçme arzusu, saldırganlık, heyecansal süreklilik, kararlı olma, toplumsal oluş.

- **Beceri Boyutu:** Koordinasyon, tepki zamanı, çeviklik, denge, zaman algılaması, ritim, mekân algılaması, anti-pasyon, oryantasyon vb.

- **Dış Koşullar:** Spor tesisleri, iklim koşulları, araç-gereçler, çevrenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı vb.

Performansın ortaya çıkışında etkili olan bu faktörleri dikkate alarak, beden eğitimi ve spor etkinliklerinin değerlendirilmesinde, çocuğun bu etkinliklere katılımı, çabası, ilgileri, görevleri ve tüm bunlara bağlı olarak ortaya koyacağı performans, esas alınacağına göre, performans kavramına konumuzla ilgili boyutta geçerli olabilecek bazı açıklamaların yapılması yararlı olacaktır.

Performansın "Başarının" Tanımı, Anlamı ve Çeşitleri

Spor literatüründe performans sözcüğü hem bir olayı, hem de sportif eylemlerin sonucunu nitelendirmektedir. Çoğu kez de bir kimseye verilen ve onun yükümlü olduğu istemleri belirlemektedir. Terim genel anlamda eylemlerin, yaptırımların ve süreçlerin sonucu (autpuk) olarak terimsel bir anlam kazanırken, normatif açıdan bir görevin ya da bir ödevin en iyi şekilde başarılı olarak gerçekleştirilmesi anlamını da taşımaktadır (Orhun Adnan 1979) (*).

Sosyal bilimsel kavram olarak bu terim öngörülen, beklenen yetiler ve özelliklerin sonuçlarındaki bağımlılığı ifade etmektedir. Örneğin: yapılan etkinlik ve

çaba karşısındaki beklenti, öğrenme ve eğitilmiş olma süreci gibi.

W. Stern'e göre performans, enerji kullanmak yolu ile değerler yaratmaktır (Aldrman, 1974). Böyle bir kavram tanım, insanda fizik ve psişik değerleri aynı ölçüde kapsamakta ve değer yaratma anlatımı ile zihni gücün ortaya koyabileceği verimi de yansıtmaktadır.

İnsanın davranışı, ne salt katı bir içgüdüsel şemaya göre düzenlenir, ne de kapalı dış çevreye bağlıdır. Aksine insanın davranışı bir fleksibilite ve uyum yetkisi ile karakterize edilmektedir. Antropolojik açıdan performansı tanımladığımızda; bireyin çevreyi etkilemesi ve sonra onu özümlemesi süreci içinde eylemde bulunarak kendini belirlemesi aşamasında eylemlerin sonuçları onun antropolojik açıdan performansı olarak değerlendirilmektedir. İnsanın toplum içinde kendisini değerlendirmesi, prestijin, hayat stilini belirleyen bu performans, insanın kişiliğinin, katılımının, yetilerinin, konstitüyonunun, zekâsının, yaratıcılığının, motivasyonlarının, ilgilerinin, korku ve engellerinin, heyecanlarına bağlı olmaktadır.

Kültür Felsefesi Açısından Performans

Her toplumdaki belirli değerler silsilesi "Değerler hiyerarşisi" o toplumun inançları, moral değerleri kabul edilen yüce örnekler çerçevesinde oluşur, gelişir ve şekillenir. Bu değerler silsilesi, o toplumun kültürel değerleri olarak yol gösterici öğelerdir. Bu doğrultudaki tüm çaba ve eylemler toplumsal performans olarak kabul edilir (Toplumsal kabul edilmiş amaçlar doğrultusundaki tüm çabalar performans olarak değerlendirilebilir). Toplumun bir yerde yaratıcılık gücü, estetik ve sanatsal ya-

---

(*) Adnan ORHUN: E.Ü. Bed. Eğt. ve Spor Yüksek Ok. Ders Notları. İzmir 1979. "Beden Eğitim ve Spor Hareket Bilgisi Açısından Motorial Temel Özellikler"den yararlanılmıştır.

raticılık gücü, "dans-bale vb." bunlar arasındadır. Kökeni inançlara ve değer yargılarına dayanan yüksek ifade gücü. "Afrikalı bir kadını ifade dansı gibi".

Öğrenme Teorisi Açısından Performans

Öngörülen öğrenme için davranışların modifikasyonu, yani sürekli ve istendik değişimler öğrenmede performans terimi ile ifade edilmektedir. Öğrenme sürecinde ortaya konulan çaba ve yetiler (süreç ve sonuç olarak) yetenek, yaratıcılık, transfer, senzomotorik ve algılama yetkileri, yani input ve output (girdi ve çıktı yeti algıları) öğrenme teorisi açısından performans kavramını dile getirmektedirler.

Pedagojik Açısından Performans

Pedagojik açıdan performans, öznel değerler çerçevesinde de alınır. Örneğin: görevin güçlüğü, çocuğun yeteneği, çevre, öğretim yöntemi, öğrenmeye hazırlık, motivasyon, ilgi, çocuğun öğrenme ve sosyal düzeyi gibi konularda gösterilen çaba, relâtif değerlerde bir pedagojik performans olarak değerlendirilebilir.

Sportif Performans

Beden eğitimsel ve sportif performans ya da motor performans, antreman bilimciler tarafından; beden eğitimi ve spordaki eylem ve edimlerin, sonuçların genel olarak nitelendirilmesi biçiminde ifade edilmektedir. (Yani elde edilen kesin sonuç, başarı)

Bunun yanında dış ve iç (endojen ve exojen) koşulların ve olanakların etkisi ile elde edilen bireysel ya da toplumsal eylem için yapılan çaba (süreç olarak) olarak da nitelendirilmektedir.

Bu biçimde spor literatüründe motor performans; beden eğitimi ve spor etkinliklerinde takım olarak ya da bireysel olarak istemleri ve arzuları dile getirirken, çocukların

çabaları sonunda ortaya konulan motorsal ve psiko-motor yetenekler olarak da tanımlanabilmektedir (Orhun A. 1979).

Çoğu kez başarı ile sportif (atletik) performans birbiri ile karıştırılmakta ve birçok kişi başarıyı performans olarak kullanmaktadır. Oysa performans, başarıyı gerçekleştirmek için ortaya konulan çaba- uğraş olmaktadır. Sportif (atletik) performans ise, bireylerin kalıtsal özelliklerin geliştirilmesi için gerekli öğrenme yöntemlerinin ve antrenman yöntemlerinin uygulanış biçimlerine göre farklılık gösterdiği gibi başarıyı gerçekleştirme isteklerine ve psikolojik faktörlerin de uygun olmasına bağlı olmaktadır. Örneğin: bir öğrenci herhangi bir hareketi ya da bir sportif eylemi başarmak istemiyorsa, kendisinden beklenen motor performansı ve bağlı olarak başarıyı gösteremeyecektir.

Performans psikolojik açıdan daha çok motivasyon ve başarı gereksinimi ile ilgili olmaktadır. Yukarıda verdiğimiz örnekte de öğrencide başarıya ulaşmama veya başarıdan kaçma güdüsü, kaygılanma vardır. Önemli olan çocuklardaki bu güdünün olumlu yönde yönlendirilmesi ve istenilen düzeyde motor performansın ürününü, başarının ortaya konulması için gerekli olanakların hazırlanmasıdır.

Öğrencilerden istenilen ve beklenen başarıya ulaşması aşamasına kadar geçen süreç içinde ortaya konulan çaba-performans iki şekilde kendini göstermektedir.

A - Ölçülebilen Performans:

Ölçülebilen performansta kesin olarak her ne şekilde olursa olsun, değerlendirmeye esas teşkil eden ölçüler sözkonusudur. İnsanın bireysel psiko-fizik yetilerinin temellerini oluşturan kuvvet, dayanıklılık, sürat, koordinasyon, yumuşaklık, esneklik, beceri ve kendini aşma, gözüpeklik ve yüreklilik gibi faktörler ölçülebilen performans yetisinin de temelini oluşturmaktadırlar.

Motor performans, uygulamada metre, saniye, kilogram sayı vb. gibi kesin ölçülerle değerlendirilir, ölçülebilir performansta ürün ve sonuç sözkonusudur. Başarıyı saptamak amacıyla yapılan uygulamada, ölçü işlemi, bir sportif eylemin sonucunda yani sportif eylem sona erdiğinde yapılmaktadır. Sportif eylemin tamamı bitirilmeden yapılacak birtakım ölçü işlemleri çoğu kez yanıltıcı sonuçlar verebilir. Zira sportif eylemin sonucuna bakarak, bu akış içinde; performansla etki eden faktörleri dikkate almadan, normal sonuçlanacakmış gibi düşünmek ve bir yargıya varmak çoğu kez yanıltıcı sonuçlar vermiştir. Örneğin: 800 metre koşan iki öğrenciden, ilk 400 metreyi önde geçenin, yarışmayı önde bitirebileceğini varsaymak, ya da ilk 400 metredeki derecesine bakarak, yarışmayı bitirmeden 800 metreyi bitirmiş gibi, tahmine dayalı bir sonuç derecesi yazarak değerlendirmek, hatalı bir işlem olacaktır. Zira hiç kimse bu öğrencilerin, yarışın sonuna kadar aynı süratle koşabileceğini ya da yarışı tam olarak bitirebileceğini (sonuçlandırabileceğini) garanti edemez.

B - Değerlendirilebilen Performans

Değerlendirilebilen performansta ise, ölçülebilir performansta olduğu gibi metre, saniye, kilogram vb. gibi somut ölçü değerleri bulunmamaktadır. Bu nedenle değerlendirmede bazı bireysel farklılıklara rastlamak olağandır. Zira değerlendirilebilen performansta hünersel-sanatsal hareketler de yer almaktadır. En önemlisi bireyin psikolojik yapısallığı da değerlendirilmiş olmaktadır. (Arzu ve istek yapısı, mücadelesi, kaygı durumu, sürekliliği, saldırganlığı vb.)

Değerlendirilebilen performans, relâtif anlamda çeşitli olanak ve koşullardaki çaba-süreç, bir yerde de sonuç olmaktadır. Öğrencilerin herhangi bir harekette veya spor dalında elde ettiği sonucun yanında, ondan da daha önemlisi gösterdiği çabadır. Kendisine verilen görevin ye-

rine getirilmesi ve kendisinden beklenilene verebilmesidir Hareketin tamamlanması ya da yarışmanın sonunda elde edilen sonucun ötesinde, öğrenciden o yarışma içinde beklediğimiz çaba- uğraşın değerlendirilmesi (performansın değerlendirilmesi) sonuçların olumlu yönde oluşu veya olmayışı önemlidir.

Değerlendirilebilen performansa örnek olarak; hünersel ve sanatsal değerler ifade eden spor dallarının değerlendirilmesini verebiliriz. Bunlar: serbest cimnastik, ritmik, cimnastik, aletli cimnastik, sportif oyunlar, halk oyunları, buz pateni, kule atlama, trampelen atlama vb. spor dalları olabilir.

2 - Zihinsel ve Duygusal Performans

İnsan organizmasını bir bütün olarak ele alır ve tüm beden eğitimi ve sportif etkinliklerde bireyi her yönü ile ilgili hareketin ya da sportif eylemin gerektirdiği biçimde çalıştırıp geliştirmeyi amaçlarız. Fiziki uyumluluğu gerektirdiği koşulları yerine getiren bir sporcu öğrenci, yarışma sırasında zihinsel ve duygusal olarak yarışmaya hazırlanmamış ise, yarışma anında kondisyonunun kendisine sağlayacağı performansı ve onun ürünü başarıyı göstermesi mümkün olamayacaktır. Zihinsel ve duygusal performans; sporcu öğrencinin, ilgili spor dalındaki disiplinin (branşın) her türlü koşullarda, teknik, taktik ve beceri yönünden enerjisini en iyi biçimde değerlendirmesi ve yüksek performans elde etmek amacı ile onu yaşaması hissetmesi duymasıdır. (Çevre faktörlerinden kendisini soyutlayarak, salt yaşamda davranışları yaşaması, duyması olayıdır.)

Yarışmalardan önce ve yarışmalar sırasında bazı sporcu öğrencilere dikkat edersek, Örneğin: cimnastik hareketlerine başlamadan önce düşünüyormuş veya herhangi birşey bekliyormuş gibi davranışlar, sakin duruşlar ve yarışma ile bütünleştikleri, yarışmayı

yaşadıkları görülür. İşte bu olay, sporcu öğrencide, zihinsel ve duygusal performans sürecinin görüntüsünü meydana getirmektedir. Sporcu öğrencinin motorsal özelliklerinin öngördüğü performansın yerine getirilmesi ve değerlendirilmesi, zihinsel ve duygusal performansın geliştirilmiş ve mükemmelleştirilmiş olması ile olanaklıdır diyebiliriz. (Yarışma havasına girme, iyi bir şekilde konsantre olabilme - uyum sağlama).

Görüldüğü gibi, performans kavramı, değişik alanlarda farklı şekillerde görülmekte ve bir bakıma relâtiv bir değer ifade etmektedir. Oldukça zengin bir etkinlik alanına sahip olan, beden eğitimi ve spor konusunda da performans olgusu, amaca göre farklı olarak ele alınabilmektedir. Örneğin: spor alıştırılmalarında, somut olarak metre, saniye, kilogram cinsindeki değerlere göre performans belirlenirken, sportif oyunlarda ve bazı beceri hareketlerinde ise, değer yargılarına bağlı olarak performans saptaması yapılabilmektedir.

Öğrenmenin Kontrolü ve Değerlendirmenin Gereği

Ortaöğretim kurumlarında, beden eğitimi ve spor konusunda nelerin, ne şekilde, nasıl ölçüleceği, ölçü aracı olarak nelerin kullanılacağı ve değerlendirme kriterlerinin nasıl olacağı, nelerin ne kadar değerlendirileceği gibi konulara geçmeden önce; değerlendirmenin gereği ve önemi ile bu konudaki görüşlerin dile getirilmiş olması yarar sağlayacaktır.

Bilindiği gibi eğitim psikolojisi, insanda optimal bir öğrenme olgusunun gerçekleşip gerçekleşmediğini, uygun bir geri yansıtma ile mümkün olabileceğini belirtmektedir. Bu geri yansıtma ancak öğrenme olgusunun kontrol edilmesiyle mümkün olabilmektedir. Bu nedenle öğrenmenin kontrolü, tüm öğretim işlem ve yöntemlerinde büyük önem taşımaktadır. Ancak ne varki, öğrenmenin kontrolü ve gösterilen performansın belirlenmesi ve

değerlendirilmesi, eğitimde tartışma konusu olmaktadır. Diğer bir deyişle; bugün okullarda çocuğun bilgi ve becerisinin saptanması ve bunların nota çevrilmesi birçok çevrelerce eleştiri konusu olmaktadır. Bu gibi eleştiriler beden eğitimi ve spor dersleri için de sözkonusu olmaktadır. Beden eğitimi ve spor derslerinde, çocuğun performansının saptanması ve değerlendirilmesinde ortaya sürülen görüşler aşağıdaki şu maddeler altında toplanabilir.

1. Bugünkü not verme sisteminin gerçek tanısal değeri çok kısıtlıdır.

2. Bugünkü not verme (ölçme ve değerlendirme), çok öznel bir değer taşımaktadır. (Öğretmenen öğretmene göre değişebilmektedir.)

3. Beden eğitiminde verilen düşük notlar, öğrenci ve ebeveynin istek ve hevesini kırmaktadır.

4. Beden eğitimi ve sporda, ölçme ve değerlendirme gerçek anlamda sportif performansı, performans istencini ve performans koşullarını bir bütün olarak ele almamaktadır.

5. Salt performansı ölçen not, insani yönü ile büyük bir değer taşıyamaz.

6. Not verme sistemi bedensel bakımdan zayıf ve çelimsiz olanları gözönünde tutmamaktadır. (Grössing, 1983).

Yukarıdaki görüşler daha çoğaltılabilir. Oysa okulda not verme sistemini savunanlar ise, görüşlerini şöyle belirtmektedirler.

1. Değerlendirme yönteminin geliştirilmesi onun tanısal değerini arttırabilir.

2. Notların özelliği, test yöntemleri ile azaltılabilir.

3. Notların, öğrenmenin pekiştirilmesinin sağlanmasının yanında, bilgi edinme işlevleri de inkâr edilemez.

4. İnsan kendi bilgileri ve becerileri hakkında sürekli bilgi edinmek istemektedir.

5. Performans istenci ve performansın özellikleri; ancak, sportif performansla birlikte ele alındığı takdirde değer taşır.

6. Performansı geniş olarak ele alan ve hakça verilen bir notun, insani olmayan bir tarafı yoktur.

7. Bedensel ve motorik bakımdan yetersiz durumda bulunan çocuklar "özel beden eğitimi ve spor derslerine katılmalıdır." Değerlendirme de o çerçevede yapılmalıdır.

Yukarıda, beden eğitimi ve spor derslerinde yapılan değerlendirmenin not ile belirlenip belirlenmemesine ilişkin iki ayrı görüş incelendiğinde; çocuğun, beden eğitimi ve spor etkinliklerinde gösterdiği, psiko-motor ve duyuşsal performansının değerlendirilmesi ve bu performansların herhangi bir şekilde belirlenmesinin birçok bakıman yararlı olacağı görülmektedir.

Gerçekte çocuk performansa dönük bir yapıya sahiptir. Günlük yaşantısında da doğal olarak zaten, ekonomik, sosyal, toplumsal vb. durumlarını değerlendirerek kendi konumunu; zihinsel ve bedensel durumunu değerlendirerek okuldaki ve toplumdaki yerini belirlemek istemektedir. Bunun için uzun uzun açıklamalara ve araştırmalara gidilmesine de gerek yoktur. Çocukları, beden eğitimi ve spor etkinliklerinde "özellikle oyunlarda" izlediğimizde onların kuvvetlerini ve becerilerini birbirleri ile kıyasladıkları açık olarak görülebilir. Çocuğun kendi kıyaslamasının bir benzerinin de beden eğitimi öğretmeni tarafından yapılarak belirtilmiş olması, çocuğa

okul yaşamında bir performans motifi olabilecektir. Böyle bir performans motivi de çocuğun tüm motivasyonlarının temel ögesi olma özelliğini de oluşturacaktır. Zira çocuktaki başarı ümidi ve başarısızlıktan korkma eğilimi, O'nun edimlerini büyük ölçüde etkileyebilmektedir.

Çocuğun tüm yaşamı boyunca, sosyo-ekonomik gereklilikler de aslında performans ilkesinden vazgeçmeye pek müsaade etmemektedirler. Çünkü, çocuk toplumda ideallerine ulaşabilmek için, yaşamının her döneminde ve her alanda belli düzeyde performans göstermek zorundadır. Demokratik düzende toplumsal pozisyonlar ve roller, bir bakıma doğuma ve düzeye bağlı olmayıp, performans yetisi ile ölçülmektedir. Performans durumunun, çocuğun yaşamında kendisine yön vermede önemli bir unsur olduğu düşünülürse, bu durumun öyle ya da böyle mutlaka belirtilmiş olmasının ve çocuk tarafından bilinmesinin gerekliliği ve bundan vazgeçilemeyeceği söylenebilir.

Her ne kadar, öğretimin plânlanması ve uygulaması, öğrenimin amacının kontrolü ile bir bütünlük oluşturuyorsa da; öğretimin kontrolü bakımından, değerlendirme ölçütleri, not sistemi, öğretmen yetiştirme, eğitim programları ve öğretim amaçları sabit değildir. Bu nedenle öğretimin kontrolü daima güncelliğini koruyan ve yenilenebilen bir yapıya sahip olmalıdır. Buna bağlı olarak da kontrol araçlarının sürekli geliştirilmesi ve yenilenmesi gerekmektedir.

Ölçme ve Değerlendirme

Ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor öğretiminde değerlendirme alanı oldukça geniştir (Diğer derslere benzemez). Okuldaki beden eğitimi derslerindeki hareketler, kamplar, izcilik faaliyetleri, kurslar, farklı spor dalları, diğer ders dışı çalışmalar vb. etkinlikler. Bu nedenle verilecek notu belirleme öğeleri oldukça büyüktür.

"Kişi ya da grupların belli bir özelliğe (niteliğe) sahip

oluş derecelerinin, bilinen bir formel ilişkiler sistemi aracılığı ile olanaklar ölçüsünde aslına yakın bir biçimde betimlenmesi işlemi ya da sadece belli özelliğe sahip oluş derecelerinin belirlenmesi işlemi" (D. Ali Çelik, 1979 s. 304) olarak ifade edilen ölçme işlemine geçmeden önce; neleri ne kadar ölçeceğimizi ve ne kadar isteyeceğimizi saptamamız gerekmektedir.

Beden eğitimi ve sporda, motorsal becerinin öğrenilmesi, temelde öğrenmeye hazır olmayı gerektirmekle beraber birçok sayıda tekrara da bağlı olmaktadır. Her ne kadar programlarında genel hatlarıyla belirtilmiş ise de; burada beden eğitimi öğretmenin birinci derecede görevi; seçilecek muhtevanın, dersin özel amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik, okulun saha-tesis-araç-gereç ve fiziki olanaklarını düşünerek ve çocuğun düzeyine uygun olmasına da özen göstermek olmalıdır. Öğrencilerin sınıf ve biyolojik yaş durumlarına göre, anatomik, fizyolojik, psikolojik ve zihinsel gelişim durumları ve bunların geliştirilebilirlik özelliklerine bağlı olarak öğretim ve antrenman yöntemleri ile uygulanan antrenman vasıtalarının da farklılık göstereceği bir gerçektir. Tüm sayılanlara, çocuğun çevresi, beslenmesi, konstitüsü, sosyo-ekonomik durumu vb. faktörlerin de etkili olduğu bilinmesi ve düşünülmesi gereken temel konular olmalıdır.

Beden eğitimi ve spor derslerinde, ortalama uygunluğu saptanmış konuların öğretiminde; sınıftaki çocukların yaş, cinsiyet, öğrenme yetisi vb. farklılıklarına ya da öğretmenin seçtiği yöntemine bağlı olarak, hemen "çabuk" öğrenen, normal öğrenen ve geç öğrenen çocuklarda bulunabilir. Özellikle beden eğitimi ve spor etkinliklerinin öğrenilmesi için belli süreye, öğrenildikten sonra da yine pekiştirilmesi ve performansa dönüştürülmesi içinde uzun bir zamana ihtiyaç vardır.

Beden eğitimi ve spor konusunda, hiçbir öğretim yöntemi normal bir öğretim içinde, tüm öğrenmeyi,

öğrencilerin tümünde gerçekleştirememiştir. Bu konuda yapılan bir araştırmada % 5 hata payı ile, % 80-90 öğrencinin öğrenebildiği ve öğrendiği kabul edilen bu öğrencilerinde ancak amaca yönelik hareketlerin % 90'ını öğrenebildikleri saptanmıştır (H. Schiefele, Lehr Program in der Shule. München. 1972, s. 231.)

Beden Eğitimi ve Sporda Ölçmenin Temel Prensipleri

Geniş bir etkinlik alanına sahip olan beden eğitimi ve spor derslerindeki yapılan ölçmelerde, her ne kadar sübjektif yöntemler varsa da, bu alanda yapılan ölçme ve değerlendirmelerin, diğer alanlarda yapılan değerlendirmelerden daha açık ve anlaşılır durumu vardır. Örneğin: öğrencinin, kendini hazırlayabilmesi ve konsantre olabilmesi için, öğretimin amacından daha önce bilgi sahibi olmalıdır. Yani çocuk hangi amaçla öğrendiğini ve öğrendiğinin neye yarayacağını bilmelidir. Bu ona konuya yaklaşımını kolaylaştırma ve önceden gerekli hazırlığı yapma yönlenme olanağı ve avantajını sağlamış olacaktır. Bunun yanında daha başka;

- Performans (sınav) kontrol zamanı, çocuk tarafından bilinmelidir.
- Performans kontrolünün konusu çocuk tarafından daha önce bilinmelidir.
- Performans kontrolünde, çocuk kendisi de görev almalıdır.
- Çocuk kendi derecesini kendisi tayin edebilme olanağı bulabilmelidir.
- Performans kontrolü, öğrencinin amacı ile ilgili olmalıdır.
- Performans kontrolünde elde edilen verilerin önce puan olarak kalması, doğrudan not olarak verilmesinden daha iyidir.

- Performans kontrolünde, çocuk mümkün olduğu kadar çok geniş etkinliklerde denemeli, kendine uygun ve yeteneğini gösterebileceği alanı saptayabilmelidir.

Bunlara ek olarak ayrıca, subjektif değerlendirme ya da değerlendirilebilen performans konularında da, öğrencinin gerekli uyumu göstermesini temin bakımından, bilgi sahibi olmasında yarar vardır. Bu konular:

1. Hareketin biçimi, "Tamlığı"
2. Hareketin görevi, "Etkinliği"
3. Hareketin dinamiği, "Akıcılığı"
4. Hareketin fantazisi, vb. faktörlerdir.

Uygulama ve Yardımcı Araçlar

Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde, öğrenmenin tammalanması ve öğrenilenlerin performansa dönüştürülmesi, sürekli ve uzun vadeli planlı çalışmalarla ancak mümkün olabilmektedir. Bu nedenle, öğrencinin gerek öğrenmesi ve gerekse performans artışının denetlenmesi ve sürekli izlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla öğretmen, bir takım yardımcı araçlar geliştirmek zorundadır. Örneğin;

1. Performans kartları,
2. Ölçülebilen performans için değerlendirme cetvelle-ri,
3. Değerlendirilebilen performans için tablolar,
4. Standartlaştırılmış testler, vb.

Performans kartları, çocukların beden eğitimi ve spor dersindeki başarısını saptanmasına temel dayanak oluşturacağından, çocuğa ait her türlü bilgiyi bulunduracak şekilde düzenlemelidir. Çocuğun sadece, ölçülebilen ve

değerlendirilebilen verilere değil, aynı zamanda sosyal davranışlarına ilişkin bilinmesi gereken konuların da bilgilerini içerecek türde geniş boyutlu hazırlanmalıdır.

Ölçülebilen performans verilerini değerlendirilmesi ve nota dönüştürülmesinde yararlanılmak üzere, çok geniş boyutlu ve uzun yıllara giden, sağlıklı bir araştırmaya gereklilik vardır. Yaş durumları ve cinsiyetler arası özellikler ve bölgesel koşullar dikkate alınarak tüm ülke düzeyinde ciddi bir araştırma yapılmalıdır. Bu konuda ülkemiz için geçerli herhangi bir sağlıklı ölçütler vardır denilemez. 1949 yılında hazırlanmış bazı cetvellerin olduğu görülüyor ise de; yaklaşık kırk yıl önce sadece Ankara'daki öğrenciler üzerinde yapılan, fakat daha sonra üzerinde çalışılıp geliştirilmeyen bu cetvelin günümüzde geçerliliği ve güvenilirliğine kuşku ile bakılır. Zira benzer konulardaki bir araştırma Nihat Gündüz tarafından 1974 yılında Ankara ortaöğretim kurumlarındaki 12-18 yaşları arası erkek öğrenciler üzerinde yapılmış ve her iki araştırma sonuçları arasında değerler bakımından, öğrencinin notunu etkileyebilecek türde farklılıkların olduğu görülmüştür (Gündüz N., 1974)

Ölçülebilen performans değerleri için, serbest hareketler, minderde, kasada (alette), alet ile hareketler, millî oyunlar, sportif oyunlar vb. etkinlikler ile sosyal davranış konusunda ele alınması gereken özelliklerin boyutları ve tamlığı açık olarak belirtilmeli, derecelendirilmeli ve bunlara ait tablolar düzenlenmelidir.

Performansın ölçülmesi ayrı bir şey, değerlendirilmesi ayrı bir olaydır. Biri diğerinin yerine geçemez. Değerlendirmenin yapılabilmesi için, önce ölçümlerin yapılması ve ortaya değerlendirilecek verilerin yaratılması gerekmektedir. Beden eğitimi ve spor konusunda performansı ölçülebilen birçok değişik testler kullanılmaktadır.

Tüm testlerde ortak özellik olarak aranan ve beklenen konular olarak; teslerin güvenilirliği, geçerliği, ekonomikliğı, kullanılabilirliğı vb. faktörlerin yanında, dersin özel amaçlarına göre yapılan ayırimda ortaöğretim kuramlarındaki çocuklara uygunluğı olan testlerin seçilmesi gerekmektedir. Örneğın; bu testlerde aşağıdaki özellikler aranmalıdır.

1. Testler, çocukların çok yönlü motorik özelliklerini ölçebilmelidir. (kuvvet, sürat, dayanıklılık, oynaklık, denge, ritim, koodinasyon vb.)

2. Çocuğın, fizyolojik, psikolojik ve zihinsel gelişimine uygun olmalıdır.

3. Çocuk için anlaşılır olmalıdır.

4. Okulun bulunduğu bölge koşullarına uygun hazırlanması kolay olmalıdır.

5. Temel faaliyetleri kapsamalı, somut yaşam biçimine uygun olmalıdır. Örneğın: Ayakta temel duruşta, çömeliş doğrulma yerine, bir bankın üzerinden sağa-sola sıçramalar tercih edilmelidir vb.

6. Testler, çocuğın yaş ve cinsiyet özelliklerine uygun olmalıdır.

7. Testler kullanılabilir olmalıdır (hem zaman açısından, hem de alet bakımından).

Her ne kadar kondisyon testlerindeki hareketler, yukarıdaki özelliklerde, okullara uygun olarak hazırlanıp uygulansa da buna karşın testlerin okullarda uygulanması tartışmalar yaratmaktadır. Zira tek başına testler, çocukları eylem içindeki performansının belirlenmesinde yeterli görülmemektedir. Örneğın: test ölçmelerinde yeterli kuvvete sahip olduğı saptanan bir çocuğın, bu durumuna bakarak performans saptaması yapılamamaktadır.

Testler sık yapılırsa, motorik özelliklerin gelişmesi ve

bazı becerilerin geliştirilmesi için yeterli zaman olamayacağından çocuk strese itilmektedir. Aralıkları gereğinden fazla olur ve uzun aralıklarla yapılırsa, çocukta etkisi az olmaktadır. Bunun yanında test tarihleri diğer sınavların aralarına rastlatılmamalıdır.

Değerlendirme Kriterleri ve Not Verme

Hemen söylemek gerekir ki; okul beden eğitimi ve spor etkinlikleri, çocuğa salt hareket eğitimi ve beceri kazandırmakla kalmaz. Sosyal ve ahlâki bakımdan da bazı olumlu davranışlar kazandırır. Bu nedenle ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor derslerindeki onlu (10'lu) not skalasının oluşturulmasında bu ilkeler ve özellikler de dikkate alınmalıdır. Her ne kadar verilecek notun içinde hem performans boyutuyla, hem de sosyal davranış boyutuyla ilgili bilgiler bulunmasında birleşilmesi mümkün ise de, verilen notun karneye yansiyip yansımaması ve notun oluşturulması biçiminde de bazı farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşleri aşağıdaki gibi beş ana maddede toplamak mümkündür.

1. Çocuğun motorsal performansları ve arkadaşları arasındaki davranışlarının tanımsal değerine ilişkin bir hüküm verilmelidir. Ancak bu karneye yansıtılmamalıdır.

2. Çeşitli temel alıştırmaların herbiri için verilecek notlar ve değerlendirme ile davranışlar için genel bir hüküm verilmeli ve yine karneye yansıtılmamalıdır.

3. Öğrencinin performansının işteki tutumu (fonksiyonel) ile arkadaşları ile olan ilişkisi, iki ayrı not olarak belirlenmeli ve karneye işlenmelidir.

4. Çocuğun konstitüsü onu gözönünde tutularak verilecek notun yanına (önüne ve arkasına) pozitif ve negatif olarak işaretler konularak karneye işlenmelidir.

5. Çeşitli performanslar için, puanlama yapılmalı,

bunlar nota çevrildikten sonra; bundan, çocuğun konstitüsyonu ve davranışları gözönünde tutularak notlardan çıkartma ve ilâveler yapılarak karneye işlenmelidir (Orhun A., 1988).

Yukarıdaki bu görüşler uygulamadaki bir takım güçlükleri de beraberinde getiriyor ve okul beden eğitiminde not vermede bazı tartışmalara neden oluyorsa da, yine de mutlaka sağlıklı bir not verme modelinin oluşturulması ve isabetli değerlendirme yapılması gerekmektedir. Ancak çocuğun verilecek bu not, hak ettiğinin çok üstünde olup ne bir lütuf niteliği, ne de hak ettiğinin çok altında olup bir ceza niteliği taşımamalıdır.

Yukarıdaki görüşlere uygun, bazı yabancı ülke okullarında beden eğitimi ve spor derslerinde çocuğa verilen not'a ilişkin bir iki örneğe bakalım.

Hans GROLL, 1971 Avusturya

Davranış birlikte çalışma	Performans (genel not)				
	Çok iyi	İyi	Orta	Yeterli	Yetersiz
	1	2	3	4	5
Çok iyi	1	1	2	3	4
Normal	1	2	3	4	4 (5)
Davranışı iyi değil	2	3	4	4 (5)	5

Tablo: A. Orhun 1988'den alınmıştır.

Değerlendirme: "Ölçme sonucunda elde edilen bir değer belli bir amaçla işe yarayıp yaramadığını belirlemek amacıyla onun ilgili bir ölçüt ile karşılaştırılması ve böyle bir karşılaştırma ile ölçülen değer niteliği hakkında bir yargıya ulaşma işlemidir." (D. Ali Çelik Ankara, 1979).

Avusturya'da ortaöğretim kurumlarında uygulanan bu not verme sistemine baktığımızda; çocuğa performansı ile ilgili 1 ile 5 arasında değişen bir not, davranış ve birlikte çalışma boyutunda ise "çok iyi, iyi, normal ve davranış iyi değil" gibi bazı hükümler verilmektedir. Çocuğun karnesine yansıyan not, bu iki ayrı boyuttan alınan notun karışımından çıkmaktadır. Bir yerde her iki not birbirini belli boyutlarda etkilememektedir. Örneğin; tabloyu incelediğimizde, performans boyutundan 1 alan öğrenci, davranış boyutundan "iyi değil" hükmü almışsa, bu öğrencinin beden eğitimi notu 1 (çok iyi) değil, 2 (iyi) olmaktadır. Ya da performans boyutundaki 5 (yetersiz), fakat davranış boyutundan da 1 (çok iyi) almış ise, bu öğrencinin karnesindeki notu 4 (yeterli olabilmektedir).

Diğer bir örneği de Doğu Almanya'dan verebiliriz.

Bu tabloda da, öğrencinin notu iki boyuttan meydana gelmektedir. Bu boyutlardan biri performansı, diğeri de çocuğun sosyal davranışlarını içeren boyut olmaktadır. Değerlendirme altı skalaya ayrılmıştır. Not verme ve her iki boyutun birbirini etkileme biçimi, Avusturya'daki uygulanan sisteme benzemektedir (Tablo: 2)

"Grotefent, 1964"

Performans Genel Not.		SOSYAL DAVRANIŞLAR					
		Çok iyi	İyi	Orta	Değişken	Eksik	Çok eksik
		1	2	3	4	5	6
Çok iyi	1	1	1	1	2	2	3
İyi	2	1	2	2	3	3	4
Memnuniyet verici	3	2	2	3	3	4	4
Yeterli	4	3	3	4	4	5	5
Eksik	5	4	4	5	5	5	6
Yetersiz	6	4	4	5	5	6	6

Tablo 2 - Doğu Almanya'da Okul beden eğitimi ve sporunda not verme sistemi. (A. Orhun, Hareket Bilgisi 1988, ders notlarından alınmıştır.

Her iki tabloda da performans boyutuyla ilgili değerlendirme, bizim daha önce geniş boyutuyla üzerinde durduğumuz, ölçülebilen ve değerlendirilebilen performanslar yer almaktadır.

Avusturya'da "Davranış ve birlikte çalışma boyutu" ile Doğu Almanya'daki "Sosyal davranışlar" boyutunu hangi özelliklerin meydana getirdiği önemlidir.

Ülkemiz ortaöğretim kurumlarında, beden eğitimi ve spor dersleri için yapılacak değerlendirmelerde, performans ve sosyal davranış boyutları ayrı ayrı ele alınıp değerlendirilmeli, nota dönüştürmede de birinin diğerini etkilemesi biçiminde ağırlıklı olarak düzenlenmelidir (Öğrenciye verilecek notun bazı gerekçeleri olmalıdır).

Bu amaçla, hazırlanacak bir kartekse işlenen bilgilerin değerlendirilip nota çevrilebilmesi için önce; performans (ölçülebilen ve değerlendirilebilen performans) boyutuyla ilgili çizelgeler ve skalalar ile, sosyal davranış boyutunda yer alacak davranış özellikleri ve skalaların hazırlanması gerekmektedir.

Yukarıdaki görüş doğrultusunda öğrenciye somut olarak not vermek üzere bir model oluşturulması istenirse; aşağıdaki şekilde bir model önerilebilir.

ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA NOT VERME SİSTEMİ

Performans- lardan elde edilen not	SOSYAL DAVRANIŞLAR							Güven		
	Çok iyi		İyi		Güvenilir			Değişken vermiyor		
	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
10	10	10	10	9	9	8	8	7	7	6
09	10	09	09	9	8	8	7	7	6	6
08	09	09	08	8	8	7	7	6	6	5
07	08	08	07	7	7	6	6	5	5	5
06	07	07	07	6	6	6	5	5	4	4
05	06	06	06	5	5	5	4	4	4	3
04	05	05	05	4	4	4	4	3	3	3
03	04	04	04	4	3	3	3	2	2	2
02	04	04	04	3	3	3	2	2	1	1
01	03	03	02	2	2	2	1	1	1	1

(Önerilen model, Dr. Nihat GÜNDÜZ ve Adnan ORHUN tarafından geliştirilmiştir.)

Bu şekildeki geniş kapsamlı bir değerlendirmeye dayalı not verme; öğrencide gerek performansda ve gerekse sosyal davranışlarda bir takım olumlu yönlendirmeye neden olacak ve bu çaba içinde olan çocuk daha istençli, neşeli ve canlı olacaktır.

Önerilen not verme sistemine ait tabloda, performans boyutunda daha önce açıklamasını yaptığımız, beden eğitimi ve spor etkinliklerindeki ölçülebilen ve değerlendirilebilen performans ölçütlerine ait notlar bulunmaktadır. Sosyal davranış boyutunda yer alan beş ana bölümde ise, dersin genel ve özel amaçlarına yönelik kazandırılması öngörülen davranışların değerlendirilmesinden elde edilen, hükümler yer almaktadır. Sosyal davranış boyutundaki notları, öğretmenin gözleyebildiği kadarıyla öğrencinin beden eğitimi ve spor dersine karşı ilgisi, okul spor yurdu ve oyun yuvası organizasyonlarına katılımı, verilen görevi yerine getirmedeki kararlılığı, dürüstlüğü, güvenilirliği, arkadaşları arasındaki tutumu ve davranışları, işbirliği ruhu, kendisinin ve arkadaşlarının sağlığına dikkat etmesi, liderlik özelliği, itaat, disiplin anlayışı, kurallara karşı saygılı oluşu vb. özelliklerin oluşturabileceği düşünülebilir.

KAYNAKLAR

1. Akgün, Necati. Egzersiz Fizyolojisi. E.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Yayınları. no. 1, İzmir 1982.
2. Alderman, R.B. Psychological Behavior in Sport London, 1974.
3. Bloom, S. Benjamin. İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme, Çeviren: Durmuş Ali Özcelik. Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1979.
4. Bös, Klaus. Handbuch Sportmotorischer Test. Verlag für Psychologie Dr. C.J. Hoprefe Göttingen. Toronto-Zürich, 1987.
5. Fetz, Friedrich. Allgemeine Methodik der Leibesübungen. Österreichischer Bundesverlag für Unterrichts Wissenschaft und Kunst. Wien, 1976.

6. Gündüz, Nihat. 12-18 Yaşları Arası Ankara Erkek Okul Çocukları Proporsiyonların Atletizm Başarısına Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Ankara, 1974.

7. Koç, Nizamettin. Liselerde Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi Uygulamasının Etkiliğine İlişkin Bir Araştırma. A.Ü. Eğitim Fak. Yayınları. No: 104, Ankara, 1981.

8. Orhun, Adnan. Beden Eğitimi ve Spor Hareket Bilgisi Açısından Motoral Temel Özellikler. E.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Ders Notları (Teksir) İzmir, 1979.

9. Orhun, Adnan. Hareket Bilgisi. Dokuz Eylül Ün. Eğt. Fak. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü. Ders Notları, Manisa, 1988.

10. Tamer, Kemal. Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi. Anadolu Ün. Yayınları No: 200, Açıköğretim Fak. No: 101, Ankara 1987.

11. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Tebliğler Dergisi. Cilt. 33, 9 Kasım 1970 tarih ve 1630 sayılı.

12. Ervin, N. Leibeserziehung und Schulsport Österreichischer Bundesvelag, 1983.

13. Grössing, S. Einführung in die Sportdidaktik Bad. Hamburg, 1983.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN - Sayın Doktor Gündüz'e beden eğitiminde öğrencilerin değerlendirilmesi bugünkü not verme sistemi konusunda yaptıkları kapsamlı ve aydınlatıcı konuşma ve ayrıca tam süresinde tamamladıkları için teşekkür ediyorum.

Sorularınız ve katkılarımız varsa onları almaya çalışacağım.

AHMET YAĞIZKURT - Arkadaşlarımızın hazırlamış olduğu kısma çok teşekkür ederiz, bizi birçok cephelerden aydınlatmış oldu. Benim şahsi düşüncelerim, konuşmalarınızdan, öğrenciye not verme işlerinde evvela öğretmenin branşını sevdiği kadar da çocuğu sevmesi ve buna göre çocuğa yaklaşmasında arıyorum. Yalnız usûl ve metod olarak, kağıt olarak ne vereceksin? Bunu kapsayacak hale getirirsek, çocukla arada kopukluk olur, çocuk öğretmenini sevmeli, dersini sevmeli, onu da öğretmen hazırlar. Bunun için de dersin içindeki kısmımızda çocuğa şunu yaptı, bunu yapamadı, şu kadarını yaptı, bu kadarını yapamadı meselesinden ziyade, çocuk neden yapamadı? Bu çocuğu, yapamayan çocuğu öğretmen bir özelliğinde arar, gerekirse çeksin konuşsun özelliğini arasın. Geçirdiği rahatsızlıklar mı var, bir hareketin çalışmasından getirilen bir kazanın neticesinde içinde oraya karşı bir ürkeklik, bir korkaklık bir fobi mi var? Veyahut sosyal yaşantısında geçirdiği birtakım imkânsızlıklar mı var? Bunları elde edersek çocuğun gelişmesine yardımcı oluruz. Not bakımından verilirken de çocuğu değerlendirmede buna göre hazırlarız, gerekirse çocuklara bu arada kanımca orada olmayan bir kısım daha nazari bilgiler de verelim, sporun nazari bilgilerini de verelim, bir kısım çocuklar beden en bu işleri başaramaz ama hüsnuniyet var geliyor çalışıyor, muntazam kıyafetle geliyor gayret gösteriyor yalnız kapasitesi muayyen, bu çocuğa bu notla sen başarısızsın diyemeyiz. Nazari yoldan

da çocuğa bu notla sen başarısızsın diyemeyiz. Nazari yoldan da çocuğu teşvik ederek gerekirse onlara birtakım araştırmacı bilgiler getirmelerini dosya sağlamalarını istersek bu çocuğu oradan da değerlendirerek başarısızlığını düzeltiriz. Kanımca çocuk değerlendirmesinden yanaşmak. Çok özür dileyerek arkadaşlarımdan, dinleyicilerden de geçirdiğim safha var. Biz çocukları yetiştirirken çalıştığımız şimdide zannederim alan ve sahalarımız aynı. Bin kişinin gelip bahçede koşup oynadığı, afedersiniz tükürdüğü yerlerde idmanımızı yapıyoruz, taşlar çıkmıştır. Bununla beraber soyunur, haşırneşir oluruz ve çocuğa anlatırız. Çocuklar bizim mesleğimizin birinci şartı temizliktir; ama biz temiz olmayan yerde çalışıyoruz. Pislik içinde çalışıyoruz. Bizim branşımızın arasındaki bunlar malzemesizlik, yokluk içinde bugünkü imkânlar hükümetin imkânları bizde bu kadar, siz geleceğin, bu memleketin, bu milletin idarecileri olacaksınız, bugünkü yaşantımızı görün, buna göre spora el uzatın. Alan, tesis, malzeme, araç, gereçlerin hazırlığına sizler gelecek bu sporun kalkınması sizlerle olacak. Şimdi sizinle beraber bu pislik içinde beraber çalışacağız. Benim de kafam yarıyor, benim de belim inciyor ama sizinle beraber çalışıyorum. Onun için çocuklarınıza bunları da anlatmak yoluyla fikir vermek yoluyla geliştirmeye gitmiş olalım.

SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU (TED Bilim Kurulu Başkanı) - Değerlendirme konusuna ilişkin bu bildiri için Sayın Gündüz'e teşekkür ediyorum çerçeveyi çizdiler, ben oralarda bazı noktalara değinmekle bunu belki zenginleştirebilirim diye düşündüm. Ortadereceli okullarda, not öğretmen değerlendirme, silah, korkutmak, bunlar hep yaşadığımız konular ve belkide bu tür konularda en fazla dikkati çeken de zaman zaman beden eğitimi öğretmeni olmakta. Çünkü onlardan zaman zaman dersin dışında başka şeyler de bekleniyor galiba ki bu güçlü olma, öğrencileri etkileme gibi konuları notla bağdaştırmamak

gerektiği herhalde açık Sayın Gündüz de onu belirli noktalarıyla ortaya koydu. Ben tekrarlamak istiyorum. Not hiçbir zaman bir silah değildir, ne öğretmen için ne de beden eğitimi gibi yeteneğe dayalı bir ders için. İkincisi bir tehlikeyi sezdiğim için vurgulamak istiyorum. Lütfen beden eğitimi dersinin özelliğini bir tarafa bırakıp diğer belleğe dayanan derslere benzemeye çalışmayalım. Her dersin kendi özelliği içinde ele alınması, yapılması ve değerlendirmesi ayrı bir önem taşıyor. O bakımdan beden eğitimi dersinde belleğe dayalı davranışları değerlendirmek bilmiyorum nereye götürür, orada çok dikkatli olmak gerekir. Beden eğitimi dersinde geliştirilmesi, amaçlanan ne ise onu değerlendirmek esas alınmalı hele o da bir motor davranışla, bir gelişimle çok yakından ilgili ise. Belli sporcuların isimlerini bilmesi veya belli rekorları bilmesi güzel, iyi, bir vatandaş için belki gerekli ama beden eğitimi dersindeki değerlendirme için bu esas olmamalı. Böyle olursa o zaman biz bu dersi diğer derslere benzetmeden kendimizi alamayız. Diğer derslerdeki zor soruları biz de zor sorular halinde sormaya çalışırız. Bu da herhalde dersi okuldaki amacını büyük ölçüde etkiler. Burada üzerinde durmak istediğim bir noktada şü. Gençlerin kişiliğini değerlendirme. Ne yazık ki okullarımızda birçok derste öğretmenlerimiz öğrenci öğretmen ilişkilerinde kişiliği değerlendirmeye eğilimliler. Beden eğitimi dersleri de bunlardan birisi olabilir. Kişinin yaptıklarını değil, size karşı tavırlarını değerlendirmeye kalkarsanız sonuç herhalde bir değerlendirme olmaz, başka boyutlarda değerlendirilir. Bu bakımdan beden eğitimi dersindeki değerlendirme işlevinde kişinin kişisel, davranışlarını, kişiliğine ilişkin davranışlarını değerlendirmekten çok gelişmesine ilişkin psikomotor ürünleri veya performansı değerlendirmeye yönelik çalışmalar yapmakta yarar var. Bu ders değerlendirme kuramında çok önemli bir noktaya, bir ilkeye yer verecek bir özellik taşıyor. Kişinin kendisi-

nin değerlendirmesi. Bu derste öğrencinin kendisini değerlendirmesine yönelik etkinlikleri geliştirebiliriz, kontrol edebiliriz ve bunu bir değerlendirme yöntemi olarak okullara kazandırabiliriz. Kişi kendini değerlendirmeyi özellikle beden eğitimi dersinde sağlayabilirsek, yapabildiklerinin bilincine varacaktır, zevkine varacaktır. Bu hiçbir notla ifade edilmemiş olsa bile dersi gençlere sağladığı gelecekte kullanabilecekleri en büyük bir üründür, bir özelliktir. Bunu sağlayıcı yöntemi geliştirmek çok yararlı olacaktır. Bir diğer noktada şu: Bu ders kalıplara göre değerlendirmeye çok yatkın bir ders, belirli kalıplara göre, üç kasayı atladı, iki kasayı atladı, beş kasayı atladı gibi. Lütfen, eğer değerlendirme yapıp çocuğun bu dersten kazandıklarını ele almak istiyorsanız, bu tür kalıplardan hareket eden değerlendirmeden çok, bireyin gelişmesinden hareket eden değerlendirmeye ağırlık vermek zorundayız. Üç kasadan atlayamayan, beden eğitiminden yararlanmayan değildir. Beden eğitiminden kendi yetenekleri çerçevesinde gelişmesiyle bir yararlanma ortaya koşmuşsa o hangi değerlendirmeyi yaparsanız yapın bu derste başarılı olmuş bir kişidir. O yönden bir yaklaşım olarak kalıplara göre değil, bireyin gelişmesinden hareketlenen bir değerlendirmeyi esas almak, yine kalıplarla ilgili çalışmayı yapın, ama gelişmedeki değerlendirmeyi nasıl yapabiliriz türünde bir soruya cevap arayaca araştırmalar herhalde yararlı olacaktır. Ben bir yerde bu alanın bilimsel öncülerinden bu tür çalışmaları başlatmalarını bekliyorum, diliyorum.

NİHAT GÜNDÜZ - Sayın Süleyman hocama teşekkür ederim, bir konuda ben de ilave etmek istiyorum, değerlendirmenin yapılması için bazı hareket noktalarının bilinmesi ve bazı özel kriterlerin oluşturulmasından söz etmiştim. Özellikle performans kartlarını dile getirmiştim, bu kartlarda belli bazı özel standartlar olabileceği gibi bu testlerin özellikle ge-

liştirilmesinde durumları saptama testleri ve gelişimi izleme testleri gibi testler vardır. Her öğrenci geldiği zaman bulunduğu yaş ve duruma bağlı olarak o andaki düzeyindedir, bu belli olur. Her öğrencinin kendisinin aşma durumuna göre bir değerlendirme yapılabilir; ama bir öğrencinin hali hazırdaki mevcut durumu bir diğerine göre yüzde 10 daha iyidir, yüzde 10 kendisini aşmıştır, yüzde 10 aşağıda olan kendisini yüzde 20 yüzde 30 dolayında aşmıştır. Elbette bize göre aşağıda alt değerde olup da kendini daha fazla aşan kişi beden eğitimi dersinden çok daha fazla yararlanan kişidir. Değerlendirmede bu ölçüler dikkate alınarak yapılabilir diye düşünüyorum. Ama bunun bilinmesinde elbetteki çocuğun o andaki durumunun ne olması ve nasıl yönde bir gelişme göstermiş olduğunda elbetteki saptanması ve kontrol edilmesi gerekmektedir.

YUSUF CAN (Atatürk Anadolu Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni) - Sayın Gündüz beye teşekkür ederiz açıklamaları için. Bir iki konuda ben fikir almak istiyorum. İhtisaslaşmış spor dersi, seçmeli ihtisaslaşmış spor dersi, bilmiyorum bilgileri var mı bu konuda, okulumuzda uygulanan bir ders, Anadolu Liselerinde uygulanan bir ders. Diğer okullarda uygulanıp uygulanmadığını bilmiyorum. Bu dersin amacı yeteneği bulunan öğrencilerin bir spor branşında gelişmesini, yetişmesini sağlamak olacak herhalde. Henüz müfredat programı yok. Biz kendi çabalarımız doğrultusunda uygulamaya çalışıyoruz. ancak uygulamada bazı aksaklıklar var. Ben özellikle değerlendirme konusunda sizden fikir almak istiyorum. Örneğin seçmeli ihtisaslaşmış spor dersine bir sınıf olduğu gibi katılmak durumunda kalıyor yani öğrenci seçmeli değil de seçtirilmeli şeklinde katılmış oluyor. Her isteyen öğrenci değil, sınıfın geneli istedi ise o sınıf tamamen seçmeli ihtisaslaştırılmış spor dersine katılmak durumunda kalıyor. Durum böyle olunca sonuçta ne çıkıyor? Sınıfın içinde spora yetenekli öğrenciler ol-

duğu gibi spora ilgisi az ve tatbiki yeteneği çok az bulunan öğrenciler de bu dersten değerlendirilmek zorunda kalınıyor. Bu durumda milli takıma gitmiş bir voleybolcunun değerlendirilmesiyle, yeteneği az ve ilgisi az bulunan öğrencilerin seçmeli ihtisaslaşmış, yeteneği az ve ilgisi bulunan öğrencilerin seçmeli ihtisaslaşmış spor dersinde nasıl değerlendirilmesi gerekir. Bu konuda bilgilerinizi rica edeceğim. İkinci bir konuda hazırlık sınıfları konusunun değerlendirilmesi var. Hazırlık sınıflarının değerlendirilmesinde hangi noktalara daha çok dikkat etmemiz gerekir. Bu konuda da bilgilerinizi rica ediyorum.

Dr. NİHAT GÜNDÜZ - Sayın Yusuf Can arkadaşımız bir özel konuya temas etmiş oldu. İhtisaslaşmış beden eğitiminden söz ettiniz, yani seçmeli olarak ancak seçmeli değil de zorunlu bir ders haline dönüşmüş çünkü seçmeli bir dal olabilmesi için o dala özel yatkınlığı olan kişilerin seçmesi ve isteyerek o dersi yapması gerekmektedir. Şimdi bu çocukların kendi isteği ile olabileceği gibi az önce de ifade ettim bazı testler vasıtasıyla hangi çocuğun hangi spor dalında daha başarılı, daha yatkın olabileceği öğretmen tarafından da saptanabilir, ikisi de olabilir. Eğer bu olmamış, hem öğretmen tarafından çocuğun hangi spor dalında uygunluğu saptanmadan sınıf oluşturulmuş ya da normal olarak çocuk kendini öğrendikten sonra başarılı olabileceği dal olarak belirleyip seçmemiş, zorunlu olarak seçmeli dal olarak verilmiş ve kendisi o dalda zorunlu olarak öğrenime başlatılmış ise bu durumda siz seçmeli dersin gerektirdiği özel koşulları yerine getirmek üzere dersinizi işleyeceğinize göre elbetteki o dalda yeteneği olmayan ya da diğerlerine göre daha az olan kişinin başarısı da daha düşük düzeyde olacaktır. Ama bu çocuğun kendi suçu değildir. Öyle ise çocuğa zorunlu olarak seçtirilen bu dalın bir külfet haline getirilmemesi bakımından o andaki durumunun ne olabileceği ve mümkün olabildiği kadar kendinin o dalda, o yönde özel olmasa bile belli alanlarda gelişimini sağlayacak şekilde kolaylık göstermek ve kendi-

sine not vermek için birtakım girişimde bulunmanız gerekecektir, o zaman özel kartlar tutacaksınız, çocuğun kendini aşmasına yönelik gösterdiği başarı ne ise bu başarıya bağlı olarak özel görevler vermek suretiyle kendisine not verme yoluna gideceksiniz diye düşünüyorum. Diğer hazırlık sınıfına geldiğiniz zaman hazırlık sınıfının diğer ortaöğretim kurumlarındaki, ortaokullarda ve liselerdeki sınıflardan ayrı bir özelliği var mı onu bilmiyorum, yoksa zaten her dersin ayrılmış öğretim programlarına, her sınıf için ayrılmış belli konular yer almaktadır. O belli konularda hangi amaca hizmet ettiği ve amacı gerçekleştirmekteki görevlerinin ne olduğu buna ulaşmak için hangi öğretim yöntemlerinin seçilmesi gerektiği hele hele son yetkililerin ifadelerine göre son öğretim programında daha ayrıntılı olarak yer aldığı belirtilmektedir. Ancak size şunu açık ve sonut olarak söylemek mümkün değil. Bir çocuk neyi ne kadar yaparsa ne kadar not alır? Biçimindeki somut bir sonucu size söylemem mümkün değil, az önce de ifade ettiğim gibi bu uzun araştırmalara ihtiyaç duyulan bir olaydır. O bakımdan bizim belli noktalarda yeterli gördüğünüz bir çocuk bir başka öğretmen tarafından yetersiz ya da bir diğeri için çok daha mükemmel başarılı olarak değerlendirilmiş olabilir.

Bunların ortadan kaldırılabilmesi için bir görüş olarak çocuğun kendi durumunun aşamasındaki yüzde değerine bakmak suretiyle ya da ortak olarak sınıfın tüm özelliklerinin ortalama noktasını içine alan ortak bir değerlendirme kriterini dikkate almak suretiyle değerlendirme yapılması gereğine inanıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın Gündüz.

BİLDİRİ: VI

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi

Yrd. Doç. Dr. Kemal TAMER

O.D.T.Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

*Oturumu Başkanı: Dr. Mesut ÖZGEN

YEDİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Dr. Mesut Özgen

KONUŞMACI: Yrd. Doç. Dr. Kemal Tamer

BAŞKAN - Değerli konuklar toplantımızın yedinci oturumunu açıyorum. Biz bu toplantıları altıncı kezdir yapıyoruz, özellikle de karşımıza çıkan en önemli sorun bu zaman olayını henüz çözümleyememiş olmamız. Bütün çabalarımıza rağmen verdiğimiz süreler aşmakta bu da gerçi kimi dinleyicilerimizin iyi katkılarını getirmekte ama genelde öz olarak yakalamak istediğimiz şeyleri de zaman zaman gözden kaçırabilmekte. O nedenle bir kez daha hatırlatmakta yarar görüyorum. Zamana özellikle sorular boyutunda bildiri sonumunda konuşmacılar boyutunda uyarsak, bundan sonraki toplantılarımızda da daha kolay alışkanlıklara sahip oluruz inancıyla ben sözü Sayın Kemal Tamer'e bırakıyorum.

Yrd. Doç. Dr. KEMAL TAMER

Beden eğitimi öğretmenliği yetiştirilmesi ülkemizde çok çeşitli aşamalardan geçtikten sonra günümüzde üniversitelerin Beden Eğitim ve Spor Bölümlerinde yapılan dört yıllık bir eğitim ile gerçekleşmektedir. Beden Eğitimi öğretmenliği öğrencilere beden eğitimini etkili bir şekilde verebilmeleri, onların öğrencilerin kim olduklarını tanımasını yanında ne öğreteceklerini, nasıl öğreteceklerini ve en önemlisi de neden öğreteceklerini çok iyi bilmeleri gerekmektedir.

Etkili bir beden eğitimi öğretmeni için gerekli ve kalitenin belirlenmesi adeta imkânsızdır. Ancak Morris ve Stiehl (1985) beden eğitimi öğretiminin uygulamada başarıya ulaşabilmesi için öğretmenin sahip olması gereken becerileri şu dört grupta toplamıştır.

1. Öğrencileri ile etkili bir iletişim kurabilmek:

Beden eğitim öğretmenlerinin başarılı olabilmeleri

öğrenciler ile olan iletişimin ne derece etkili olduğuna bağlıdır. Etkili bir iletişimin kurulabilmesi de beden eğitimi öğretmenin alan ile ilgili bilgi, kavram ve hisleri öğrenciler ile paylaşmaya istekli olması ve dersin amacına ulaşabilmesi için gerekli sembol ve mimikleri iyi bir şekilde kullanabilme becerisine sahip olması önemlidir.

2. Öğrenciler ile kişisel ilişkiler geliştirebilmek:

Beden eğitimi öğretmenin yalnızca kaliteli bir eğitim vermeyi arzu etmesi yeterli değildir. Bunun yanında kararlı, samimi, dürüst ve öğrenciler üzerinde olumlu bir otorite kurması verilen eğitimin etkili olması için önem taşımaktadır.

3. İyi bir eğitim ortamı hazırlayabilmek:

Beden eğitimi öğretmenin etkili bir sınıf yönetimi gösterebilmesi, her öğrenciyi kapasitesine göre uygun bir çalışmaya yönlendirebilmesi ve öğrencilerin kapasitelerini zorlayabilmeleri için gerekli motive edebilme bilgi ve becerisine sahip olması gerekmektedir.

4. Karar vermede öğrencilerin katkıda bulunmalarını sağlayabilmek:

Beden eğitimi öğrenciler için anlamlı olması ve onları daha çok çalışmaya yönlendirmek için bilgi alanlarını ve ihtiyaçlarını tesbit etmek ve dolayısıyla eğitime katkıda bulunmalarını sağlamak ancak onların fikirlerini almakla mümkündür. Öğrencilerin fikirlerinin planlama ve uygulamaya yansıtılması programın onların kişisel ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde hazırlanması için önemlidir. Aksi takdirde beden eğitiminin amacına ulaşabilmesi için çok önem taşıyan bir görev yerine getirilmemiş olur.

Beden eğitimi öğretmenlerinin görevleri sadece öğrencilerin eğitimi ile sınırlı olmamaktadır. Bunun

yanında okul içi sportif faaliyetler düzenlemek, okullararası sportif faaliyetlere öğrencileri hazırlamak ve katılımlarını sağlamak, antrenörlük ve hakemlik yapmak ve çeşitli boş zaman faaliyetleri düzenlemek gibi görev ve sorumlulukları da bulunmaktadır.

Beden eğitimi öğretmeninin görevlerini iyi bir şekilde yerine getirmesi ve beden eğitiminin amaçlarına ulaşabilmesi ancak eğitim kurumlarında kaliteli beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmeleri ile mümkündür. Masa başında çok iyi hazırlanmış bir beden eğitimi programı ancak iyi yetişmiş bilgili bir öğretmen tarafından etkili bir şekilde uygulamaya konulabilir. Aksi takdirde bu program hiçbir değer taşımaz. Bu da beden eğitiminde öğretmenin önemini göstermektedir.

O halde sözkonusu olan kaliteli beden eğitimi öğretmenleri nasıl bir eğitimden geçmelidirler ki kendilerinden beklenen görevi başarı ile yerine getirebilsinler?

Beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesinde özellikle üzerinde durulması gereken iki önemli konu vardır. Bu önemli konulardan ilki beden eğitimi öğretmeni olacak adayların seçimi ve ikincisi de bu adayların mesleki eğitimlerini kapsamaktadır.

Adayların Seçimi

Ülkemizde ve diğer ülkelerde bazı nedenlerden dolayı çok iyi beden eğitimi öğretmeni olabilecek kapasiteye sahip olan öğrenciler genelde bu mesleği seçmemekte, bunun yanında iyi öğretmen olamayacaklar seçmektedirler. Şayet eğitim sistemimizin görevini başarı ile sürdürmesi isteniyor ise bu duruma mutlaka çözüm getirilmelidir. Ancak kaliteli öğretmen olabilecek adayların seçiminin çok zor bir iş olduğu da kabul edilmelidir. Fakat iyi öğrenci seçimi için gerekli gayret gösterilmelidir. Çünkü beden eğitimi öğretmenliği bazı özel nitelikleri sahip olmayı gerektirir ve bu niteliklerin adaylarda bulunmasına özen

gösterilmelidir. O halde beden eğitimi öğretmeni olacak adayların seçimi çok önemlidir. Çünkü seçilen adayların kalitesi başarıyı doğrudan etkilemektedir.

Günümüzde beden eğitimi öğretmeni olacak adaylar genelde üniversite giriş sınavlarında başarısız olmuş yani oldukça düşük puan almış öğrenciler arasından önkayıt sistemine göre seçilmektedirler. Önkayıt yaptıran adaylar çeşitli fiziki yetenek testlerinden geçirilmekte ve testler sonunda adaylar başarı durumlarına göre seçilmektedirler. Amerika gibi bazı ülkeler ise beden eğitimi öğretmeni olacak adayları fiziki yetenek sınavına tabii tutmadan kabul etmektedir. Bazı ülkeler ise fiziki yetenek testine tabii tutmaları yanında onların akademik başarılarını dikkate almaktadır. Bu da beden eğitimi öğretmeni olacak adayların seçimlerinin tek tip bir sistemle olmadığını ortaya koymaktadır.

Beden eğitimi öğretmeni olacak adayların seçiminde şu faktörler dikkate alınmalıdır.

1. Adaylar herşeyden önce üniversitelerin diğer bölümlerine alınan öğrenciler ile aynı standartlara sahip olmalıdırlar. Yani üniversite giriş sınavlarından yüksek puan almış olmalı ve beden eğitimi ve spor bölümlerine girebilmek için tercih yapmış olmalıdırlar. Dolayısıyla önkayıt sistemi ile öğrenci alımı kaldırılmalıdır. Adayın iyi bir lise eğitimi almış olması ve başarılı bir öğretmen olabilmek için gerekli bilgi ve zekâya sahip olması önemlidir.

2. Adaylar kendilerini sözlü ve yazılı olarak ifade edebilme yeteneğine sahip olmalıdırlar. Türkçe'yi iyi konuşup yazabilmelidirler.

3. Fizik ve ruh sağlıkları iyi olmalıdır.

4. Öğretmenliğe yakışır bir kişilik sahibi olmalıdırlar. Bu kişilik çalışkan, samimi, ekonomik,

uyumlu, kararlı, güvenilir, dürüst, neşeli ve kendini kontrol edebilme gibi özellikleri kapsamaktadır.

5. Beden eğitimi öğretmeyi sevmeli, benimsemeli ve öğrencilerle çalışmaktan zevk almalıdır.

6. Beden eğitimi öğretmenliği için gerekli fiziki kapasite ve becerilere sahip olmalıdır.

Yukarıda bahsedilen özellik ve becerilerin bir kısmını üniversite eğitimi sırasındaki öğrencilere kazandırmak mümkündür. Ancak üniversite eğitiminde zaman daha çok bu becerilerin öğretilmesi yerine mükemmelleştirilmesi için ayrılmalıdır.

Bu da beden eğitimi öğretmeni adaylarının bu temel becerileri daha önceki eğitimleri sırasında geliştirmiş olmaları gerektiğini ortaya koymaktadır.

Mesleki Eğitim

Uygulamada bazı farklılıklar olmasına rağmen evrensel bir yapıya sahip olan beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi amacı ile geliştirilen programda bulunması gereken konular dört grupta toplanabilir.

1. Genel eğitim ile ilgili konular.
2. Temel bilimler ile ilgili konular.
3. Alan eğitimi ile ilgili konular.
4. Öğretmenlik formasyon eğitimi ile ilgili konular.

Genel eğitimde amaç beden eğitimi öğretmenlerinin kültürlü ve farklı alanlar arasında ilişkiler kurabilecek bir nitelik kazanmasını sağlamaktır. Genel eğitim kapsamında, Türkçe, matematik, güzel sanatlar, tarih, coğrafya, biyoloji, fizik ve beşeri bilimler ile ilgili konular yer alır. Bu kapsam içerisinde yer alması istenen konular öğrencilerin kişisel ilgi alan ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde esnek tutulmalıdır.

Temel bilimler ile ilgili konular beden eğitimi ve spora yakından ilişkisi olan konuları kapsar. Bunlar; insan anatomi ve fizyolojisi, spor fizyolojisi, kinesiyoloji, biyomekanik, sporcu sakatlıkları ve rehabilitasyon, sağlık bilgisi, ilk yardım, spor psikolojisi ve spor sosyolojisi gibi konulardır. Beden eğitimi öğretmenleri bu konularda uzman sayılmazlar. Ancak bu konuların beden eğitimi ve spora olan katkılarını anlar ve uygulamada kullanabilirler.

Beden eğitimi ve sporda alan eğitimi konu ile ilgili teorik ve pratik konuları kapsamaktadır. Burada amaç öğrencilerin alan ile ilgili çok çeşitli konularda derinlemesine bilgi sahibi olmasını sağlamaktır. İlgili konular çok çeşitli spor branş derslerini, hareket analizi, hareket eğitimi, insan hareketlerinin temel esasları, sportif organizasyon ve yönetim, spor tesisleri işletmeciliği rekreasyon, beden eğitimi ve spor tarihini kapsamaktadır.

Öğretmenlik formasyon eğitimi öğrencileri öğretmenliğe hazırlayıcı konuları içermektedir. Eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi, ölçme ve değerlendirme, program geliştirme, eğitim teknolojisi ve öğretim metodları gibi konular bu kapsam içerisinde bulunurlar. Burada amaç öğrenciyi öğretmen olmaya hazırlamaktır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği programında yer alması gereken konulara genel olarak değindikten sonra şimdi de beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi sırasında özellikle geliştirilmesi gereken bilgi ve beceriler üzerinde duralım. Beden eğitimi öğretmenlerinin başarılı olabilmeleri için sahip oldukları mesleki bilgi ve beceriler daha çok önem taşımaktadır. O halde beden eğitimi öğretmenlerinin eğitimleri sırasında geliştirilmesine ihtiyaç duyulan gerekli mesleki beceriler şunlardır.

1. Okul ve toplum ile ilgili bilgiler ve onların yapısı ve gelişimi hakkında bilgi kazanmak.
2. Çocuk büyümesi ve gelişimi hakkında çok geniş bilgi kazanmak ve anlamak.

3. Öğretim metodları hakkında bilgili olmak ve uygun öğretim metodunu seçebilme ve uygulayabilme becerisi kazanmak.

4. Eğitim araçlarını kullanabilme becerisini kazanmak.

5. Liderlik yapabilme becerilerini kazanmak.

6. Öğrencilerin gelişimlerini objektif olarak değerlendirebilme becerisini kazanmak.

7. Her öğrencinin ihtiyaç ve ilgi alanına cevap verebilecek programı hazırlayabilecek ve uygulayabilecek bilgi ve beceriyi kazanmak.

8. Meslektaşları, yöneticiler, aileler, öğrenciler ve toplum ile işbirliği yapabilme ve birlikte çalışabilme becerisi kazanmak.

9. Beden eğitimi öğretmenleri insan hareketlerinin temel prensipleri ve özellikleri ile ilgili derinlemesine bilgi sahibi olmalı ve anlamalıdır. Bu genel prensiplerin eğitim ve antrenörlükte uygulanabilmesi ile ilgili beceriler kazanmalıdır.

10. Beden eğitimi öğretmenlerinin okul öncesi ilköğretim, ortaöğretim ve özürlü öğrencilerin eğitimi gibi çeşitli alanların yanında planlama, program geliştirme, rehabilitasyon gibi özel görevler yapabilecek şekilde de yetiştirilmelerine ihtiyacı duyulmaktadır.

11. Beden eğitimi öğretmenlerinin sadece bir spor branşını üst düzeyde bilmesi ve öğretebilmesi fakat başka spor branşları öğretememeleri kabul edilemez. Gördükleri eğitim onlara genel olarak birçok spor branşını öğretebilme becerisi kazandırmalıdır. Ancak içerisinde bulunduğumuz zamanın bir uzmanlaşma çağı olduğunu düşünürsek beden eğitimi öğretmenlerinin bir yada birkaç spor branşında çok üst düzeyde uzmanlaşmış olmaları verecekleri eğitimin kalitesini daha da artıracaktır.

12. Beden eğitimi öğretmenlerinin ayrıca fiziki faaliyetlerin biyolojik ve sağlık yönlerine ilişkin teorik

konuları da verebilecek şekilde yetiştirilmeleri gerekmektedir.

13. Bütün öğretmenler gibi beden eğitimi öğretmenlerinin de araştırma yapabilecek, daha da önemlisi ilmî yayın yapabilecek yapıları araştırmaları anlayacak ve uygulama alanına yansıtabilecek bilgi ve becerisine sahip olmaları özellikle büyük önem taşımaktadır.

Beden eğitimi öğretmenliği programlarını günümüz ihtiyaçlarını ve yeni gelişmeler dikkate alınarak hazırlanması veya değiştirilmesi verilen eğitimin kaliteli olması bakımından önemlidir. Program devamlı olarak içinde bulunduğu zaman ve geleceğin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde bilinçli olarak değişime uğramalıdır. Bu nedenle bugünkü beden eğitimi öğretmenliği programlarının ve yetişen öğretmenlerin daha da başarılı olabilmeleri için şu önlemler alınmalıdır.

1. Adayların öğretmenlik uygulamalarına daha fazla katılmaları sağlanmalıdır. Buna ek olarak da antrenörlük ve hakemlik alanlarında tecrübelerini artırıcı imkânlar yaratılmalıdır.

2. Adayların daha fazla spor psikolojisi ve sosyolojisi eğitimi görmeleri sağlanmalıdır.

3. Adayların eğitiminde sağlık eğitimi, hareket (motor) öğrenimi ve özürlüler için öğretim metodları konularına daha fazla yer vermek ve onların bu konularda bilgili olmaları ve beceri kazanmaları sağlanmalıdır. Ayrıca adayların araştırma yapabilme potansiyeli geliştirebilmeleri amacı ile matematik gibi konulara önem verilmelidir.

4. Adaylar kendi gelişimlerini sağlamak, mesleki gelişimlere katılmak ve yön verebilmek amacı ile mesleki organizasyonlara katılmalıdırlar.

5. Beden eğitimi öğretmenlerinin belirli zamanlarda bilgi teatisinde bulunma yeni gelişmelerde onları haberdar etmek amacı ile hizmet içi eğitimlere katılmalarını

sağlamak daha iyi hizmet vermeleri açısından önem taşımaktadır.

Titizlikle seçilmiş beden eğitimi öğretmenleri adaylarının kaliteli bir mesleki eğitimden geçmelerini sağlayabilmek için de eğitim kurumlarında iyi eğitim ortamının yaratılması gerekmektedir. Aksi takdirde günün şartlarına göre mükemmelce hazırlanmış bir program kağıt üzerinde kalmaktan öteye gidemez. Bunun için de aşağıda belirtilen unsunların mutlaka mevcut olmasına ihtiyaç vardır. Bunlardan herhangi bir tanesinin yetersiz olması eğitimin kalitesini doğrudan etkileyecek veya düşürecektir.

Beden eğitimi ve Spor Bölümlerinde:

1. Yeterli sayıda çok iyi eğitimden geçmiş kaliteli akademik personel bulunmalıdır.

2. Yeterli tesis, ders ve laboratuvar araçları bulunmalıdır.

3. İhtiyaca cevap verebilecek bir kütüphane ve dökümantasyon merkezi bulunmalıdır.

Bütün bunların yanısıra beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesinde amaç çok sayıda öğretmen yetiştirme değil kaliteli öğretmen yetiştirmek olmalıdır.

Sonuç olarak beden eğitimi öğretmenleri mutlaka en az dört yıl eğitim veren Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde yetiştirilmelidirler. Hatta günümüzde beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesinde beş yıllık bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak böyle bir eğitim sayesinde beden eğitimi öğretmenleri alanda daha geniş ve derin bilgi ve beceriler kazanabilirler. Çünkü öğretmenlik ve özellikle beden eğitimi öğretmenliği çok özel niteliklere sahip olmayı gerektiren kompleks bir meslektir.

KAYNAKLAR

Morris, Don G.S and Stiehl, Jim: **Physical Education: From Intent to Action.** A Bell ad Howell Company, London, 1985.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN - Sayın Tamer bize beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi konusunu süremize uygun bir biçimde özellikle de önerilerle yüklü bir biçimde dile getirdi, kendisine teşekkür ediyoruz.

Şimdiye kadar söz almamış genç arkadaşlarımızdan başlamak kaydıyla bu konuda sorusu olan arkadaşlarımıza öncelikle söz verip soruları almak istiyorum.

ŞEREF ÇİÇEK (ODTÜ Eğitim Fakültesi Beden Eğitim ve Spor Bölümü Öğrencisi) - Öncelikle Sayın Kemal Tamer'e vermiş oldukları bilgilerden dolayı teşekkür ederim. Beden eğitimi öğretmenliğinin branş olarak seçilmesinde öğrencilerin, özellikle bu branşı seçen öğrencilerin belli bir kalitenin altında olduğunu söyledi hocamız, acaba Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından kurulması öngörülen spor liseleri, spor okulları bu beden eğitimi öğretmenlerinin kalitesini yükseltici bir unsur olabilir mi, bu konuda fikirlerini almak istiyorum.

OKAN DİLİK (ODTÜ Beden Eğitimi Bölümü 3. sınıf öğrencisi) - Yüksek müsaadelerinizle sayın hocama sormak istediğim husus şu: Türkiye'de bilindiği üzere beden eğitimi ve spor branşı üzerine bir kaç tane üniversite vardır ve bu bölümlerin ana amacı olarak şunu söyleyebiliriz. Türkiye'de fazlasıyla ihtiyaç duyulan beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştirmek. Ama genel olarak baktığımızda her birinin ayrı ayrı müfredat programlarına sahip olduğunu görüyoruz. Tabiki müfredat programındaki değişiklik ayrı ayrı amaçlardaki öğretmenlerin varlığını göstermektedir. Bu farklılık ve bu farklılığın sonucunda ortaya çıkan ayrı amaçlardaki öğretmenlerin ihtiyaç duyulan beden eğitimi dalında öğrencilere ve topluma ne kadar verimli olabileceği konusuna bence önem verilmesi gereken bir husustur. Acaba bu değişiklik amaçlı öğretmen ve öğretmen adaylarını ortak

beslenen bir tek amaca yöneltme mümkün değil midir? Bu konuda aydınlatıcı bilgiyi şahsınızdan rica ediyor ve teşekkür ediyorum.

YUSUF CAN (Atatürk Anadolu Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni) - Sayın hocamıza açıklamalarından ötürü çok teşekkür ederiz. Ben de iki konuda fikirlerini rica edeceğim. Birincisi kaliteli beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmesi konusuna özellikle çok değindi hocamız. Bu konuda özellikle aday seçimi konusuna dikkat edilmesini vurguladı. Ancak ben aday seçiminde belli bir tabana oturtulması gerektiğine inanıyorum. Bu konuda kendisi ne düşünüyor acaba? Örneğin beden eğitimi öğretmeni olarak yetişecek öğrencilerin 16 yaşından sonra ya da 18 yaşından sonra beden eğitimi bölümlerine girerek burada spor eğitimi alması ve kaliteli bir beden eğitimi öğretmeni olarak yetişmesi uygun görülür mü? Bunun yanında belli bir tabana oturtulması istenirken, spor meslek liselerinin ve öğretmen liselerinin beden eğitimi ve spor bölümlerinin uygulamada getirilecek çeşitli yeniliklerle bu beden eğitimi öğretmenliğine belli bir taban olarak oluşturulması mümkün değil mi? Bu konunun özellikle üzerinde durulmasını istiyorum.

İkinci konu da yine kaliteli beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmesi konusunda hocamız kaliteli akademik personel yetiştirilmesine değindi. Bu konuda Türkiye de hangi boyutlarda olduğunu ve kaliteli akademik personelin ne şekilde yetiştirildiğini kendisinden açıklanmasını rica ediyorum.

GÜLŞEN BİLİR (Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor bölümü Öğretim Görevlisi) - Sayın Tamer'e açıklamaları için teşekkür ediyoruz. Beden eğitimi spor konusu gündeme geldiğinde üstünde durulması gereken en önemli konulardan birisi idi bana göre beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve Sayın Tamer sözlerine başlarken, eski bölümlerin eski

yapılarından kurtarılamayışmın nedenleri vardır ve bunlar değişik nedenlerdir deyip geçiştirdi ama asıl bugün problemlerimiz varsa bu nedenlerin çözülmemiş olmasından ileri geldiğine inanıyorum, onun için bu nedenlerin açıklanıp, hatta gerektiğinde tartışılması gerekir diyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ediyoruz efendim.

Buyurun.

Prof. Dr. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU (TED Bilim Kurulu Başkanı) - Sayın Başkan teşekkür ederim, sizlerin de sabırlarına sığınyorum, sık sık konuşma yaptığım için. Ancak, bu ilk toplantı, tekrar tekrar bunun üzerinde duruyorum. Burada birçok önemli, bilimsel konuların çerçevesinin çizilmesi gerekiyor. Öğretmen yetiştirme de bu çerçevenin içerisinde önemli bir yer alıyor. Bugünkü tartışmamız, konumuz öğretmen yetiştirilmesi idi, ancak bununla ilgili çok ilginç bir durum ortaya çıktı. Sayın Bildiri sahibi öğretmenin yapacaklarını saydı ve bunları içerisinde öyle konular var ki; örneğin: sosyal ilişkiler var, kişiyi tanıma var, yani bir doktor kadar, bir psikiyatris kadar tanıma gibi konularda bir ölçüde giriyor, değerlendirme var. Görülüyor ki artık Beden Eğitimi öğretmeni yetiştirme ve konusu salt bugüne kadar izlediğimiz yöntemlerle , politikalarla gelişecek bir özellik taşıyor. Yeniden bir bakış getirmek gerek. Kim getirecek bu bakışı bilemiyoruz. Üniversitede bu konunun ele alınmış olması bir şans. Bugün ülkemizde Beden Eğitimi ve Spor politikasını kim oluşturuyor? belli bazı gazetelerin son sayfaları mı?. İtiraz edemezsiniz. Hiçbir Beden Eğitimi öğretmeni, Beden Eğitimi politikası ile ilgili bir oluşumun içerisinde olamamıştır. Ancak görüyoruz ki bugün Beden Eğitime sahip çıkması gerekenlerin öğretmenlikten gelen kimseler olmasını istiyoruz. Öyle

ise öğretmenleri yetiştirirken, yetiştirme kurumlarımızda bu bilimsel konunun, eğer bilim dalı ise, böyle kabul ediliyor ise, bir bütün olarak ele alınması, yalnız öğrencilerinin değil, öğreticilerinden beklenen diğer rollerin de dikkate alınarak programlar geliştirilmesi gerekiyor. Sayın bildiri sahibine bir noktada katılıyorum. Zannediyorum sizler de bu noktayı desteklemek durumundasınız, önkayıt sistemi ile öğretmen adayı alınması yanlıştır. Bu demektir ki biz salt bedeni becerileri olan kimselerle bu bilim dalını yürüteceğiz. Olmaz böyle şey. Böyle olduğu sürece bu dalın, bilimsel politikasını bu dalın dışındakiler yapacaktır. Hiçbir spor yöneticisinin, spor yazarının, spor politikacısının Beden Eğitimi okulundan yetiştiğini göremiyoruz. Ama oradan yetişmesi gerekiyor. Bugün tartışmaya katılan arkadaşlarımız, bildiri hazırlayan arkadaşlarımız öğretmenlikten, belirli bir değişiklikle, yeni bir alana girerek yetişmişler, yani araştırmacı olmuşlar. Sayın bildiri sahibi öğretmenin araştırmacı olmasını istedi. Ben bu kadar ümit var değilim, olmasınlar. Belki daha iyi yaparlar, araştırmacılık başka bir şey. Bunun için ayrı eleman yetiştirmemiz gerekir. Bunun için bu önemli görevi öğretmenlere yüklemeyelim. Diğer ders alanlarında da yapıyoruz bunu ve her öğretmenin araştırmacı olmasını istiyoruz. Şu olması bu olması diyoruz ve ondan sonra da yapmıyorlar diyoruz, neyi yapsınlar? Esas işi öğretme olan kimse onu bırakıp da nasıl araştırma yapacak? O bakımdan biz Beden Eğitimi konusunda ayrıca araştırmacı da yetiştirme durumundayız. Ama, öğretmenlikten başlayarak belki, tartışılabilir.

Bu alanın araştırmacısı, yöneticisi, politikacısı yine bu öğretmen yetiştirme politikalarında veya uygulamalarında ele alınması uzun yıllar biz bu tartışmalarımızı sürdürebiliriz. Gençler, ön kayıtla alındıkları sürece yalnız becerilerine dayalı bir mesleki rol benimser hale geliyorlar. Sıkıntı ortaya çıkmış, belirli karşılaştırmalar yapıldığı zaman diğer branşlardaki giriş puanları ile

beden eğitimi bölümlerine giriş puanlarındaki farkları ortaya çıkınca sızlanmalar da başlamış. Öyle ise ön kayıda göre değil, mutlaka ve mutlaka üniversiteye girişteki ölçütler ne ise, o da tartışılabilir, o ölçütlerde bir ayırım yapmadan öğrenci almak konusu gerçekleştirilmeli. Efendim fire veririz denebilir. Halen vermiyormusunuz? Belki de bu ön kayıtsız aldığımız zaman memnunların sayısı, mutlu olanların sayısı artacaktır. Mutlu adaylar ise başarılı öğretmenler olacaktır. Belki fiziksel yönden becerili olmayabilirler. Ama öğretmenlikte mutlu olacaklardır, öğretmelikte başarılı olacaklardır ve Beden Eğitimi alanını bir bilim alanı olarak daha ileri götüreceklerdir.

Çok teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ediyoruz.

ÇETİN ERURAN - Mutlaka ve mutlaka üniversite seçme sınavına göre öğrenciler beden eğitimi bölümlerine alınsın. Sayın konuşmacı ve Sayın Başkan böyle söylediler. Bu mümkün değildir efendim. Ben dersimde öğrencimle beraber eğer hareketi yapamıyorsam ona birşey öğretemem. Eğer yeteneğim yoksa sıradan herhangi bir kimse gibi beden eğitimi öğretmeni olmuşsam eşofmanda giymem, o öğrenciyi de nazari dersten ileri götüremem.

Arz ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum.

Son olarak da konuşmamın başında belirtmiştim en genç konuğumuza en son sözü vereceğim demiştim, ama Sayın konuğumuzu mikrofona davet edeceğim. Çünkü çokca not aldılar. Hocam oturabiliriz sizi buraya.

RAUF İNAN (Emekli Öğretmen) - Sayın Başkan, bana söz verdiğiniz için teşekkür ederim. Sayın Konuşmacıya da ayrıca teşekkür ederek kutlarım. Onun beden eğitimi öğretmenleri için kullandığı şu sözcük, kaliteli öğretmenlik. Kaliteli öğretmenlik dedi ve açıkladı onları

burada yinelememe gerek yok, çünkü zamanınızı alırım, fakat bu kaliteli öğretmen niteliği bütün öğretmenler için düşünülebilir. Şimdi birşey dikkatimi çekti, bu kadar değerli bir toplantı her toplantısında bu derneğin ben bu konuyu ele alıyorum. Sizi temin ederim dünyanın hiçbir yerinde bu nitelikte bir çalışma, bir derneğin girişimi Millî Eğitim Bakanlığınca benimsenmeden olmaz. Önce hiç kimse gelmiyordu, şimdi tek tük gelenler oluyor. Ama hayır bu salon dolmalıydı. İzin verilmesi gerekir beden eğitimi öğretmenlerine ve emir edilmeliydi bakanlıkca, şu var, gidin dinleyin, neye yaradı şimdi. Kitap çıkacak, kaç öğretmen bu kitapları alıp okuyacak? Millî Eğitim Bakanlığını bu bakımdan suçluyorum demeye hakkım yok ama eleştiriyorum. Şimdi Millî Eğitim Bakanlığında kimse var mı burada? Buyurun işte buyurun. Ne oldu, nereden gelmiş, nasıl nereden toplanıp geliyor bu konuşmacılar bu bildiri sunanlar? Kişilikleri nedir, nasıl bunlar burada havaya konuşurlar efendim? Ne ise bu benim öteden beri Bakanlığa yaptığım eleştirilerdir.

Beden eğitimi dersinin öbür derslerden ayrı bir niteliği vardır. Şu kadarını söyleyeyim, ben okuyarak geliyorum, gidip görmedim. Amerika'da orta dereceli okullarda üç ders zorunlu imiş. Öbürleri yeteneğe göre, biri Amerikan dili, doğal bir şey, biri Amerikan tarihi, Amerika'nın fukaranın ne tarihi var ki neyi öğrenecek, bir de beden eğitimi. Bakın beden eğitimi zorunlu ders. Bundan hiçbir öğrenci açık duramaz, öbür dersleri rehberler derlemiş, ona göre seçerlermiş. Buraya gelmeden önceki gün iki pedagoji ansiklopedisinden beden eğitimi konularını inceledim, buraya kollar sallanarak gelinmemeli, orada şunu gördüm. Biz beden eğitimi diyoruz, Almanlar vücut alıştırmaları diyorlar. Bir defa beden eğitimi diyorlar; ama sağlık beden eğitimi, sağaltım beden eğitimi, yetenekliler için beden eğitimi. Bir de cimmastik var ve sonra spor sonra da oyun. Oyun içinde koyuyor, açık havada oyun, dün bunu sözkonusu da ettim arkadaşlarla, kahvehane

oyunları, hele şimdi yüksek sosyete de olanların da başka oyunları var, bilardo var, bunlar değil, açık havada oyun diyor. Bakın bunu bilmek gerek. Sonra beden eğitimi öğretmenlerinin bahsettikleri şey çok iyi. Bütün öğretmenler için ama beden eğitimi öğretmenlerinin çok ayrı bir yanı var. Bunu söylerken onu son öğrencileri galiba benden başka da hayatta kimse kalmadı. Selim Sırrı Tarcan'ın beden eğitimi öğretmenliğini düşünüyorum. Elimde de bir mektubu var, tam 62 yıl önce yazılmış bir mektubu, benim ona yazdığım bir mektuba verdiği yanıt. Ben niçin acaba bütün öğretmenlerim varken hiçbirine değil de Selim Sırrı'ya yazmışım bu mektubu o da bana cevap vermiş. İşte beden eğitimi öğretmenin özelliği burada. O bize anlatırken beden eğitimi öğretmenliğini yanıt, örnek verirdi. Almanya öğrenciyi o kadar büyülemişki 30 bin kişiyi toplamış ve Fransa'dan girip zafer arabasını getirmek için Fransız sınırında zor yakalayabilmişler fakat çok saygı ile yakalamışlar bizdeki gibi jandarma ile polisle falan değil. Doğrudan doğruya heyetler gitmiş. Bismark adamlar göndermiş, galiba Bismark ve söz vermiş onu biz gidip getireceğiz, hiç siz gitmeyin. O yan'ı anlatmaya kalksam hayli zaman alır, onun için bu kadarına değiniyorum.

Kendisinin bir özelliğini söyleyelim, bir bayram günü idi, biz öğretmen okulunun son sınıfında tabii İstanbul'lular gitmişlerdi, biz Anadolu'lar sabahleyin pek keyifli kalkmamıştık. Bir ara haber geldi Selim Sırrı geldi diye. Tabii hepimiz fırladık, kimimiz pijama ile, kimimiz şey, bizi topladı ve dediki "Ben bugün sabahleyin, bu da tam 63 sene öncedir, bayram namazından çıktım eve gittim, annemin elini öptüm size geldim" bu beden eğitimi öğretmenin bu yanını söylerdi. Şimdi ben beden eğitimi öğretmenin bize düşen başka bir şeyini söyleyeyim. Bu gençler, güneşsiz yerlerde çalışan bu gençlerin geleceği ne olacak? Almanların bu ausfruk dedikleri gezi, bu gezi bizde herhalde tarih öğretmeni yapmaz, matematik öğretmeni

de yapmaz, bu ancak beden eğitimi öğretmenlerine düşer, bunu düşünmek, bu konuda ben zaten yıllarca önce Gazi Eğitimdede bir konferans vermiştim, beden eğitimi öğretmenliği bu kadar önemlidir. Özellikle bunu Selim Sırrı'dan aldığımı 63 sene sonra genç beden eğitimi öğretmenlerine söylüyorum. Ne yazık ki burada başka beden eğitimi öğretmenleri de yok, çok acıdır. Yalnız şu var. Beden eğitimi ancak bedenci, yani atletik yetenekte olanlar için spora doğru gider. Bizde öğrencilerin, ortadereceli okullarda öğrencilerin yeteneklerine göre ders olmadığı için, yeteneklerine göre yetiştirilmedikleri için korkunç sınıfta kalma vardır. Tasavvur buyurun yüzde 27.75'dir. Yıllardır yüzde 27.7'den aşağı düşmedi ben her sene izliyorum. Ne demektir bu? 1970'in son yıllarındaki gençlerin birbirlerini öldürmesinden daha da korkunç bir felaket. Çünkü biz yeteneklere göre yetiştirmiyoruz. Kısaca birşey söyleyeyim. Bir defa yetenekler şunlar, en başta kuramsal yetenekte olanlar var, mesela ben kuramsal yetenekte oialım, nazari teorik derdik, sonra pratik yetenekte olanlar var ameli, sanatçı yeteneğinde olanlar var, estetik, ressam, müzisyen, ben müzisyen olamazdım ki ressam olamazdım ki eğer beni böyle bir şeye verselerdi sınıfta kalırdım. Ama benim bir bakıma yeğenim sayılacak olan Gürer Aykal eğer bizim liselere gitse idi sınıfta kahrıdı. Suna Kan girse sınıfta kahrıdı. Bırakıp giderdi. İşte yeteneklere göre olmayınca da her bakan başarısızlıklardan şikayet eder, haklı; ama yeteneklere göre de yapılırsa bu şikayetler kalmaz ve sınıfta kalanlarda olmaz. Ayrıca ekonomik yetersizliği olanlar var. Zihinci yetenekte olanlar var; ama atletik yetenekli olanlar için ancak spor tam anlamıyla söylenebilir. Ama beden eğitimi her yetenekte olan için.

Efendim, bizim beden eğitimi öğretmenlerimize düşen başka birşey daha vardır. Bunu özellikle genç arkadaşlarıma da söylemek istiyorum. Türk aydını çok yavaştır. Çok gevşektir. Bu yavaşlıktan bu gevşeklikten kur-

taracak tarih dersi değildir, matematik dersi değildir, ancak beden eğitimi dersidir. Dinamik, atılgan insan yetiştirmek lâzım. Biz 235 senedir sürekli, Osmanlı Devleti 234 senede çöktü, bu dinamik olmadığından, bundan önce dinamikti aydınlar, dinamik olmadığından ve de apatik bir hastalığın aydına yansımından bugün de o apatik hava var. Bu apatik hava sürdükçe biz ne çağ atlayabiliriz, ne gelişebiliriz. Beden eğitimi öğretmenlerine düşen bir ödev de gençliği canlı, atılgan yapmaktır ve açıkca söyleyeyim ben çok gevşektim, ama Selim Sırrı'ya öğrenci olduktan sonra, çünkü Selim Sırrı şunu yaptı, söyleyeyim ben 50 yaşındayım bakın karşımızda zıpladı durdu, zıpladı durdu, hızlı yürüyeceksiniz yavaş değil, bu işte beni etkiledi ve şunu söyleyeyim iyi bir öğretmen oldum. Öğrencilerim bunun şahitleridir ve belki de benim kadar mutlu olan, öğretmenlikten mutlu olan pek az insan vardır. Bunun Selim Sırrı'ya borçluyum, onun canlılığına ve öğrenciye verdiği değere işte o kadar ki düşünün ben öğretmen olduktan bir yıl sonra bir üzüntümü Selim Sırrı'ya yazıyorum ve o da bana cevap veriyor ve ben de bu mektubu kutsal bir belge olarak saklıyorum, işte bu beden eğitimi öğretmenin özelliğidir. Selim Sırrı'nın bu konudaki pek çok şeylerini söyleyecek yazık ki vakit yoktur.

Sayın konuşmacı çok iyi bir beden eğitimi öğretmenin nasıl olması gerektiğini bir çeşit projesini verdiler. Çok iyi iyunin düşmanıdır. 2254 beden eğitimi öğretmeni nasıl yetişir? Üniversitelerde dört sene bütün bu bilgilerle, bizim hızla bu önceki konuşmada verilen sayısı 2253 bunu yetiştirmemiz lâzımdır. Bu konuda Türkiye Cumhuriyeti hızlı öğretmen yetiştirmekte ve başarılı öğretmen yetiştirmekte çok başarılı denemeler yapmıştır, uygulamalar yapmıştır, onlardan yararlanmamız lâzımdır. Sayın konuşmacıdan onu beklerdim. Bir an önce bu boşluğu dolduracak şu yollar var diye. Onu da çok isterdim.

Öğretmen yetiştirmek sporcu yetiştirmek değildir diler bu doğru. Efendim, kanım şudur. Bir defa beden eğitimi öğretmenlerinin atletik tipte olmaları lâzım. Herhangi bir sanatçı tipinde olan beden eğitimi öğretmeni olamaz, iyi bir el sanatını yapan usta iyi bir beden öğretmeni muhakkak atletik tipte olması lâzımdır. Bunu dilerim ki önümüzdeki zamanlarda ele alınacaktır. Birşeyi yineliyorum 2253 öğretmenin yetiştirilmesi için, bir an önce yetiştirilmesi, yavaş değil. Bu gidişle bunu biz 50 senede mi yetiştireceğiz ve sade onun değil, bütün öğretmenlerin, ilkokul öğretmenlerinin de bir an önce yetiştirilmesi için geçmiş dönemdeki uygulamalarımızdan örnek almak lâzımdır ve bunu da uygulamak lâzımdır.

Çok teşekkür ederim bana bu fırsatı verdiğiniz için ve sayın konuşmacıya da not ettim çok yararlandım, çok teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sayın İnan'ın bize bir mesajı oldu galiba tekrarlamakta yarar var. En genç arkadaşımıza söz vereceğim demişti, en genci olduğunu bir kere daha kendisi vurguladı ki dolaylı olarak buraya gelmeden birtakım ansiklopedileri karıştırarak beden eğitimi ile ilgili bilgileri topladı, sanıyorum hocam bizler de toplayacağız bundan sonra.

Efendim, şimdi de Sayın Tamer'e bu konuşulanlar arasındaki sorulara cevap vermesi için süre tanıyalım. Buyurun Sayın Tamer.

Yrd. Doç. Dr. KEMAL TAMER - Efendim, konu ile ilgili görüşlerini sunan değerli konuşmacılara ve soru yönelten konuşmacılarımıza teşekkür ederim. Cevaplamaya çalışayım.

Soruları sıra ile cevaplamadan önce zannedirim Rona Hocamız da aynı konuya değindiler 2253 kişinin yetiştirilmesi, şunu beden eğitimi öğretmeni olarak kabul etmemeliyiz. Beden eğitimini beden eğitimi öğretmeni

öğretir, başka kimse öğretemez. Bir matematik öğretmeninin beden eğitimi öğretmesini istemiyoruz. Yanlış yönlendirilen çocuklar hayat boyu yanlış bilgilerle ve yönlenecektir. Bugün bir tarama yapalım değil diğer branş öğretmenlerinin, yetişmiş beden eğitimi öğretmenlerini soralım. Antreman sırasında su vermeyen beden eğitimi öğretmenlerini ben kast ediyorum. Çok acıdır ve ölüme sebep olan beden eğitimi öğretmenlerini kast ediyorum. Biz kendimizi yetiştirememişiz ki yabancı branşlardan yardım alacağız, istemiyoruz o yardım onların olsun. Yetiştirmesinler, bıraksınlar boş zaman olarak değerlendirsin öğrenci onu, oyun zamanı olarak değerlendirsinler belki kendilerini yönlendiremeyecekler ama daha iyi bir sosyal gelişimi, belki aralarından liderlik yapabilecek öğrencilerin yetişmesine sebep olacaktır. Ben yabancı branştan insanların beden eğitimi öğretmeni sıfatıyla derse girmesine karşıyım, ki yetişmiş çoğu öğretmenleri de görev yaptıklarına inanmıyorum. Beden eğitimi öğretmeni demek sınıfa gidip, öğrenciye topu verip oyun oynamalarını sağlayan kişi değildir veya öğrenci de oyun oynayıp kendisine pas verilmediği zaman öğrenciye küfreden öğretmen değildir. Beden eğitimi öğretmeni öğrencinin gelişmesi için gerekli olan ortamı hazırlayan insandır. Kendisi oynamayabilir, oynamamalıdır, kendi boş zamanında kendisi oynamalıdır. Eğer istiyorsa, o zaman öğrenciye aittir ve öğrencinin gelişimi için kullanılmalıdır o zamanı bizdeki uygulamaya baktığımız zaman bu çok farklıdır, beden eğitimi öğretmeni oynar, öğrenci seyreder. Çok kolay ve çok zor olabilecek bir meslek, çok kolay çünkü bir top verdiğiniz zaman 30 kişilik bir sınıfta saatlerce meşgul edebilirsiniz, biz de, beden eğitimi öğretmeni olarak oturur çayımızı kahvemizi içer çene çalarız, çok affedersiniz. Çok zor bir meslektir, çünkü gerçek olarak yapılmak istendiği zaman kişilerde görülebilecek değişikliklerin olması sözkonusudur. Bu değişiklikler sadece fiziki olarak değil, sosyal ve psükolo-

jik değişikliklerin olması sözkonusudur. O halde branşımızı lütfen başka insanlara teslim etmeyelim, bırakalım derslerimiz boş geçsin. Çünkü başkaları bize kendi branşlarını teslim etmiyorlar. Bugün teşkilata bakalım, sayın hocamız onların çok ilgisiz olduğuna deyindiler anlamazlarki ilgilensinler. Çünkü bizleri kendi branşında başarısız olmuş insanlar yönetmektedir. Bakalım sporla sorumlu insanlara, kaç tanesinin spor eğitimi vardır. Kaç tane spor, beden eğitimi görmüş kişi üst düzeye gelmiştir, genel müdür olmuştur, müsteşar olmuştur, alanımızda, başka alanda istemiyoruz zaten müsaade etsinler onlar da bize karışmasın nasıl bizi kendi işlerine karıştırmadıkları gibi.

Fakat burada haksız değiller, biz kendimizi iyi yetiştirmemişiz. Veya bizim alanımızda kaliteli eğitim verilmemiş. Soruyorum, ülkemizde kaç tane bu braşta iyi bir eğitim görmüş eleman var? Yedi tane üniversitede eğitim verilmektedir. 15 tane çıkar mı? Ben beş tane sayamıyorum kusura bakmayın. O halde bizim işimize karışmasınlar.

Hızlı öğretmenleri gördük efendim, üç ayda hızlı eğitim yapan insanları gördük. Neler öğrettiklerini çok merak ediyorum, ne yaptıklarını, o dönemin meşhur bir lafı vardı, üç ayda kabak yetiştirmezken öğretmen yetiştirir diye.

Hızlı üç aylık kurslarla beden eğitimi öğretmeni yetiştirmez, öğretmen yetiştirmez bir defa beden eğitimi öğretmeni önce öğretmendir, önce insandır, sonra beden eğitimi öğretmenidir. Spor liseleri ile ilgili bir soru oldu.

Zannederim bundan birkaç yıl öncesi idi, yine bildiri sunuyordum ve aynı şey gündeme geldi, o zaman şunu dedim, amacı belli olmayan kurumların yaşaması mümkün değildir. Ne amaçla kurulduğu belli olmayan spor liseleri de ölmüştür. Çünkü beden eğitimi öğretmeni yetiştiremeyen bir ülkede spor lisesi açıyoruz amaç nedir? Spcr lisesinden mezun olacak öğrencilerin beden eğitimi

bölümlerine kalite yükseltmesi bakımından katkıları olur mu olmaz mı? Sınava katılabilirler, kazanırlarsa ne âlâ, kazanamazlarsa kendileri bilir tabii, bu bir yarışmadır, normal şartlarda kazanmaları gerekir, o zaman buyursun hepsi gelsinler bölümlerimize, biliyorsunuz, özellikle ODTÜ kast ediyorum, birçok milli sporcu bölümümüzü kazanamamakta istemiyoruz, sadece sporcu olduğu için gelecek öğrenci istemiyoruz. Öğretmen olmayı isteyen varsa gelsin bize, sporcu olması ona daha iyi bir kalite, daha iyi öğretmen olmasına yardımcı olabilecektir branşta ama önce öğretmen.

Yani koşan öğretmenler değil, düşünen öğretmenlere ihtiyacımız var. Bugüne kadar koşmuşuz, artık düşünmenin zamanı gelmiştir bence. Bugüne kadar koştuğumuz için de branşımızda başkaları at koşturmuştur, hâlâ koşturmaktadır, biz koşuyoruz, onlar bizi koşturuyorlar. O halde düşünmeye başlamamız, bizim onları koşturmaya başlamamızın zamanı gelmiştir artık. Değişik amaçlı eğitim veren kurumların ortak amaca yönlendirilmesi sorunlardan biri idi, ki bu beden eğitimi bölümlerini ilgilendiren bir soru idi. Spor akademileri açılmıştır, kapatılmıştır, amaç belli değildi çünkü. Günümüzde bölümler açılmaya başlanıyor. Çünkü falan kişinin falan yerde tanıdığı var ve o falan kişi kendi branşından başarısız olmuştur, beden eğitiminde yetişmiş eleman yoktur, orada baş olmak istiyor. Gitsin kendi branşı ile ilgilensin. Bu insanların açmış olduğu bölümlerle diğer, gerçekten açılan bölümler arasına bir ilişkinin kurulması mümkün değil, çünkü onlar başka amaçla açmışlardır bu bölümleri. Yükseköğretim kurumu kurulduktan sonra bütün beden eğitimi bölümlerine taslak program göndermiştir. Bu program sadece taslaktır, ancak diğer bölümler bu taslağı alıp aynen uygulanmışlardır. Bu taslakta yüzde 30 değişiklik yapabilme hakkına sahiptir üniversiteler. Bu değişikliği yapabilmek için o alanda yetişmiş olmak gerekir. Çalışmak gerekir, aynısını uygula-

lamışlardır. Ortak özellik vardır aslında diğer bölümler arasında, ODTÜ hariç.

Aday seçiminden söz etti Yusuf Can kardeşimiz. Spor liseleri buyursun gelsinler kazanırlarsa. Ona karşı değiliz, ön eğitim, bir sporcu yetiştirmiyoruz, amacımızı çok iyi belirlememiz gerekir. Bir, amaç beden eğitimi öğretmeni yetiştirmektir. Sporcu değiştirmek değil, eğer sporcu yetiştirmek istersek o zaman kulüp açarız, üniversitelerde eğitim vermemize hiç ihtiyaç yok, hiç gerek yok. Kulüp açarız çok daha rahat yetiştiririz biz o tür insanları ve çok güzel sporcular yetiştirebiliriz. Sadece müsaade etsinler. Akademik personel ülkemizde nasıl yetiştiriliyor? Henüz lisans eğitimi veremeyen insanların doktora programı açmasıyla yetişiyor Türkiye'de akademik personel ve bir yılda doktora eğitimi veriyorlar, çok yanlış bir olay, nasıl yetiştirilmeye girmek istemiyorum, çünkü zamanımız çok kısıtlı efendim.

Gülşen Hoca hanım iyi bir konuya değindi, neden diye sormak gerekir, neden bazı bölümler hâlâ eski lise havasından kurtulamadı diye, soruyoruz ama cevap veren yok efendim.

Ülkemizde beden eğitimi spor politikasını kim oluşturur diye sayın hocamız kendileri cevap verdiler zaten, bizim dışımızda herkes efendim. Benim cevabım da o şekilde. Çünkü bizim alanımıza değer verilmiyor, sadece yarışma sporları önemlidir, sadece birkaç spor dalı önemlidir.

Çetin Beyin sorusu vardı, beden eğitimi öğretmenlerinin mutlaka yapmaları gerektiğini ben örnek vermek istiyorum. Mark Spitz'e yedi madalya kazandıran antrenörü yüzme bilmez ve beden eğitimi öğretmeni değildir. Eğer bu başarı ise bilemiyorum ve araştırmalar şunu göstermiştir. Sporda yetenekli olmakla öğretmek arasında hiçbir anlamlı ilişki yoktur. Yetenekli seçelim,

maratoncu seçtik dünya şampiyonu, beden eğitimi öğretmeni aldık, bu maratoncu acaba cimnastik yapabilir mi, öğretebilir mi, gösterebilir mi arkadaşlar? Sayın Hocalarım? Dünya şampiyonu cimnastikci basketbol gösterebilir mi? O halde yaptığımız iş, boşa çalışıyoruz.

Efendim, daha fazla zamanını almak istemiyorum teşekkür ederim.

BAŞKAN - Efendim, çok teşekkür ediyoruz biz de. Konuşmamın başında sürelere uymamız gerektiğini belirtmemize karşın yine de uyamadık. Tabii bunda bir özel neden var, o da özel yetenek isteyen bir ders grubunun orta dereceli okullardaki ders grubunun bilimsel boyutta galiba iddialı olmamak için ilk diyemeyeceğim; ama bir on gün önce Selçuk Üniversitesinde de benzeri bir toplantı yapılmıştı, bilimsel boyutta öncü bir toplantı olmasının sanıyorum sınırları aşan bir ortam yarattığı ortaya çıkıyor. Kimi yerde sayın hoca hanımın belirttiği ve haklı olarak birtakım duygusal şeyleri de ortaya koyan ilişkiler var, sizin de cevap vermediğiniz öte yandan olayın bilimsel boyutları var. Mark Spitz'in antrenörü var vesaire vesaire bunlar sanıyorum, bundan sonraki toplantılarda daha da belirgin halde daha da kristalize olmuş biçimde tartışılacak.

PANEL: 2

**Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi
Spor Etkinliklerini Nasıl Daha Verimli ve
İşlevsel Duruma Getirebiliriz?**

Panel Üyeleri: **Doç. Dr. Selami SARGUT**
Dr. Nihat GÜNDÜZ
Nurten ASLAN
Baha AYRILMAZ
Dr. Şevki KOÇ

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU**

SEKİZİNCİ OTURUM

BAŞKAN - Prof. Dr. Süleyman Çetin Özoğlu - Değerli konuklar, bundan önceki oturum belirli nedenlerden dolayı biraz uzadığı için bu oturumu dört beş dakikalık bir gecikme ile açmayı uygun bulduk. İki gündür toplantımız devam ediyor, ön sıralarda nedense kimse yok, bir merak konusu. Rica etsek acaba ön sıralara arkadaşlar gelirler mi? Özellikle gençler biraz ön sıralara gelseler. Onları oralarda görmek istiyoruz. Nedense herkes salonun arkasında. Ben rica etsem, arkadaki gençleri ön tarafta görmek istiyorum, buyurun.

Yeterince bekleme zamanı ayırdık, ben tümünüze saygılar sunarak toplantımızın sekizinci ve son oturumunu açıyorum. Her öğretim toplantımızda olduğu gibi, son oturumunu açıyorum. Her öğretim toplantımızda olduğu gibi, son oturumumuzda tartışmalardan sonra o konu daha iyi nasıl ele alınabilir, daha iyi düzeye nasıl getirilebilir sorusuna yönelmesi ve o soruya cevaplar getirmesi planlanıyor, bekleniyor, Bugün de Beden Eğitimi spor etkinliklerini nasıl daha verimli ve işlevsel duruma getirebiliriz sorusuna panel üyelerimizle cevaplar arayacağız. Sizlerle cevaplar arayacağız. Bu panelin bir özelliği şu: Biz üyelerle daha önceden bir toplantı yapmadık. Konular arasında bir işbölümü de yapmadık. Her arkadaşımız kendi bakış açısından bu soruya yanıt getirecek.

Panelimize katılan değerli üyeler, konuya ilişkin görüşlerinizi aktardıktan sonra, konuyu tartışmaya açmayı planlıyoruz. İlk sözü, işletme alanında değerli bilim adamı, sporla belirli alanlarda ve boyutta uğraşmış, çalışmış Doç. Dr. Selami Sargut'a vermek istiyorum.

Buyurun Sayın Doç. Dr. Selami Sargut.

Doç. Dr. SELAMİ SARGUT - Araştırma alanım İşletmecilik olduğu için kendimi bu panelde meslek dışı

bir kişi olarak kabul ediyorum. Ancak bunun belki de yararı olacak. Konuya farklı bir paradigma çerçevesinde bakacağım.

Tartışılacak konudaki anahtar kavramlar benim işimi oldukça kolaylaştırıyor.

Bu anahtar kavramları

Etkinlik

Verimlilik

İşlevsellik, olarak sıralıyabiliriz. Ben beden eğitimi öğretmenini bir yönetici ve lider olarak görüyorum. Öyleyse onları etkinlik-verimlilik ve işlevsellik kavramlarıyla ilişkilendirebilirim. Bu kavramlar yönetim ve örgütlenmenin temel kavramları arasında yer alır.

Konu ne olursa olsun etkinlik, verimlilik, işlevsellik üzerine eğilmek istiyorsanız yönetim ve organizasyoncuların kapısını çalacaksınız demektir.

Bu nokta da önemli bir soru akla geliyor: Neyin yönetimi? Açın, yazılı spor basınına bakın! Yazılanları sistematik olarak yorumlarsanız, yazılı basının sporun yönetim ve örgütlenmesinden anladığı fiziksel kaynakların ve değerlerin yönetim ve örgütlenmesidir.

Sürekli anlatılan ve yazılanlar TESİ ÖYKÜLERİ ve MALZEME ÖYKÜLERİDİR... ya da fiziksel (sabit) değere dönüşmüş **topçuların** el değiştirme ÖYKÜLERİ! SPORU yöneten Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü de aynı çerçeve içerisinde düşünür. Genel Müdürlüğün yönetim ve örgütlenme anlayışına bakın. Yüzlerce insanın tüm yaptığı, tesislerin ve malzemenin korunmasıdır. OYSA klasik yönetim anlayışını bir yana bırakırsak, özellikle son zamanlarda yönetimden anlaşılan, VERİMLİLİK VE ETKİNLİĞE FİZİKSEL KAYNAKLARLA değil de İNSAN KAYNAKLARI aracılığıyla ulaşıldığı gerçektir. Hele

spor yönetimine ORTAÖĞRETİM KURUMLARI açısından baktığımızda olay tümüyle 11-17 yaş arasında, çeşitli yetenek ve becerilere sahip, dinamik, kimlik arayışı içinde olan, toplumun kendisi için öngördüğü şimdiki ve gelecekteki rolleri kavramaya çalışan, yeni davranış ve alışkanlıklar öğrenebilecek genç insanların yöneltmesidir. Onlara liderlik yapılmasıdır. Başka bir deyişle Türkiye'nin geleceği olan genç İNSAN KAYNAKLARININ etkin bir biçimde yönlendirilmesidir.

Erik Erikson'a göre ortaöğretimde, kimlik arayışında olan, dışa dönük eğilimler taşıyan, başkalarının kendisini nasıl değerlendirdiğine önem veren, kimliğiyle uzlaşma çabasına giren ve geçiş dönemini yaşayan 11-17 yaş grubundan oluşmuş insan kaynaklarıyla karşı karşıyayız. Bu denli kritik bir geçiş dönemini yaşayan insan kaynağını gelecekteki yaşama uyumlama görevini yalnızca fizik, kimya, matematik, tarih gibi derslere yüklemek ve bu stratejiden sonuç beklemek yanıltıcıdır.

Bu geçiş döneminde en etkin dayanağımız beden eğitimi ve sportif etkinliklerdir. Neden? Çünkü spor etkinlikleri yaşanır-uygulanır. Soyut modeller değildir. Sportif oyun aracılığıyla erişkin çevresini öğrenir ve kendisini tanır. Bir spor takımının içindeki dinamikler, güç dengeleri, davranış teknikleri bir maçtaki gerilim, strateji ve taktikler yaşamın ta kendisidir.

Bu açılardan sportif ortamın, erişkini yaşama hazırlayan bir mikro uygulama alanı olduğunu söyleyebiliriz. ŞİMDİ böyle bir alanı ve insan kaynağını rastlantısal ilişki ve etkinliklerin odağına bırakabiliyoruz? Bunun yanıtı hayır olacağına göre hemen yönetim ve örgütlenme kavramı öne çıkacaktır.

Spor kamuoyu ve yazılı spor basını bu konuda da yanıltıcı işaretler vermektedir. Yukarıda belirlenen tüm kritik noktaları geriye iten yanlış bir stratejiyle tesisten sonra ikinci sorun noktasını antrenör yetersizliği olarak

gündeme getirirler. Kuşkusuz antrenör açığı vardır. Ancak kritik sorun odağı spor yöneticisidir. Hatta Türkiye'de insangücüün en kıt olduğu nokta spor yöneticiliğidir.

Spor klüplerinin nasıl yönetildiğine bakın, ne demek istediğimi daha iyi anlarsınız. Sanıldığı gibi ya da yazılı spor basının sandığı gibi verimliliği yalnızca gelip tesis ve çalıştırıcıya bağlarsanız yanılırsınız. Verimlilik bir yönetim, bir liderlik sonucudur.

Sportif insan kaynaklarının planlı ve stratejik bir biçimde yönetilmesi bir türlü Türkiye'nin gündemine gelmiyorsa nedeni sportif verimlilikle yönetim arasındaki ilişkinin kurulmamasındandır. İçinde sportif etkinlikler yapılan bir sistemi (şu anda tartıştığımız sistem Ortaöğretim Kurumudur) VERİMLİ ve İŞLEVSEL duruma getirmenin tek yolu eldeki insan kaynaklarını stratejik kavramları gözönüne alarak yönetmektir.

Verimliliği ve İşlevselliği sağlayabilmek için sportif çalışmaları üç ayrı düzeyde ele almak gerekir:

- 1 - Stratejik düzey
- 2 - Yönetimsel düzey
- 3 - Operasyonel düzey

Ayrıca bu her düzeyde bazı temel işlevleri yerine getirmemiz gerekir:

- 1 - Seçme
- 2 - Değerleme
- 3 - Ödüllendirme
- 4 - Geliştirme

Kısaca bir örnek vermek gerekirse STRATEJİK SEÇME insan kaynaklarıyla hedef arasındaki ilişkiyi kurmaya yöneliktir.

Sorulması gereken soru şudur: Elimizdeki kaynaklar ulaşmayı amaçladığımız hedeflere uyum içinde mi? STRATEJİK DEĞERLEMEDE anahtar kavram perfor-

manstır. Performans hangi standartlara göre belirlenecektir? Süremiz dar olduğu için makro konulardan kaçınarak sporcunun özendirilmesi gibi daha mikro bir konuya girip insan kaynaklarının yönetiminin verimlilik üzerindeki olumlu etkisini vurgulamaya çalışacağım. Spor yapan bir efor-çaba sarfediyor.

Sportif yönetim sistemi öncelikle bireye bu çabasıyla performansı arasındaki ilişkiyi kavramak zorundadır. Çaba performansı sağlar.

(Ç -----> P).

İyi performansın sonuçla olan ilişkisi de yine etkin bir yönetim sistemi içinde bireye anlatılabilir. Performans sonuca ulaşmamızı sağlayacaktır.

(P -----> S).

Sonuçlar içsel ve dışsal sonuçlar olmak üzere iki kategoride değerlendirilebilir.

Dışsal Sonuçlar, ilgi görme, beğenilme arkadaşlar arasında tanınma, beden eğitimi dersinden 10 alma biçiminde tanımlanabilir.

İçsel Sonuçlar ise başarıma duygusu, bir aktivitede bulunmanın, iyi bir iş yaptığının bilincinde olmanın, verdiği doyum biçiminde sıralanabilir.

Ortaöğretimdeki spor yöneticisini burada bir tuzak beklemektedir.

Eğer genci yalnızca dışsal sonuçlar aracılığıyla teşvik etme (ki bu daha kolaydır), çabasına girilirse motivasyon hızla düşer.

Oysa içsel sonuçlar daha kalıcı teşvik ögesidir.

Eğer sonuçlar (içsel-dışsal) ayrılan zamanı, çabanın verdiği yorgunluğu ve vazgeçme maliyetini karşılamıyorsa, bireyin teşvik edilmesi olanaksızdır.

Gerçekte amatör sporcuyla profesyonel sporcu arasındaki temel fark da bu noktada ortaya çıkmaktadır. İçindeki amatörce coşkuyu tümüyle yitirmiş bir sporcu bir süre dışsal sonuçlarla teşvik edebilirsiniz. Ancak, içinde amatörce coşku taşımayan sporcu kısa sürede olaydan kopacaktır. Bu nedenle profesyonel sporcu seçerken, amatörce coşkuyu tümüyle yitirmiş olanlarından kaçınmak gerekir.

Yönetici-lider olarak görevimiz sporcunun beklediği sonuçları çekici hale getirmek- bunlar yalnızca maddi sonuçlar değildir- ve sonuçta varılacak verimlilik ve işlevselliğin yalnızca iyi sporcu yetiştirmek olmadığını bilmektir. Yönetici-lider çabasıyla sporcu dışında,

- 1 - İyi bir seyirci,
- 2 - Spor alışkanlıkları kazanmış birey,
- 3 - Grup içinde güç dinamiklerini hemen kavrayabilen bir işgören,
- 4 - Yaşamın önemli bir parçası olan davranış tekniklerini geliştirmiş bir birey,
- 5 - Oyun stratejilerini kavramış bir birey,
- 6 - Etkin iletişim teknikleri öğrenmiş bir birey, yetiştirme şansına da sahiptir.

Sonuç olarak, spor etkinliklerinin daha verimli ve işlevsel hale getirilmesine ilişkin sorunlar, yalnızca tesis ve çalıştırıcı kılıfıyla sınırlanamaz. Sporda önem kazanan verimlilik ve işlevsellik bir yönetim olayıdır. İnsan ve materyal kaynaklarını etkin bir biçimde kullanacak spor yönetici-liderlerine gereksinme vardır. Bu boşluk doldurulmadıkça, milyarlarca liralık tesis yatırımları bir anlam ifade etmeyecektir.

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Doç. Dr. Selami Sargut.

İkinci olarak, Beden Eğitim Öğretmeni olarak Ortaöğretimde ve yükseköğretimde uzun yıllar hizmet vermiş, akademik çalışmalarını ve araştırmalarını tamamlayarak alanında doktora yapan öncüler arasında yer almış bulunun Dr. Nihat Gündüz'ün konuya ilişkin görüşlerini almak istiyorum.

Buyurun Sayın Dr. Gündüz.

NİHAT GÜNDÜZ - Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin çeşit yönünden zenginliği ve bireyin gerek fizik ve gerekse psikolojik yetilerine önemli düzeyde etkili oluşu, bu faaliyetlerin plânlı programlı olduğu kadar özellikle bilgili kimseler tarafından yürütülmesini de zorunlu hale getirmektedir. Eğitimin genel anlamı içinde çocuğun fiziki psikolojik ve sosyal eğitimine değer verilmesi düşüncesi batı ülkelerindeki düzeyde olmasa bile, artık ülkemizde de anlaşılmış bulunmaktadır. Ancak ne var ki, okullarımızın bu dersin işleyişiyle ilgili fiziki kapasitelerinin ve araç-gereçlerinin yetersizliği gibi nedenlere bağlı olarak beden eğitimi ve spor dersi işlevini yeteri düzeyde sürdürememektedir.

Bugün ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor etkinlikleri, kaliteli yaşamın bir parçası ve en yararlı sosyal etkinliklerden birisi olarak kabul edilmektedir. Performans sporu bir yana günümüz yaşam kavramında çocuğun dengeli ve sağlıklı gelişimi içerisinde düzenli spor yapmanın önemli bir yeri vardır. Çocuğun bulûğ çağı öncesi ve sonrası düzenli olarak yaptığı spor etkinlikleri sağlıklı bir fizik yapının gelişimini sağlarken; ilerideki yaşlarda fizik yapının bozulmasını geciktirmede önemli bir rol oynadığıda bilinmektedir. Bunun yanında yapılan gözlemler okul çağında çocuklara düzenli olarak yaptırılan beden eğitimi ve spor, daha sonraki yaşlarda güncel yaşamın bir parçası olarak alışkanlık haline geti-

rilecek şekilde benimsenebilmektedir. Bu nedenle sağlıklı olmak için okul çağındaki beden eğitimi ve spor etkinliklerinin son derece önemli olduğu kabul edilmektedir.

Günümüz modern toplumunun insanı güvenilir, girişimci, işbirliğine yatkın, sağlıklı, dinamik ve üretken bir yapıya sahipse ve bu özellikleri onun performansını oluşturuyorsa bu performansın temelinde yatan olgu çocukluk döneminde başlayan beden eğitimi ve spor etkinliklerine dayanmaktadır.

Nöcker'e göre, "Gençlik çağında olduğu kadar insan gelişiminin hemen hiçbir çağında spor, bu derece önem taşıyamaz." (1) Çünkü bu çağda organizma gelişim için gerekli uyarıyı hareketten almakta ve hareket uyarısına karşı en uygun evrede bulunmamaktadır. Bu çağdaki organizmanın dış uyaranlara karşı yüksek derecedeki duyarlılığı, eğitim-öğretim ve gelişim için bir avantaj sağlanmaktadır.

Görüldüğü gibi çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal yetilerin saptanması ve geliştirilmesinde, ortaöğretim oldukça uygun bir dönem olmaktadır. Konunun önemi anlaşıldığında ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor derslerinin her koşula karşın işlevsel ve aktif olma zorunluluğu kaçınılmaz olmaktadır.

Ancak, nedeni ne olursa olsun, yukarıda da ifade edildiği gibi bugün ortaöğretim kurumlarında yapılan beden eğitimi ve spor derslerine baktığımızda tam olarak işlevini yerine getirdiği ve verimli olduğu pek söylenememektedir. Bu nedenle bazı önlemlerin alınması ve ortaya çıkacak sorunların çözümlenmesi gerekmektedir. Bu konuda alınması gereken tedbirleri ve önerilerimizi aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

1 - Burada birinci derecede ele alınması ve üzerinde durulması gereken konu, beden eğitimi ve spor eğitimi-öğretimi için saptanmış özel amaçlara yönelik muhte-

vanın seçimi olmalıdır. Her ne kadar öğretim programında ortaöğretim kurumları için serbest hareketler, alette hareketler, spor alıştırmaları ve sportif oyunlar olarak gruplandırılmış biçimde belirlenmiş ise de, öğretim yılının başının sonuna kadarki yaklaşık sekiz aylık döneme dağılımı ile hareketlerin birbirine göre öncelikli sıralanması ve bunun yanında en önemlisi öğretim yönteminin sağlıklı ve tutarlı biçimde çocuğa uygun olarak seçilmesi önemli olmaktadır. Öğretim uygun düşecek şekilde ve kolay öğrenebileceği bir öğretim yöntemi ile öğretmelidir. Aksi halde çocuk, öğrenmenin güçlüğüne bağlı olarak hareketi tekrar tekrar denemekten kaçınacak ve dolayısıyla başarısız olacaktır. Bu şekildeki başarısızlık yaratacak hareketler ardarda gelirse, çocuk açısından beden eğitimi ve spor dersi başarısız ve sevimsiz bir hale gelmiş olacaktır.

Çocuğun spor motorsal özelliklerinin geliştirilmesi ve bu özelliklerinin hangi spor dalları için daha uygun olabileceğinin belirlenmesi bakımından çocuklara çok çeşitli ve değişik spor etkinliklerinde kendilerini denemelerine olanak sağlanmalıdır. Bunun için okullarda öğretmenler çocukları mümkün olduğu kadar değişik faaliyetlere sevk etmeli ve bu yolla çocuklara kendilerine uygun olan bir spor dalı bulmalarına yardımcı olmalıdırlar.

2 - Ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor derslerinde yapılan çalışmaların, çocuğun tüm biyolojik ve psikolojik gereksinmelerini gözönüne alarak çok çeşitli teknik ve beceri denemelerinin çocuğun gelişimde önemli rol oynadığını göstermektedir. Çocuğun bu özelliklerinin yeterince ve gereği gibi geliştirilebilmesi de önemli ölçüde çok yönlü beden eğitimi ve spor eğitimine bağlı olmaktadır.

3 - Bilindiği gibi ortaöğretim kurumlarında bugün uygulanmakta olan beden eğitimi ve spor dersi, sınıflara göre

farklılık göstermektedir. Haftalık olarak bazı sınıflarda bir, bazı sınıflarda ise iki saat olarak işlenmekte ve genel olarak da iki saat olan bu dersler blok olarak yapılmaktadır. Blok olarak yapılan dersin teneffüse rastlayan bölümünde derse ara verilmekte ve dolayısıyla ders bölünmektedir. Beden eğitimi ve spor derslerinin gereği olarak başlanılan bir ders başından sonuna kadar bir bütünlük gösterir. Arada çocuğun soğumasına neden olacak kadar uzun bir sürenin bulunması, dersin ikinci yarısı için yeniden ısınmayı gerektirecektir. Bu durumda çocuğun bir ısınıp bir soğuması dersin akıcılığını bozduğu gibi soğuyan çocuğun da tekrar yeni baştan çalışmaya hevesi kalmayacaktır. Bu tür bir uygulama, işlenen dersin akıcılığını ve aktifliğini bozduğu gibi sağlık açısından da bazı sakıncalar meydana getirebilecektir.

4 - Beden eğitimi ve spor dersinde yaptırılacak hareketler çevrenin ve okulun koşulları dikkate alınarak çocuğun içinde bulunduğu ortamda ve gelişimine katkısının yanında, ilerideki yaşamında da yararlı olabilecek davranışları kazandırabilmelidir. Daha açık bir ifadeyle hareketler çocuğun beklentileri bir yerde paralellik göstermeli ve çocuk açısından beden eğitimi ve spor dersi bir ihtiyaç haline gelmelidir. Bu konuda beden eğitimi öğretmeni bazı konularda katı tutum ve davranış içinde olmadan çocuk ile iyi bir diyalog kurabilmelidir. Örneğin: 4 ya da 5 parçalı bir cimnastik kasasından geçemeyen bir çocuğa öğretmen ısrar ederde mecbur tutarsa, çocuk atlayamayacağını anladığında zayıf not alma yerine rapor alıp derse girmeyecektir. Ya da atlayabilmek için gidip kasaya vuracak ve belkide sakatlanacak veya bir fobi geliştirerek ömür boyu bu tür hareketlerden kaçınacaktır. Öğretmen bu gibi durumlarda katı bir tutum içinde olma yerine ya çocuğu atlatabilecek duruma getirmek için biraz daha çalışmalı (basamaklama yapılmalı) ya da o hareketten vazgeçip çocuğun yapabileceği başka bir hareketi istemelidir. Burada önemli olan çocuğun beden eğitimi ve spor

etkinliklerine katılımını sağlamak ve kendini tanımasına olanak yaratmaktır.

5 - Ders saatlerindeki sınırlı zaman süresi içinde çocukların tüm ihtiyaçlarının karşılanması mümkün olmayacaktır. Bazı spor disiplinlerine özel yeteneği olan çocukların yönlendirilmesi ve gerektiği şekilde geliştirilmesi bakımından ders dışı zamanlarda okulda özel çalışmalar düzenlenmelidir. Bu mümkün olmadığı halde de çevre ile kurulacak olumlu ilişkilere dayalı olarak ya B.T. ve Spor İl Müdürlüğü tesislerinde ve onların uzmanları vasıtasıyla, ya da gerçek ve tutarlı çalışmalar yapan spor kulüpleri ile işbirliği yapılarak bu gibi çocukların gelişmelerine fırsat verilmelidir.

6 - Beden eğitimi ve spor derslerinin verimli olması ve işlevini yapabilmesinde bir etken de öngörülen ders saati sürelerinin çok iyi değerlendirilebilmesidir. Yapılan bazı gözlem ve deneyimlerimiz göstermiştir ki, öğrenciler bir dersin ancak dörtte bir kadarlık bölümünde aktif tutulabilmektedirler. (Örneğin: kasada bir hareketin öğretilmesinde, voleybolda servis atışı, manşet, pas, basketbolde turnike vb. konularda) Bir ders saatlik olarak işlenen derslerde ısınma dahil bir öğrencinin aktif olarak derse katılımı 17-18 dakikayı, blok olarak işlenen derslerde ise bu 24 - 26 dakikayı geçmemektedir. Bu sürelerin 8-10 dakikalık bölümlerinin ısınma ile geçirdiği düşünülürse, çocuklar her ders için ortalama 8-10 dakika kadar aktif olabiliyorlar demektir. Bunun tedbirinin alınması gerekmektedir. Öğretmenin sağlayacağı organizasyon ile öğrencilerin aktif tutulma sürelerini artırmak mümkün olabilecektir. Örneğin: İşlenen konuya ilişkin değişik yerlere hareketler hazırlanabilir. (İstasyon çalışması gibi) Çocuğun esas hareketi yapmak üzere sırada beklemesi yerine aletli ya da aletsiz olarak hazırlanan bu yerlerde gösterilen hareketi yapmaları söylenir. Çocuk sırada pasif olarak bekleme yerine asıl harekete

hazırlayıcı ara bir hareketi çalışarak aktif tutulmuş olur.

7 - Beden eğitimi ve spor dersinin aktifliği, salon, saha, araç-gereç, muhteva, seçilen öğretim yöntemi, öğretmenin organizasyon gücü vb. faktörlere bağlı olduğu kadar, öğretmenin kendi aktifliğine de bağlı olmaktadır. Eğer öğretmen kendisi ders içinde yeteri kadar aktif olamaz ve öğrencilerini yerinde motive edemezse, öğrencileri her zaman kendiliklerinden aktif olmaları mümkün olamayacaktır. Tabii ki öğretmen bu tür bir uygulama içine girdiğinde doğal olarak yorulacaktır. Öğretmenin bu durumunu düşünerek, beden eğitimi ve spor dersinin verimli olması ve işlevsel duruma getirilmesi amacıyla beden eğitimi öğretmenin haftalık öğretim yükünün azaltılması bir tedbir olarak düşünülebilir. Saygılarımla.

BAŞKAN - Prof. Dr. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU

Konuya ilişkin görüşleriniz ve sistematik önerileriniz için teşekkür ederim, Sayın Dr. Nihat Gündüz.

Panelimizin ele aldığı konuya ve belirlenen soruya, uygulamadan gelen Sayın Nurten Aslan'a görüş ve yaklaşımını almak üzere sözü kendilerine veriyorum.

Buyurun Sayın Aslan.

NURTEN ASLAN - Beden Eğitimi ve Spor Etkinlikleri eğitimi ve tamamlayan unsunların vazgeçilmez parçasıdır. Bilim, teknoloji ve sosyal alanda ileri gitmiş ülkelerin beden eğitimi ve spor etkinliklerine ciddi yaklaşımları hepimizce bilinmektedir. Bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişimin en yoğun dönemlerden biri olan ortaöğretim dönemi çocuğu için bu çalışmanın ne kadar önemli olduğu ortadadır.

İyi alışkanlıklar ve karakter kazanmada, çevreyi, doğayı sevip korumada, toplumsallaşmada, liderlik özelliği kazanmada, kurallara uyma, haksızlığa gözyummayıp dürüst davranışlar kazanmada beden ve zi-

hin gelişimine ilişkin beceri ve davranışlar kazanmada beden eğitimi ve spor etkinliklerinin önemi büyüktür. Başka bir deyişle beden eğitimi ve spor organizmanın bütünlüğü içerisinde tüm kişiliğin eğitimi genel eğitimin tamamlayıcısı ayrılmaz bir parçasıdır. Bu perspektif içerisinde ülkemiz konularında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin görünümü nasıldır?

Müfredat programı içerisinde beden eğitimi etkinliklerinin ders dışı çalışmalarında spor etkinliklerini istenen düzeye nasıl getirebiliriz? Bu konuda hangi faktörler gözönünde tutulmalıdır? Yönetim, veli, öğrenci ve öğretmen ilişkileri nasıldır? Bu konudaki tutum ve davranışlar ne durumdadır? Araç, gereç, spor alanları, finansyel kaynaklar ve beden eğitimi öğretmenlerinin sorunları nelerdir?

Beden eğitimi derslerinin eğitim programlarına uygun olarak yürütülebilmesi için haftalık ders dağılımının çocuğun gelişim periyodu gözönünde tutularak orta birinci sınıf çocukları için haftada bir blok yerine, aralıklı olarak iki defa uygulanacak şekilde yapılmalıdır. Ancak orta ikinci ve üçüncü sınıflar için bugün yapıldığı gibi salon ve tesis sorunlarını belirli ölçülerde rahatlatması açısından ders olarak programda yer verilmelidir. Blok dersler teneffüslerle bölünmemelidir. Haftalık ders programı hazırlanırken bu dersin özelliği, kullanım alanları, araç-gereç dikkate alınmalı sınıfların dersin özelliği, kullanım alanları, araç-gereç dikkate alınmalı sınıflarını dengeli ve eşit şekilde salondan yararlanmaları düşünülmelidir. Sınıflar birleştirilmek suretiyle veya iki, üç hatta dört beş sınıfın birarada aynı spor salonlarında etkili ve verimli ders yapması mümkün değildir. Sınıf sayılarının ortalama kırk kırkbeş olduğu kapasitede bu kadar sayı ile eğitimde kesinlikle pedagojik değerlerden söz edilemez.

Gürültünün insan sağlığını özellikle sinir sisteminde

yapmış olduğu gerilim ve yıpranma hepimizce bilinmektedir. Gelişim ve öğrenim süreci içinde olan çocukta ise bu durum baş ağrısı, iştahsızlık, halsizlik ve sinirlilik yaratır. Sonuçta öğrenimde verimin düşmesi hissedilir. Çocuk büyük bir istekle derse gelmekte iken, karşılaştığı güçlükler ve olumsuzluklar sonucu dersten bitkin ayrılmakta ve derse olan ilgisini yitirmektedir. Ve sonuç olarak rapor almak suretiyle veya su götürmez özürlerle derse girmemeyi tercih etmektedir. O halde kısa vadede ilk önlem olarak Beden Eğitimi derslerinin haftalık ders dağılım programında özelliklere göre yerleştirilmeleri gerekir.

Yeri gelmişken beden eğitimi dersleri veya diğ er etkinlikler için alınan rapor konusunu açacak olursak, rapor alma iş ini şu nedenlere bağ layabiliriz:

1. Beden eğ itimi derslerinin bazı etkinliklerinde çocuk başarıs ız olduğu saplantısına girerek kendini geri planda tutmaktadır. Örneğ in: takla atamaz, yüksek atlayamaz, kasadan geçemez buna benzer. Veya fiziksel olarak şi şmanlık, dü z tabanlık, göz bozukluğu nedeniyle rapor alma yoluna gitmektedir. Oysa bunlar ne bir kaç ışı yolu olmalı ne de bir neden. Bu çocuklara beden eğ itimi öğretmenin pedagojik ve psikolojik yaklaşımlarıyla çocukların derse ilgi ve isteg ini arttırmalı, dersi çekici hale getirmelidir. Çocuğu dersten itme yerine kazanmak gerekir. Çocuk not korkusu ile karşı karşıya bırakılmamalıdır. Yalnız başarılı olanlar değı l, daha az yetenekliler de kendilerini kanıtlayacakları bir alan bulabilirler. Öğretmenin amacı başarıs ızı elemek, etkinliklerin dış ına itmek, başarıyı ö ne çıkarmak değı l, herkesin yeteneğ ini işlemek olmalıdır. Not vermede öğrenciler yalnız yeteneklerine göre değı lendirilmemelidirler. Çocukların sadece yaptıklarına, attıklarına göre değı l, dersteki tutum ve davranış larına ilgi ve ç abaları dikkate alınarak objektif değı lendirme yapılmalıdır. Çocukların

öğretmene güven ve sevgileri sarsılmamalıdır. Rapor almada ikinci neden ise, öğrenci veli ilişkileri. Biraz önceki açıklamanın tam tersine beden eğitimi ve spor dalında başarılı olan öğrencilerin velileri, diğer derslerde başarısız olacağı endişesine kapılarak veliler tarafından rapor aldırarak çocuk beden eğitimi derslerinden uzaklaştırılmaktadır. Bu durumda olan öğrencilerin sayıları ne yazık ki günden güne artmaktadır. İşin daha da üzücü yanı diğer branş öğretmenlerinin de çocuğa kazandıracığı bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişim gerçeği unutulmuş derse karşı ilgisinin azalmasına ve rapor alınmasına neden olmaktadır.

Bu durumda beden eğitimi öğretmenleri, yönetici ve diğer branş öğretmenlerinin tutum, yöntem ve amaç birliği içinde çalışmaları çok önemlidir. Bu da ancak sürekli diyalogla gerçekleştirilebilir. Bu dayanışma kadrosuna veli ve öğrenciyi de katmak zorundayız. Veli bu konuda aydınlatılmalı, gelecek kuşkusuna kapılmaması sağlanmalıdır. Her ne kadar yurtiçi karşılaşmaları için Millî Eğitim Müdürlükleri, yurtdışı karşılaşmaları içinde Millî Eğitim Bakanlığı öğrencileri izinli sayıyorsa da bugünün eğitim politikası, gençlerin önüne çıkan Üniversite Seçme ve Yerleştirme Sınavları nedeniyle, veli çocuğuna gerçek olmayan hastalık yakıştırmalarıyla rapor alma yoluna gitmektedir. Ne yazık ki bu raporlar 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı gibi çok anlamı ve gençlerin kendi bayramlarını kutlamaları gereken milli günlere rastlatılmaktadır. Beden eğitimi öğretmenleri ve yöneticiler çaresizlik içinde kalmaktadırlar. Burada diğer branş öğretmenleri, okul müdür ve yöneticilerine bir görev düşmektedir. En azından çocukların bulunamadığı günlerde sınav yapmamaları, dersten kaçıyor olarak çocukların suçlanmamaları, zamanlarını boşa harcıyorlar, top peşinde koşuyorlar diye veliye şikayette bulunmamaları, biz beden eğitimi öğretmenlerinin dileğidir. Ayrıca, bazı okulların uyguladığı gibi tamamlama

ma kursları ile çocuğa eksiklikleri giderilerek yardımcı olunmalıdır.

Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin daha verimli olabilmesi ders çalışmalarına ve bunların daha düzenli yürütülmesine bağlıdır. Büyük topluluklar halinde yaşayan insanların, biribirleriyle iyi ilişkiler kurabilmeleri, uyumlu yaşabilmeleri, uygun koşullarda biribirlerini iyi tanımalarıyla mümkün olur. Spor etkinlikleri, konserler, sergiler gençlere ve uluslararası toplum içerisinde kendini , okulunu ve ülkesini tanıtmaya olanağı verir. Beden eğitimi öğretmeni derslerinde sadece konularını işleyebilir. Bu kadar süre içerisinde beden eğitimi ve spor amacına ulaşamaz. Çocukluk ve gençlik döneminde çeşitli bilgi ve alışkanlıkları kazanma çağına olan orta dereceli okul öğrencileri için çağın gereği bir uğraş olan spor çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Gençlerin ders dışı çalışmalarda ilgi ve istekleri doğrultusunda yatkın oldukları spor dalları saptanmalı, yetenekleri yönlendirilmeli ve gelişimine yardımcı olunmalıdır. Ders dışı etkinlikleri Beden Eğitimi derslerinin bir parçasıdır. Çocuk derste öğrendiklerini bu çalışmalarla pekiştirir. Durum böyle iken tüm öğrencilerin çalışmaları arzu edilirse, maalesef öğrencilerden ancak bir bölümü seçilerek sportif etkinlikler adı altında okul takımları çalıştırılmaktadır. Burada yapılan planlı çalışmalarla beden eğitimi ve spor özendirilmeli, sağlık ve eğitim aracı olarak düşünülmesi çocuklar sorumluluk almayı, görevlerini sonuç alıncaya kadar yürütmeyi öğrenmelidirler.

Sınıflararası karşılaşmalarla tüm öğrencilere fırsat eşitliği tanınmalı. Buralarda başarılı öğrencilerden okul takımları oluşturulmalı ve takımlar okullararası maçlar için ayrıca çalıştırılmalıdır.

Şampiyon olma, yarış kazanma eğitim çerçevesi içinde yönlendirilmelidir. Önemli olan çocuklara,

karşılaşmalara katılmak, kazanmak veya kaybetmek sporun doğal sonucudur ilkesi benimsetilmelidir. Bu çalışmalar görevinin niteliğini kavrayan ve benimseyen beden eğitimi öğretmenleri tarafından yürütülmelidir.

Karşılaşmaların sonucu ödüllendirilme çocuk için önemlidir. Teşvik etme ve özendirilme bakımından anlamlı olacaktır.

Okul takımlarını çalıştırmak, sınıflararası, okullararası ve özel karşılaşmalarla gençleri bir araya toplayıp kitle eğitimi gibi çok yararlı ve sosyal etkinlikler beden eğitimi öğretmenlerine, okul müdürü ve yardımcılarına bir dizi ek görev yüklemektedir. Bu külfet karşılıklı dayanışma ve iyi niyetlerle yürütülmelidir.

Beden eğitimi dersleri açık havada yapıldığında yararlı olmaktadır. Ancak çok yönlü branşların ideal olarak yürütülmesi bakımından kapalı alanlar ve salonlara günümüz dünyasında daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Ne yazık ki birçok okullarımızın spor salonları ve oyun alanları yoktur. Mevcutlarda ise yeterli araç ve gereçler bulunmamaktadır. Bu nedenle dersler koridor ve sınıflarda yapılmaktadır. Böyle yerlerde yapılan derslerin sağlıklı olacağı düşünülemez. Bakanlık, okul idaresi ve vatandaş katkıları ile her okula bir kapalı spor salonu yapımına gidilmelidir. Standartlara uygun ders araç ve gereçlerin ihtiyaç duyulan okullara dağıtımını sağlanmalıdır. Bununla beraber temininde kolaylıkları bulunan basit araç gereçleri sabit veya taşınabilen yardımcı malzemeler sağlanabilir. Okulların malzeme-araç-gereçlerinin bakım ve korunması son derece önemlidir. Bu nedenle öğrenciler tarafından kullanılmakta olan malzemelerin korunması alışkanlık haline getirilmelidir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin durumuna gelince:

Beden eğitimi öğretmenleri çocuğu çok yönlü eğitecektir. Eğitim ve öğretimle milli eğitimin temel ilke-

leri doğrultusunda görev yapıp kendini mesleğine adanacaktır. Fikren, bedenen ve ruhen gelişimi müfradatın işlenişi ile birlikte çocuğa sevgi, saygı, kişilik gelişiminin kazandırılması, doğayı seven, zayıfı koruyan, haksızlıklara karşı koyup, kurallara uyan ve lider olabilmenin özelliği kazanmada beden eğitimi öğretmeni birinci derecede etkindir.

Bu amaca uygun olarak çalışan beden eğitimi öğretmenleri sadece derse girip çıkan öğretmen yerine ders dışı çalışmaları, öğrencilerin değişik yarışma ve milli bayramlarımıza hazırlanmasındaki taşıdığı yükü büyük bir özveri ile yerine getirmektedir.

Görev anlayışı ve sorumlulukla çalışan öğretmenlerimizin aldıkları ücret onları zor duruma düşürmektedir. Öğretmen temiz ve iyi giyinecektir. Öğretmen gecekonduda oturmamalıdır. İyi bir çevreye sahip olmak mesleğinin gereğidir. Bütün bunları düşünerek öğretmenin mesai dışı çalışmaları değerlendirilerek yeterli ücret sağlanmalıdır. Maddi zorluklarının yanında beden eğitimi öğretmenleri sıradan bir öğretmen olarak düşünülmeyp bu dersin önemi herkesce bilinmelidir. Öğretmen mesleki bilgi görgü ve kendini yenileme bakımından ilgili kuruluşlarca zaman periyodu içinde kurs ve semilerle tabi tutulmaktadır. Bu gibi organizasyonlar daha yaygın hale getirilmelidir. Yaz aylarında öğretmenlerin dinlenmeleri için Bakanlığın tespit edeceği deniz kıyısı tesislerinden nöbetleşe yararlandırılmalıdır. Bölgelerin spor olaylarında beden eğitimi öğretmenlerinden sertifikalı olanlara birinci derecede hakem, antrenörlük gibi çalışmalarda öncelik verilmelidir.

Yukarıda sıralanan ve daha buna benzer pekçok sorunları olan öğretmenlerimize daha fazla ilgi ve olanak sağlanırsa, öğretmen daha verimli ve daha istekle görev yapacaktır.

BAŞKAN - Prof. Dr. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU

Sayın Aslan'ın karşılaşılan temel eğitim sorunlarını ele alarak çözümler önermesi, konuya ışık tutmuştur. Kendisine teşekkür ediyorum.

Ortaöğretimimizde görev yapmakta olan Sayın Baha Ayrılmaz, acaba panel konumuza ve sorumuza nasıl yaklaşıyorlar? Görüşleri nelerdir? Merakla bunları bekliyoruz.

Buyurun Sayın Ayrılmaz.

BAHA AYRILMAZ - Sayın Başkan, Sayın İzleyiciler,

Yaklaşık 22 yıl önce Profesör Sayın Necmettin Erkan T.E.D. Koleji Beden Eğitimi Öğretmeni Sayın Zeki Akkök'le üçümüz Devlet Spor Bakanını sporumuzun sorunları konulu bir toplantı yapmasına ikna etmiş, araştırmaya dayalı hazırlıklar tamamlanmışsa da toplantı gerçekleşmemiştir. Daha sonra Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneğinin öncülüğünde küçük çapta toplantılar yapılmışsa da bilimsel ölçülerde dökümanter bir sonuca ulaşamamıştır.

Aradan geçen 22 yılda spor alanlarında daha organize gelişmeler oldu, birimler kuruldu, tesis ve malzeme temini Devletçe önemle ele alındı. Ne var ki; siyasal gelişmeler sonucu derneğimiz kapandı araştırma, toplantı, seminer ve iletişimlerden yoksun kalındı. Bunun en büyük zararını da ortaöğretim kurumlarımız gördü. Geçen süreçte bırakınız Sayın Spor Bakanlarımızı ilgi birimlerimizin Genel Müdürleri ile dahi toplanıp mesleki sorunlarımızı tartışmak imkânlarını bulamadık. İşte bu nedenlerle 35 yılını bir mesleğe adanmış bir beden eğitimi öğretmeni olarak sayın Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulunca oluşturulan bu paneli saygı ile karşılarken konunun ilgili meslektaş tarafından dile getirilmesi imkânına da teşekkür eder başarı dileklerimi arz ederim.

Beden eğitimi nedir? Beden eğitimi, fiziksel ve ruhsal gelişmeyi bilimsel ölçülerde araştırarak uygulayan hareketler topluluğu olup, toplumların gelişme ve kalkınmasında en büyük faktörlerden biridir. Toplum yaşamının vazgeçilmez unsurlarından olan beden eğitimi bu nedenle okullara ders olarak konulmuştur.

Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

Ortaöğretim kurularında beden eğitimi sorunlarını aile, ortaöğretim ve Bakanlık kurumlarımızın bakış açılarından ele alıp, aksaklıkları samimiyet ve cerasetle dile getirip tartışırsak beden eğitimi ve spor etkinliklerimizi de nasıl daha işlevsel duruma getirebiliriz sorusunu da çözümlemiş oluruz.

Ailelerimizin spor etkinliklerine yaklaşımı arzu edilen düzeyden hayli uzaktır. Süratle artan nüfusumuza oranla çocuklarının spor yapabilmesi için gerekli diyalog ve girişimlerde bulunan ailelerimiz çok az olup, aksine karşı çıkılmaktadır. Ortaöğretimde halen bunun tipik mücadeleleri verilmekte, çoğunlukta kızlar olmak üzere veliler uydurma bahanelerle gereksiz yere çocuklarına rapor almaktadırlar. O halde ilgili birimler bu konuda velilerle iletişim kurmalı gerekirse velileri eğitime yollarına gitmelidir.

Ortaöğretim kurumlarımızın konuya yaklaşımları ise: "Spor alanında gelişmiş ülkelerin başarıları bu ülkelerin okul sporuna verdikleri önem ile buna bağlı olarak okullarda sürdürdükleri planlı ve sistemli spor faaliyetlerin ürünüdür. Okullarda planlı ve sistemli programlar doğrultusunda gerçekleştirilen beden eğitimi ve spor etkinlikleri, sağlıklı, dengeli ve üretken bir toplum oluşmasında en büyük faktördür."

Bu cümleler Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürümüz Sayın Kemal Kamiloğlu'na aittir. Çok da doğrudur. Ne varki beden eğitimi ve spor etkinlikleri okullarımızda

halen önemsiz ders ve faaliyetleri niteliğinde görülmekte, yetersiz yaklaşımlarla yürütülmektedir.

Amacım, hiçbir kurumu ve idareyi suçlamak değil, için için kanayan ve açığa vurulamayan bir yaranın varlığını açık ve dürüstlikle ortaya koymaktır. Eski Spor Bakanımız Sayın İsmet Sezgin'in "Spor kalın bir bacak ve ense demek değildir" diyerek beden eğitimi ve spor etkinliklerinin bilimsel ölçülerde ele alınıp yürütülmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Oysa kamuoyunda spor fikri, hâlâ kalıplaşmış (Futbol, Güreş) gibi bir iki branşta toplanmıştır. Toplumumuzun bu değerlendirmesi yanında özellikle ortaöğretimdeki milyonlarca gencimizin bu konuda, fikir ve uygulamalar yönünden, yetersiz yetiştirilmeleri ise çok üzücüdür. Şayet beden eğitimi ve spor etkinliklerinin bilimsel ölçülerde, yurt çapında layık olduğu seviyeye yükseltme mücadelesi veren, fakat bugün örgütsüz ve suskun sayın beden eğitimi öğretmenlerini koşturmak mümkün olsaydı, hiç de iç açıcı bir tablo çizmezlerdi. Ortaöğretim kurumlarımızda beden eğitimi ve spor etkinliklerinin müfredat ve haftalık ders programlarına göre uygulanışlarında da, büyük farklılıklar olmaktadır. Müfredat programı, içerik bakımından tüm kurumlarımızda standart uygulama isterken bölgesel şartlar, spor salonu, tesis ve malzeme olanakları, farklı uygulamalara ve dolayısıyla farklı boyutlarda gelişmelere sebep olmaktadır. Türkiye genelinde 9875 ortaöğretim okulunda 171'inde amaca uygun 99'nda ise kullanılamaz durumda spor salonu mevcut olup, bunların büyük bir kısmı da kentlerde toplanmıştır. Ortaöğretim kurumlarında konumuzla ilgili büyük sorunlardan biri de çift öğretim sistemi içinde birleştirilmiş kalabalık sınıflarda yapılan uygulamaların yetersizliği yanında öğrencilerin sağlık durumlarına gösterilen büyük ilgisizliktir. İkişer saatlik ders uygulamaları, uzun ve yorucu spor etkinliklerinden sonra toz, ter ve yorgunluk içinde öğrenciyi derse veya evine gönderirsek ne teknik, ne fizik, ne de sağlık

açısından verim alamayız. Şu noktaya da dikkati çekmek isterim: İlkokuldan, Ortaokula oradan da Lise ve dengi okullara akan milyonlarca öğrencinin ne sağlık karteksleri mevcuttur ne de öğrenci dosyalarının sağlık sayfasında sağlıklarıyla ilgili tek bir satır. Sanki sağlamış gibi bizlere teslim edilen öğrencilerin ne denli yetersiz beslendiklerini, kalp yemeziği, nefes darlığı, anemi ve buna benzer rahatsızlara sahip olduklarını uygulamalarımızda karşılaştığımız acı olaylarla tesbit etmişsinizdir. Bu aksaklıklara görme, işitme ve ruhsal bunalım içinde olanları da katarsak işin ne kadar ciddi olduğunu vurgulamış oluruz.

Sayın İzleyiciler,

Ortaöğretimde beden eğitimi ve spor etkinliklerini yasa, müfredat ve yönetmeliklere göre programlaştırıp bilimsel ölçülerde yürüten ve sorunlara karşı ciddi mücadeleler veren beden eğitimi öğretmenlerinin konumlarını da iyi ve aksayan yönleriyle dile getirmek istiyorum. Yeterli imkânların varolduğu üniversite düzeyinde öğrenim gören beden eğitimi öğretmenlerimiz, çoğu kez yetersiz imkânlara sahip ortaöğretim okullarına gelince sarsılmakta ve güç durumda kalmaktadırlar. Maddî manevî sorunlar karşısında öğretmenlerimizin çoğunluğu yılmadan inanç içinde fedakârca çalışmalarını sürdürürken bir kısmının olanaksızlıklar nedeniyle yanılığlı saplantılar içine düştüğünü görüyoruz. Mesela; bazı okullarımız spor etkinliği olarak bir veya iki branşa önem vererek bunları uygulamaya koyuyor. Az sayıda aktif öğrenci ile üstün başarı elde etme zaafı yasal olmayan vaatlerle öğrenci transferlerini gerektiriyor. Bu da bazı okulların bazı branşlarda (Futbol, Voleybol, Basketbol gibi) tekelci olmalarına yol açıyor. Geçmişte olduğu gibi bugün de bunun somut örneklerini görmekteyiz.

Aslında kolay yoldan kendini kanıtlama iddiasına dayanan bu nevi yanılığlı tutum ve davranışlar seyir

sporumuzda da çirkin olaylara ve grup çatışmalarına sebep olmaktadır. İleride de konu edeceğim bazı yanlışlı davranışlarını eleştirerek meslekdaşlarımı kırmak niyetinde değilim. Hepsine saygılı olarak yanlış içinde olanları uyarmak ve yurt çapında kendi çaba ve emeklerinin eseri, spor oluşumlarına sahip çıkmaklarını vurgulamaktadır.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığımızın konuya yaklaşımını: Sporun toplumsal yaşamdaki önemine binaen okullara konması büyük bir aşamadır bu uğurda yurdumuzda gerçekten büyük emek ve mücadele veren sayın büyüklerimize minnet ve şükranlarımı arz ederim. Yıllarca 3530 sayılı kanunla beden eğitimi ve spor etkinlikleri toplumun tüm kesimlerinde uygulanmak istenmiştir. Daha sonra modern bir görüşle Spor Bakanlığı kurulmuş ve 3289 sayılı Spor Kanunu ile de konu daha yaygın ve çağdaş boyutlarda ele alınmıştır. Gerek geçmişte gerekse halen Sayın Bakanlığımız ve buna bağlı birimler elbette ellerinden geleni yapmışlar ve yapmaktadırlar. Ne varki; Bakanlık ve ortaöğretim kurumları arasında bazı kopukluk, boşluk ve yetersiz iletişimler mevcuttur. Eskiye nazaran fikirsel benimsemenin olması yanında, nisbeten artan modern tesis ve imkânlar yine de hızla çoğalan Ortaöğretim kurularımız için yeterli olamamakta, bu nedenle de kurumlarda özlenen aşamalar yapılamamaktadır.

Müfredat programı ile yönetmeliklerimizin de beden eğitimi ve spor etkinliklerimiz için işlerlik sağlamakta yetersiz kaldıkları bir gerçektir. Bu nedenle ilgili birimlerimizden genelgelerle okullarımıza ulaştırılan yaptırımlar laikiyle uygulanıp arzu edilen sonuca ulaşamamaktadır. Gerek beden eğitimi gerekse spor etkinlikleri bakımından ulaşılan sonuçlar standart ölçülerden hayli uzak olması yanında aynı durum üniversite gençliğimizin bu alanda ulaştığı sonuçlarda da görülmektedir. Düşününüz sayın üyeler; Türkiyemizde

9875 ortaöğretim kurumundaki 3.910.000 yaklaşık 4.000.000 öğrenciden iyimser bir düşünce ile her okuldan 100 öğrenci aktif spora yönetilse bir milyona yakın öğrenciye karşın 3 milyon öğrenci grubu dışlanıp pasivize edilmekte ve sokak aralarına itilmektedirler.

Ortaöğretimdeki spor etkinliklerini yürüten en büyük faktörün beden eğitimi öğretmenleri olduğunu vurgulamıştım. Bugün yurdumuzda 5710 ortaokuldan 1981'inde beden eğitimi öğretmeni olup, açık 3729'dur. 2829 lise ve 1336 adet meleki liselerin beden eğitimi öğretmenleri açığı da okul sayımına göre 5000'i bulmaktadır. İşte mevcut 5000'e yakın Beden Eğitimi öğretmenlerinin gerek yurt gerek yöresel dağılımlarındaki dengesizlik de beraberinde beden eğitimi ve spor etkinlikleri için sayısız sorunlar getirmektedir. Mevcut beden eğitimi öğretmenlerimizin yeterince değerlendirilememeleri de beden eğitimi ve spor etkinliklerinde aksamalar yaratmaktadır. Mesleğin mimarı sayılan öğretmenlerimizin bir kısmı özellikle ekonomik sorunlar karşısında klüp veya müesseselere kaymakta hatta yanlış davranışlarla okul kaynaklarını bir kuruluşlara tahsis ederek geriye kalan büyük miktardaki öğretmenler adına istismarlara sebep olmaktadırlar. Daha ziyade büyük kentlerde gözlenen bu durum düzeltilmeli ve bir statüye bağlanmalıdır.

Ortaöğretimde beden eğitimi ve spor etkinliklerini yaygın ve işlevsel duruma getirmek amaçken sayın Bakanlığımızın beden eğitimi derslerinden bütünleme ve sınıfta kalmayı kaldırması, ders saatlerinin 3'e çıkarılıp tekrar indirilmesi ön önemlisi de meslekî liselerde beden eğitimi derslerini kaldırıp daha sonra birer saat olarak uygulamaya koyması gibi kararlar almasını anlamak mümkün değildir.

Bu tutumlarla beden eğitimi ve spor etkinliklerini daha işlevsel hale getirmek değil, ancak işlevleri yok etmek veya en aza indirmekle sağlanabilir.

Ortaöğretim kurumlarında program ve yönetmeliklere rağmen etkinlikler serbest bırakılmış gibidir. Kimi okul hiç, kimi okul da isterse bir iki branşta etkinliklere katılır. Bu uygulama da ortaöğretimdeki kurumlar arasında büyük etkinlik farklarının doğmasına ve yukarıda bahsettiğimiz milyonlarca öğrencinin pasivize edilmesine yol açmaktadır. Olanaklar ne olursa olsun ortaöğretim kurumlarında etkinlikler sayısal hükümlere bağlanmalı ve bir nevi mecburi yaptırımlarla daha çok öğrenci etkinliğe özendirilmelidir.

Sayın Başkan, Sayın İzleyiciler,

Her derecedeki okullarda 35 yıl öğretmenlik yaptım sizlere bizzat yaşayıp tesbit ettiğim aksak ve noksan oluşumları şahsi gözlemlerim olarak içtenlikle azettim. İnanıyorum ki sizlerin de bilimsel görüş ve yaklaşımlarınızla elde edilecek dökümanlar yurt çapında ve her birimde etkin ve yaptırımcı olacaktır.

Son olarak sayın Bakanlığımızdan bilimsel bulgulara ilaveten,

1 - Okularımıza organize bir basın-yayın kurumunun kurulması,

2 - Üç veya dört yılda bir, "spor şûrası" toplanması kararının alınması,

3 - Mesleki gelişim ve dayanışmalar için kamuya yararlı bir "Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneğinin kurulmasına yardımcı olması ile sorunların çözümüne en büyük yaklaşım yapmasını dilerken, tüm birimlerimizi bu kutsal göreve davet etmeyi bir görev biliyorum.

İnanıyorum ki; bir büyüğümüzün dediği gibi;

"MİLLÎ ve BEŞERÎ KALKINMA SPORLA KABİLDİR"

BAŞKAN - Prof. Dr. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU

Sayın Ayrılmaz'a deneyimlerini, karşılaştıklarını ve görüşlerini açıklayıcı konuşması için teşekkür ediyorum.

Toplantımızın açış bildirisini sunarak, ele aldığımız konunun çerçevesini etkili bir biçimde çizerek tartırmaların yönünün belirlenmesini sağlayan ve Dr. Gündüz gibi alanında akademik çalışmalarla derece kazanmış bulunan Dr. Şevki Koç'un görüş ve önerilerini belirlenmesini rica etmek istiyorum.

Buyurun Sayın Dr. Koç.

Dr. ŞEVKİ KOÇ - 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 26'ncı maddesine göre ortaöğretim şöyle tanımlanmaktadır. "Ortaöğretim, temel eğitime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar." denilmektedir. Temel öğretim kurumlarına 7 - 14 yaşları arasındaki çocukların eğitimi yapıldığına göre, ortaöğretimin, genel olarak 15 - 18 yaş grubunu içereceği söylenebilir.

Hayatlarının en coşkulu bölümünü yaşayacak olan ortaöğretim gençliği, erinlik döneminin geride kaldığı ve ergenlik çağının yaşandığı bir devredir. Bu çağı genci sevilen, beğenilen ve başarılı bir kişi olmak ister. Benliğin tanınması, görünüş ve yeteneklerin olduğu gibi kabul edilmesinde önemli yol alınmıştır. Korkular azalmaya başlamış, imrenme duygusu belirginleşmiştir. Serbest zamanın değerlendirilmesi bakımından benzer ilgileri olan kişilerce küçük yada büyük kümelere girme, davranışların yeniden örüntülenmesi anlamına gelir. Ergen, kümenin istediği biçimde davranmaya ve yeteneklerini bu yolda kullanmaya çaba harcar. Kendi davranışlarını denetleyebildikleri bu çağda, gençlerde, din ve toplumun ahlâk kurallarını eleştirme eğilimi görülür. Başlangıçta herşeyi eleştirir gözüken ergende, bu çağın sonuna doğru özgeci davranışların arttığı, olay ve olguların açıklama duygudan çok aklın egemen olduğu gözlenmektedir. Spor ve diğer etkinliklerde ergenin kendini göstermek istemesi, üstün olma ve kazanmaya yol açan çeşitli fırsatlar, gence büyük zevk ve sevinç veren durumlardır.

Açıklanan bu özellikler çerçevesinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, ortaöğretim çağı gencinin hayatında önemli ve anlamlı bir yere sahip olacağı kuşkusuzdur. Ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor etkinliklerinin nasıl daha verimli bir duruma getirilebileceği konusuna geçmeden, önce bugünkü işleyişin açıklanması daha doğru olacaktır. Uygulanmakta olan sistemin yetersiz kaldığı noktalar ortaya konabildiği ölçüde yeni önerilerin bir anlamı olacaktır.

I) Ortaöğretimde Yapılan Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerini;

A. Ders Çalışmaları

B. Ders Dışı Çalışmaları olarak iki bölümde düşünebiliriz.

A. DERS ÇALIŞMALARI:

1) Salonda veya Dışarıda Yapılan Dersler: 9 Kasım 1970 gün ve 1630 sayılı Tebliğler Dergisi'nde, ortaöğretim kurumlarında yapılacak beden eğitimi dersinin müfredatı yer almaktadır. Müfredat programındaki konuların uygulanması için önce bir yıllık plan yapılır. Eğer okulun kapalı salonu varsa, ders konularının işlenmesinde bir güçlük yoktur. Beden eğitimi öğretmeni, yüksek öğretimde aldığı formasyonun gereği olarak ders konularını işleyecektir. Kapalı salonu bulunmayan okullarda, beden eğitimi derslerinin uygulanış biçimi hava koşullarına bağlı olarak değişmektedir. Programda yer alan hareketlerin niteliği "sağlıklı olma"ya yönelik gözükmektedir. Ne var ki sınıf, koridor, kantin alanı ve okul bahçesi gibi yerlerde yapılan derslerin öğrenci sağlığını geliştirdiği söylenemez. Sınıfların kalabalık, ders araç-gereçlerinin yetersiz, çalışılan zeminin beton ve toprak oluşu ve çabuk tozlanması, dersin verimini oldukça düşürmektedir.

2) Dersin Sınıf İçinde İşlenmesi: Havanın elverişli olmaması durumunda ders sınıfta işlenmektedir. Bu duruma yapılacak fazla bir etkinlik yoktur ve çoğu kez öğrencilere "serbest çalışın" denilmektedir. "Sınıf içi oyunlar" adıyla yapılan çalışmaların lise öğrencileri yönünden fazla eğitici değeri olduğu söylenemez. Öğrencilere verilecek kuramsal bilgiler, zihinsel bakımdan yorulmuş olan öğrenciler için hiç de çekici olmamaktadır.

B. DERS DIŞI ÇALIŞMALARI:

1) Yarışmalara Hazırlık Çalışmaları: Beden eğitimi öğretmeni genellikle kendisinin iyi olduğu spor dalında bir takım oluşturarak il içi ve il dışında düzenlenecek spor karşılaşmalarına takımı hazırlamaya çalışır. Bazan, önceki yıllarda iyi sonuçlar alınmış spor dalında çalışmaların sürdürülmesi gereği de ortaya çıkabilir. Takımlardaki öğrencilerin tümüne uygun düşecek serbest zamanın bulunması; antrenman yapılacak saha-salon ve malzemenin temini gibi konular, takımların yarışmalara hazırlanmasında önemi ve sürekliliği olan güçlüklerde olup, çoğu kez bütünüyle aşılması da olanaksızdır.

2) Sportif Yarışmalar: Sportif karşılaşmalara katılım, öğretmen ve sporcu öğrenciler için önemli bir hayat ve deneyim alanıdır. Okul içi karşılaşmalardan başlayarak tecrübe kazanan sporcular, giderek kendileri için yabancı olan saha ve seyirci önünde yarışır. Yarışmanın koşulları eşit olsa da, çoğu kez eşit olmayan biçimde hazırlıklar sürdürülmüştür. Salon-saha ve yeterli malzemesi olan okullar ve bunların takımları yanında; birkaç topu alamayacak ölçüde bütçesi zayıf okulların sporcuları karşı karşıya gelebilir.

Gerek antrenman gerekse sportif yarışmalar çocuk için anlamlı uğraşlar olmasına karşın, sporcu öğrenci için derslerin aksatılmadan yürütülmesi her zaman kolay olmamaktadır. Okul yönetimince spor yapan öğrenciler için bazı kolaylıkların düşünülmesi; bu kolaylıkların ders öğretmenlerince de sağlanacağı anlamına gelmez. Bazan, ders ve spor çalışmalarını birlikte yürütemeyen öğrenciler için bir tercih yapma durumu ortaya çıkabilir. Ortaöğretim öğrencilerinin herhangi bir sporla

uğraşmaları genellikle kendilerine bir meslek kazandırıp, hayat garantisi sağlamaz. Kişinin, hem spor yapma isteği, hem de derslerde başarılı olma zorunluluğu karşısında yapacağı en doğru iş, öncelikle derslerinde başarılı olmaya çalışmasıdır. Akademik yönden başarısız bir öğrencinin spor yapmada ısrar etmesi; veli, öğretmen ve öğrenci yönünden bazı güçlükler doğurmaktadır.

Bir diğer sorun, sportif yarışmalara kız-erkek sporcu öğrencilerin kabile halinde götürülüp getirilmesindeki güçlüklerdir. Ulaşım araçlarının tutulması ya da yer ayrıtılması, önceden yeme-içme ve barınma yerlerinin belirlenmesi, son derece yorucu ve süprizlerle dolu olaylardır. Her il dışı sportif yarışma, ilgililere yeni deneyimler, kazandırmakla birlikte, işlerin önceden planlandığı gibi gitmemesi; çalışma isteğini azaltıcı, hatta sporcu verimini düşürücü etki yapmaktadır.

II - Yabancı Ülkeler Ortaöğretim Kurumlarındaki Beden Eğitimi ve Spor Uygulamaları

Bazı ülkelerin öğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor etkinliklerine baktığımızda aşağıdaki sonuçlar görülmektedir.

Bulgaristan'daki Durum:

İlkokullarda, haftada 3 kez ve 1'er saat olarak beden eğitimi dersi görülür. Derslerde genellikle eğitsel oyun, 30-40 metrelik koşular, savurma topu, uzun atlama, hentbol çalışmaları yapılır. İlkokullarda sınıfta kalma yoktur. Başarılı öğrenciler spor klüplerinde uğraşlarını sürdürürler. Okulda herkes, sabahleyin müzik eşliğinde 10 dakika toplu olarak cimnastik çalışması yapar.

Ortaöğretimde, öğrenciler belirli spor dallarına yönelirler. İlgisi ve başarılarına göre öğrenciler, voleybol, basketbol, atletizm, güreş (kızlar ritmik cimnastik) gibi sporlardan birisini seçer. Çalışmalar haftada altı saat olarak planlanmıştır, yani hergün spor yapılmaktadır. Sınıflararası, okullararası ve bölgelerarası karşılaşmalar yapılmaktadır. Ayrıca, beden eğitimi öğretmeni öğrencilere, sürat koşuları, şınav, durarak uzun atlama ve reaksiyon hızı gibi yönlerden test uygular. Elde edilen sonuçlara göre, öğrenci velisiyle de konuşularak çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda spor

klüplerine yönelmeleri sağlanır.

Batı Almanya'daki Durum:

Batı Almanya ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi dersi haftada iki saattir. Hemen her okulun bir kapalı spor salonu bulunmaktadır. Beden eğitimi dersinin içeriğinde herkesin yüzme bilmesi zorunluluğu vardır. Tüm sportif oyunlar, atletizmin 100 m, 800 m, uzun ve yüksek atlama disiplinleri öğretilmektedir. Cimnastik içerikli çalışmalar olarak da, yer hareketleri, kasa çalışmaları, barfiks ve paralalde belirli hareketlerin öğretimi yapılmaktadır. Okullarca, yılda iki kez spor şenliği düzenlenmektedir. Her öğrenci ders dışı çalışmaları olarak müzik, resim veya beden eğitiminden birisini seçmeli ders olarak alabilmektedir.

Avusturya'da Durum:

Avusturya'da ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi dersi birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar her sınıfta iki saat zorunlu olarak uygulanmaktadır. Ayrıca yine her sınıfta bir veya iki saatlik serbest beden eğitimi çalışması öngörülmektedir. Spor ortaokulunda 5-6-7 ve 8. sınıflarda haftada 7'şer saat; spor liselerinde ise 5-6-7. sınıflarda 8 saat; 8-9-10-11. sınıflarda haftada 7 saat; 1. sınıfta 6 saat zorunlu beden eğitimi dersi okutulmaktadır. 9 ve 10. sınıflarda birer, 11 ve 12. sınıflarda ise 2 saatlik seçmeli beden eğitimi dersi görülmektedir.

III - Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerinin Dayanması Gereken Temel İlkeler

Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin dayanacağı ilkeler, çocuğun sosyal, moral, zihinsel ve fiziksel gereksinimleriyle uyumlu olmak durumundadır. Bir başka açıklama ile etkinlikler; çocuğun gereksinimlerini karşılayıcı, ilgilerini geliştirici, dersler yoluyla elde edilemeyen beceri ve davranışları kazandırıcı ve gelecekteki yaşamda çocuğun başarısını destekleyici özellikte olmalıdır. Artık, kemiklerde gelişim büyük ölçüde tamamlanmış ve ağırlık hâlâ artmaya başlamıştır. Dikkatin süresi uzamakta, yorgunluk azalmaktadır. Genç, sorumluluk almaya hazır ve isteklidir. Beden eğitimiyle ilgili yapılan etkinlikler ilgiyle izlenebilmektedir.

Beden eğitimi etkinlikleri olarak; erkekler güç, kuvvet, dayanıklılık, denge, esneklik ve koordinasyon geliştirici hareketleri sever, kızlar ise güzel, narin, çekici gösteren duruş ve hareketlere karşı ilgi duyarlar. Beden eğitimi çalışmaları yönünden ortaöğretim çağı çocuklarına götürülecek hizmet, çocukların zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim ve ihtiyaçları gözönünde tutularak planlanmalıdır. Bir örnek vermek gerekirse; cinsin zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim açısından psikolojik özellikleri şöyle sıralanabilir:

- a) Karmaşık duygular içerisindedirler.
- b) Son derece alıngandırlar.
- c) Dışa dönük, coşku dolu ve arkadaş canlısıdırlar. Okula ve çevrelerine kolayca uyum sağlarlar.
- d) Sosyal etkinliklere katılmaya ve bir statü elde etmeye çaba harcarlar.
- e) Arkadaşlarına ve büyüklerine karşı son derece eleştiricidirler.
- f) Karşı cinsle arkadaşlık kurmak isterler.
- g) Okul ve evin dışındaki sosyal etkinliklere katılmak isterler.

Bu Yaş Grubunun Gereksinimleri

- Başarı ve başarısızlığı haysiyetli biçimde kabul etmeleri için deneyime ihtiyaçları vardır.

- Toplumdaki değer ve kurallara ihtiyaç olduğu konusunda anlayış kazanmaları gerekir.

- Dinlenme ve rahatlama ile ilgili bilgilere ihtiyaç duyarlar. Bu konuda etkili sporların gerginlikleri giderdiği bilinmektedir. Sosyal etkinlikler zenginleştirilmeli ve deneyim kazanılmalıdır.

- Bir amaç için, aynı yaş grubuyla birlikte çalışılması yararlı olur.

Önerilen Etkinlikler

Orta şiddette veya şiddetli fiziksel etkinlikler planlanmalıdır. Sınıf takımları kurulmalı ve okul dışı etkinliklere katılım sağlanmalıdır. Cimnastik, serbest alıştırmalar, halk danslarına yer verilmeli stres giderilmeye çalışılmalıdır

IV) Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerinin Daha Verimli Duruma Getirilmesi İçin

Düşünülen Öneriler

1) Ortaöğretim çağı çocukları için önerilen etkinliklerin düzenlenmesinde çağdaş beden eğitiminin amaç ve ilkeleri gözönünde tutulmakla beraber bu konuda, Türk toplumunun sosyal ve kültürel değerleri, ülkenin coğrafi özellikleri, okullarımızın olanakları ve asıl önemlisi Türk çocuğunun özelliklerini dikkate alan bir yaklaşım bulunmalıdır.

2) Beden eğitimi alanında götürülecek hizmetlerin etkin, verimli ve gerçekçi olabilmesi için, eğitilecek olanların sözkonusu hizmetleri nasıl algılayıp değerlendirdikleri bilinmek durumundadır. Gözlem, anket, test ve diğer bilgi toplama tekniklerinden yararlanılarak, ortaöğretim çağı çocuklarını beden eğitimi dersi yönünden ilgi, eğilim, beklentileri öğrenilmeli; bu konuda bir bilgi birikimi sağlanmalıdır.

3) Yukarıdaki madde ile öngörülen çalışma sonucu elde edilen bilgiler; hekim, psikolog, beden eğitimi öğretmeni, okul yöneticisi ve eğitimcilerden oluşan komisyonlarca değerlendirilmelidir. Ortaöğretimde uygulanacak ders konuları ve ilkeleri bu tür çalışmalarda elde edilen bilgi ve bulgulara dayandırılmalıdır.

4) Okul öncesi, temel eğitim ve ortaöğretimdeki çocukların ilgi, eğilim ve psikolojik özellikleriyle ilgili bilgiler, öğrenci dosyasında toplanmalı, bu konuda sağlıklı ve işlevsel bir karteks sistemi geliştirilmelidir. Kuşkusuz, öğrencinin gelecekte herhangi bir spor dalında yetiştirilmesi düşünüldüğünde; öğrenci karteksinde yer alan bilgilerden büyük ölçüde yararlanılacaktır. Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sayın Dr. Koç'a konuya sistematik yaklaşarak diğer uluslardaki duruma değinerek verdiği bilgiler ve getirdiği öneriler ve görüşler için teşekkür ediyorum.

GENEL DEĞERLENDİRME

BAŞKAN - Yoğun ve ilginç bir panel çalışmasından sonra uzun bir değerlendirme yaparak, bazı tekrarlara yer vererek zamanınızı almak istemiyorum.

Bilim Kurulumuz, Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitiminin önemli olduğu ve bu konunun bilimin

ışığında tartışılmasının yararlar sağlayacağını düşünerek VI. Öğretim Toplantısını düzenlemiştir. Bu düzenlemenin ne kadar isabetli olduğunu hep beraber gördük ve yaşadık. Beden Eğitimi ve Spor konusunun yalnız fiziksel hareketler bütünü olmadığını, bir bilim alanı olarak ele alınması gerektiğini gördük ve bu konudaki gelişmeleri ve yaklaşımları belirli ölçülerde inceleme olanağını bulduk. Bu önemli konuyu, yalnız "Beden Eğitimi Öğretmenleri" değil, tüm eğilimlerin tartışılması gerektiğini gördük.

Beden Eğitimi dersinin, gencin gelişmesindeki önemli ve yaşamsal rolü dikkate alındığında, bu dersten herkesin yeteneği ölçüsünde yararlanmasının sağlanması gerektiğinin vurgulanması önemli bir sonuç olmuştur. Beden Eğitimi dersi bir ifade olabilmelidir. Beden Eğitimi dersi, bireyin bedenini öğrenmesine, kullanmasına ve kontrol ederek geliştirmesine olanak sağlayıcı bir özellik taşımalı ve bilimsel araştırma sonuçlarına göre programlardaki yerini geliştirmelidir.

Bu toplantıda ilgililer ile alanın uygulayıcıları bir araya gelerek, konuyu irdeleme ve tartışma olanağını bulmuşlardır. Etkileşim sağlanmıştır. Sürdürüleceğini umut ediyorum.

Bilim Kurulumuzun bu toplantı için belirlediği amaca ulaşılmıştır. Uygulayıcılar ile yetiştiriciler ve akademik kuruluşlar ve Bakanlık bu toplantı çalışmalarından yararlanarak özlenen gelişmenin sağlanacağına inanmaktayız.

Başta Paneli'mizin değerli üyeleri olmak üzere, soru soran katkıda bulunan konuklarımıza teşekkürler sunuyorum. Toplantımız için bu nezih salonu ve ortamı bize sağlayan Türkiye Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğüne hazurlarınızda teşekkürlerimizi sunuyorum.

Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulunun bir diğer bilimsel etkinliğinde buluşmak üzere saygılarımı sunarak toplantıyı kapatıyorum.

EK : 1

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
VI. ÖĞRETİM TOPLANTISI**

**Ortaöğretim Kurumlarında
Beden Eğitimi ve Sorunları**

**5 - 6 Mayıs 1988
Perşembe - Cuma**

**Yer: Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
Genel Müdürlüğü Toplantı Salonu
Atatürk Bulvarı No. 204 Kavaklıdere/ANKARA**

5 Mayıs 1988 Perşembe

- 10.00 - 10.30 - **AÇILIŞ**
Prof. Dr. Süleyman Çetin Özoglu
(T.E.D. Bilim Kurulu Başkanı)
Prof. Dr. Rüştü Yüce
(T.E.D. Genel Başkanı)
- 10.30 - 11.00 - **BİRİNCİ OTURUM**
Başkan - Dr. Ferhan Oğuzkan
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
Konuşmacı - Dr. Şevki Koç
(Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fak. Öğretim Görevlisi)
- Konu - "Ortaöğretimde Beden Eğitimi Etkinliklerine Genel Bir Bakış: Yeni Yaklaşımlar ve Uygulamalar (Amaç - Yöntem ve Teknikler)"
- 11.00 - 11.15 - **TARTIŞMA**
- 11.15 - 11.30 - **ARA - ÇAY**
- 11.30 - 12.00 - **İKİNCİ OTURUM**
Başkan - Doç. Dr. Haydar Taymaz
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
Konuşmacı - Ayşe Demirbolat
(Gazi Ü. Gazi Eğitim Fak. Öğretim Görevlisi)
- Konu - "Beden Eğitimi ve Spor İlişkileri"
- 12.00 - 12.15 - **TARTIŞMA**
- 12.15 - 13.30 - **ÖĞLE TATİLİ**

- 13.30 - 14.00 - **ÜÇÜNCÜ OTURUM**
Başkan - Yrd. Doç. Dr. Ömer Peker
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
- Konuşmacı - Yrd. Doç. Dr. Hülya Gökmen
(O.D.T.Ü. Eğitim Fak. Öğretim Üyesi)
- Konu - "(Gençlerin Gelişmesinde Beden Eğitiminin Rolü (Fiziksel - Psikolojik ve Sosyal Gelişmede))"
- 14.00 - 14.15 - **TARTIŞMA**
14.15 - 14.30 - **ARA - ÇAY**
14.30 - 16.00 - **DÖRDÜNCÜ OTURUM (PANEL I)**
- Başkan - Prof. Dr. Rüştü Yüce
(T.E.D. Genel Başkanı)
- Konu - "Beden Eğitimi Etkinliklerinde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar"
- Katılanlar - Seydi Dinçtürk
(Emekli Beden Eğitimi Öğretmeni ve Yönetici)
- Figen Gökdoğan
(A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi)
- Günal Ensari
(T.E.D. Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni)
- Vahit Akdoğan
(Yenimahalle Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi 4. Sınıf Öğrencisi)
- Taner Gönen
(T.R.T. Yayın, Planlama Dairesi Uzmanı - Veli)
- Nalan Bilge
(H.Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi)
- 16.00 - 16.15 - **ARA - ÇAY**
16.15 - 17.00 - **TARTIŞMA**
- 6 Mayıs 1988 Cuma**
- 10.00 - 10.30 - **BEŞİNCİ OTURUM**
Başkan - Doç. Dr. Özcan Demirel
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
- Konuşmacı - Rona Özener
(M.E.G.B.S. Gençlik Hizmetleri Genel Müdür Yrd.)
- Konu - "Beden Eğitiminde Tesls, Araç ve Gereçlerin Yeri ve Önemi"

- 10.30 - 10.45 - **TARTIŞMA**
10.45 - 11.15 - **ALTINCI OTURUM**
Başkan - **Doç. Dr. Meral Aksu**
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
- Konuşmacı - **Dr. Nihat Gündüz**
(Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi
Öğretim Görevlisi)
- Konu - **"Beden Eğitiminde Öğrencilerin
Değerlendirilmesi"**
- 11.15 - 11.30 - **TARTIŞMA**
11.30 - 11.45 - **ARA - ÇAY**
11.45 - 12.15 - **YEDİNCİ OTURUM**
Başkan - **Dr. Mesut Özgen**
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
- Konuşmacı - **Yrd. Doç. Dr. Kemal Tamer**
(Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Öğretim Üyesi)
- Konu - **"Beden Eğitimi Öğretmenlerinin
Yetiştirilmesi"**
- 12.15 - 12.30 - **TARTIŞMA**
12.30 - 14.00 - **ÖĞLE TATİLİ**
14.00 - 15.30 - **SEKİZİNCİ OTURUM**
(PANEL II)
- Başkan - **Prof. Dr. Süleyman Çetin Özoglu**
(T.E.D. Bilim Kurulu Başkanı)
- Konu - **"Ortaöğretim Kurumlarında Beden
Eğitimi - Spor Etkinliklerini Nasıl Daha
Verimli ve İşlevsel Duruma Getirebiliriz?"**
- Katılanlar - **Doç. Dr. Selâmi Sargut**
(T.E.D. Ankara Kolejliler Spor Kulübü Temsilcisi)
- **Dr. Nihat Gündüz**
(Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi
Öğretim Görevlisi)
- **Nurten Aslan**
(Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim
Görevlisi)
- **Baha Ayrılmaz**
(Aydınlıkevler Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni)
- **Dr. Şevki Koç**
(Dokuz Eylül Üni. Buca Eğitim Fak. Öğretim Görevlisi)
- 15.30 - 15.45 - **ARA - ÇAY**
15.45 - 16.30 - **TARTIŞMA**
16.30 - 17.00 - **GENEL DEĞERLENDİRME**